HOMILIAE

VENERABILIS BEDAE PREſbyteri Angloſaxonis, theologi ſuo æuo celeberrimi, hyemales & quadrageſimales de tempore ac de ſanctis, nunc primum ſumma diligentia reſtitutæ & in lucem æditæ.

CVM INDICE.

Apud Ioannem Gymnicum. Anno
M. D. XXXIIII

Cum priuilegio Cæſareo in quadriennium.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC D. Ioanni Abbati Sancti Pantaleonis apud Coloniam Agrippinam Ioannes Gymnicus S. D.

QVOTIES apud me conſidero, Pater ampliſſime, quot turbarũ tumultuumq; myriadibus, ſacratiſſima Chriſti eccleſia (qua ut nihil olim quietius pacatiusq;, ſic nec maiore dignatione & autoritate ſpecioſius extitit) noſtra tempeſtate concutiatur, magna me tenet admiratio, quanam tandem ratione tantam olim tranquillitatis conditionem obtinuerit. Quamuis enim ab iniuſtis & impijs hæreticorum aggreſſionibus ſæpius fatigata fuerit, nunquam tamen labefactatam omnino eius autoritatem legimus. Sed profecto dũ multorum inter ſe ſeculorum collationem facimus, ipſa re cognoſcimus longe aliam priſcis patribus pietatem, ſacrarum literarum peritiam, & præter ea docendi uerbi Dei miram dexteritatem fuiſſe: noſtris autem mirũ quantum ea deſint, omnia. Et propterea quod ignauia quadã mentis noſtræ uoluntatem defendimus & huic ſtrenue patrocinamur, ruit prola

biturq́ꝫ paſſim in omnem impietatem populus. Atque adeo uerendum eſt, ne huc tandem res euadat, ut quid ſacra, quid profana uix aliquis ſit agniturus. Et recte quidem accuſantur illi, quibus pro officio à primatibus eccleſiæ iuſſum fuerat, ut ſyncera quadam claritatē hominem ab admiratione rerum mundanarum, ad cœleſtium pulchritudinem ſuſpiciendam, ad prauas opiniones damnandas deducerent. Sed illi ipſi (ut poſt optima principia aſſolet) paulatim ad nugas & ineptias aniles conuerſi, huc immenſa ſua ſtoliditate rem deduxerũt, ut propter eorum imperitiam & obſcuritatem, & quod fortaſſis à præſcripta regula moribus, uitæq́ꝫ inſtitutione aberrarent tandem omnino ridiculi facti ſint & cum peruerſo dogmate, plures ad peſſimos ſecum unà errores traxerint. Sed ut hos nullis encomijs dignos libenter relinquimus, ſic ſane illos qui longe aliam ingreſſi uiam, hoc unum ſtudioſius affectarunt, ut quàm plurimas Chriſto animas lucrifacerent, omnia quæ ad auguſtiſſimum illius nomen amplificandum pertinebant, in medium concionibus ad populum adducerēt. Ex quorũ numero ſunt, qui hodie maximo eccleſiæ plauſu legũtur, Origenis, Chryſoſtomi, & reliquorum eius notę uirorum ſan

ctiſſi

ctiſſimorum & eruditiſſimorum homiliæ, ſermones ue diurni, in quibus tanquam in ſpeculo perſpicue cognoſcere datur, quantum ab eorum ſtudijs poſteriores, ad hanc ætatem uſq; declinauerunt. Sed & labentibus temporibus extiterunt uiri & eruditione & religione commendabiles, quorum ſtudium in eodem ſcribendi genere ſi quis ſummis laudibus non euehat, non uideo quomodo pietatem ille noſtram recte profiteri dicetur. Tales autem Gregorium & diſcipulum magiſtro non inferiorem Bedam pleno teſtimonio citare quid uetat? Nam & hij nihil aliud docuerunt quàm quod in longa temporum ſerie ab optimis uiris, quiq; ſpiritus ſacratiſſimi donum uerum illud, & nullis humanorum affectuum illecebris fucatum habebant, tanquam per manus acceperant. Qui & ipſi poſtea liberalitatem eiuſdem ſpiritus in alios, ſic Chriſto uolente, transfundentes, nihil aliud in uotis habuere, quàm ut Chriſti gloria amplificaretur, ſua uero decreſceret. Ex eo numero inſignes aliquot theologos in manibus habemus, & eos præcipue quibus Diuum Benedictum, ut optimum exemplar à deo expreſſum imitari uiſum fuit. Vnde ex eo ſodalitio & pijſſimi quique & doctiſſimi etiam in media barbarie ui-

ri præclaris monumentis & operibus, quæ paſſim poſteriorum pietate, nunc ad lucem prodeunt, eccleſiæ utiles fuerunt. Quis enim Beatum Bedam preſbyterum in omni genere pietatis & eruditionis præſtantiſſimum uirum, non merito inter præclariſſimos eccleſiæ doctores & proceres connumeret? & præſertim in homilijs iſtis & ſermonibus quotidianis in quibus tantam laudem merito ſuo conſecutus eſt, ut hactenus ſummo detrimẽto concionantium in bibliothecis latuerit. Nunc autem tua, Pater ampliſſime, autoritate & hortatu typis meis excudendos, Fra. Damianus Aſſendienſis, uir & pietatis & bonarum artiũ ſtudijs ornatus, præterea bibliothecæ ueſtræ præfectus cõmodiſſimus mihi obtulit. Ratus id, quod res erat, te non alia uia commodius beneficentiam ingrato ſeculo obtrudere poſſe, quàm ſi eiuſcemodi autoribus euulgandis operam dares, qui Chriſtum recte doceant, & ad illius maieſtatem tanquam ad ſcopum omĩa transferant. Sed non eſt opus ut in præſenti tuæ amplitudini hunc autorem commendẽ, ut quem facile doctiſſimum, & ſtudio pietatis flagrantiſſimũ eſſe pręuideris, quod et qui deinde lecturi ſunt facile cognoſcẽt. Hoc unũ nunc reſtat, ut omnes tibi certatim gratulemur, q̃d
tam

tam precioſum theſaurum in abdito diutius latere nolueris, ſed omnibus quàm expoſitiſſimum eſſe uoluiſti. Præterea pater ampliſſime laborem hunc noſtrum, quem ob commune̅ fructum ſuſcepimus, æqui boniq́; conſulito, & id perpetuo peragas in ſimilibus autoribus co̅quirendis & deſcribendis, ut non fruſtra te ſentiat eccleſia in tanto dignitatis faſtigio à Deo Optimo Maximo, poſitum fuiſſe. Vale ex Agrippina Colonia pridię Kal. Iul. Anno M. D. XXXIIII.

VENERABILIS BEDAE PRESBYTEri uita per ſemetipſum conſcripta.

BEDA FAMVLVS Chriſti preſbyter & monachus monaſterij beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, quod eſt ad Vuerimode in Anglia, natus in territorio eiuſdem monaſterij, cum eſſem annorum ſeptem cura propinquorum datus ſum educandus reuerendiſſimo Abbati Benedicto, ac deinde Ceol frido, cunctumq́; ex eo tempus uitæ in eiuſde̅

monaſterij habitatione peragens, omnem me ditandis ſcripturis operam dedi, atq; inter obſeruantiam diſciplinæ regularis & quotidianam cantandi in eccleſia curam, ſemper aut diſcere aut docere, aut ſcribere dulce habui. Nono decimo autem uitæ meæ anno diaconatum, triceſimo gradum preſbyteratus, utrunque per miniſterium reuerendiſſimi epiſcopi Ioannis, iubente Ceolfrido Abbate ſuſcepi: ex quo tempore ſuſcepti preſbyteratus uſque ad annum ætatis meæ quinquageſimum nonum, ex opuſculis uenerabilium patrum breuiter annotare, ſiue etiam ad formam ſenſus & interpretationis eorum ſemper adijcere curaui. Te uero deprecor bone Ieſu, ut cui propicius donaſti uerba tuæ ſapientiæ & ſcientiæ, dones etiam benignus aliquando ad te omnis ſapientiæ fontem peruenire, & apparere ſemper ante faciem tuam.

INDEX

HOMILIARVM PARTIS HYE. malis tam profeſtorum dierum quàm feſtorum cum initijs & allegationibus Euangeliorum ſecundum temporis ſeriem digeſtus.

Tabula dominicorum dierum.

Dominicæ aduentus domini.

1 Cū appropinquaſſet Ieſus ad Bethphage. 1
Lucæ 19

2 Erunt ſigna in ſole & luna. 6
Lucæ 21

3 Conuocauit Ioannes duos de diſci. ſuis. 11
Lucæ 7

Feria quatuor temporum poſt Luciæ.

4 Miſſus eſt angelus Gabriel à deo 14
Lucæ 1

6 Exurgens Maria abijt in montana. 21
Lucæ 1

7 Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris. 26
Lucæ 3

4 Ego quidem aqua baptizo uos. 30

Lucæ 3

Dominica infra octa. dominicæ natiuitatis.
Erat Ioſeph & Maria mater Ieſu mirātes. 34
Lucæ 2

Dominicæ poſt Epiphaniā dominicā.
1 Cum fact⁹ eſſet Ieſus annoꝝ duodecim. 39
Lucæ 2
2 Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. 46
Ioannis 2
3 Factū eſt cū eſſet Ieſus in una ciuitatū. 57
Lucæ 5 & 7
4 Factum eſt in una dierū, & Ieſus aſcendit. 65
Lucæ 8

Dominica Sexageſimæ.
Cum turba plurima conueniret. 69
Lucæ 8

Dominica quinquageſimæ.
Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos. 74
Lucæ 18

Series feriarum Ieiunij à die cinerum ac dominicarum quadrageſimalium uſq; in paſcha.

4 Fa-

4 Facite uobis ſacculos qui nõ ueteraſcũt. 79
Lucæ 12
5 Intrauit Ieſus Capharnaum. 80
Lucæ 7
6 Diligite inimicos ueſtros, benefacite his qui oderunt. 80
Lucæ 6
Cũ ſero eſſet factũ, erat nauis in medio ma. 85
Marci 6

Dominica prima quadrageſimæ
Inuocauit.
Regreſſus Ieſus à Iordane agebatur in ſpiritu. 89
Lucæ 4

Poſt Inuocauit.
5 Cum intraſſet Ieſus Hieroſolymam. 97
Matth. 21
4 Acceſſerunt ad Ieſum ſcribæ & phariſæi dicentes. 106
Matth. 12
7 Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem.
Marci 9

Dominica ſecunda quadrageſimæ
Remi-

Reminiſcere.
Egreſſus Ieſus ſeceſſit in ptes Tyri & Sid. 129
Matth. 15

Poſt Reminiſcere.
3 Attendite à ſcribis qui uolunt ambulare in ſtolis. 127
Lucæ 20
4 Aſſumpſit Ieſus duodecim diſci. ſuos. 128
Lucæ 18
5 Homo quidã erat diues & induebatur purpura. 128
Lucæ 16
6 Homo plantauit uineam & locauit eam colonis. 128
Lucæ 20
7 Homo quidam habuit duos filios 134
Lucæ 15

Dominica tertia quadrageſimæ
Oculi.
Erat Ieſus eijciens dæmoniũ, & illud erat. 145
Lucæ 11

Poſt oculi.
2 Dixerunt phariſæi ad Ieſum, Quanta audiuimus. 153

Lucæ 4
3 Si peccauerit in te frater tu⁹ increpa illũ. 159
Lucæ 17
4 Conueniunt ad Ieſum phariſæi. 161
Mar. 7
5 Surgens Ieſus de ſynagoga. 166

Dominica quarta quadrageſimæ
Lætare.
Abijt Ieſus trans mare Galilææ. 166
Ioannis 6

Dominica Palmarum.
Domine.
Cũ appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis 175
Matth. 21

Poſt domine ne longe.
2 Ante ſex dies paſchæ uenit Ieſus Betha. 182
Ioannis 12
3 Erat paſcha & azima poſt biduum. 190
Marci 14
5 Ante diem feſtum paſchæ ſciẽs Ieſus. 234
Ioannis 13

Tabula quorundam feſtorum
hyemalium.

Ioan-

Ioannis 1
Stabat Ioannes,& ex diſcipulis eius duo. 241

In ferijs Andreæ Apoſtoli.
Mar.1
Præteriens Ieſus ſecus mare Galilææ. 250

In ferijs diui Nicolai epiſcopi.
Lucæ.19
Homo quidam nobilis abijt in regionem, 251

In Galli cantu natiuitatis dominicæ.
Exijt edictum à Cæſare Auguſto. 258
Lucæ 2

In aurora natalis domini.
Paſtores loquebantur ad inuicem. 269
Lucæ 2

In die ſancto natiuitatis dominicæ.
In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum. 275
Ioannis 1
In natali diui Stephani protomartyris.
Ecce ego mitto ad uos pphetas et ſapiẽtes,285
Lucæ 13

In fe-

In ferijs diui Ioannis apoſtoli &
euangeliſtæ.
Dixit Ieſus Petro, Sequere me. 286
Ioannis 21

In natali ſanctorum innocentum
martyrum.
Angelus dñi apparuit in ſomnis Ioſeph. 295
Matth. 2

In ferijs circuncisionis dominicæ.
Poſtquam conſummati ſunt dies octo. 301
Lucæ 2
In ferijs Epiphaniæ dominicæ.
Vidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe. 309
Ioannis 1
In octauis Epiphaniæ domini.
Venit Ieſus à Galilæa in Iordanem. 316
Matth. 3

In ferijs purificationis diuæ Mariæ uirginis.
Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ. 326
Lucæ 2
In Cathedra diui Petri
Apoſtoli.
Egreſſus

Egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtellum. 333
Marci 8

In natali diui Benedicti Abbatis Cœnobij ſanctorum Petri ac Pauli Apoſtolorum in Anglia, ſub quo propinquorum cura Beda puerulus traditus fuerat educandus.

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. 336
Matth. 19

In ferijs Annunciationis deiparæ Mariæ uirginis.

Miſſus eſt angelus Gabriel à deo 343
Lucæ 1

BEDAE PRESBYTERI HOMILIAE HYEMALES de Tempore.

¶Dominica prima aduentus domini.

IN ILLO tempore, Cum appropinquaſſet Ieſus ad Bethphage & Bethaniam ad montem qui uocatur Oliueti. Et reliqua. Luc.19. Mat.21. Mar.11.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Bethphage erat uiculus ſacerdotum in monte Oli-
ueti, Bethania quoque uillula ſiue ciuitas in late-
re mõtis eiuſdem, quaſi ſtadijs quindecim ab Hie
ruſalem, ſicut Ioannes euangeliſta manifeſtat, ubi La-
zarus eſt ſuſcitatus à mortuis: cuius & monumentum
eccleſia nunc ibidem conſtructa demonſtrat. Bethpha Bethphage.
ge autem domus buccæ, Bethania domus obedientiæ
dicitur. Quas Hieroſolymam uenturus ſaluator, præſen- Bethania.
tiæ ſuę dignatiõe ſublimauit: quia multos ante paſſionẽ
ſuam docendo, donis piæ confeſſionis & obedientię ſpi
ritalis impleuit. Quæ pulchre ciuitates in monte Oli-
ueti poſitæ referuntur, hoc eſt, in ipſo domino, qui nos
unctione ſpiritalium chariſmatum, & ſcientiæ pieta-
tiſq; luce refouet. Vnde cũ alibi diceret: Non poteſt ci- Matth.5.
uitas abſcondi ſupra montem poſita, cõtinuo ſubiecit:
Neq; accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio. Lucæ.11.
Quia idem mons Oliueti, id eſt, ſummus ſpiritalium di
ſtributor gratiarum, qui ciuitatem ſuam ut emineat ex
altat, hanc quoque oleo exultationis ut lucere poſſit in

flammat. Et quia idem lumen ſub modio poni noluit, miſit diſcipulos in caſtellum quod contra eos erat, id eſt, doctores qui indocta ac barbara totius orbis litora, quaſi contra poſiti caſtelli mœnia euangelizando penetrarẽt, deſtinare curauit. Recte autem duo mittuntur, ſiue propter ſcientiam ueritatis, & mundiciam operis, ſeu propter geminę dilectionis, dei uidelicet & proximi ſacramentum, toto orbe prędicandum. [In quod introeuntes inuenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo unquam hominum ſedit, ſoluite illum & adducite. Et ſi quis uos interrogauerit quare ſoluitis, ſic dicetis ei: quia dominus operam eius deſiderat.] Introeuntes mundum prędicatores, inuenerũt populum nationum perfidię uinculis irretitum. Funiculis enim peccatorum ſuorum unuſquiſque conſtrictus erat, nec ſolum natio-

Roma.3. num ſed et Iudęorum, omnes enim peccauerunt, & egent

Aſina cũ pullo. gloriam dei. Vnde bene apud Matthæum aſina quoque cum pullo alligata reperitur. Aſina quippe, quæ ſubiugalis fuit, et edomita iugum legis traxerat, ſynagogam ſignificat: pullus aſinę laſciuus & liber populum nationum demonſtrat. Cui nemo unquam hominum ſedit, id eſt, nemo rationabilium doctorum frenum correptionis, quo uel linguã à malo cohibere, uel in arctam uitæ uiam ire cogeretur, nemo indumenta ſalutis, quibus ſpiritaliter calefieret, utilia ſuadendo contulerat. Sederet namque illi homo, ſi qui ratione utens eius ſtulta deprimendo corrigeret. Vnde non immerito poſſunt duo diſcipuli ad exhibenda domino animalia deſtinati, iuxta parabolæ ſuperioris exemplum, duo prędicatorum ordines, unus in gentes, alter in circumciſionem di-

Concor. Euange. rectus intelligi. Et notandum, quòd tres euangeliſtæ, qui Gręco ſermone ſcripſere, pullum tantũmodo commemorãt: Matthęus uero ſolus qui Hebræis Hebręeque

ſuum

ſuum euangelium deſcripſit eloquio,aſinam quoq; ſolu
tam & domino refert adductam: ut eiuſdẽ etiam gen-
tis Hebrę ſi pœnituerit,non deſperandã monſtret eſſe Mat.18.
ſalutem.Soluite (inquit) & adducite.Quæcunq; enĩ ſol Ioan. 20.
ueritis ſuper terram,erunt ſoluta et in cœlis.[Abierũt
aũt qui miſſi erant,& inuenerunt,ſicut dixit illis,ſtan-
tem pullum.] Marcus ſcribit pullũ ante ianuã foris in
biuio inuentũ. Ianua autẽ ipſe eſt qui ait:Ego ſum ia- Ioan.10.
nua ouium,per me ſi quis introierit ſaluabitur, & in-
gredietur & egredietur,& paſcua inueniet. Quibus ui
tæ paſcuis iſte pullus,id eſt,populus gẽtiũ,carebat,quã
do adhuc extra hãc ianuam in biuio ligatus ſtabat. Et
recte in biuio: quia non unã certus uitę fideiq; uiam te
nebat, ſed plures dubioſq; ſectarum calles ſequebatur er-
roneus,de quibus apte ſubiungitur:[Soluentibus autẽ
illis pullum,dixerunt domini eius ad illos:Quid ſolui-
tis pullũ?] Multos quippe habebat dominos, qui non Domini
uno dogmati & ſuperſtitioni deditus,ſed pro libitu im pulli.
mundorũ ſpirituũ ad uarios diuerſoſq; miſer raptabatur
errores, ad ſimulachra muta prout ducebatur incedẽs. Corin-
Deniq; uernacula quadam ſcripturę cõſuetudine cõmu thio.12.
ne eſſe dicitur quod immundũ eſt,ſicut & ad Petrũ uox Commu-
de cœlo dicit:Quod deus mundauit,tu commune ne di ne quid.
xeris: Quia qui ſanctus eſt,ſolius dei eſt, & cum nullo Actorum
ei communis eſt:qui autẽ peccator eſt et immũdus,mul 10.
torũ eſt.Multi enim dæmones poſſident eum, & ideo
cõmunis appellatur. [At illi dixerunt: Quia dñs eum
neceſſarium habet,& duxerunt illum ad Ieſum.] Qui
ſoluendo pullo contradixerãt, audito domini nomine Domini
quieſcunt. Quia magiſtri errorum qui uenientibus ad ſa- nominis
lutem gentium doctoribus obſiſtebant,eatenus ſuas te autori-
nebras defendere, donec miraculis atteſtantibus ueri tas.
poſſeſſoris ac domini uirtus emicuit. At poſtquam
 fidei

ſidei dominicę poteſtas apparuit,cedentibus paſſim aduerſariorum querelis,liber credentium cętus qui deum corde portet adducitur. [Et iactantes ueſtimenta ſua ſupra pullum,impoſuerunt Ieſum.] Veſtimenta Apoſtolorum uel doctrina uirtutum,uel ediſſertio ſcripturarum, uel certe eccleſiaſticorũ dogmatum uarietates intelligi poſſunt, quibus illi corda hominum antè nuda et frigida,quo Chriſto ſeſſore digna fiant,operiunt. [Eunte autẽ illo ſubſternebãt ueſtimenta ſua in uia.] Portante dominum aſino, diſcipuli ueſtimenta in uia ſternunt. Quia proprij ſe corporis exuentes amictu,uiam ſimplicioribus dei famulis ſuo ſanguine parant: ut uidelicet inoffenſo greſſu mentis Hieroſolyma,quo Ieſus ducit incedant. Ieſus enim aſellum ſedens Hieruſalem tendit,quando uel uniuſcuiuſq; fidelis animam regens, uidelicet iumentum ſuum ad pacis intimæ uiſionem ducit, uel etiam cum ſanctæ eccleſiæ uniuerſaliter præſidet, eamq; in ſupernæ pacis deſiderium accendit. Quia uero iuxta alios euangeliſtas non diſcipuli tantum,ſed & plurimi de turba ſternebant ueſtimenta ſua in uia, poſſunt per eos etiam hi deſignari, qui exempla martyrum ſecuti corpora ſua per abſtinentiam edomant, ut domino iter ad mentem parent, uel exempla bona ſequentibus prębeant. [Et cum appropinquaret iam ad deſcẽſum montis Oliueti,cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare deum uocẽ magna.] Deſcendente de monte Oliuarum dominõ,gaudentes laudanteſq; turbę ſimul et ipſæ deſcendũt. Quia humiliato ſua ſponte miſericordiæ autore, neceſſe eſt eos qui miſericordia plurimum indigent, humilitatis eius ueſtigia quantum præualent imitari. Neceſſe eſt, inquam, nos intuentes quomodo Ieſus de monte Oliueti deſcendit, id eſt, cum in forma dei eſſet humiliauit ſemet-

Veſtimenta Apoſtolorũ.

Sternentes ueſtimenta in uia.

Humiliatio dñi.

Philip.

ſemetipſum factus obediens uſq; ad mortem, mortem autem crucis, humiliemur & ipſi ſub potẽti manu eius, ut exaltari mereamur in tempore uiſitationis. [Super oĩbus quas uiderãt, uirtutibus dicẽtes: Benedictus qui uenit rex in nomine domini.] Multas quidẽ uirtutes domini uiderant, ſed maxime Lazari reſuſcitationẽ, quę nuper facta erat, ſtupebant: teſtimonium perhibente turba, quę erat cum eo quando illum uocauit de monumento & ſuſcitauit à mortuis, Nam & propterea obuiam uenit ei turba, quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum. Notandum eſt enim, non nunc primum uenientem de Galilęa ſaluatorem, id eſt, ante quinque dies Paſchæ Hieruſalem adiſſe, ſed anno prętterito menſe ſeptimo illic ad diem feſtum Scenophegię ueniſſe, ſicut Ioannes memorat, & exinde ſex menſibus continuis, hoc eſt, uſque ad diem Paſchę quo paſſus eſt, modo Hieroſolymis ſigna feciſſe, et docuiſſe, modo montem Oliuarum aſcendiſſe, modo Iudęa expulſum trans Iordanem abiſſe, modo in ciuitate deſerti quę dicitur Effrem mãſiſſe cum diſcipulis, nunquam tamen id temporis Galilęam fuiſſe reuerſum. Super omnibus ergo, quas eũ tanto tempore feciſſe uiderant, uirtutibus, turbę deum laudant dicẽtes: [Benedictus qui uenit rex in nomine domini, pax in cœlo et gloria in excelſis.] Benedictus autem qui uenit rex in nomine domini, ſic potius accipiẽdũ eſt, ut in nomine dñi, in nomine dei patris intelligatur; quamuis poſſit intelligi etiam in nomine ſuo, quia & ipſe dominus eſt. Vnde alibi ſcriptum eſt: Pluit dominus à domino. Sed uerba eius melius noſtrum dirigunt intellectum qui ait: Ego ueni in nomine patris mei, & non ſuſcepiſtis me: alius ueniet in nomine ſuo, hunc ſuſcipietis. Humilitatis enim magiſter eſt Chriſtus, qui humiliauit ſemetipſum factus obediens uſque

Marginalia: Phil. 2. — Lazari reſuſcitatio. — Ioan. 12. — Ioan. 7. — Ioan. 8. — Ioan. 10. — Ioan. 11. — Geneſ. 19 — Ioan. 5.

ad mortem. Non itaque amittit diuinitatem, quando nos docet humilitatem. Non autem rex Iſrael Chriſtus ad exigendum tributum, uel ferro exercitum armandum, hoſteſq; uiſibiliter debellãdos, ſed rex Iſrael quòd mentes regat, quòd in ęternum conſulat, quòd in regnum cœlorum credentes, ſperantes, amanteſq; perducat. Dei ergo filius æqualis patri, uerbum per quod facta ſunt omnia. Quòd rex eſſe uoluit Iſrael, dignatio eſt non promotio, miſerationis indicium eſt nõ poteſtatis augmentum. Qui enim appellatus eſt rex in terra rex Iudęorum, in cœlis eſt dominus angelorum. Verum quia Chriſtus in carne totius mundi propiciatio, & hominum uidelicet & angelorũ, illuxit, pulchre ſibi inuicem in eius laude diſpenſationis cœleſtia ſimul & terrena concinunt. Quo enim naſcente cœleſtiũ uirtutũ agmina deum laudantia decantãt: Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus, eo de mũdi principe triũphaturo, moxq; ſe cœlis redditųro, mortales uicem laudis reponunt. Pax in cœlo & gloria in excelſis.

Rex Iudęorum dñs angelorum.

Homiliam eiuſdem ſuper eodem euangelio quęre in dominica palmarum.

¶Dominica ſecunda in Aduentu domini. Luc. 21. Matthæi 24. Marci 13.

IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Signa exciciij. Apoc. 21.

SIcut dominus in ſequentibus intimat, apparente uniuerſali iudicio cœlum & terra tranſibunt, & ſicut in Ioannis Apocalypſi legimus, mare iam non erit, merito eodem incumbente iudicio, ſonitus maris & flu-

& fluctuum confunditur, terrarum orbis prementibus ſe inuicem colonis inficitur, maxima cœli luminaria percuſſis horrore nouo radijs turbatam faciem uelant. Et quomodo impulſæ ad caſum arbores fragoris motúſque ſui præmittere ſolent indicia, ſic termino appropiante quaſi pauentia nutant ac tremunt elementa. Ergo quod ait Matthæus, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, ipſam iudicij præſentiam ſignificat, quando apparente ueræ gloria lucis, omnia mundi lumina tenebris umbríſque comparantur. Quod uero dicit Lucas: Erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, præcurſores uicini eiuſdem iudicij quaſi nuncios indicat. E quibus eſt & illud prophetæ: Sol uertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam ueniet dies domini magnus & manifeſtus. Item quod Lucas ait: Et in terris preſſura gentium, ipſum eſſe reor quod Antichum tempora deſcribens Matthæus dicit: Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet. Quod autem Lucas ſubiungit præ confuſione ſonitus maris & fluctuum, præco eſt illius quod inter cætera mutabilia ſeculi, Ioannes mare habiturum conſpexit. [Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſuperuenient uniuerſo orbi. Nam uirtutes cœlorum mouebuntur.] Credo ipſum iudicis aduentum hac ſententia deſignari, quando iuxta alterius loci parabolam omnes, hoc eſt, & prudentes & fatuæ uirgines inſolito clamore ſuſcitatæ lampades ornant, id eſt, ſua ſecum opera numerant, pro quibus maximo cum timore iam iámque inſtantem æterni diſcriminis expectant euentum. Nam eatenus abſque ullo timore iudicis uniuerſus pene orbis acturus

Mat. 24. Iohel. 2. Actor. 2. Antichri tempora. Mat. 24. Apo. 8. Iudicis aductus. Matth. 25.

Theſſal.5. eſt, Apoſtolo atteſtãte qui ait: Cum enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus. Tunc itaque ſuperueniente uniuerſo orbi timore & expectatione diſtricti examinis, multi qui in hoc mundo florere uidebantur, cum ſe ſine fructu conſpexerint, areſcent. Tunc fides quæ ſine operibus uixerat, probante ſe iuſti iudicis igne marceſcet. Nec mirum homines, hoc eſt, uel natura uel ſenſu terreſtres, ad eius iudicium turbari, cuius aſpectum & ipſæ cœlorum uirtutes, hoc eſt, angelicæ trement poteſtates, beato quoque Iob atteſtante qui ait: Columnæ cœli contremiſcunt, & pauent ad nutum eius. Quid ergo faciunt tabulæ, quando tremunt columnæ? Quid uirgula deſerti patitur, cũ cædrus paradyſi concutitur? [Et tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.] In poteſtate & maieſtate uiſuri ſunt, quem in humilitate poſitum audire noluerunt, ut uirtutem eius tanto tunc diſtrictius ſentiant, quanto nunc ceruicem cordis ad eius patientiam non inclinant. Sed quia hæc contra reprobos dicta ſunt, mox ad electorum cõſolationem uerba uertuntur. Nam ſubditur: [His autem fieri incipientibus, reſpicite & leuate capita ueſtra, quoniam appropinquat redemptio ueſtra.] Cum plagæ, inquit, mundi crebreſcunt, cum terror iudicij uirtutibus commotis oſtenditur, leuate uos capita, id eſt, exhilarate corda: quia dum finitur mundus cui amici non eſtis, prope fit redemptio quam quæſitis. In ſcriptura etenim ſacra ſæpe caput pro mente ponitur: quia ſicut capite reguntur membra, ita cogitationes mente diſponuntur. Leuare itaq; capita eſt, mentes noſtras ad gaudia patriæ cœleſtis erigere. Quod autem calcari mundus ac deſpici debeat, prouida dominus comparatione manifeſtat. Nam ſequitur: [Et dixit illis ſimilitudinem:

Areſcent infructuoſi.

Iob 26.

Maieſtas iudicaturi.

Caput p mente.

nem: Videte ficulneam & omnes arbores cum producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam prope eſt ęſtas: ita & uos cum uideritis hæc fieri, ſcitote quoniam prope eſt regnum dei.] Aperte ergo docet quia ſicut ex fructu arborum uentura æſtas agnoſcitur, ita ex ruina mundi prope eſſe cognoſcitur regnum dei. Quibus profecto uerbis oſtenditur, quia fructus mundi ruina eſt, Ad hoc enim creſcit ut cadat, ad hoc germinat, ut quæcunque germinauerit cladibus conſumat. Bene autem regnum dei æſtati comparatur: quia tunc mœroris noſtri nubila tranſeunt, & uitæ dies æterni ſolis claritate fulgeſcunt. Quæ omnia cum magna certitudine confirmantur, cum ſententia ſubiungitur qua dicitur: [Amen dico uobis, quia non præteribit generatio hęc donec omnia fiant.] Multum quippe commendat dominus quod ita pronunciat, quodammodo (ſi dici fas eſt) iuratio eius eſt, Amen dico uobis. Amen enim interpretatur uerum, & tamen non eſt interpretatum, cum potuiſſet dici, Verum dico uobis: nec Græcus hoc interpres auſus eſt facere nec Latinus. Sic manſit, non eſt interpretatum, ut honorem haberet uelamento ſecreti: non ut eſſet negatum, ſed ne uileſceret nudatum. Igitur uerum dico uobis, ueritas dicit, quæ utiq; & ſi non diceret, mentiri omnino non poſſet. Tamen commendat, inculcat, dormientes quodammodo excitat, intentos facit, contemni non uult, Amen, inquiens, dico uobis, quia non præteribit generatio hæc donec omnia fiant. Generationem autem aut omne hominum genus dicit, aut ſpecialiter Iudæorum. [Cœlum & terra trãſibunt, uerba autem mea non tranſibũt.] Cœlum quod tranſibit non ęthereũ ſiue ſydereum, ſed aëreum à quo & aues cœli & nubila cœli cognominantur, intelligere debemus, Petro atteſtante qui dicit: Quod cœli erãt

Regni dei appropinquantis ſigna.

Regnum dei æſtati comparatur.

Amen nõ eſt tranſlatum.

Generatio hæc.

1. Petri 3.

prius & terra de aqua, & per aquam conſiſtens uerbo dei, per quæ ille tunc mundus perijt. Cœli autem qui nunc ſunt, & terra, eodem uerbo repoſiti ſunt igni reſeruati in die iudicij & perditionis hominum impiorum: Aperte docens quia non alij cœli ſunt igne perituri, quàm qui aqua perditi, hoc eſt, inania hæc, &
Geneſ.7. nubiloſa uentoſi aëris ſpacia. Neque enim aqua diluuij, quæ quindecim tantum cubitis montium cacumina tranſcendit, ultra aëris ætheriſque confinia perueniſſe credenda eſt. Quocunque autem peruenire potuit, eo
2.Petri 3. nimirum iuxta prçfatam beati Petri ſententiã & ignis iudicij perueniet. Si autem cœlum & terra tranſibunt,
Eccleſi.1. mouere poteſt quomodo dicat Eccleſiaſtes: Generatio
Terra quomodo trãſeat & nõ tranſeat. præterit, & generatio aduenit, terra uero in æternum ſtat. Sed aperta ratione cœlum & terra per eam quam nunc habent imaginem tranſeunt, attamen per eſſentiam ſine fine ſubſiſtunt. Præterit enim figura huius
1.Cori.7. mundi. Et ad Ioannẽ angelus: Erit, inquit, cœlum no-
Apoc.21. uum & terra noua. Quæ quidem non alia condenda ſunt, ſed hæc ipſa renouantur. Cœlum igitur & terra & tranſibit & erit, quia & ab ea quam nunc habet ſpeciem per ignem tergetur, & tamen in ſua ſemper na-
Pſal.101. tura ſeruabitur. Vnde per Pſalmiſtam dicitur: Mutabis ea & mutabuntur. Quam quidem ultimam commutationem ſuam ipſis nobis nunc uiciſſitudinibus nũ-
Terræ naturalis trãſitus. ciant, quibus noſtris uſibus indeſinenter alternãt. Nam terra à ſua ſpecie hyemali ariditate deficit, uernali humore uirideſcit. Cœlum quotidie caligine noctis ob-
Cœli trãſitus. ducitur, & diurno claritate renouatur. Hinc ergo, hinc fidelis quiſque colligat, & interire hæc, & tamen per innouationem refici, quæ conſtat nunc aſſidue uelut ex defectu reparari.

¶Dominica 3. in Aduentu domini. Luc.7. Matthæi 11.

In illo

IN illo tempore, Conuocauit duos de diſcipulis ſuis Ioannes, et miſit eos ad dominum dicens: Tu es qui uenturus es an alium expectamus? Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

NOn ſimplici corde, ut opinor, ſed inuidia ſtimulato diſcipuli Ioannis ei Chriſti uirtutes & miracula narrant. Nam & alibi ita apud eum quę ſti eſſe prodūtur: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanē, cui tu teſtimoniū perhibuiſti, eccce hic baptizat, & oēs ueniunt ad eum. Quibus tunc reſpōdit Ioannes: Quia non poteſt homo accipere quicq̄, niſi fuerit ei datum de cœlo &c. Quibus & ſe purum hominem, & Chriſtum dei filium eſſe manifeſte declarat. Verum quia māſit inuidia, liuorq́ꝫ nequibat expelli, quid pro eis corrigendis optimus magiſter adhuc egerit, attende. [Et conuocauit duos de diſcipulis ſuis Ioannes, & miſit eos ad dominum dicens: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus?] Videlicet ut per hanc ſaltem occaſionem uidendo ſigna quæ faciebat, crederent in eum, & magiſtro interrogantes ſibi diſcerent. Ergo non ait, Tu es qui ueniſti, ſed tu es qui uenturus es? Et eſt ſenſus: Manda mihi, quia interficiendus ab Herode, & ad inferna deſcenſurus ſum, utrum te & in inferis debeam nunciare qui nunciaui ſuperis, an non conueniat filio dei ut guſtet mortem, & alium ad hæc ſacramenta miſſurus es. [In ipſa autem hora curauit multos à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis, & cęcis multis donauit uiſum.] Ioannes interrogauerat per diſcipulos: Tu es qui uenturus es, an alium expectamus? Chriſtus ſigna demonſtrat, non ad ea reſpondens quæ interrogatus fuerat, ſed ad ſcādalum nunciorum. [Euntes, inquit, renunciate Ioanni quæ uidiſtis & audiſtis.

Diſcipulorum Ioannis æmulatio. Ioan. 3.

Ioannes quare diſcipulos miſit.

Chriſti reſponſio.

Quia cæci uident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, & quod his non minus eſt, pauperes euangelizantur.] Vel pauperes ſpiritu, uel certe opibus pauperes, ut nulla inter nobiles & ignobiles, inter diuites & egenos, in prędicatione diſtantia ſit. Hæc magiſtri rigorem, hęc pręceptoris comprobant ueritatem, quando omnis apud eum qui ſaluari poteſt, æqualis eſt. Quod autem ait: [Et beatus eſt quicunque non fuerit ſcandalizatus in me.] Et nuncios Ioannis, qui eum eſſe Chriſtum non crediderant, à perfidiæ ſcandalo caſtigat, & eidem Ioanni quod quęrebat exponit, quia deus ſaluos faciendi, & domini exitus mortis. Viſis enim tot ſignis tantisq; uirtutibus, nō ſcandalizari quiſquã potuit ſed ammirari. Sed infidelium mens graue in illo ſcandalum pertulit, cum eum & poſt tot miracula morientem uidit. Quid eſt ergo dicere, beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me, niſi aperta uoce abiectionem mortis ſuę humilitatemq; ſignare? Ac ſi patenter dicat, Mira quidem facio, ſed abiecta perpeti non dedignor. Quia ergo moriendo te ſubſequor, cauendũ ualde eſt hominibus, ne in me mortem deſpiciant, qui ſigna uenerantur. [Et cum diſceſſiſſent nuncij Ioannis, cœpit dicere de Ioanne ad turbas.] Quia turba circunſtans interrogationis myſterium neſciebat, & putabat Ioannem dubitare de Chriſto, quem ipſum monſtrauerat, ut intelligerent Ioannem non ſibi interrogaſſe, ſed diſcipulis ſuis, dignis eũ laudibus accumulat. [Quid exiſtis in deſertum? uidere arundinem uento moueri?] Quod uidelicet non aſſerendo ſed negando intulit. Arundinem quippe mox ut aura contigerit, in partem flectit. Et quid per arũdinem niſi carnalis animus deſignatur? qui mox fauore uel detractione tangitur, in partem quamlibet inclinatur.

Pauperes euangelizatio.

Nuncios Ioannis caſtigat.

Pſalm. 67.

Beatus q nō fuerit ſcanda. in me.

Ioannes non dubitauit.

Ioannis Bap. commẽdatio.

natur. Si enim ab humano ore aura fauoris flauerit, hilareſcit, extollitur, totumq́ſe quaſi ad gratiam infle-ctit. Sed ſi inde uentus detractionis eruperit, unde laudis aura ueniebat, mox hunc quaſi in partē alteram ad uim furoris inclinat. Sed arundo uento agitata Ioannes non erat: quia hunc nec blandum gratia, nec cuiuſlibet ira aſperum faciebat, nec proſpera hunc erigere, nec aduerſa nouerunt inclinare. [Sed quid exiſtis? uidere hominem mollibus ueſtimentis indutum? Ecce qui in ueſte precioſa ſunt et delicijs, in domibus regum ſunt.] Camelorum etenim pilis ueſtitus Ioannis fuiſſe deſcribitur. Non ergo cœleſti, inquit, ſed terreno regno militant hi qui pro deo perpeti aſpera fugiunt, ſed ſolis exterioribus dediti, pręſentis uitæ molliciem & delectationem quærunt. Nemo ergo exiſtimet in luxu atque ſtudio ueſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem dominus de ueſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Quamuis hoc quod Ioannes non eſſe ueſtitus mollibus dicitur, per ſignificationem intelligi aliter poteſt. Mollibus enim ueſtitus non fuit, quia uitam peccantium non blandimentis fouit, ſed uigore aſperę inuectionis increpauit dicens: Genimina uipērarum, quis uobis demonſtrauit fugere à uentura ira? [Sed quid exiſtis? Videre prophetam? Vtique dico uobis & plus quàm prophetam.] Prophetæ quippe miniſterium eſt uentura dicere, non etiam demonſtrare. Ioannes ergo plus quàm propheta eſt, quia eum quem præcurrendo prophetauerat, etiam oſtendendo nunciabat. [Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit uiam tuam ante te.] Quod Gręce angelus, hoc Latine nuncius dicitur. Recte ergo qui nunciare ſupernum iudicem mittitur, angelus uocatur, ut dignitatem ſeruet in no-

Ioannis ueſtitus.

Veſtitus diſcrimē.

Mat. 3.

Prophetę officium.

Malach. 3.

Angelus.

mine

mine quam explet operatione. Altum quippe nomen eſt,ſed uita nomine inferior non eſt. Sed & omnes qui ſacerdotij nomine cenſentur,angeli uocantur, Propheta atteſtante qui ait:Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam,& legem requirent ex ore eius,quia angelus domini exercituum eſt.Nec non & unuſquiſque fidelium in quantum ſufficit,in quantum gratiã ſupernę aſpirationis accipit,ſi à prauitate proximum reuocat,ſi exhortari ad bene operandum curat, ſi æternum regnum, uel ſupplicium erranti denunciat,cum uerba ſanctę annunciationis impendit,profecto angelus exiſtit.

Angeli qui. Malac.2.

¶Feria 4.quatuor temporum.Lucę 1.

IN illo tẽpore,In menſe ſexto miſſus eſt angelus Gabriel à deo in ciuitatẽ Galilęę,cui nomen Nazareth, ad uirginem deſpõſatam uiro,cui nomẽ erat Ioſeph de domo Dauid,& nomen uirginis Maria.Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

ANgeli idcirco priuatis nominibus cenſentur,ut ſignetur per uocabula etiam in operatione quid ualeant.Neque etenim in illa ſancta ciuitate, quam de uiſione omnipotentis dei plena ſcientia perfecit,idcirco propria nomina ſortiuntur,ne eorũ perſonę ſine nominibus ſciri nõ poſſint, ſed cum ad nos aliquid miniſtraturi ueniũt, apud nos etiam nomina à miniſterijs trahunt. Ad Mariam ergo uirginem Gabriel mittitur,qui dei fortitudo nominatur. Illud quippe nũciare ueniebat,qui ad debellandas aëreas poteſtates humilis apparere dignatus eſt.De quo per Pſalmiſtam dicitur:Dominus fortis & potẽs, dominus potens in pręlio.Et rurſum: Dominus uirtutum ipſe eſt rex gloriæ. Per dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui uirtutum dominus & potens in pręlio,contra poteſtates aëreas ad bella ueniebat. Menſem autẽ ſextum Martium intelli-

Angelis cur propria uocabula.

Gabriel.

Pſalm.23.

ſntellige, cuius uiceſimo & quinto die dominus noſter
& cõceptus traditur & paſſus, ſicut & uiceſimo quinto
die menſis Decembris natus. Quod ſi uel hoc die (ut nõ
nulli arbitrantur) æquinoctium uernale, uel illo ſolſti-
tium brumale fieri credamus, conuenit utiq; cum lucis
incremento concipi uel naſci eum, qui illuminat omnẽ Ioan. 1.
hominẽ uenientem in mundũ. At ſi quis ante domini-
cę natiuitatis & conceptionis tempus lucẽ uel creſcere,
uel tenebras ſuperare cõuicerit, dicimus & nos, quia &
Ioannes tunc ante faciẽ aduentus eius regnum cœlorũ
euãgelizabat: & nunc quoq; prędicatoribus imperat:
iter facite ei qui aſcendit ſuper occaſum. Cur autem Io Pſalm. 67.
annes circa ęquinoctiũ autumnale cõceptus, circa ſolſti
tium ęſtiuũ ſit natus, docet ipſe, qui uel ex ſua, uel ex ue
teris teſtamenti (ut multi autumant) perſona loquitur:
Illum oportet creſcere, me aũt minui. [Ad uirginẽ de- Ioan. 3.
ſponſatam uiro cui nomẽ erat Ioſeph, de domo Dauid,
& nomen uirginis Maria.] Multas ob cauſas ſaluator
nõ de ſimplici uirgine, ſed de ſpõſa uoluit naſci. Primo Cur de
uidelicet, ut per gñationẽ Ioſeph cuius Maria cognata ſponſa na
erat, Mariæ quoq; noſceret̃ origo. Neq; enim moris eſt ſci uolue-
ſcripturę fœminarũ genealogiã texere. Nã et de utroq; rit domi-
poteſt intelligi, quod dicit̃ de domo Dauid. Deinde, ne nus, cau-
uelut adultera lapidaretur à Iudæis, malens aliquos de ſa prima.
ſuo ortu quàm de pudore dubitare parẽtis, ſimul et uir 2.
ginibus impudicis occaſionẽ tollens, ne matrem quoq; 3.
ſaluatoris dicerent falſis ſuſpicionibus infamatam. Ter
tio, ut in Aegyptum fugiẽs, & inde rediẽs haberet ſola
tiũ uiri, q integerrimæ uirginitatis cuſtos pariter ac te
ſtis exiſteret. Quarto, ne partus eius diabolo pateret, q 4.
ſi eũ de uirgine natũ cognoſceret, forſitan quaſi cęteris
hominibus eminentiorẽ morti tradere timeret. Maria Maria.
aũt Hebraice ſtella maris, Syriace uero domina uocat̃.

Et meri-

Et merito: quia & totius mundi dominum, & lucem ſeculis meruit generare perennem. [Et ingreſſus angelus ad eam dixit: Aue gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.] Bene gratia plena uocatur, quæ nimirum gratiam quam nulla alia meruerat, aſſequitur, ut ipſum uidelicet gratię concipiat et generet autorem. [Quę cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.] Diſce uirginē moribus, diſce uirginē uerecundia, diſce uirginem oraculo, diſce myſterio. Trepidare uirginum eſt, & ad oēs uiri ingreſſus pauere, omnes uiri affatus uereri. Diſcāt mulieres propoſitum pudoris imitari. Sola in penetralibus quam nemo uirorum uideret, ſolus angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne quo degeneri deprauaretur affectu, ab angelo ſalutatur. Diſce uirgo uerborum uitare laſciuiam. Maria etiam ſalutationem angeli uerebatur. Erat tamen cogitans, inquit, qualis eſſet hæc ſalutatio. Et ideo cum uerecundia, quia pauebat cum prudentia, quia benedictionis nouam formulam mirabatur, quæ nuſquam lecta eſt, nuſquam antē comperta. [Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud deum.] Quam ſalutatione inſolita utpote quę ei ſoli ſeruabatur, uiderat turbatam, quaſi familiarius notam uocans ex nomine, ne timere debeat iubet. Et quia gratia plenam uocauerat, eandem gratiam & aſtruit plenius & uberius explicat dicens: [Ecce concipies in utero & paries filium, & uocabis

Ieſus. nomen eius Ieſum.] Ieſus ſaluator ſiue ſalutaris interpretatur: Cuius ſacramentum nominis alloquens Io-

Matth. 1. ſeph angelus expoſuit. Ipſe enim, inquiens, ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Non ait populum Iſrael, ſed populum ſuum, hoc eſt, in unitatem fidei ex prępútio et circuncisione uocatum, quibus ex diuerſa

uerſa parte congregatis fieret unus paſtor & unum ouile. [Hic erit magnus, & filius altiſſimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus ſedem Dauid patris eius.] Dictum eſt & de Ioanne quòd erit magnus, ſed ille quaſi homo magnus, hic quaſi deus magnus. Ille enim magnus coram domino, hic autem erit magnus, inquit, & filius altiſſimi uocabitur. Idem ergo filius altiſſimi, qui in utero uirginali conceptus & natus eſt. Idem homo in tempore creatus ex matre, qui deus eſt ante tempora natus ex patre. Si autem idem homo qui deus eſt, omittat Neſtorius hominem tantum dicere ex uirgine natum, & hunc à uerbo dei nõ in unitatem perſonæ, ſed in ſocietatem inſeparabilẽ eſſe receptum. Alioquin nõ unum Chriſtum uerum deum et hominẽ, ſed duos (quod dici nefas eſt) aſſerere, ac per hoc non trinitatem, ſed quaternitatem prædicare conuincitur. Catholica autem fides, ſicut unumquemlibet hominẽ carnem & animam, ita hominẽ & uerbum unum Chriſtum rectiſſime confitetur, iuxta quod & angeli uerba ſignificant, quæ dandam illi ſedem Dauid patris eius aſſeuerant. Qui enim eundem ipſum patrẽ habere Dauid, quem filium altiſſimi uocari pronunciat, in duabus utique naturis unam Chriſti perſonam demonſtrat. Accepit autem ſedem Dauid, ut nimirum gentem cui Dauid quondam & filij eius temporalis regni gubernacula præbuerunt, ipſe perpetuum uocaret ad regnũ, quod eis paratum eſt ab origine mundi. [Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.] Et Eſaias ait: Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Super ſolium Dauid & ſuper regnũ eius ſedebit, ut confirmet illud & corroboret in iudicio & iuſtitia. Non dixit in acquiſitione gloriæ, gazarúmque terreſtrium, non in uictoria gentium plurimarum ur-

Ioan. 10.

Magnus dñs aliter q̃ Ioãnes.

Neſtorij error.

Sedes Dauid.

Mat. 25.

Eſaiæ 9.

biumq́ꝫ debellatione ſuperbarũ, ſed in iudicio & iuſti-
cia. Per hæc enim regnum Chriſti & in ſingulis qui-
buſque fidelibus, & in uniuerſa per orbem multiplica-
Domus Iacob. tur pariter & confirmatur eccleſia. Domum nanq́ꝫ Ia-
cob totam eccleſiam dicit, quæ uel de bona radice na-
Roma .11 ta, uel cum oleaſter eſſet, merito tamen fidei in bonam
eſt inſerta oliuam. Quam poſt triumphum paſſio-
Pſal. 21 nis alloquens ſaluator ait: Qui timetis dominum, lau-
date eum, uniuerſum ſemen Iacob magnificate cũ. Nõ
Chriſt᾿ab æterno. autem ideo futuri temporis uerbis magnus exiturus
Ieſus filius altiſſimi uocandus, ſceptrum Dauid acceptu
rus, & in domo Iacob regnaturus aſſeritur: quia iuxta
quod Hæretici ſapiunt atq́ꝫ à ueritate deſipiunt, Chri
ſtus ante Mariam non fuerit, ſed quod homo aſſum-
ptus in deum, clarificatus eſt ea claritate quam uerbum
Ioan. 17 dei habuit, priuſquam mundus eſſet apud patrem, hoc
eſt, ut ijdem filij nomen, eandẽ Chriſti perſonam, ho-
mo cum deo plenus gratia & ueritate ſortiretur. [Di-
Mariæ propoſitũ xit autem Maria ad angelũ: Quomodo fiet iſtud quo-
niam uirum non cognoſco?] Propoſitum ſuæ mentis
reuerẽter expoſuit, uitam uidelicet uirginalem ſe duce
re decreuiſſe. Quæ quia prima fœminarũ tantæ ſe uirtu
ti mancipare curauit, iure ſingulari præ cæteris fœmi-
nis beatitate meruit excellere. Quomodo, inquit, fiet i-
ſtud. Non ait, unde hoc ſciam, ſed quomodo fiet, inquit,
quoniã uirũ non cognoſco? Ordinem uidelicet obſequij
cui ſubdatur inquirẽs, nõ autẽ ſignũ cui credat flagitãs.
Fides de promiſſo Neq́ꝫ enim decebat electam generando deo uirginem
dubiam diffidentia ſed prudẽtia cautã exiſtere, quia nec
facile poterat homo noſſe myſterium quod in deo ma
nebat à ſeculis abſconditũ. Quia ergo legerat: Ecce uir
Eſaiæ 7 go in utero habebit & pariet filiũ, ſed quomodo id fieri
poſſet non legerat, merito credula ijs quæ legerat, ſci-
ſcitatur

citatur ab angelo quod in Propheta non inuenit. [Et reſpōdens angel⁹ dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& uirtus altiſſimi obūbrabit tibi.] Non uirili,inquit,quod nō cognoſcis ſemine,ſed ſpiritus ſancti,quo impleris opere concipies. Erit in te cōceptio, libido nō erit. Concupiſcentiæ non erit æſtus,ubi umbram faciet ſpiritus ſanctus. Verū in eo quod ait: Et uirtus altiſſimi obumbrabit tibi, poteſt etiam incarnati ſaluatoris utraq; natura deſignari. Vmbra quippe à lumine ſolet & corpore formari. Et cui obumbratur, lumine quidem uel calore ſolis quantum ſufficit reficitur: ſed ipſe ſolis ardor ne ferri nequeat, interpoſito uel nubeculo leui,uel quolibet alio corpore temperatur. Beatę itaque uirgini, quia quaſi pura homo omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter capere nequibat, uirtus altiſſimi obumbrauit, id eſt, incorporea lux diuinitatis corpus in ea ſuſcepit humanitatis. De qua pulchre Propheta: Ecce dominus, inquit, aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Aegyptum. Quod eſt dicere: Ecce uerbum dei patri coæternum, lumenq́; de lumine ante ſecula natum, carnem in fine ſeculorum atque animam nullo peccati pondere grauatam ſuſcipiet, & de utero uirginali tanquam ſponſus de thalamo ſuo,procedet in mundum. [Ideóque & quod naſcetur ex te ſanctum, uocabitur filius dei.] Ad diſtinctionem noſtræ ſanctitatis, Ieſus ſingulariter ſanctus naſciturus aſſeritur. Nos quippe & ſi ſancti efficimur,non tamen naſcimur:quia ipſa naturæ corruptibilis conditione conſtringimur,ut merito cum Propheta gementes ſinguli dicamus: Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum,& in delictis peperit me mater mea. Ille autem ſolus ueraciter ſanctus eſt,qui ut ipſam conditionē naturæ corruptibilis uinceret, ex commixtione

Eſaiæ 19. Pſal. 18 Naſci ſanctum. Pſal. 50

carnalis copulæ conceptus non eſt. Sanctum, inquit, uocabitur filius dei. Quid hic dicis Neſtoriane, qui beatam Mariam dei negans eſſe genitricem, apertam niteris impugnare ueritatem? Ecce deum dixit ſuperuenturum, dei filium naſciturum. Quomodo ergo aut dei filius deus non eſt, aut quæ deum ædidit, quomodo θεότοκος, id eſt, dei genitrix non eſſe poteſt? [Et ecce Elizabeth cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua. Et hic menſis ſextus eſt illi quę uocatur ſterilis, quia non erit impoſſibile apud deum omne uerbum.] Ne uirgo ſe parere poſſe diffidat, accipit exemplum ſterilis anus pariturae, ut diſcat omnia deo poſſibilia, etiam quæ naturæ ordine uidentur eſſe contraria Si quem uero mouet quomodo beatæ Marię cognatam dicat Elizabeth, cum hæc de domo Dauid, illa de filiabus Aarō originem duxerit, animaduertat proauos earum inuicem liberis nuptum traditis utranque tribum potuiſſe coniungere. Cui ſi hęc expoſitio forte non ſuffecerit cōtenſioſius inſiſtenti, quaſi hoc contra interdictum legis fieri nequiuerit, legat Exodum ubi ſcriptum eſt: Accepit autem Aaron uxorem Elizabeth filiam Aminadab, ſororem Naaſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiud, & Eleaſar, & Ithamar. Videatq; ante edictum legis ſuperna prouiſione ſacerdotalē regali iunctam iam fuiſſe progeniem, ut uidelicet dominus Ieſus Chrſtus qui ſecūdum carnē uerus rex & ſacerdos erat futurus, ipſam quoq; carnē de utraque, Dauid ſcilicet et Aaron ſtirpe ſuſciperet. Vnde & in hac utraq; tribu chriſma per legē myſticum celebrabatur Chriſti nimirum nominis pariter & generationis prænuncium. Et ipſe Dauid domum dei ingrediens, panem ſanctum & gladium quaſi rex & ſacerdos accepit, illum uidelicet de ſuo ſemine uenturum præfigurans, qui & pro noſtra libertate regis iurē

[Marginalia: In Neſtorium. — θεότοκος. — Elizabet quomodo ſit cognata Mariæ. — Exodi 6. — Chriſma. — Dauid rex & ſacerdos.]

gis iure pugnaret, & pro noſtra abſolutione panem ſuæ carnis offerret. [Dixit autē Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum uerbum tuum.] Quanta cum deuotione humilitas, quæ & angeli promiſſum optat impleri, & ſeipſam, quæ mater eligitur, ancillam nuncupat, apertiſſime inſinuās q̄ nil ſibi meriti uindicet in eo quòd domini iuſſis obſecundet. Fiat, inquit, ſine uiri ſemine conceptus in uirgine, naſcatur de ſpiritu ſancto integra carne ſanctum, quod naſcetur de homine matre ſine homine patre, uocetur dei filius. Mariȩ humilis obedientia.

Homiliam eiuſdem ſuper eodem euangelio require in feſto Annunciationis Mariæ.

¶Feria ſexta quatuor temporum. Lucæ 1.

IN illo tempore, Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit domum Zachariæ & ſalutauit Elizabet. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

ACcepto uirginis conſenſu mox angelus cœleſtia repetit, illa petit montana. Feſtinat inuiſere Elizabeth, non quaſi incredula de oraculo, uel dubia de exemplo, ſed ut læta pro uoto, religioſa pro officio. Typicum pariter exemplum tribuens, quòd oīs anima quæ uerbū dei mēte cōceperit, uirtutū ſtatim celſa cacumina greſſu conſcendat amoris, quatenus ciuitatem Iuda, id eſt, confeſſionis & laudis arcem penetrare, & uſq; ad perfectionem fidei, ſpei, & charitatis quaſi tribus in ea menſibus ualeat commorari. [Et intrauit in domum Zachariæ & ſalutauit Elizabeth.] Diſce uirgo humilitatem Mariæ, ut & corpore caſta & pectore poſſis eſſe deuota. Viſitat iunior ſeniorem, ſalutat uirgo uxorem. Decet enim ut quo caſtior uirgo, eo ſit humilior, & ſenioribus deferens habitum caſtitatis prȩconio commendet humilitatis. Aliter, Maria ad Viſitatio Mariæ feſtina. Mariæ modeſtia.

Elizabeth, dominus uenit ad Ioannē, hæc ut ſpiritu ſancto repleatur, illius ut baptiſma conſecretur, maiorūq; humiliatio minorum eſt utiq; exaltatio. Deniq; ſequitur: [Et factum eſt ut audiuit ſalutationē Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabeth.] Vide diſtinctionē, ſingulorūq; uerborum proprietates. Vocem prior Elizabeth audiuit, ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. Illa naturæ ordine audiuit, iſte exultauit ratione myſterij. Illa Mariæ, iſte domini ſenſit aduentum. Iſtæ gratiam loquuntur, illi intus operātur, pietatiſq; myſterium maternis adoriuntur profectibus, dupliciq; miraculo prophetant matres ſpiritu paruulorum. Exultauit infans, & repleta mater eſt, non prius mater repleta quàm filius, ſed cum filius eſſet repletus ſpiritu ſancto, repleuit & matrem. [Et exclamauit uoce magna & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus uentris tui.] Notandum quod præmiſſa de Chriſto prophetia nō rerum tantum miraculis, ſed & uerborum proprietate completur. Iſte eſt enim fructus qui Dauid patriarchæ ſub iureiurando promittitur: De fructu uentris tui po nam ſuper ſedem meam. Simulq; intuendum quod eadem uoce Maria ab Elizabeth, qua à Gabriele, benedicitur, quatenus & angelis & hominibus ueneranda, & cunctis merito fœminis præferenda monſtretur. [Et unde hoc mihi ut ueniat mater domini mei ad me?] Nō quaſi neſcia perquirit, quod nimirum ſancti ſpiritus eſſe cognoſcit, ſe uidelicet à matre domini ad pignoris ſui profectum ſalutari, ſed miraculi nouitate perculſa, non hoc ſui meriti, ſed muneris fatetur eſſe diuini. [Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo.] Erubeſcebat Elizabeth onus parentis, quamdiu neſciebat myſteriū religionis

Matrū filiorūq; diuerſa officia.

Fructus promiſſus Dauidi. Pſal. 131

Mariæ laus.

religionis. Sed quæ occultabat ſe quia conceperat filiũ, iactare ſe cœpit quia generabat prophetam. Et quæ ante erubeſcebat, benedicit, & quæ dubitabat ante, firmatur. Ecce enim, inquit, ut uox ſalutationis tuæ facta eſt in auribus meis, exultauit gaudio infans in utero meo. Itaq; magna uoce clamauit ubi domini ſenſit aduentũ, quia religioſum credidit partum. Nulla enim cauſa erat pudoris, ubi prophetæ ortus, datæ non affectatæ fidem generationis aſciſceret. [Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ea quę dicta ſunt ei à domino.] Vides non dubitaſſe Mariam ſed credidiſſe, & ideo fructum fidei conſecutam. Beata, inquit, quæ credidit. Et uere beata quæ ſacerdote præſtantior: cum enim ſacerdos negaſſet, uirgo correxit errorem. Nec mirum ſi dominus redempturus mundum, operationem ſuam inchoauit à matre, ut per quam ſalus om̃ibus parabatur, eadem prima fructum ſalutis hauriret ex pignore. Pariterq; notandum quanta Elizabeth animum gratia Maria intrante ditauit, quem ſimul de præterito, præſenti atque futuro, per prophetiæ ſpiritum illuſtrauit. Dicens enim beata quæ credidiſti, aperte indicat, quia uerba angeli quæ dicta ad Mariam fuerant, per ſpiritum agnouit: atque ſubiungens, perficientur ea quæ dicta ſunt tibi à domino, quæ etiã eam in futuro ſequerẽtur pręuidit. Matrẽ uero dñi ſui nominãs, quia redẽptorẽ humani generis in utero portaret intellexit. [Et ait Maria: Magnificat anima mea dñm. Et exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo.] Tanto, inquit, me dñs tamq; ĩaudito munere ſublimauit, quod nõ ullo linguę officio explicari, ſed ipſo uix intimi pectoris affectu ualeat cõprehendi: & ideo totas animæ uires in agendis gratiarũ laudibus offero, totũ in contẽplanda magnitudine eius cui nõ eſt finis, quicquid uiuo, ſentio, diſcerno,

Canticũ Mariæ.

gratulanter impendo. Quia & eiuſdem Ieſu, id eſt, ſalutaris ſpiritus meus æterna diuinitate lætatur, cuius mea caro temporali conceptione fœtatur. Cui ſimile eſt il-
Pſalm. 34. lud Pſalmiſtæ: Anima autē mea exultauit in domino, et delectabitur ſuper ſalutari eius. Et ipſe enim patrem filiumq́ pari uenerabatur amore. [Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me di
Humilitatis laus. cēt omnes generationes.] Cuius humilitas reſpicitur, recte beata ab omnibus cognominanda gratulatur: ſicut ė contrario, cuius ſuperbia deſpecta condemnatur Euę, id eſt, ue ſiue calamitatis nomine multata tabeſcit. Decebat enim ut ſicut per ſuperbiam primæ noſtrę parentis mors in mundum intrauit, ita denuo per humilitatem Mariæ uitæ introitus panderetur. [Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.]
Magnificare dñm aptus. Ad initium carminis reſpicit ubi dictum eſt: Magnificat anima mea dominum. Solet quippe anima illa cui dominus magna facere dignatur, dignis cum præconijs magnificare, & ad conſortes eiuſdem uoti ac pro-
Pſalm. 33. poſiti poteſt cohortādo dicere: Magnificate dominum mecum, et exaltemus nomē eius in inuicem. Nam qui dominum, quem cognouit, quantum in ſe eſt magnifi-
Matth. 5. care, et nomen eius ſanctificare contempſerit, minimus uocabitur in regno cœlorum. Sanctum autem nomen eius uocatur, quia ſingularis culmine potentię tranſcendit omnem creaturam, atque ab uniuerſis quę fecit longe ſegregatur. Quod Græca locutione melius intelligitur, in qua ipſum uerbum, quod dicitur ἅγιον, quaſi extra terram eſſe ſignificat. Cuius etiam nos imitatione pro modulo noſtro ſegregari pręcipimur ab omnibus, qui non ſunt ſancti nec deo dedicati, dicente domino:
Leuit. 11. & 1. Pet. 1. Sancti eſtote quia & ego ſanctus ſum. Quicunq́ enim ſe cōſecrauerit, merito extra terram & extra mundum

uidebi-

uidebitur. Poteſt enim & ipſe dicere: ſuper terram ambulantes conuerſationem in cœlis habemus. [Et miſericordia eius in progenies & progenies timentibus eum.] A ſpecialibus ſe donis ad generalia dei iudicia cõuertẽs, totius humani generis ſtatum deſcribit, & quid ſuperbi, quid humiles mereantur, quid filij Adæ per liberum arbitrium, quid filij dei ſint per gratiã, alternis uerſibus explicat. Non ergo, inquit, ſoli mihi fecit magna qui potens eſt, ſed & in omni gente & progenie, qui timet eum & operatur iuſticiam, acceptus eſt illi. [Fecit potentiã in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.] In brachio ſuo, in ipſo dię filio ſignificat, nõ quòd deus pater figura determinetur carnis humanæ, eiq; filius tanquam membrum corporis hæreat, ſed quia omnia per ipſum facta ſunt, ideo brachium domini dictus eſt. Sicut enim tuum brachium per quod operaris, ſic dei brachiũ dictum eſt eius uerbũ, quia per uerbum operatus eſt mundum. Cur enim homo brachium ut aliquid operetur extendit, niſi quia non continuo fit quod dixerit? Si autem tanta poteſtate præualeret, ut ſine ullo motu corporis ſui quod diceret fieret, brachium eius uerbũ eius eſſet. Cum ergo audiuimus brachium dei patris eſſe deum filium, non nobis obſtrepat conſuetudo carnalis, ſed quantũ illo donante poſſumus, dei uirtutem & ſapientiam cogitemus, per quam facta ſunt omnia. [Depoſuit potentes de ſede & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes.] Quod dixit in brachio ſuo, & quod præmiſit in progenies & progenies, his quoq; ἀπὸ κοινȣ̃ per ſingula commata eſt annectendum uerſiculis, quia uidelicet per omnes ſeculi generationes et perire ſuperbi, & humiles exaltari, pia iuſtaq; diuinæ potentiæ diſpenſatione non ceſſant.] Suſcepit Iſrael puerum ſuum me-

Phil. 3.

Acto. 10.

Ioan. 1.

Vetus lectio Iſrael puer domini. morari miſericordiæ.] Pulchre puerum domini appellat Iſrael, qui ab eo ſit ad ſaluandum ſuſceptus, obedientem uidelicet & humilem, iuxta quod Oſee dicit: Quia puer Iſrael & dilexi eum. Nam qui contemnit humiliari, non poteſt utique ſaluari, nec dicere
Oſee 11.
Pſalm. 53. cum Propheta: Ecce enim deus adiuuat me, & dominus ſuſceptor eſt animæ meæ. Quicunque autem hu-
Mat. 18.
miliauerit ſe ſicut paruulus, hic eſt maior in regno cœlorum. [Sicut locutus eſt ad patres noſtros Abra-
Semẽ Abrahæ. ham & ſemini eius in ſecula.] Semen Abrahæ non carnale ſed ſpiritale ſignificat, id eſt, non eius tantum carne progenitos, ſed ſiue in circuncifione, ſeu in præputio fidei illius ueſtigia ſecutos. Nam & in præputio poſitus ipſe credidit, reputatumq́ eſt ei ad iuſtitiam. Atque eiuſdem fidei ſignaculum circuncifionem accepit, ut ſic utriuſque populi pater fieret per fidem, iu-
Roma. 4. xta quod Apoſtolus ad Romanos pleniſſime diſſeruit. Aduentus ergo ſaluatoris Abrahæ eſt & ſemini eius in ſecula promiſſus, hoc eſt, filijs promiſſionis,
Gal. 3. quibus dicitur: Si autem uos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis, ſecundum promiſſionem hæredes. Bene autem uel domini uel Ioannis exortum matres prophe-
Geneſ. 3. tando præueniunt, ut ſicut peccatum à mulieribus cœpit, ita etiam bona à mulieribus incipiant, & quæ per unius deceptionem perijt, duabus certatim præconantibus mundo uita reddatur.

Homiliam eiuſdem ſuper eodem euangelio require in feſto Viſitationis Mariæ.

¶Sabbato quatuor temporum.

Lucæ 3.

ANno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem

autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha. Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

Herodes, Philippus & Lyſanias, qui cum Pilato præſide Romano Iudæam regebant, filij ſunt Herodis illius, ſub quo dominus natus eſt, inter quos & ipſum Herodem Archelaus frater eorum decem annis regnauit. Qui à Iudæis ob intolerabilem animi ferocitatem apud Auguſtum criminatus, æterno apud Viennam diſperijt exilio. Regnum uero Iudęæ quo minus ualidum fieret, idem Auguſtus per Tetrarchias diſcindere curauit. Porro Pilatus duodecimo anno Tiberij Cæſaris Iudæam miſſus, procurationem gentis ſuſcepit, atq; inibi per decem continuos annos uſq; ad ipſum penè finē Tiberij perdurauit. [Sub principibus ſacerdotum Anna et Caipha, factum eſt uerbũ domini ſuper Ioannem Zacharię filiũ in deſerto.] Ambo quidē incipiente prædicationem Ioanne, id eſt, Annas et Caiphas principes fuere ſacerdotũ, ſed Annas illum annum, Caiphas uero eum quo dominus crucem aſcēdit, adminiſtrabat, & quidem tribus alijs in medio pontificatu perfunctis, uerum his maxime qui ad dñi paſſionem pertinerent, ab Euāgeliſta commemoratis. Legalibus nanq; tunc pręceptis ui & ambitione ceſſantibus, nulli pontificatus honor uitæ uel generis merito reddebatur, ſed Romana poteſtate alijs nunc item alijs ſumma ſacerdotij præſtabatur. Denique Ioſephus refert in hunc modum dicens: Valerius Gratus Anna ſacerdotio deturbato, Iſmaëlum pontificem deſignauit filium Baſſi. Sed & hunc non multo poſt abijciens, Eleazarum Ananiæ pontificis filium pontificatui ſubro-

Herodes Pilatus Rom.

Archelaus Viēnam in exiliũ miſſus.

Pilatus.

Annas & Caiphas.

Sacerdotium Iudaicum.

Libro 18, capite 4.

ſubrogauit. Poſt annum uero etiam hunc arcet offi-cio, & Simoni cuidam Canyſi filio pontificatus tradi-dit miniſterium. Quo non amplius & ipſe quàm unius anni ſpacio perfunctus, Ioſephum cui & Caiphas no-men fuit, accepit ſucceſſorem, ac per hoc omne tempus quo dominus noſter in terris docuiſſe deſcribitur, in-tra quadriennij ſpacia coarctatur. In quo quatuor iſtę quas Ioſephus memorat ſucceſſiones pōtificum deſcri-buntur, uix per annos ſingulos miniſtratę. Quia ergo Ioannes illū prædicare ueniebat, qui & ex Iudęa quoſ-dam, & multos ex gentibus redempturus erat, per re-gem gentium & principes Iudæorum prædicationis eius tempora deſignantur. Quia autem gentilitas col-ligenda erat, & Iudęa pro culpa perfidiæ diſpergenda, ipſa quoq; deſcriptio terreni principatus oſtendit, quo-niam & in Romana republica unus præfuiſſe deſcribi-tur, & in Iudęæ regno per quartam partem plurimi principabātur. Voce enim noſtri redemptoris dicitur: Omne regnum in ſeipſo diuiſum deſolabitur. Liquet ergo quòd ad finem regni Iudæa peruenerat, quæ tot regibus diuiſa ſubiacebat. Apte quoque non ſolum qui-bus regibus, ſed quibus etiam ſacerdotibus actum ſit de-monſtratur. Vt quia illum Ioannes Baptiſta prædica-ret, qui ſimul rex & ſacerdos exiſteret, Lucas euange-liſta prædicationis eius tempora per regnum & ſacer-dotium deſignauit. [Et uenit in omnem regionē Ior-danis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio-nem peccatorum.] Cunctis legentibus liquet, quia Io-annes baptiſmum pœnitentiæ non ſolum prædicauit, uerumetiam quibuſdam dedit, ſed tamen baptiſmum ſuum in remiſſionem peccatorum dare non potuit. Re-miſſio etenim peccatorum in ſolo nobis baptiſmo Chri-ſti tribuitur. Notandum itaque quod dicitur, prędicans

Caiphas qui & Ioſephus.

Lucæ.11. Iudaici regni finis.

Ioannis prædicatio.

bapti-

baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum: quoniã baptiſmum quod peccata ſolueret, quia dare nõ poterat, prædicabat. Vt ſicut incarnatum uerbum patris præcurrebat uerbo prædicationis, ita baptiſmum pœnitentiæ quo peccata ſoluuntur, pręcurreret ſuo baptiſmate, quo peccata ſolui non poſſunt. [Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Eſaiæ prophetæ: Vox clamantis in deſerto, parate uiam domini, rectas facite ſemitas eius.] Iiſdẽ uero Ioãnes Baptiſta requiſitus quis eſſet, reſpondit: Ego uox clamantis in deſerto: qui ideo uox à propheta uocatus eſt, quia uerbum præibat, qui etiam in deſerto clamat, quia derelictæ ac deſtitutæ Iudęæ ſolatiũ redemptionis annunciat. Quid autem clamaret, aperitur cum ſubditur: Parate uiam domini, rectas facite ſemitas eius. Omnis qui fidem rectam & bona opera prædicat, quid aliud quàm uenienti domino ad corda audientium uiam parat? Vt hæc uis gratię penetret, & lumen ueritatis illuſtret, ut rectas deo ſemitas faciat, dum mundas in animo cogitationes per ſermonem bonę prędicationis format. [Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.] Quid hoc loco uallium nomine niſi humiles, quid montium & collium niſi ſuperbi homines deſignantur? In aduentu igitur redemptoris ualles impletę, montes uero & colles humiliati ſunt: quia iuxta eius uocem, omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & omnis qui ſe humiliat exaltabitur. Vallis etenim impleta creſcit, mons autẽ & collis humiliatus decreſcit: quia nimirum in fide mediatoris dei & hominum hominis Ieſu Chriſti, & gentilitas plenitudinem gratię accepit, & Iudęa per errorem perfidiæ hoc unde tumebat perdidit. [Et erunt praua in directa, & aſpera in uias planas.] Praua indirecta fiũt, cum malorum corda per iniuſtitiã detorta ad iuſtitiæ regu-

Eſaiæ 40. Lucę 3.

Vox Ioannes.

Eſaiæ 40.

Eſaiæ 40.

Vallis.

Luc. 14. & 18. et Mat. 23.

Praua in directa.

Aſpera in uias planas. regulam dirigũtur. Et aſpera in uias planas immutantur, cum immites atq; iracundę mentes per infuſionem ſupernæ gratiæ ad lenitatem manſuetudinis redeunt. Quando enim uerbũ ueritatis ab iracunda mente non recipitur, quaſi aſperitas itineris greſſum pergẽtis repellit. Sed cum mens iracunda per acceptam manſuetudinis gratiam correptionis uel exhortationis uerbum recipit, ibi planam uiam prædicator inuenit, ubi prius pro aſperitate itineris pergere, id eſt, prędicatiõis greſſum ponere non ualebat. [Et uidebit omnis caro ſalutare dei.] Quia omnis caro accipitur omnis homo, ſalutare dei, uidelicet Chriſtum, in hac uita omnis homo uidere non potuit. Vbi ergo in hac ſententia Propheta prophetiæ oculum, niſi ad extremi iudicij diem tendit? Vbi cũ apertis cœlis, miniſtrantibus angelis, conſedentibus Apoſtolis in ſede maieſtatis ſuæ Chriſtus apparuerit, omnes hunc & electi & reprobi pariter uidebunt, ut & iuſti de munere retributionis ſine fine gaudeant, & iniuſti in ultione ſupplicij in perpetuum gemant.

Eſaiæ 40. Caro oĩs uidebit ſalutare dei. Mat. 19. et Lucę 21.

¶ Dominica quarta aduentus domini. Ioannis 1. Lucæ 3.

IN illo tempore, Miſerunt Iudęi ab Hieroſolymis ſacerdotes & Leuitas ad Ioannem ut interrogarent eum: Tu quis es? Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

EXiſtimante populo, & cogitantibus oĩbus in cordibus ſuis de Ioanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus, reſpondit Ioannes dicẽs omnibus. Quomodo reſpondit eis qui exiſtimabant de illo, & ſecreto in corde quia Chriſtus eſſet cogitabãt, niſi quia non ſolũ cogitabant, ſed etiã ſicut alius Euangeliſta declarat, miſſis ad eum ſacerdotibus ac Leuitis an eſſet Chriſtus inquirebant. Vnde patet Iudæis tunc fuiſſe notiſſimum ſe-

Ioan. 1. Chriſti

cundum

tundũm ſcripturas incarnationis dominicę tẽpus adeſſe. Sed mira cæcitas, quod in Ioanne ſponte credebant, hoc in ſaluatore tantis ſignis ac uirtutibus approbato & ipſo etiã Ioanne atteſtãte non credere. [Ego quidẽ aqua baptizo uos, ueniet autẽ fortior me, cuius nõ ſum dignus ſoluere corrigiam calciamentorum eius.] Ioannes non ſpiritu, ſed aqua baptizat: quia peccata ſoluere non ualens, baptizatorum corpora per aquam lauat, ſed mentem per ueniam non lauat. Cur ergo baptizat qui peccata per baptiſma nõ relaxat? Niſi ut pręcurſionis ſuæ ordinem ſeruans, qui naſciturum naſcendo pręuenerat, baptizaturum quoq; dominum baptizãdo pręueniret, & qui prædicando factus eſt præcurſor Chriſti, baptizando etiã pręcurſor eius fieret imitatione ſacramẽti. Mos autẽ apud ueteres fuit, ut ſi quis eam quæ ſibi competeret, accipere uxorem nollet, ille ei calciamentum ſolueret, qui ad hanc ſponſus iure propinquitatis ueniret. Quid igitur inter homines Chriſtus niſi ſanctæ eccleſiæ ſponſus apparuit? De quo & idem Ioannes dicit: Qui habet ſponſam ſpõſus eſt. Sed quia Ioannem homines Chriſtum eſſe putauerunt, quod idem Ioannes negat, recte ſe indignum eſſe ad ſoluendum corrigiam eius calciamenti denunciat. Ac ſi aperte dicat: Ego redemptoris ueſtigia denudare non ualeo, quia ſponſi nomen mihi immeritus non uſurpo. Quod tamen intelligi & aliter poteſt. Quis enim neſciat q calciamenta ex mortuis animalibus fiant? Incarnatus uero dominus ueniẽs quaſi calciatus apparuit, q in diuinitate ſua morticina noſtræ corruptionis aſſumpſit. Sed huius incarnationis myſteriũ humanus oculus penetrare nõ ſufficit. Inueſtigari enĩ nullatenus poteſt, quomodo corporat uerbũ, quomodo ſummus & uiuificator ſpiritus intra uterũ matris animatur, quomodo is qui

Aduentus tempus Iudęis notum.

Baptiſma Ioannis.

Ioan. 3.

Corrigiã calciamẽti ſoluere.

is qui initium non habet & exiſtit & concipitur. Corrigia ergo calciamenti eſt ligatura myſterij. Ioannes itaque ſoluere corrigiam calciamenti eius non ualet, quia incarnationis myſterium nec ipſe inueſtigare ſufficit, qui hãc per prophetiæ ſpiritum agnouit. [Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni.] Hoc eſt, & purgatione ſanctificationis, & probatione tribulationis. Poteſt autem idem ſpiritus ſancti etiam nomine ignis ſignificatus intelligi: quia & incẽdit per amorem, & per ſapientiam corda quæ replet illuminat, Vnde & illi quibus dictum eſt, quia Ioannes quidem baptizauit aqua, uos autem baptizabimini in ſpiritu ſancto, idem baptiſma ſpiritus in ignis uiſione percipiũt. Sunt qui ita exponunt, quòd in præſenti in ſpiritu, & in futuro baptizẽtur in igni: ut uidelicet ſicut nũc in remiſſionẽ omnium peccatorũ, ex aqua & ſpiritu renaſcimur, ita & tũc de leuibus quibuſdam peccatis quæ hinc nobis euntibus adhæſerint, purgatorij ignis ante ultimum iudicium baptiſmate permundemur, dicentur Apoſtolo: *Si quis ſuperædificauerit ſuper hoc fundamentum aurũ, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, uniuſcuiuſq; opus quale ſit ignis probabit. Si cui⁹ opus manſerit quod ſuper ædificauit, mercedem accipiet: ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur. Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quod quamuis & de igne tribulationis in hac nobis uita adhibito poſſit intelligi, tamen ſi quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat, penſandũ ſolicite eſt. Quia illum dixit poſſe per ignem ſaluari, non qui ſuper fundamẽtum Chriſti, ferrum, æs uel plumbum ædificat, id eſt, peccata maiora & duriora atque tunc iam inſolubilia, ſed lignum, fœnum, ſtipulam, id eſt, peccata minima atque leuiſſima, quæ ignis facile conſumat. Hoc tamen ſciendũ eſt, quòd

Spiritus ſanctus in aqua et igni.

Act. 1.

1. Cor. 3.

ꝙ illic ſaltem de minimis nil quiſq; purgationis obtinebit, niſi bonis hoc actibus in hac adhuc uita poſitus, ut illic obtineat promereatur. [Cuius uentilabrum in manu eius & purgabit aream ſuam.] Per uentilabrũ, id eſt, palam diſcretio iuſti examinis, per areã uero pręſens eccleſia figuratur: in qua proculdubio, quod lugubre ſatis eſt, multi ſunt uocati, pauci uero electi. Pauca grana ſupernis recipienda manſionibus in comparatione loliorum, quæ flammis ſunt mancipanda perpetuis. Cuius areæ purgatio & nũc uiritim geritur, cum quiſque peruerſus uel ob manifeſta peccata de eccleſia ſacerdotali caſtigatiõe reijcitur, uel ob occulta poſt mortem diuina diſtrictione damnatur: & uniuerſaliter in fine perficietur, quando mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala. Ventilabrum itaque dominus in manu, id eſt, iudicij diſcrimẽ habet in poteſtate: quia pater non iudicat quenquam, ſed iudicium omne dedit filio. [Et congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igne extinguibili.] Et ipſe dominus parabolam boni ſeminis, cui ſuperſeminauit inimicus homo zizania, ita terminauit ut diceret: Et in tempore meſſis dicam meſſoribus meis: Colligite primum zizania, & alligate ea faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum: nimirum docens impios & peccatores gehennæ igni tradendos, ſanctos uero cœleſti gloria coronandos. Verum hoc inter paleas & zizania diſtat, quia palę non alio quàm triticum ſemine prodeunt, quamuis à radicis bonę nobilitate degenerẽt: Zizania autem non fructus ſolum merito diſcrepant, ſed & diuerſa prorſus origine procreãtur. Quia paleæ ſunt illi, qui eiuſdem cum electis fidei myſterijs imbuuntur, ſed ab eorum ſolida perfectione uel operum leuitate,

Ventilabrum.

Mat. 20.

Matth. 13.

Mat. 13.

Ioan. 5.

Mat. 13.

Zizania & Paleæ.

uel perfidiæ uacuitate diſſentiunt. Zizania uero, qui ne audire quidem fidei uerba dignantur, ideoq́ à bonorum ſorte, & opere ſimul & profeſſione ſecernuntur. Et ita in agro mūdi iſtius unus electorum & duo ſunt

Mat.13. Marci 4. Lucæ 8.

fructus reproboꝝ: qa & omnia quæ inimicus ſeminat flammis obnoxia ſunt, &, quod eſt grauius, plurima ex his quæ bonus ſator iacit, aut à uolatilibus rapta, aut ſole areſacta, aut ſpinis ſuffocata, aut certe in paleas uerſa depereunt. Solum autem de terra bona creatum & patientia digna probatum triticum, electorū cœleſtis uitæ recondetur in horreum. Quomodo iuxta aliā para-

Mat.13.

bolam, non ſolum piſces, qui apoſtolicę fidei retia declinant, imis peccatorum obſcuri reſidēt in undis, uerum multi ad litus uſq́ diſcretionis extremæ inter bonos attracti, tunc ob ſuæ nequitiæ noxā, exteriores mitti merentur in tenebras. Ignem autem gehēnæ bifaria ratione inextinguibilē uocat, id eſt, quia neq́ ille perpetuò poſſit extingui, neq́ eos quos cruciat unq̄ extincturus, ſed immortali (ut ita dixerim) ſit morte plexurus: ad diſtinctionem uidelicet illius ſacratiſſimi ignis, quo electos Christi baptizandos eſſe præmiſerat. De quo &

Ignis gehennę inextinguibilis.

Pſalm. 65.

Pſalmiſta: Igne nos examinaſti, ait, ſicut igne examinatur argentum. Et paulo pòſt: Non hæſimus in æternū, ſed tranſiuimus, inquit, per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigerium. Introibo in domū tuam in holocauſtis, id eſt, de uictis preſſurarum angoribus in gratiarum actione regni tui cœleſtis atria penetrabo: quę nobis largiatur omnipotentis dei patris filius, Amen.

¶Dominica infra octauam Natalis domini. Lucæ 2.

IN illo tempore, Erat Ioſeph & Maria mater Ieſu, mirantes ſuper his quæ dicebant de illo. Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

Euange-

EVangeliſta Lucas patrem ſaluatoris appellat Ioſeph, non quo uere iuxta Fotinianos pater fuerit eius, ſed quo ad famam Mariæ conſeruandam pater ſit ab omnibus æſtimatus. Neque enim oblitus Euãgeliſta quod eam de ſpiritu ſancto concepiſſe & uirginem peperiſſe narrarit, ſed opinionem uulgi exprimens quæ uera hiſtoriæ lex eſt, patrem Ioſeph nuncupat Chriſti. Quamuis & eo modo pater illius ualeat dici, quo & uir Mariæ recte intelligitur ſine conmixtione carnis ipſa copulatione coniugij, multo uidelicet coniunctius quàm ſi eſſet aliunde adoptatus. Neque enim propterea non erat appellandus Ioſeph pater Chriſti, quia nemo eum concũbendo genuerat, quandoquidem recte pater eſſet etiam eius, quem non ex ſua coniuge procreatum alicubi adoptaſſet. [Et dixit ad Mariam matrem eius: Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionẽ multorum in Iſrael, & in ſignũ cui contradicetur.] Bene in reſurrectionem, quia lumẽ eſt, quia gloria plebis Iſrael, quia dicit: Ego ſum reſurrectio & uita, qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me non morietur in æternum. Quomodo autem in ruinam, niſi quia & lapis offenſionis eſt, & petra ſcandali? Id eſt, ruinæ his qui offendunt uerbum nec credũt, de quibus ipſe dicit: Si nõ ueniſſem & locutus fuiſſem eis, peccatũ non haberent: Nunc autẽ excuſationẽ non habẽt de peccato ſuo. Qui non in ſeipſo tantũ, ſed in ſuis quoque prædicãtibus in ruinã poſitus eſt, reſurrectionemque multorum, teſtante Apoſtolo qui ait: Chriſti bonus odor ſumus deo, in his qui ſalui fiunt, & in his qui pereunt. Qui enim prædicãte Apoſtolo uerbũ quod audit, amando ſequitur, bono odore reſurgit & ſaluatur: qui odiendo inſequitur, eodem ipſo odore bono corruit & moritur. Signum aũt cui

Marginalia: Pať Chriſti Ioſeph (beside line 2–3); Ioan. 11. (beside "reſurrectio & uita"); In ruinã. (beside "in ruinam"); Eſaiæ 28. (beside "petra ſcandali"); Ioan. 15. (beside "Si nõ ueniſſem"); 2. Cor. 2. (beside "Chriſti bonus odor"); Signum (beside last line)

cui con- tradicet. cui contradicetur, fidem dominicę crucis accipe, de qua
Apoſtolo Paulo dicunt Iudæi: Nam de ſecta hac no-
Acto. 28. tum eſt nobis, quòd ubique ei contradicitur. Et Apo-
1. Cori. 1. ſtolus ipſe: Nos enim, inquit, prędicamus Chriſtum cru-
cifixum, Iudæis quidem ſcandalū, gentibus autem ſtul-
titiam. [Et tuam ipſius animā pertranſibit gladius.]
Nulla docet hiſtoria beatam Mariam ex hac uita gla-
Gladius quē paſſa Maria. dij occiſione migraſſe, præſertim cum non anima, ſed
corpus ferro ſoleat interfici. Vnde reſtat intelligi gla-
dium illum de quo dicitur: Et gladius eſt in labijs eo-
Pſalm. 58. rum, hoc eſt, dolorem dominicę paſſionis eius animam
pertranſiſſe. Quæ & ſi Chriſtū utpote dei filium ſpon-
te propria mori, mortemq́ʒ ipſam non dubitaret eſſe de
uicturum, ut ſua tamen carne procreatum, non ſine do-
loris affectu potuit uidere crucifigi. Nam & ferrum
quod animam Ioſeph pertranſiſſe canitur, nullum me-
lius quàm dura tribulatio mentis intelligitur. [Vt reue-
lētur ex multis cordibus cogitationes.] Incertum erat
quondam, qui Iudæorum gratiam Chriſti, quam uen-
turam utique nouerant, recipere, qui autem reſpuere
mallent. At eius natiuitate audita reuelatis mox cor-
Matth. 2. dium cogitationibus, Herodes rex turbatus eſt & oīs
Lucę 2. Hieroſolyma cū illo. Paſtores cū timore & gaudio deo
laudē reſonant, hominibus pacis nunciū pandunt. Eius
doctrina & uirtute diffamata, alij ad eū quaſi magiſtrū
ueritatis confluunt, alij ab eo quaſi ſeductore refugi-
unt. Eius ſigno crucis erecto, hi quaſi iuſte morti da-
tum blaſphemantes irrident, illi quaſi uitę autorē mori
acriter dolent. Sed & uſque hodie, & uſque ad conſum-
mationem ſeculi, præſentis eccleſiæ animam gladius
duriſſimæ tribulationis pertranſire non ceſſat, cum ſi-
gno fidei ab improbis cōtradici, cum audito dei uerbo
multos cum Chriſto reſurgere, ſed plures à credulitate

ruere gemebunda pertractat, cum reuelatis multorum cordium cogitationibus, ubi optimum euangelij ſeuit ſemen, ibi zizania uitiorum, uel plus iuſto præualere, uel etiam, quod dictu graue eſt, ſola germinare ac regnare conſpicit. [Et erat Anna prophetiſſa filia Phanuel de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & uixerat cum uiro ſuo annis ſeptem à uirginitate ſua. Et hæc uidua uſque ad annos octoginta quatuor, quæ nõ diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die.] Iuxta hiſtoriam deuotę conuerſationis & uenerandæ pariter ętatis, dignaq́ per omnia quę domino incarnato teſtimonium ferret, Anna fuiſſe docetur. Iuxta intellectum uero myſticum quia eccleſiam ſignificat, quæ in præſenti quaſi ſponſi dominiq́ ſui eſt morte uiduata, numerus etiam annorũ uiduitatis eius tempus eccleſiæ deſignat, quo in corpore conſtituta peregrinatur à domino, magnæq́ deuotionis affectu cœleſtis templi limina ſeruans, quotidianum illum domini præſtolatur aduentum, de quo dicit: Veniemus & manſionem apud eum faciemus. Septies quippe duodeni octoginta quatuor faciunt. Et ſeptem quidem ad huius ſeculi curſum, qui diebus ſeptem uoluitur, duodecim uero ad perfectionem doctrinæ apoſtolicæ pertinent. Ideóque ſiue uniuerſalis eccleſia, ſeu quælibet anima fidelis, quę totum uitę ſuæ tempus apoſtolicis mancipare curat inſtitutis, quaſi ſeptem per duodecim multiplicare, & typicis octoginta quatuor annis domino ſeruire laudatur, ſicut etiam tempus ſeptem annorum, quo cum uiro ſuo mãſerat, dominicę incarnationis tempori decentiſſime congruit. Septenario nanque, ut dixi, numero perfectio ſolet temporis indicari, ſed ibi propter dominicæ priuilegium maieſtatis quo in carne uerſatus docuit, ſimplex ſeptem annorum eſt nume-

Annę prę conia.

Ioan. 14.

Octoginta quatuor.

rus expreſſus: hic ob apoſtolicæ culmen dignitatis ſeptem anni per duodecim multiplicantur. Arridet autem eccleſiæ myſterijs, quòd Anna & gratia eius interpretatur, & filia eſt Phanuel, qui facies dei dicitur, cum Pſalmographo decantans: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine. Et de tribu Aſer, hoc eſt, beati, deſcendit, qui inter patriarchas duodecim ordine naſcēdi eſt octauus, de quo numero quia nouo teſtamento ſit ſacer, crebrius eſt inculcatum. [Et hæc ipſa ſuperueniens confitebatur domino, & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionē Hieruſalē.] Prophetauit Simeon, prophetauerat copulata coniugio, prophetauerat uirgo, debuit etiā uidua, ne aliqua aut profeſſio deeſſet aut ſexus. Et ideo Anna & ſtipendijs uiduitatis & moribus talis inducitur, ut digna plane fuiſſe credatur, quæ redemptorem omnium ueniſſe nunciaret. [Et ut perfecerunt omnia ſecundum legem domini, reuerſi ſunt in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth.] Prætermiſit hoc loco Lucas quæ à Matthæo ſatis expoſita nouerat, dominum uidelicet poſt hæc, ne ab Herode necandus inueniretur, Aegyptum à parentibus eſſe delatum, defunctoq; Herode ſic demum Galilæam reuerſum, Nazareth ciuitatem ſuam inhabitare cœpiſſe. Solent enim Euangeliſtæ ſinguli ſic omittere quædam, quæ uel ab alijs commemorata uiderint, uel ab alijs commemoranda in ſpiritu prçuiderint, ut continuata ſuæ narrationis ſerie, quaſi nulla prætermiſiſſe uideantur. Quæ tamen alterius Euangeliſtæ conſiderata ſcriptura quo loco tranſilita fuerint diligens lector inueniat. [Puer autem creſcebat, & confortabatur plenus ſapientia, & gratia dei erat in illo.] Notanda diſtinctio uerborum, quia dominus Ieſus Chriſtus in eo quòd puer erat, id eſt, habitum humanæ fragilitatis in-

Marginal notes: Anna. Phanuel. Pſalm. 4. — Sex' uterque & ſtatus oīs ꝓphetat. — Matth. 2. — Omittēdi mos Euāgel. — Creſcit Chriſtus.

tis induerat,creſcere & confortari habebat.In eo uerò quòd etiam uerbum dei & deus æternus erat,nec confortari indigebat, nec habebat augeri. Vnde rectiſſime plenus ſapientia perhibetur & gratia. Sapientia quidem, quia in ipſo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter:Gratia autem,quia eidem mediatori dei & hominum, homini Ieſu Chriſto magna gratia donatum eſt, ut ex quo homo fieri cœpiſſet perfectus eſſet & déus. Cui ſimile eſt quod Ioannes ſcribit, eum plenum gratia & ueritate, eandem ipſe diuinitatis excellentiam ueritatis, quam Lucas ſapientiæ nomine commendãs. [Et ibant parentes eius per omnes annos in Hieruſalẽ,in die ſolenni Paſchę.] Vides hunc Euangeliſtam inter animalia quatuor non fruſtra uitulo comparatum, qui quaſi hoſtijs deputatum animal,circa templum maxime & Hieroſolyma narrationis ſuæ diuerſatur inceſſu. Siquidem in principijs ſacerdotem collocat ad aram orantem,populi multitudinem templi ſiſtit in atrijs,Mariam mox domino concepto Hieroſolyma mittit,dómum pontificis intromittit, ibi & Baptiſtam natum refert, & dominum poſt natiuitatem continuo cum hoſtia transfert, eundem illò ſingulis annis cum parentibus ducit, & duodennem in templo doctorum choris inſerit. Vbi inter alia ſapientibus ſtupenda dicit: Quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe.Et poſt cętera talia laudantes deũ in templo diſcipulos in euangelij ſui fine concludit.

Sapientia Chriſti. Col.2. Gratia. Ioan.1. Ezechi.1. Lucas bos eſt in figura.

¶Dominica prima poſt Epiphaniam domini, id eſt, infra octauas.

Lucæ 2.

IN illo tempore,Cum factus eſſet Ieſus annorũ duodecim,aſcendẽtibus illis Hieroſolymã ſecundũ cõſuetudinẽ diei feſti,conſummatiſq́ diebus cũ redirẽt,re

manſit puer Ieſus in Hieruſalem & non cognouerunt parentes eius. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

APerta eſt nobis, fratres chariſſimi, ſancti euangelij lectio recitata, neq; opus eſt ut in ea quid exponendo loquamur. Deſcribit nanque infantiam puericiamq; noſtri redemptoris, qua noſtræ particeps humanitatis dignatus eſt fieri: cõmemorat æternitatem diuinæ maieſtatis, in qua patri manſit, ac manet ſemper æqualis: ut uidelicet incarnationis eius humilitate ad memoriam reuocata, & ipſi contra omniũ uulnera peccatorum medicamentum uerę humilitatis curemus exercere, pio ſemper animo recolẽtes quantũ

Quãtum nos oportet humiliari. nos pro diuino amore, quantũ pro noſtra ſalute oporteat humiliari, qui terra ſumus et cinis, ſi tãtum ſumma illa poteſtas pro nobis humiliari non reſpuit, ut ad ſuſcipienda noſtræ fragilitatis infirma deſcenderet. Item audita, credita & confeſſa diuinitate dñi ſaluatoris, qua patri & ſpiritui ſancto conſubſtantialis ſemper & coæternus perſeuerat, ſperem⁹ nos per humanitatis eius ſacramenta quibus imbuti ſumus, uſq; ad cõtemplandam diuinitatis eiuſdem gloriam poſſe pertingere, quã ipſe ſuis fidelibus ſeruis fideli pietate pollicet̃ dicẽs: Qui ha-

Ioan.14. bet mandata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me: qui aũt diligit me, diliget̃ à patre meo, & ego diligã eũ & manifeſtabo ei meipſum. Meipſum, inqt, manifeſtabo, id eſt, non qualem me omnes cõſpicere, qualem etiam infideles uidere poſſunt & crucifigere, ſed qualẽ in decore ſuo regem ſeculorũ ſoli uidere poſſunt oculi mundi ſanctorũ, talem me ad rependẽdam uicem dilectionis his qui me diligunt oſtendam. Igitur ſperemus nos, ut diximus, per humanitatis eius ſacramẽta ad uidendã diuinitatis ſpeciem poſſe cõſcendere: ſi tñ eadẽ ſacramẽta

digno

digno iuſtitiæ & ſanctitatis & ueritatis honore, ut acceprimus, illibata ſeruemus, ſi humanæ conuerſationis eius exempla, ſi doctrinæ, quam per hominem nobis miniſtrauit, humiliter dicta ſequamur. Nam qui humilitatis eius ueſtigia ſequi dedignatur, qua temeritate ſperat ſe ad intuenda claritatis eius gaudia poſſe penetrare? Quòd ergo dominus per omnes annos cum parentibus in Paſcha Hieroſolymam uenit, humanæ nimirum eſt humilitatis indicium. Hominis eſt nanq; ad offerenda deo ſacrificiorum ſpiritalium uota concurrere, & autorem ſuum orationibus lachrymiſq; ſibi conciliare profuſis. Fecit ergo dominus inter homines homo natus, quod faciendum hominibus per angelos imperauerat deus. Seruauit ipſe legem quam dedit, ut nobis qui puri homines ſumus, ſeruandum per omnia quicquid deus iubet oſtenderet. Sequamur igitur iter humanæ conuerſationis eius, ſi dietatis gloriam delectamur intueri, ſi optamus habitare in domo eius æterna, in cœlis omnibus diebus uitæ noſtræ, ſi libeat uidere uòluntatem domini et protegi à templo ſancto eius. Et ne ulla in æternum malorum aura pulſemur, meminerimus præſentis eccleſiæ domum neceſſarijs precum mundarum frequentare muneribus. Quòd ipſe duodenis in templo ſedit in medio doctorum audiens & interrogans illos, humanæ eſt humilitatis indicium: imo etiam eximium diſcendi humilitatis exemplum. Dei quippe uirtus, dei ſapientia æterna quæ diuinitus loquitur: Ego ſapientia habito in conſilio, et eruditis interſum cogitationibus. Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo, per me reges regnant & conditores legum iuſta decernunt. Beatus homo qui audit me, et qui uigilat ad fores meas quotidie, & obſeruat ad poſtes oſtij mei. Ipſa homine induta ad

Humilitatis Chriſti ueſtigia ſequẽda.

Chriſtus ſeruauit legẽ quã dedit.

Pſal. 26.

Humilitatis indiciũ

Prouer. 8.

audiendos homines aduenire dignata eſt, ut nimirum hominibus, quamuis ſummo ingenio pręditis, neceſſariã diſcendi uerbi formã prærogaret: ne ſi qui diſcipuli ueritatis fieri refugerent, magiſtri efficerentur erroris. Et bene q̃ iuuenis erat doctrinæ ſubiturus officiũ, puerulus adhuc ſeniores audit & interrogat, ut uidelicet eorum prouida diſpenſatione cõpeſcat audaciã, qui nõ ſolum indocti ſed etiam impubes ad docendũ prorumpere magis q̃ ad diſcẽdum uolũt ſubmitti. Sequamur iter eius humanitatis, ſi nos manſio diuinæ delectat uiſionis, memores ſemper illius præcepti: Audi fili mi diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Per auditum quippe diſciplinæ paternæ legis gratia, capiti noſtro & collo torques additur: quia quanto quis diuinis intentus fuerit auſcultare præceptis, quanto ea quæ didicerit in unitate matris eccleſiæ diligentius obſeruare ſtuduerit, tanto & nunc dignius ad honorem prædicandi, & in futuro ſublimius aſcendet ad beatitudinem cum Chriſto ſine fine regnandi. Verum ne quis autumet dominum ſaluatorem ob imperitiæ neceſſitatem adiiſſe audiſſeq́; & interrogaſſe magiſtros, uideamus quid ſequitur: [Stupebant autem omnes qui eum audiebant ſuper prudentia & reſponſis eius, & uidentes mirati ſunt.] Qui enim idẽ uerus homo & uerus erat deus, ad oſtendendum quia homo erat, homines magiſtros humiliter audiebat, & ad cõprobandum quia deus erat eiſdem loquentibus ſublimiter reſpondebat. Quod matri quærenti ac dicenti: [Fili quid feciſti nobis ſic, ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te, reſpondit: & quid eſt quod me quærebatis, neſciebatis quia in his quę patris mei ſunt, oportet me eſſe?] Diuinæ maieſtatis indicium fuit, de qua alibi dicit: Omnia quæcun-

Ieſus adhuc puerulus ſeniores audit.

Prouer. 1.

quæcunque habet pater mea ſunt: atque ideo rectiſſi- Ioan.16.
me templum non minus ad ſe quàm ad patrem perti-
nere teſtatur. Inuentus quippe in templo dicit, quia in
his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe: quia nimirum
quorum una eſt maieſtas & gloria, horum etiam una
ſedes ac domus eſt: nec ſolum materialis dei domus,
quæ ad adorandum eum temporaliter fieri ſolet, ſed
etiam domus intellectualis, quæ ad laudandum eum in
æternum conſtruitur, æque patri ac filio, imò etiam ſpi
ritui ſancto conſtat eſſe communis. Deniq; idem filius,
qui de ſe ac patre dilectori ſuo promittit: Veniemus Ioan.14.
ad eum, & manſionem apud eum faciemus, dicit de ſpi
ritu: Et ego rogabo patrem, & alium paracletum da-
bit uobis, ut maneat uobiſcum in æternum, ſpiritum ue Ibidem.
ritatis, qui apud uos manebit, & in uobis erit. Quia ui-
delicet eiuſdē ſanctæ trinitatis, cuius una atq; indiuiſibi
lis natura diuinitatis eſt, manſio in cordibus electorum
diſpar eſſe non poteſt. Ergo ꝙ dominus in tēplo ſedēs Chriſtus
dicit, in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe, decla- q̃re in tē-
ratio eſt conſempiternæ deo patri poteſtatis & gloriæ. plo ſedēs.
Quòd autem rediens Nazareth erat ſubditus parenti- Chriſtus
bus, humanæ eſt ueritatis indicium, ſimulq; humilitatis q̃re parē-
exemplum. In ea nanque natura ſubditus erat homini- tibus ſub-
bus, in qua minor eſt patre. Vnde ipſe dicit: Vado ad pa ditus.
trem, quia pater maior me eſt: in qua etiam minoratus Ioan. 14.
eſt paulominus ab angelis. In illa autem in qua ipſe & Pſalm. 8.
pater unū ſunt, in qua nō ex tempore uadit ad patrem
ſed ſemper in ipſo eſt, omnia per ipſum facta ſunt, & Ioan. 1.
ipſe eſt ante omnes. Cuius multum eſt miranda ma-
gnæ diſpenſatio pietatis, qui dum parentes ſuos my-
ſterium diuinæ ſuæ maieſtatis necdum capere uidiſſet,
exhibuit eis humanæ ſubiectionem humilitatis, ut per
hanc eos paulatim ad agnitionem diuinitatis in-

ſtitue-

ſtitueret. Cum enim dixiſſet, quid eſt quod me quære-batis, an neſciebatis qa in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe, & ipſi non intellexrunt uerbum quod locutus eſt ad illos, ſicut Euangeliſta conſequenter inſinuat. [Deſcendit cum eis & uenit Nazareth, & erat ſubditus illis.] Dicebat ergo arcanum ſuę diuinæ uirtutis parentibus humanæ ſuæ fragilitatis, matri ſuæ ſcilicet uere ſuę carnis, & caſtiſſimo tutori caſtitatis illius, qui per id temporis nec dum prolata luce euangelica ab omnibus pene qui eos noſſe poterant, carnali coniunctione uir eius, carnali adminiſtratione pater æſtimabatur, ſimul & uocabatur, ipſius domini ſaluatoris. Dicebat inquã his, quia in ijs quæ patris mei ſunt oportet me eſſe. Qui cum arcem tanti myſterij aſcendere intelligendo non poſſent, neque aliter eum in ijs quæ uere patris eius eſſent manere decernerent, niſi ut comprehendere noſſent, deſcendit ipſe cum ipſis ad inferiora conuerſationis eorum, cœpitq; manere in his quę illorum erant, & erat eis pia diſpenſatione ſubiectus donec proficiente humilitatis magiſterio quantum omnibus creaturis eſſet præferendus agnoſcerent. Quid pro his noſtra agat ſuperbia obſecro paucis attẽdamus. Certe cum ea quę non æternaliter nouimus ſed iuuante domino ex tempore didicimus, arcana ſcripturarũ, ſimpliciores quoſq; fratres loquentibus nobis intelligere non poſſe ſentimus, ſtatim extolli cõſueſcimus, eiſq; deſpectis de noſtra nos quaſi ſingulari ac perplurima eruditione iactamus, quaſi non ſint perplures etiam nobis multo doctiores, et qui à doctioribus nolum' deſpici, ipſi indoctiores nobis deſpicere imo etiam irridere gaudemus. Neque reminiſci curamus, quia non eis qui uel myſteria fidei, uel ſui præcepta conditoris tantum meditando percipiunt, ſed his potius qui ea quæ diſcere po-

Parentes eius myſterium diuinę ſuę maieſtatis capere nõ potuerunt.

Sciolorũ carpit arrogantiã.

Nota.

re potuerunt operando exercent regni aditus patet. In
ſuper etiam ſcienti bonum facere & non facienti, pecca Iacob.4.
tũ eſt illi. Et ſicut dominus ipſe teſtatur, omni cui mul- Lucæ.12.
tum datum eſt, multum quęretur ab eo. Ne nos ergo 1.Cor.8.
ſciẽtia inflet ſed charitas potius ędificet, ſequamur exẽ-
plum apparentis in homine filij dei, qui eis quos ſe ad
ſublimia diſcenda ſequi necdũ ualere conſpexit, ſeipſum
benigna humilitate ſubiecit, cuius exemplo imbutos
eorum animos cœleſti gratia dignos, cœleſtis arcani
redderet eſſe capaces. [Et mater, inquit, eius conſerua-
bat omnia uerba conferens in corde ſuo.] Omnia quæ
de domino uel à domino dicta ſiue acta cognouerat Maria q̃-
mater uirgo diligentius in corde retinebat, ſolicite cun re omnia
cta memoriæ commendabat, ut cum demum tempus dño di
prędicãdę ſiue ſcribendę incarnationis eius adueniret, cta ſiue
ſufficienter uniuerſa prout eſſent geſta poſſet explica- acta in
re quærentibus. Imitemur & nos fratres mei piam do corde ſuo
mini matrem, ipſi quoque omnia uerba et facta domi- commen
ni ac ſaluatoris noſtri fixo in corde conſeruando, ho- dabat.
rum meditatione diurna & nocturna importunos ina Imitatio
nium nocentiumq́ cogitationum repellamus incurſus, Mariæ.
horum crebra collatione & nos & proximos noſtros
à fabulis ſuperuacuis & male dulcoratis detractionum
colloquijs caſtigare, atq; ad diuinæ frequentiam laudis
accẽdere curemus. Si em̃ fratres chariſſimi, in futuri bea
titudine ſeculi habitare in domo domini ac perpetuo
illum laudare deſideramus, oportet nimirum & in hoc
ſeculo quod in futuro quęramus ſolicite præmonſtre-
mus: frequentando uidelicet eccleſiæ limina, & non ſo
lum in ea laudes domini canendo, ſed & in omni loco
dominationis eius ea quæ ad laudem gloriamq́ con-
ditoris noſtri proficiant, uerbis pariter ac factis oſten-
dendo. [Et Ieſus, inquit, proficiebat ſciẽti, ętate & gra
tia apud

tia apud deum & homines.] Natura ueræ humanita-
Pſal. 101. tis indicat, in qua proficere ad tempus uoluit, qui in di
Ieſus pro uinitate idem eſt, & anni eius non deficient. Iuxta ho
ficiebat ſa minis quippe naturam proficiebat ſapientia, non qui-
pientia. dem ipſe ſapientior ex tempore exiſtendo, qui à pri-
ma conceptionis hora ſpiritu ſapientiæ plenus perma
nebat, ſed eandem, qua plenus erat, ſapientiam cæte-
Ieſus pro ris ex tempore paulatim demonſtrando. Iuxta homi-
ficiebat nis naturam proficiebat ætate, quia de infantia ad pue
ætate. riciam, de pueritia ad iuuentutem, conſueto homini-
Ieſus pro bus creſcendi ordine peruenit. Iuxta hominis naturā
ficiebat proficiebat gratia, non ipſe per acceſſum temporis ac-
gratia. cipiendo quod non habebat, ſed pandēdo donum gra-
tiæ quod habebat. Et bene cum dictum eſſet, quia Ie-
ſus proficiebat ſapientia, ætate, & gratia, adiunctū eſt
apud deū & homines: quia quantū proficiēte ætate ho
minibus ſapientiæ & gratiæ, quæ ſibi inerat, dona pa-
tefaciebat, tantum eos ad laudē dei patris ſemper exci
tare curabat, peragens ipſe quod cæteris agendū præ-
Mat. 5. cepit: Luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant
opera ueſtra bona, & glorificent patrem ueſtrum qui
in cœlis eſt. Atq; ideo nō ſolum apud homines gratia
et ſapientia proficere dicitur, in quantum ipſi eius ſapi
entiam gratiamq; potuere cognoſcere, ſed etiam apud
deum in quantum ad eius laudem gloriamq;, ſapienti-
am ac gratiā, quam in eo cognouere, retulerūt: cuius be
neficijs ac muneribus æternis ſit laus & gratiarū actio
in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶ Dominica ſecunda poſt Epiphaniæ diem.

Ioannis 2.

IN illo tempore, Nuptię factæ ſunt in Cana Galilęę, & erat mater Ieſu ibi. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Quod

QVod dominus noſter atque ſaluator ad nuptias uocatus, non ſolum uenire ſed & miraculũ ibidem, quo conuiuas lætificaret, facere dignatus eſt, exceptis cœleſtiũ ſacramentorum figuris etiã iuxta literã rectè fidẽ credentiũ confirmat. Porro Taciani & Marciani, cęterorumq́ue qui nuptijs detrahũt, perfidia quàm ſit damnabilis inſinuat. Si enim thoro immaculato & nuptijs debita caſtitate celebratis culpa ineſſet, nequaquam dominus ad has uenire, nequaquam eas ſignorum ſuorum initijs conſecrare uoluiſſet. Nũc autem, quia bona eſt caſtitas coniugalis, melior continentia uidualis, optima perfectio uirginalis, ad comprobandam omnium electionem graduum, diſcernendum tamen ſingulorum meritum: ex intemerato Mariæ uirginis utero naſci dignatus eſt, à prophetico Annę uiduę ore mox natus benedicitur, à nuptiarũ celebratoribus iã iuuenis inuitatus, & hos ſuę pſentia uirtutis honorat. Sed nũc redeamus ad altiorẽ cœleſtiũ lęticiã figurarum. Miracula nanq́ue facturus in terra dei filius uenit ad nuptias, ut ipſum ſe eſſe diceret de quo ſub typo ſolis Pſalmiſta præcinuit: In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanq̃ ſponſus procedens de thalamo ſuo, Exultauit ut gigas ad currendam uiam, à ſummo cœlo egreſſio eius, Et occurſus eius uſq́ue ad ſummum eius. Qui & ipſe quodam loco de ſe ſuisq́ue fidelibus ait: Nunquid poſſunt filij ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient aũt dies, cũ auferetur ab eis ſponſus, et tũc ieiunabũt. Quia nimirũ incarnatio noſtri ſaluatoris ex quo patribus cœpit promitti, multis eſt ſanctorũ lachrymis et luctu ſemper expectata donec ueniret. Similiter ex q̃ poſt reſurrectionẽ aſcẽdit ad cœlũ, oĩs ſanctorũ ſpes ad eius pẽdet reditũ. Solo aũt quo cũ hominibus cõuerſatus eſt tẽpore flere ac lugere nequiuerũt:

Taciãi & Marciani Hęreticõrũ error.

Triplex eſt caſtitas.

Lucę 2.

Pſal. 18

Matth. 9.

quia iam ſecum etiam corporaliter eum, quem ſpirita-
Chriſtus eſt ſpōſus, Eccleſia eſt ſpōſa, Fideles filij ſponſi. liter dilexerunt, habebāt. Sponſus ergo Chriſtus, ſponſa eius eſt eccleſia, filij ſponſi uel nuptiarum ſinguli quique fidelium eius ſunt, tempus nuptiarum eſt, tempus illud quando per incarnationis myſterium ſanctam ſibi eccleſiam ſociauit. Non igitur caſu ſed certi gratia myſterij uenit ad nuptias in terra carnali more celebratas, qui ad copulandam ſibi ſpiritali amore eccleſiam de cœlo deſcendit ad terram. Cuius quidem thalamus incorruptæ genitricis uterus fuit, in quo deus humanę naturæ coniunctus eſt, & ex quo ad ſociandam ſibi eccleſiam tanquam ſponſus proceſſit. Primus nuptiarum locus Iudæa extitit, in qua filus dei homo fieri, & eccleſiam ſui corporis participatione conſecrare, ſui ſpiritus pignore in fide confirmare dignatus eſt: ſed uocatis ad fidem gentibus uſque ad fines orbis terræ earundem nuptiarum uotiua gaudia peruenerūt. Nec uacat à myſterio quod die tertia, poſt ea quæ ſuperior euāgelij ſermo deſcripſerat, nuptiæ factæ referuntur, ſed tertio tēpore ſeculi dominum ad aptandam ſibi eccleſiam ueniſſe deſignat. Primum quippe ſeculi tempus ante legem patriarcharum exemplo, ſecundum ſub lege prophetarum ſcriptis, tertium ſub gratia prçconijs euangeliſtarum, quaſi tertij diei luce mundo refulſit, in quo dominus & ſaluator noſter pro redemptoris generis humani in carne natus apparuit. Sed & hoc q̄d in Cana Galilçæ, id eſt, in zelo tranſmigrationis, perpetrare eædem nuptiæ eſſe perhibentur, typice denunciat eos maxime gratia Chriſti dignos exiſtere, qui zelo feruere piæ deuotionis, & æmulare chariſmata maiora, ac de uitijs ad uirtutes bona operādo, de terrenis ad æterna norūt ſperando et amando tranſmigrare. Diſcūbente autem ad nuptias domino uinū defecit, ut uinꝰ meliori

Primus nuptiarū locus Iudæa.

Tria ſeculi tēpora.

liori per ipſum mirabili ordine facto, manifeſtaretur gloria latentis in homine dei, & credentium in eum fides aucta proficeret. Quod ſi myſterium quærimus apparente in carne domino, meraca illa legalis ſenſus ſuauitas paulatim cœperat ob carnalem phariſæorum interpretationē, à priſca ſua uirtute deficere, qui mox ea quæ carnalia uidebantur mandata ad ſpiritalē conuertit doctrinā, cunctamq́ꝫ literæ legalis ſuperficiem euangelica cœleſtis gratiæ uirtute mutauit, quod eſt uinum feciſſe de aqua. Sed primo ſtudeamus indagare quid ſit, cum deficiēte uino diceret mater Ieſu ad eum: [Vinum non habēt. Reſpondit: Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum uenit hora mea.] Neq; enim matrem ſuam inhonoraret, qui nobis iubet honorare patrem & matrem: aut eam ſibi eſſe matrem negaret, ex cuius carne uirginea carnem ſuſcipere non deſpexit, etiam Apoſtolo teſte qui ait: Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Quomodo ex ſemine Dauid ſecundum carnem, ſi non ex corpore Mariæ ſecundum carnem, quæ ex ſemine Dauid deſcendit? Sed in eo quòd miraculum facturus ait, quid mihi & tibi eſt mulier, ſignificat ſe diuinitatis, qua miraculum erat patrandum, non principium temporaliter accepiſſe de matre, ſed per æternitatem ſemper habuiſſe de patre. Quid mihi & tibi, inquit, eſt mulier, cui ex diuinitate, quam ex patre ſemper habui, cum tua carne, ex qua carnem ſuſcepi, commune non eſt. Nondum uenit hora mea ut fragilitatem ſumptę ex te humanitatis moriendo demonſtrem: prius eſt ut potentiam æternæ deitatis uirtutes operando patefaciam. Veniet autem hora, ut quid ſibi & matri commune eſſet oſtenderet, cum eam moriturus in cruce diſcipulo uirgini uirginē commendare curauit. Carnis nanque infirma perpetiens,

Cur uinū defecit.

Quid ſit uinum de aqua feciſſe.

Exod. 20.

Rom. 1.

Quid mihi et tibi ē mulier, quomodo intelligendum.

Ioan. 19.

matrem, de qua hæc ſuſcepit, pie cognitam, ei, quem maxime diligebat, diſcipulo commendauit, quam diuina facturus quaſi incognitam ſe noſſe diſſimulat: quia hanc diuinæ natiuitatis autorem non eſſe cognoſcit. [Erant autem lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas uel ternas.] Hydrię uocantur uaſa aquarum receptui parata: Grçce enim ὕδωρ aqua dicitur. Aqua autem ſcripturæ ſacræ ſcientiam deſignat, quæ ſuos auditores & à peccatorum ſorde abluere & diuinæ cognitionis ſolet fonte potare. Vaſa ſex quibus continebatur aqua, corda deuota ſunt ſanctorum, quorum perfectio uitæ & fidei exemplum recte uiuendi ac credendi propoſita eſt generi humano per ſex ſeculi labentis ætates, id eſt, uſq; ad tempus dominicæ paſſionis. Et bene lapidea ſunt uaſa: quia fortia ſunt præcordia iuſtorum, utpote illius fide & dilectione ſolidata lapidis, quem uidit Daniel pręciſum de monte ſine manibus, factumq; in montem magnum & impleſſe omnẽ terram. Et de quo dicit Zacharias: In lapide uno ſeptem oculi ſunt, id eſt, in Chriſto uniuerſitas ſcientiæ ſpiritalis inhabitat. Cuius & Apoſtolus Petrus meminit dicens: Ad quem accedentes lapidem uiuum, & ipſi tanquam lapides uiui ſuperędificamini. Bene ſecũdum purificationem Iudæorum tantũ poſitæ ſunt hydriæ: quia Iudæorum tantũ populo lex per Moyſen data eſt. Nã gratia euangelij & ueritas non minus gentibus q̃ Iudæis per Ieſum Chriſtum facta eſt. Capientes, inquit, ſingulæ metretas binas & ternas, quia ſcripturæ ſanctæ autores & miniſtri prophetę, modo de patre tantum loquũtur & filio, ut eſt illud: Omnia in ſapientia feciſti. Virtus etenim dei & ſapiẽtia Chriſtus eſt. Modo etiã ſpiritus ſancti faciunt mentionem iuxta illud Pſalmographi: Ver-

Marginalia: Hydriæ quid ſint. — Aqua ſciẽtiam deſignat ſacræ ſcripturæ. — Vaſa ſex corda ſunt ſanctorum. — Danie. 2. — Zacha. 3. — 1. Petri 2. — Ioan. 1. — Pſal. 103. — 1. Cori. 1.

phi: Verbo domini cœli firmati ſunt & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. Verbum domini & ſpiritum totam, quæ unus eſt deus, intellige trinitatem. Sed quantum inter aquam & uinum, tantum diſtare inter ſenſum illum quo ſcripturæ ante aduentum ſaluatoris intelligebantur, & eum quem ueniens ipſe reuelauit Apoſtolis eorúmque diſcipulis perpetuò ſequendum reliquit. Et quidem potuit dominus uacuas implere hydrias uino, qui in exordio humanæ creationis cuncta creauit ex nihilo: ſed maluit de aqua facere uinum, quo typicè doceret non ſe ad ſoluendum improbandúmq;, ſed ad implendum potius legem prophetasq; ueniſſe: Neque alia ſe per euangelicam gratiam facere & docere, quàm quæ legalis & prophetica ſcriptura eum facturum docturúmque ſignaret. Videamus ergo, fratres, ſex hydrias ſcripturarum aqua ſalutari repletas, uideamus eandem aquam in ſuauiſſimum uini odorem guſtúmque conuerſam. In prima ætate ſeculi Abel iuſtum frater inuidens occidit; & ob hoc ipſe perpetua martyrio gloria beatus, etiam in euangelicis & in apoſtolicis literis iuſticiæ laudem accepit: & fratricida impius æternæ maledictionis pœnas luit. Quicunque his auditis metuunt cum impijs damnari, cupientes benedici cum pijs, omnium odiorum & inuidiæ fomitem abijciunt, deo placere per ſacrificium iuſticiæ, modeſtiæ, innocentiæ, ac patientiæ curant, uas plenum aqua in ſcriptura inueniunt, unde ſalubriter abluti potatique gaudeant. Sed ſi intellexerint Cain homicidam Iudæorum eſſe perfidiam, occiſionem Abel paſſionem eſſe ſaluatoris, terram quæ apperuit os ſuum & ſuſcepit eius ſanguinem de manu Cain, eccleſiam eſſe, quæ effuſum à Iudæis Chriſti ſanguinem in

Pſalm. 32.

Sex hydriæ myſticè in uinum conuerſæ.

Prima hydria. Abel & Cain.

myſterium ſuæ renouationis accepit, nimirum aquam in uinum mutatam reppererunt: quia ſacræ dicta legis ſacratius intelligunt. Secunda ætate ſeculi inchoante deletus eſt aquis diluuij mundus ob magnitudinem peccatorum, ſed ſolus Noe propter iuſtitiam eſt cum domo ſua liberatus in arca. Huius plagæ audita uaſtatione horribili, paucorumq́ꝫ liberatione mirabili, quiſquis emendatius uiuere cœperit, liberari deſiderans cum electis, timens exterminari cum reprobis, hydriam profecto aquæ, qua mūdaretur uel reficeretur, accepit. At uero cum altius reſpicere cœperit, & in arca eccleſiam, in Noe Chriſtum, in aqua delente peccatores aquam baptiſmi, quæ peccata diluit in hominibus uel in animalibus quæ arca continebat, multifariam baptizatorum differentiam in columba, quæ poſt diluuium ramum oliuæ intulit in arcam, unctionem ſpiritus ſancti qua baptizati imbuuntur, intellexerit, uinum profecto de aqua factum miratur: quia in ueteris hiſtoria facti ſuā ablutionem, ſanctificationem, iuſtificationem prophetari contemplatur. Tertia ætate ſeculi deus tentans obedientiam Abrahæ, filium unicum eius quem diligit, in holocauſtum ſibi offerri præcepit. Non differt Abrahā facere quę iubetur, ſed pro filio immolatur aries: ipſe tamen pro obedientiæ uirtute eximia, perpetuæ benedictionis hæreditate donatur. Ecce habes hydriam tertiam. Audiens enim quanta uirtus obedientiæ, quanta mercede remuneretur, & ipſe obedientiam diſcere atque habere ſatagis. Quòd ſi immolationem filij unici dilecti paſſionē eius intelligis, de quo dicit pater: Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, in qua quia diuinitate impaſſibili permanente, ſola humanitas mortem paſſa eſt & dolorem, quaſi filius offertur, ſed aries mactatur. Si intelligis benedictionem quę

Secunda hydria. Noe.

Tertia hydria. Tentatio Abrahā.

Mat. 3.

promiſſa

promiſſa eſt Abrahæ,in te de gentibus credendis munus eſſe completum, nimirũ tibi de aqua uinum fecit: quia ſpiritalem ſenſum, cuius noua fragrantia inebriaris, aperuit. Quartæ ætatis initijs Dauid pro ſalute regnum Iſraëliticæ gentis ſortitur, humilis, innocens & mitis,exul pro illo cuius iniuſta diu perſecutione cruciabatur.Ecce hydria quarta fonte ſalutari repleta. Quiſquis hæc audiens humilitati atque innocentię ſtudere, & ſuperbiam cœperit atque inuidiam ſuo de corde repellere,quaſi hauſtum aquæ lympidiſſimæ, quo reficiatur,inuenit.At ſi in Saule Iudæos perſequentes,in Dauid Chriſtum & eccleſiam ſignificari cognouerit, illorum ob perfidiam,& carnale ſimul imperium & ſpiritale deſtructum,Chriſti autem & eccleſię regnum ſemper eſſe manſurum,poculum utique uini de aqua factũ ſentiet:quia ſe ſuamq́ꝫ uitam et regnum,ſed & ipſum regem ibi ſcriptum legere nouit, ubi prius quaſi de alijs ueterem legebat hiſtoriam.Quinta ætate ſeculi populus peccans captiuitate Nabuchodonoſor Babyloniam tranſmigrat, ſed poſt ſeptuaginta annos pœnitens & correctus,in patriam per Ieſum ſacerdotem magnũ reducitur:ubi domum dei,quæ incenſa eſt,& ciuitatem ſanctam,quæ deſtructa eſt,reædificat. Hæc legens ſiue audiens quiſque cum peccandi metum corripit ad pœnitendi remedium confugit, aqua hydriæ purificantis ablutus eſt. Si uero intelligere didicerit Hieruſalem et templum dei eccleſiam Chriſti, Babylonem confuſionem peccatorum, Nabuchodonoſor diabolum, Ieſum ſacerdotem magnum,uerum æternumq́ꝫ pontificẽ eſſe Ieſum Chriſtum, ſeptuaginta annos bonorum plenitudinem operum, quæ per ſpiritus ſancti dona largiuntur, uidelicet propter decalogum & ſeptiformem eiuſdem ſpiritus gratiam, uideritq́ꝫ hoc quotidie fieri, alijs

Quarta hydria. Dauid.

Quinta hydria. Captiuitas Babylonica.

nimirum à diabolo de eccleſia peccãdo raptis, alijs gratia ſpiritus ſancti per Chriſtum reſipiſcendo ac pœnitendo reconciliatis, uinum de aqua factum habet: quia ad ſe pertinere quæ ſcripta ſunt intelligens, magno mox compunctionis ardore, quaſi muſto incaleſcens, quicquid ſibi peccati captiuantis ineſſe deprehenderit, per Chriſti gratiam liberari depoſcit. Sexta inchoante ſeculi ætate dominus in carne apparens octaua die natiuitatis iuxta legem circunciſus eſt, triceſima & tertia poſt hæc ad templum delatus, & legalia pro eo ſunt munera oblata. Hæc intuentes ad literam, aperte diſcimus quanta nobis diligentia ſunt euangelicæ fidei ſubeunda myſteria, quando ipſe benedictionem gratiæ afferens qui legem literæ dedit, ueterum primo ceremoniarum ritu conſecrari quo cuncta diuinitus conſecrat, & ſic noua gratiæ ſacramenta ſuſcipere ſimul & tradere curauit. Ecce hydria ſexta ad abluenda peccati contagia, ad potanda uitæ gaudia mundiorem cæteris afferens undam. Verum ſi in octaui diei circunciſione baptiſma, quod in myſterium dominicæ reſurrectionis à peccatorum nos morte redemit, intelligis, in inductione in templum & oblatione hoſtiæ purificantis figuratum cognoſcis, fideles quoſque de baptiſterio ad altare ſanctum ingredi, ac dominici corporis & ſanguinis uictima ſingulari debere conſecrari, uino quidem de aqua facto & quidem meraciſſimo donatus es. Porro ſi circunciſionis diem ad generalem humani generis reſurrectionem, quando mortalis propago ceſſabit, & mortalitas tota immortalitate mutabitur, interpretaris: & circunciſos induci in templum cum hoſtijs intellexeris, quando poſt reſurrectionem uniuerſali expleto iudicio ſancti iam incorruptibiles facti, ad contemplandam per-

Sexta hydria.

Circuncisiõis Christi lex.

dam perpetuò ſpeciem diuinæ maieſtatis cum bonorum operum muneribus intrabunt, mirandum profectò, uinum de aqua fieri uidebis, cuius conditoris rectè proteſtaris & dicas: & poculum tuum inebrians quàm præclarum eſt. Ergo dominus uinum in gaudia nuptiarum non de nihilo facere uoluit, ſed hydrias ſex impleri aqua præcipiens, hanc mirabile conuertit in uinum: quia ſex mundi ætates ſapientiæ ſalutaris largitate donauit, quam tamen ipſe ueniens ſublimioris ſenſus uirtute fœcundauit. Nam quæ carnales carnaliter tantum ſapiebant, ipſe ſpiritaliter ſentienda reſerauit. Vultis audire fratres, qualiter de aqua fecerit uinum? Apparuit poſt reſurrectionem ſuam duobus diſcipulis ambulantibus in uia, ibátque cum illis, & incipiens à Moyſe & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. Vultis iterum audire quomodo eodem ſunt uino inebriati? Poſtmodum cognoſcentes quis eſſet qui eis uerbum uitæ propinabat, dicebant ad inuicem: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in uia & aperiret nobis ſcripturas?

Pſalm. 22.

Quare dñs nõ de nihilo, ſed de aqua uinum facere uoluerit.

Luc 24.

[Dicit ergo Ieſus miniſtris: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas uſque ad ſummum.] Qui per miniſtros, qui hæc iubentur facere, niſi Chriſti ſignantur diſcipuli, qui impleuerunt hydrias aqua? Non quidem ipſi præteritas mundi ætates legalibus ac propheticis implendo ſcriptis, ſed ipſi intelligendo prudenter, & aperiendo fideliter: quia ſcriptura, quæ à prophetis miniſtrata eſt, & ſalubris eſſet ad hauſtum ſapientiæ cœleſtis, & ad operum caſtigationem utilis. Impleuerũt aũt eas uſq; ad ſummum, quia rectè intellexerũt nullum fuiſſe tempus ſeculi à ſanctis

Per miniſtros Chriſti diſcipuli intelligunt.

dit:data inſuper omnium cognitione linguarum, quibus uniuerſo orbi eam,quam perceperant, uitæ gratiam propinare ſufficerent. Has ergo Chriſti & eccleſiæ nuptias, fratres chariſſimi, quæ & tunc una in ciuitate figurabantur,& nunc uniuerſo celebrantur in orbe terrarum, tota mente diligamus, harum gaudijs cœleſtibus indefeſſa bonorum operum intẽtione iungamur. Has quia per fidem uocati intrauimus mundo dilectionis habitu,celebrare curemus,noſtræq́ actionis ſimul & cogitationis maculas ante diem extremi diſcriminis ipſi ſolicitius examinando diluamus: ne forte tunc ingrediẽs rex qui has ſuo filio nuptias fecit,ſi uiderit nos nuptialem charitatis ueſtem non habere,eijciat nos,& ligatis à bene agendi facultate pedibus noſtris ac manibus exteriores mittat in tenebras. Mundemus fide fortia cordium noſtrorum uaſcula ſecundum purificationem pręceptorum cœleſtiũ,impleamus hæc aqua ſcientiæ ſalutaris,ſacræ lectioni crebrius attendendo. Rogemus dominum ut ipſam quam nobis ſcientiæ gratiam contulit(ne forte inflet) charitatis ſuæ feruore calefaciat, & ad ſuperna quærenda ſola ac ſapienda conuertat:quatenus ſpiritaliter inebriati, poſſimus & ipſi cum propheta cantare: Potaſti nos uino compunctionis. Sicq́ fit,ut nobis quoq́ bene proficiẽtibus, & nunc ex parte prout capere ſufficimus, & in futuro perfectè Ieſus manifeſtet gloriam ſuam: in qua uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti deus,per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 22.

Pſalm. 59.

¶Dominica 3. poſt Epiphaniæ diem. Lucæ 5. & Marci 1. & Matth. 8.

IN illo tempore, Et factũ eſt, cum eſſet Ieſus in una ciuitatum, & ecce uir plenus lepra, & uidens Ieſum & procidens in faciem rogauit eum dicens: Domi-

ne ſi uis, potes me mundare. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Leproſi mundatio non quęrit locum certum. BEne ubi leproſus mundatur, certus non exprimitur locus, ut oſtendatur non unum populum ſpecialis alicuius ciuitatis, ſed omnium populos fuiſſe ſanatos. Et quia dominus ait, non ueni ſoluere legem ſed adimplere, ille qui excludebatur à lege, purgari ſe domini poteſtate præſumens, non ex lege ſed ſupra legem eſſe gratiã iudicabat, quę leproſi maculam poſſit abluere. Verum ut in domino poteſtatis autoritas, ita in illo fidei conſtantia declaratur. Ille in faciem procidit, quod humilitatis eſt & pudoris, ut unuſquiſque de ſuę uitę maculis erubeſcat. Sed confeſſionem uerecundia non repreſſit, oſtendit uulnus, remedium poſtulauit: & ipſa religionis & fidei plena confeſſio eſt. Si uis, inquit, potes me mundare. In uoluntate domini tribuit poteſtatem, de uoluntate autem domini non quaſi pietatis incredulus dubitauit, ſed quaſi colluuionis ſuę conſcius non præſumpſit. [Et extendens manum tetigit illum dicens: Volo, mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.] Nihil mediũ eſt inter opus dei atque præceptum: quia in præcepto eſt opus: Denique dixit, & facta ſunt. Vides igitur quod dubitari non poteſt, quia uoluntas dei poteſtas eſt. Si ergo uolũtas eius poteſtas eſt, qui unius uoluntatis aſſerunt, unius utique aſſerunt poteſtatis. Itaque quaſi habens poteſtatem ſanandi, & iubendi autoritatem, operandi teſtimonium non refugit. Volo enim dicit propter Fotinum, imperat propter Arrium, tangit propter Manichęum. Et lex quidem tangi leproſos prohibet: ſed qui dominus legis eſt, non obſequitur legi, ſed legem facit. Non ergo ideo tetigit, quia ſine tactu mundare non poterat, ſed ut probaret quia ſubiectus non erat legi: nec contagium

Mat. 8.

Opus & præceptũ dei.

Pſal. 148.

Fotinus, Arrius, Manichęus.

tagium timebat ut homines, ſed quia contaminari non poterat, qui alios liberabat, lepra tactu domini fugaretur, quę ſolebat contaminare tangentem. Simúlque illud mirabile, quòd eo ſanauit genere quo fuerat obſecratus. Si uis, potes me mundare. Volo, inquit, mundare. Habes uoluntatem, habes etiam pietatis affectum. [Et ipſe prę cepit illi, ut nemini diceret.] Quare pręcipitur nemini dicere, niſi ut doceret non uulganda noſtra beneficia ſed premenda? ut non ſolum à mercede abſtineamus pecunię, ſed etiã gratię. [Sed uade oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua ſicut pręcepit Moyſes in teſtimonium illis.] Oſtendere ſe ſacerdoti iubetur, ut intelligeret ſacerdos eum non legis ordine, ſed gratia dei ſupra legem eſſe curatum. Offerre autem ſacrificiũ, ut oſtenderet dominus quia legem nõ ſolueret ſed impleret: qui ſecundum legem gradiens ſupra legem ſanaret eos, quos remedia legis non ſanauerant. Et bene addidit in teſtimonium illis, hoc eſt, ſi deo credant, ſi impietatis lepra diſcedat. Quod ſi quem mouet, quomodo dominus Moſaicũ uideatur approbare ſacrificiũ, cum id non receperit eccleſia, meminerit non dum eſſe cœpiſſe ſacrificium ſanctũ ſanctorum, quod corpus eius eſt. Nõdum enĩ obtulerat in paſſione holocauſtũ ſuũ. Non aũt oportebat auferri ſignificantia ſacrificia, priusq̃ illud quod ſignificabatur, cõfirmatum eſſet cõteſtatione Apoſtolorum prędicantiũ, & fide credentiũ populorum. Quia uero typicè uir iſte peccatis languidũ genus deſignat humanum, rectè non ſolum leproſus ſed & plenus lepra deſcribitur. Omnes enim peccauerunt & egent gloria dei, illã ſcilicet ut extẽta manu ſaluatoris, hoc eſt, incarnato dei uerbo, humanãq́ꝫ contingente naturã ab erroris priſci uarietate mundentur, poſſintq́ꝫ cum Apoſtolis audire: Iã uos mũdi eſtis propter ſermonem

Leuiti. 14.

Moſaicũ ſacrificiũ quomodo approbet dñs.

Rom. 3.

Ioan. 15.

quippe interuallo leproſus ille mundatus eſt, quem loco ſuo Matthæus interponit, iſte autem antea præoccupat. [Centurionis autem cuiuſdam ſeruus male habẽs erat moriturus, qui illi erat precioſus.] Quærit forte aliquis uel pius ut inueniat, uel impius ut reprehendat, qua ratione Euangeliſta ſeruum, qui non mortuus ſed ſanatus ſubinfertur, dixerit eſſe moriturum. Cui breui non ter reſpondendum, quia reuera erat moriturus, ſi non domini ſui fide deprecantis, & Chriſti pietate miſerentis fuiſſet redditus uitæ. Sic & Ezechias rex iuxta quendam naturæ humanæ modum erat moriturus, cum ueracis prophetæ uerbis audiuit: Diſpone domui tuæ quia morieris tu & non uiues, ſed occulto diuinæ prouidentiæ iudicio, quæ omnia in menſura & numero & pondere diſpoſuit, quindecim adhuc annorum uitam lachrymis precibúſque nacturus. [Et cum audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum ut ueniret & ſaluaret ſeruum eius.] Superna diſpẽſatione factum eſt, ut ſeniores Iudæorum mitterentur ad dominum, hiſq́ aſtantibus qui langueat ſanaretur, quo inexcuſabiles forent ſi credente uiro gentili non crederent. Verum quæritur quomodo conueniat quod Lucas Centurionẽ nuncios miſiſſe, Matthæus autẽ ipſum acceſſiſſe narrat ad dominum? Sed piè quærentibus facile patet, ꝙ Matthæus breuitatis cauſa dixerit ipſum acceſſiſſe, cuius deſideriũ & uoluntas ad dominum ueraciter alijs licet deferentibus eſt perlata, myſticè etiam nobis commendãs hoc quod ſcriptum eſt: Accedite ad eum & illuminamini. Nam quia fidẽ Centurionis qua uere accedit ad Ieſum, ipſe ita laudauit ut diceret, Non inueni tantam fidem in Iſrael, ipſum potius acceſſiſſe ad Chriſtum dicere uoluit prudens Euangeliſta, quàm illos per quos uerba ſua miſerat. Porro autem Lucas ideo to-

Matth. 8.
Moritur
erat non
moritur
Eſaiæ 38.
Sapien. 11.
Euangeliſtarũ concordan.
Pſalm. 33.
Fides Cẽturionis.

ideò totum quemadmodum geſtum ſit aperuit, ut ex hoc intelligere cogeremur, quemadmodum acceſsiſſe dixerit alius, qui mentiri non potuit. *Sicut enim* illa

Marci 5. Matth. 9. Lucæ 8.

mulier, quę fluxum ſanguinis patiebatur, quamuis fimbriam ueſtimenti eius tenuerit, magis tamē quia credidit, tetigit dominum, quàm illę turbę à quibus premebatur: ita & Centurio quo magis credidit, eo magis acceſſit ad dominum. [Diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam ipſe ędificauit nobis.] Qui ędificatam ſibi à Centurione narrant ſynagogam, euidenter oſtendūt quia ſicut nos eccleſiam, ſic etiam illi ſynagogam non conuentum ſolummodo fidelium, ſed & locum quo conueniebant, ſint appellare ſoliti, iuxta quod & ſupra docuimus. [Ieſus autem ibat cum illis.] Magna domini ſublimitas, qui ſolo uerbo curare ualebat: ſed non minor humilitas, qui ſeruum dignatus eſt uiſitare languentem. Nam quaſi potens & benignus & rogatus ſaluare pergebat, & itineris medio rogatus dicto ſaluauit: ne uidelicet ob impotentiam uirium & non ob humilitatis exemplum corporaliter ire putaretur. Alibi ad ſanandum reguli filium uenire noluit, ne diuitias honoraſſe uideretur: hic ne conditionem ſpreuiſſe ſeruilem, ad Centurionis famulum mox ire conſenſit. [Et cum iam non longe eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos dicens: Domine noli uexari. Non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres.] Propter uitæ gentilis conſcientiam, grauari ſe magis dignatione putauit domini quàm iuuari, nec poſſe habere hoſpitem Chriſtum: cuius & ſi fide præditus, nondum tamen erat ſacramentis imbutus. Sed quia quæ noſtra infirmitas non præſumit, diuina gratia dare nouit, & alius Centurio qui ſicut & iſte credentem ex gentibus

Synagoga. Humilitas dñi in curādi ſerui uiſitatione. Ioan. 4. Centurionis humiliatio.

populum

populum præfigurat, magnæ fidei & iuſticiæ merito ſpiritus ſancti donum priuſquam baptizaretur accepit, & iſte necdum catechizatus & fidem ſuam laudari à domino, & famulum ſaluari promeruit. De quo pulchre per allegoriam dicitur, quia Ieſum non longe haberet à domo, tametſi ſub tectum ſuum inuitare non auderet: quia prope timentibus eum ſalutare ipſius. Et qui naturali lege recte utitur, quo bona quæ nouit operatur, eo illi qui uere bonus eſt appropiat. At qui errori gentilitatis etiam crimina iunxerunt, his aptari poteſt quod confluentibus ad ſe turbis alibi dominus ait: Quidã enim ex his de longe uenerunt. [Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus ut uenirem ad te.] Et nos qui de gentibus credimus, non ipſi ad dominum uenire poſſumus, quem nunc in carne uidere nequaquam ualemus: ſed quicunque paſſiones noſtræ ſeruitutis agnouimus ad reſidentem in dextera patris iam per fidem accedere debemus, iam ſeniores Iudæorum mittere, hoc eſt, ſummos eccleſiæ uiros, qui nos ad dominum præceſſerunt, ſuppliciter obſecrando patronos acquirere, qui nobis teſtimonium reddentes quòd diligamus eccleſiam, & quantum in nobis eſt, ædificare curemus, pro noſtris apud dominum noſtrorumq; peccatis intercedant. [Sed dic uerbo, & ſanabitur puer meus.] Magna fides Centurionis, qua uerbi opus in Chriſto cõfitetur, & noſtræ ſanationis accommoda myſterijs, qui & ſi noueramus ſecundum carnem Chriſtũ, ſed iam nunc non nouimus. [Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites.] Hominem ſe & poteſtati uel tribuni uel præſidis ſubditum dicit, imperare tamen poſſe minoribus: ut ſubaudiatur cum multo magis qui deus ſit & ſuper

Pſalm. 84.

Mar. 8.

Nota.

Centurionis fides.

ſuper omnia potens, innumeram uirtutis angelicę, quę ad imperata obtemperet, habere militiã. [Et dico huic
Alio antiquitus. uade & uadit, & alio ueni et uenit, & ſeruo meo fac hoc & facit.] Vult oſtendere dominum quoq; non per aduentum tantum corporis, ſed per angelorum miniſteria poſſe implere quod uellet. Repellendæ enim erant uel infirmitates corporum, uel fortitudines contrariæ, quibus homo ad debilitatem ſępe conceditur, & uerbo domini et miniſterijs angelorum. Aliter, Milites et ſerui, qui Centurioni obediunt, uirtutes ſunt naturales, quarum non minimam copiam multi ad dominum uenientes ſecum deferunt. De quibus in Cornelij Centurionis laude dicitur: quia erat uir iuſtus & timens de-
Acto. 10. um cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans deum ſemper. [Quo audito, Ieſus
Miratus dominus. miratus eſt.] Miratus eſt quòd uidit Centurionem ſuam intelligere maieſtatẽ. Sed quis in illo fecerat ipſam fidem uel intelligentiam, niſi ipſe qui eam mirabatur? Quòd ſi & alius eam feciſſet, quid miraretur qui præ-
Nota. ſcius erat? Notandum ergo quia quod miratur dominus, nobis mirãdum eſſe ſignificat, quibus adhuc opus eſt ſic moneri. Omnes enim tales motus cum de deo dicũtur, non perturbati animi ſigna ſunt, ſed docẽtis magiſtri. [Et conuerſus ſequẽtibus ſe turbis dixit: Amen dico uobis, nec in Iſrael tantam fidem inueni.] Non de omnibus retro patriarchis & prophetis, ſed de pręſentis æui loquitur hominibus. Quibus ideo Centurionis fides antefertur, quia illi legis prophetarumq; monitis edocti, hic autem nemine docẽte ſponte credidit. [Et reuerſi qui miſſi fuerant domum, inuenerunt ſeruum qui langueratſanum.] Probatur fides domini, & ſerui ſanitas roboratur. Poteſt ergo domini meritum etiã famulis ſuffragari, nõ ſolum fidei merito ſed etiam ſtudio

ſtudio diſciplinæ. Plenius ſane hæc explicat Matthæus, Matth. 8.
quod dicente domino Centurioni, uade & ſicut credi-
diſti fiat tibi, ſanatus ſit puer ex illa hora: Sed beato Lu Lucę mos
cæ moris eſt, quæ plena uiderit ab alijs Euangeliſtis ex
poſita breuiare, uel etiam de induſtria præterire: quæ
uero ab eis omiſſa uel breuiter cognouerit attacta, di-
lucidare ſolertius. Myſticè, ut dixi, Centurio, cuius fi-
des Iſraeli præfertur, electos nimirũ ex gentibus oſten
dit, qui quaſi centenario milite ſtipati, uirtutũ ſpiritali-
um ſunt perfectione ſublimes, nilq́ à domino terrenũ,
ſed ſola æternæ ſalutis gaudia ſibi ſuisq́ requirunt. Nu Centena-
merus enim centenarius, qui de lęua transfertur ad de- rij digni-
xteram, in cœleſtis uitæ ſignificatione poni conſueuit. tas.
Vnde eſt quòd arca Noe cẽtum annis fabricatur, Abra Geneſ. 6.
ham centenarius filium promiſſionis accepit, ſeuit Iſa- Geneſ. 17.
ac & inuenit in ipſo anno centuplum, atrium taberna- Geneſ. 26.
culi centum cubitos longum eſt, in centeſimo pſalmo Exod. 27.
miſericordia & iudicium domino cantatur, & cætera Pſal. 100.
huiuſmodi. Talis ergo meriti uiri pro his neceſſe eſt
domino ſupplicẽt, qui adhuc ſpiritu ſeruitutis in timo-
re premũtur, quatenus eis paulatim ad ſublimiora pro
uectis, perfecta dilectio foras mittat timorem. 1. Ioan. 4.

¶Dominica quarta poſt Epiphaniæ diem.

Lucæ 8. Matth. 8. Marci 4.

IN illo tempore, Factum eſt in una dierum, & Ieſus aſcendit in nauiculam, & diſcipuli eius. Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

IN hac nauigatione dominus utranque unius eiuſ- Deus &
demq́ ſuæ perſone naturam dignatur oſtendere, dũ homo o-
is qui ut homo dormit in naui, furorem maris ut de ſtenditur,
us uerbo coercet. Porrò iuxta allegoriam mare ſiue ſta Chriſtus.
gnum, quod cum ſuis tranſire deſiderat, tenebroſus Allego-
amarusq́ ſęculi præſentis accipitur æſtus. Nauicula au ria.

tem quam aſcendunt, nulla melius quàm dominicæ paſſionis intelligitur arbor. Cuius beneficio quiq; fideles adiuti emenſis mundi fluctibus habitationē patriæ cœleſtis quaſi ſtabilitatem ſecuri litoris obtinēt. Quod aūt ipſe in unā nauiculā cū diſcipulis ſaluator aſcendit, alibi quid ſignificet aperit, cum prænūciato

Lucæ 9 ſuę paſſionis reſurrectionisq; myſterio mox dicebat

Matth. 10 ad omnes: Si quis uult poſt me uenire abneget ſeip-

Marci 8 ſum, & tollat crucem ſuam quotidie & ſequatur me. [Nauigantibus autem illis obdormiuit] quia calcantibus ſeculū fidelibus, futuriq; regni quietē animo meditantibus, & uel ſecundo ſpiritus ſancti flatu, uel proprij remigio conatus infidos mundi faſtus certatim

Marci 4 poſt terga iactantibus tēpus ſubito dominicæ paſſionis aduenit. Vnde bene Marcus hoc imminente noctis tempore geſtū fuiſſe perhibet, ut ueri ſolis occubitum non ſola domini dormitio, ſed & ipſa decedētis lucis hora ſignificet. [Et deſcēdit procella uēti in ſtagnum, & complebantur & periclitabātur.] Domino puppim crucis, qua ſomnum mortis carperet aſcendēte, fluctus blaſphemantium perſecutorum dęmonicis excitati procellis aſſurgunt: quibus tamen non ipſius patientia turbatur, ſed diſcipulorum imbecillitas cōcutitur, trepidat, periclitatur. [Accedētes autem ſuſcitauerunt eum dicentes: Præceptor perimus.] Suſcitant dominū diſcipuli, ne eo dormiente fluctuum feritate diſpereant: quia cuius mortem uiderant, maximis uotis reſurrectionem quærebant: ne ſi diutius ipſe morte carnis ſopiretur, eorum mens ſpiritali in perpetuum morte periret. Vnde bene ſequitur: [At

Vento & tēpeſtati imperare ille ſurgens increpauit uentum & tempeſtatem aquę: & ceſſauit, & facta eſt tranquillitas.] Ventum quippe ſurgens increpauit, quia reſurrectione celebrata dia-

ta diaboli ſuperbiam ſtrauit, dum per mortē deſtruxit eum, qui habebat mortis imperium. Tempeſtatem quoq; aquę ſurgens ceſſare fecit, quia ueſanam Iudæorum rabiem, quæ caput quatiens clamauerat: Si filius dei eſt, deſcendat nunc de cruce & credimus ei, de ſepulchro ſurgendo labefecit. Vbi iuxta literam notandum, quòd omnes creaturæ ſentiant creatorem. Quibus enim increpatur & imperatur, ſentiunt imperantem: non errore Hæreticorum, qui omnia putant animantia, ſed maieſtate conditoris, quæ apud nos inſenſibilia, illi ſenſibilia ſunt. [Dixit autem illis: Vbi eſt fides ueſtra?] Rectè arguuntur, qui præſente Christo timebant, cum utique qui ei adhæſerit perire non poſſit. Cui ſimile eſt quod poſt mortis ſomnum diſcipulis apparens, exprobrauit incredulitatem illorum & duriciam cordis, quia ijs qui uiderant eum reſurrexiſſe non crediderunt. Itemque dixit ad eos: O ſtulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt prophetę. Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Ac ſi per metaphoram nauigij diceret, Nónne oportuit Chriſtum ſoporari undis nauē, in qua quieſcebat hinc inde uerrentibus, & ita ſedatis extemplo tumidis gurgitū cumulis diuinitatis ſuę cunctis patefacere potentiam? [Qui timentes mirati ſunt dicentes ad inuicem: Quiſputas hic eſt? quia & uentis imperat, & mari & obediunt ei.] Matthęus ita ſcribit: Porrò homines mirati ſunt dicentes: Qualis eſt hic? &c. Non ergo diſcipuli ſed nautę & cæteri, qui in naui erant mirabantur. Sin autem quis contentioſè uoluerit eos qui mirabantur, fuiſſe diſcipulos, rectè reſpondebimus homines appellatos, qui necdum potentiam nouerant ſaluatoris. Et nos quoque

Mat. 27 Marci 15 Lucę 23

Marci 16

Lucę 24

Matth. 8 Qui mirati ſint.

ſinguli cum ſigno dominicæ crucis imbuti ſeculum re linquere diſponimus, nauem profecto cum Ieſu conſcendimus, ſtagnum trãsfretare conamur. Sed qui non
Pſal. 120. dormitauit, neq; obdormiet cuſtodiens ſemper Iſrael, nobis tamen ſępe nauigantibus quaſi inter ęquoris fre mitus obdormit, quando crebreſcẽte inter medios uirtutum niſus, uel immũdorum ſpirituum, uel hominum prauorum, uel ipſo noſtrarum cogitationum impetu fidei ſplendor obtenebreſcit, ſpei celſitudo contabeſcit, amoris flamma refrigeſcit. Verũ inter huiuſmodi pro-
Guberna cellas, ad illum neceſſe eſt gubernatorem curramus. illũ
tor ad ſeduli excitemus qui non ſeruiat, ſed imperet uentis:
quem cur Mox tempeſtates compeſcet, refundet trãquillitatem,
rendum portũ ſalutis indulgebit. Libet inter hæc paucis diſcuſſa
Chriſtus. apoſtolici nauigij uarietate, qualiter bonos ſuum ſecretũm iuuet, malorũmue permixtio turbet, intueri. Ecce enim, ut à perfectioribus inchoemus, poſt celebrata dominicæ reſurrectionis ſolennia, ſeptem electi diſcipuli nauem piſcaturi aſcendunt: & quia non longe à terra perpetuę quietis, ſed quaſi cubitis ducentis aberant, hoc eſt, tantum mundo animum, quãtum gemina dilectio poſcebat appoſuerant, quia ſe Petrus negocijs ſecularibus exuerat, iam dominum in litore mortalitatis ſtantem cernere, iam cum illo epulari, iam mane ſupernę lucis aſpirante myſtico, magnorum piſcium numero ſua retia impleta, nec tamen rupta ſuſcipere, atq; infimis ſeculi fluctibus extrahere merentur. Alibi Petrus, ut ſu-
Lucæ. 5. prà legitur, iubente domino retia laxat in capturam, piſciũmque comprehendit multitudinem copioſam: ſed quia ipſe fragilis adhuc animi fuerat, ita ut Chriſto tremens diceret: Exi à me, quia homo peccator ſum domine, & retia tunc rupta ſunt, & ſi nõ ſocij adiuuaſſent, naues etiam merſæ ſubſiderent. Item in hoc loco diſcipuli

puli cum domino nauem conſcendunt, mare adeunt: ſed quia intererat & Iudas, & dominus in puppi quę ſedes erat gubernanti dormiſſe, & uentus pontusq́ȝ deſoris ſæuiſſe perhibentur. Nam & ſi multa illic diſcipulorum merita nauigabant, tunc adhuc eam perfidia proditoris agitabat, & qui ſuis meritis firmi fuere, turbabantur alienis. Item Paulus cum fratribus Hieroſolymam nauigans, & diem Penthecoſten ibi ſpiritusq́ȝ ſancti gaudia celebrare feſtinans, recto curſu cũcta peragrat. Porrò ab Hieroſolymis Romam relegatus, quia cum infidelibus iter agit, mare furit, uenti refragantur, imber imminet, frigora fatigant, aſtra obnubilant, terra negat, triticũ in mare iactatur, nauis armamenta tolluntur, ipſa poſtremo nauis arenis illiſa diſſoluitur, nautæ quam non agnoſcunt terram nando petunt. Et qui ſeculi undas onerati cupiditatibus ſubierãt, eodẽ aduerſante ſeculo uix nudi euadunt: iuxta q̃d idem Apoſtol' ait: Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. Act. 20. Act. 27. 1. Cor. 3.

¶Dominica in Sexageſima. Lucæ 8. Mat. 13. Marci 4.

IN illo tempore, Cum turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Ieſum, dixit per ſimilitudinem: Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

HAnc parabolam dominus ideo per ſeipſum exponere dignatus eſt, ut figuratè ſe loqui innoteſceret, rerumq́ȝ ſignificationes in eis etiam, quæ per ſemetipſum noluit explanare, doceret eſſe quærendas. Sed quia ſemen quod uerbũ dei ſit, terramq́ȝ uariã quod diuerſum cor auditorum ſignificet, ipſe dominus aperuit, ſatorem quem nobis quærendum reliquit, nullum melius quàm filium dei intelligere poſſumus. Qui Parabola de ſemine. Exijt Christus

E 3 exijt ſe-

exijt ſeminare ſemē ſuum, quia de ſinu patris, quò crea turæ non erat acceſſus egrediens, ad hoc uenit in mundum, ut teſtimonium perhiberet ueritati. Vnde bene iuxta Euangeliſtas alios hanc parabolam dicturus, de domo exiſſe, mare adiſſe, nauem conſcendiſſe perhibetur: ipſum nimirum ſitu corporis quod proceſſu ſermonis inſinuans. [Et dum ſeminat, aliud cecidit ſecus uiam & conculcatum eſt, & uolucres cœli comederunt illud.] Quæ dominus expoſuit, pia fide ſuſcipienda ſunt: quæ autem tacita noſtræ intelligentiæ dereliquit, perſtringenda ſunt breuiter. Semen quod ſecus uiam cecidit, duplici læſura diſperijt, & à uiantibus ſcilicet conculcatum, & à uolucribus raptum. Via eſt ergo cor ſedulo malarum cogitationum tranſitu attritum atque arefactum, ne uerbi ſemen excipere ac germinare ſufficiat. Atque ideo quicquid boni ſeminis uicinia talis uiæ contingit, peſſimæ cogitationis meatu conculcatum à dęmonibus eripitur. Qui uolucres cœli, ſiue quia cœleſtis ſpiritaliſque ſint naturæ, ſeu quia per aëra uolitant, appellantur. [Et aliud cecidit ſuper petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.] Petram hic recte dicit durum & indomitum cor, ac nullo ueræ fidei uomere penetratum. Hoc eſt autem humor ad radicem ſeminis, quod iuxta aliam parabolam oleum ad lampades uirginum nutriendas, id eſt, amor & perſeuerantia uirtutis. [Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum.] Fructum centuplum, fructum perfectum dicit: nam denarius numerus pro perfectione ſemper accipitur, quia in decem præceptis legis cuſtodia continetur. Actiua enim & contemplatiua uita ſimul in decalogi mandatis coniuncta eſt, quia in eo & amor dei, & amor ſeruari proximi iubetur. Amor quip-

Marginal notes: Ioan. 18. / Matth. 13. / Marci 4. / Semen ſecus uiam. / Via. / Semen ſuper petrā / Petra. / Mat. 25. / Semen in terram bonam. / Cētuplus fructus. / Vita duplex.

mor quippe dei ad contemplatiuam, amor uero pro- Amor du
ximi pertinet ad actiuam. Denarius autem numerus plex.
per ſemetipſum multiplicatus in centenarium ſurgit. Denarius
Vnde recte per centenarium magna perfectio deſi- numer⁹.
gnatur: ſicut de illo qui ſua pro domino terrena re-
linquit dicitur: centuplum accipiet & uitam æter- Matth.19.
nam poſſidebit. Quia quiſquis pro dei nomine tem-
poralia atque terrena contemnit, & hic perfectionem
mentis recipit, ut iam ea non appetat quæ conte-
mnit, & in ſequenti ſeculo ad æternam uitæ gloriam
peruenit. Terra ergo bona fructu centuplo fœ-
cundatur, quando cor docile uirtutum ſpiritalium per-
fectione donatur. [Hæc dicens clamabat: Qui ha- Qui ha-
bet aures audiendi audiat.] Quoties hæc admoniti- bet aures
uncula uel in Euangelio, uel in Apocalypſi Ioannis aud.
interponitur, myſticum eſſe quod dicitur, quæren- 2. Acto.
dúmque à nobis intentius oſtenditur. [Interroga-
bant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabo-
la.] Nemo putet finita mox parabola diſcipulos hæc
interrogaſſe ſaluatorem, ſed, ut Marcus ait, cum eſſet
ſingularis, interrogauerunt eum ij, qui cum eo erant Marci 4.
duodecim, parabolam. [Et dicebat eis: Vobis da- Eſaiæ 6.
tum eſt noſſe myſterium regni dei, cæteris autem in Mat.13.
parabolis, ut uidentes non uideant & audientes non Lucæ 8.
intelligant. [Marcus ita dicit: Illis autem qui foris Ioan.12.
ſunt, in parabolis omnia fiunt. Ideóque & nos cum Act. 28.
diſcipulis Chriſti intremus in ſanctuarium dei, ut in- Cõcord.
telligamus in nouiſſima myſteriorum regni dei. Nam Euang.
qui appropinquant pedibus eius, accipient de do-
ctrina illius dicentes cum Pſalmiſta: Reuela ocu- Pſal. 118.
los noſtros, & conſiderabimus mirabilia de lege
tua. Recte itaque in parabolis audiunt & in enigma-
te, qui clauſis ſenſibus cordis, neque intrare, neque

curant cognoſcere ueritatem obliti dominicæ præceptionis. Qui habet aures audiendi audiat. [Qui autem ſecus uiam, ſunt qui audiunt: deinde uenit diabolus & tollit uerbum de corde eorũ, ne credentes ſalui fiant.]
Marci 4. De hoc ſemine Marcus ita ſcribit: Hi autẽ ſunt qui circa uiam ubi ſeminatur uerbum, & cum audierint, con-
Mat. 13. feſtim uenit Satanas & aufert. Matthæus ita: Omnis qui audit uerbum regni & non intelligit, uenit malus & rapit. Ex quo manifeſte docetur eos circa uiam ſe-
Secus uiã. minatos, qui uerbum quod audiunt, nulla fide, nullo intellectu, nulla ſaltem tentante utilitatis occaſione per-
Semen ſuper petroſa. cipere dignãtur. Porro ſuper petroſa & in ſpinis, ut dominus exponit, ſeminantur hi, qui auditi quidem uerbi & utilitatem probant, & deſiderium guſtant, ſed ne ad id quod probant perueniant, huius uitæ eos uel aduerſa terrendo, uel proſpera blandiendo, retardant. Cõtra quæ utraq; damna ſemen quod acceperat, tutari cu-
2. Cor. 6. rabat, qui ait: Per arma iuſticiæ à dextris & à ſiniſtris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut ſeductores & ueraces. His ergo tribus terræ generibus ſcito omnes, qui uerbum auditum non faciunt, eſſe deſignatos: à quibus omnibus, qui ſemen acceptum ſeruat, terra bona eſt: excipiuntur ſane Iudæi &
Semen in ſpinis. gentiles, qui ne audire quidem merentur. [Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & diuitijs et uoluptatibus uitæ euntes ſuffocantur & non referunt fructum.] Mirum quomodo do-
Diuitiæ ſpinæ. minus ſpinas diuitias interpretatus ſit, cũ illæ pungant, iſtæ delectent. Et tamen ſpinæ ſunt, quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant: & cum uſq; ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto uulnere cruentãt.
Math. 13. Quas bene hoc in loco, alio Euangeliſta teſtãte, nequaquam dominus diuitias, ſed fallaces diuitias appellat.

Fallaces

Fallaces enim ſunt, quæ nobiſcum diu permanere non poſſunt: Fallaces ſunt, quę mentis noſtræ inopiam non expellunt. Solæ autem diuitiæ ueræ ſunt, quæ nos diuites uirtutibus faciunt. Notandũ uero eſt quòd exponẽs dñs dicit, quia ſolicitudines & uoluptates ſuffocãt. Suffocant enim, quia importunis cogitationibus ſuis guttur mentis ſtrangulant: & dum bonum deſiderium intrare ad cor non ſinunt, quaſi aditum flatus uitalis necant. Notandum etiam quòd duo ſunt, quæ diuitijs iungit, ſolicitudines uidelicet & uoluptates. Quia profecto & per curam mentem opprimunt, & per affluentiam reſoluunt. Re eñ cõtraria poſſeſſores ſuos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia uoluptas conuenire cum afflictione non poteſt, alio quidem tempore per cuſtodię ſuę ſolicitudinem affligunt, atq; alio per abundantiam ad uoluptates emolliunt. [Quod autem in bonam terram, hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes uerbum, retinent, et fructum afferunt in patientia.] Bona terra, ut prædiximus, omnibus tribus terræ nequam uarietatibus contraria facit, & libenter uidelicet ſemen uerbi ſuſcipiendo, et quod ſuſcipit, inter aduerſa & proſpera patienter ad fructus uſq; tempora ſeruando. Aliter, Bona terra fructum per patientiam reddit, quia ſcilicet nulla ſunt bona quæ agimus, ſi non æquanimiter proximorum mala toleramus. Quanto enim quiſq; altius profecerit, tanto in hoc mundo inuenit quod durius portet: quia dum à præſenti ſeculo mẽtis noſtræ dilectio deficit, eiuſdem ſeculi aduerſitas creſcit. Hinc eſt enim quòd pleroſq; cernimus & bona agere, & tamen ſub graui tribulationum faſce deſudare. Sed iuxta uocem domini, fructum per patientiam reddunt: quia cum humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur. Quod uero

Fallaces diuitiæ.

Nota.

Diuitiæ ſuffocant.

Diuitiarũ comites.

Voluptas.

Terra bona.

Nota.

Boni cur uexẽtur.

Mat. 13 ſecundum Matthæum dicitur, & fructum affert, & facit aliud quidem centum, aliud autem ſexaginta, porrò aliud triginta, triginta referuntur ad nuptias. Nā & ipſa digitorum coniunctio, quaſi molli oſculo ſe complexans & fœderans, maritum pingit & coniugem. Sexaginta ad uiduas, eo quod in anguſtia & tribulatione ſint poſitæ unde & in ſuperiore digito deprimuntur. Quantóque maior eſt difficultas expertæ quondam uoluptatis illecebris abſtinere, tanto maius & præmium. Porrò centeſimus numerus, quæſo diligenter lector attende, à ſiniſtra transfertur ad dexteram, & iiſdem quidem digitis, ſed non eadem manu, quibus in læua manu nuptæ ſignificantur & uiduæ, circulum faciens exprimit uirginitatis coronam. Aliter, Fructum triceſimum uerbum profert, quod fidem ſanctæ trinitatis ædificat: ſexageſimum, quod operis perfectionem docet, quia ſex dies ſunt, in quibus oportet operari: centeſimum, quod ad dexteram regni uitam prædicat æternam.

Triginta nuptiæ. *Sexaginta.* *Centum* *Virginitas.* *Exodi 20*

¶Dominica in quinquageſima. Lucę 18. Matthæi 20. & Marci 10.

IN illo tempore, Aſſumpſit Ieſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabūtur omnia quæ ſcripta ſunt per ꝓphetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus & illudetur, & flagellabitur, & cōſpuetur: & poſtquam flagellauerint, occident eum, & die tertia reſurget. Et reliqua.

Bedæ preſbyteri de eadem lectione.

Paſſionis & dominicæ reſurrectionis prædictio.

PRæuidens ſaluator ex paſſione ſua diſcipulorum animos perturbandos, eis longè antè & eiuſdem paſſionis pœnam, & reſurrectionis ſuæ gloriam prædicit: ut cum morientem, ſicut prædictū eſſet, cernerent, etiam reſurrecturum nō dubitarent.

Præuidens etiam quoſdam hæreticos in eccleſia futuros, qui Chriſtum dicerent legi prophetiſq; docuiſſe contraria, aliumq; ueteris teſtamenti atq; alium noui deum eſſe credendũ, oſtendit prophetarum pręſagia non aliò magis, quàm ad ſuæ diſpẽſationis, quam pro nobis temporàriè ſuſcepit, intendiſſe myſteriũ: adeò, ut conſummatio ſit prophetiæ ſuæ paſſionis, & poſterioris gloriæ celebrata perfectio. Nec nõ & paganorũ dementiam, qua eius crucẽ derident, apertiſſimè confutat, quando proximæ ſuę paſſionis et tẽpus, quaſi futurorum præſcius, oſtendit, & locum, quaſi mortis intrepidus, adijt [Et ipſi nihil horum intellexerunt. Et erat uerbum iſtud abſonditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.] Legimus in Euangelio ſecundum Ioannem, dicente domino, Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum, reſpondiſſe turbã atq; dixiſſe: Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum. Et quomodo tu dicis, oportet exaltari filium hominis? Quid eſt ergo, quod diſcipuli toties ſibi replicatũ dominicæ paſſionis arcanum intelligere nequeunt, & Iudęi ad unum uerbum & tã obſcure poſitum, ut hoc expoſitione dignũ Euãgeliſta ducat. Hoc autẽ dicebat, inquit, ſignificans qua morte eſſet moriturus: mox quia crucis exaltatio ſignificetur intelligunt, niſi quia diſcipuli cuius uitam maxime uidere deſiderabant, eius mortẽ audire non poterant. Quem non ſolum hominem innocentem, ſed & deum uerum ſciebãt, hunc nullatenus mori uel poſſe putabant. Et quia per parabolas eum ſæpe loquentẽ audire conſuerant, quoties aliquid de ſua paſſione dicebat, hoc nõ ita ut ſonabat intelligẽdum, ſed amore dictãte ad aliud qd allegoricè referẽdũ eſſe credebãt. Iudęi uero qa in eius necẽ cõſpirauerãt, quicqd de

Iohan. 12

Diſcipuli cur tam tardè, & Iudæi tã cito intellexerint myſterium crucis

Ioan. 12.

de ſua paſſione uel cruce loquebatur, intelligebãt. Hoc enim loquebatur quod ipſi ſummopere & fieri optabant, et perficere ſatagebant: ſicq́ miro et inuſitato modo idem ſubeundæ crucis ſacramentum, quod fidelibus amor abſcondit, infidelibus inuidia pandit. [Factum eſt autem cum appropinquaret Hiericho, cæcus quidã ſedebat ſecus uiam mendicans: & cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet. Dixerunt

Cæcus allegorice. autem ei, quòd Ieſus Nazarenus tranſiret.] Cæcus iſte per allegoriam genus humanum ſignificat, quòd in parente primo à paradiſi gaudijs expulſum, claritatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis ſuæ tenebras patitur: ſed cum Hiericho appropinquare Ieſus dicitur, cæ

Hiericho. cus illuminatur. Hiericho quippe interpretatur luna:

Luna. Luna autem in ſacro eloquio pro defectu ponitur carnis: quia dum menſtruis momentis decreſcit, defectum noſtræ mortalitatis deſignat. Dum igitur conditor noſter appropinquat Hiericho, cęcus ad lumen redit: quia dum diuinitas defectum noſtræ carnis ſuſcipit, humanum genus lumẽ, quod amiſerat, recipit. Qui uidelicet cæcus recte & iuxta uiam ſedere, & mendicans eſſe de

Ioan.14. ſcribitur. Ipſa enim ueritas dixit: Ego ſum uia. Ergo

Cęcus ſecus uiam. qui æternæ lucis claritatem neſcit, cæcus eſt: ſed ſi iam in redemptorem credit, iuxta uiam ſedet: Si autem iam credit, ſed ut æternam lucẽ recipiat rogare diſſimulat, atq; à precibus ceſſat, cæcus quidem iuxta uiam ſedet ſed minime mendicat: Si uero credit & exorat, & iuxta uiam ſedet cæcus & mẽdicat. [Et clamauit dicẽs: Ieſu fili Dauid, miſerere mei. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipſe uero multo magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei.] Quid iſti deſignant, qui Ieſum uenientem præcedũt, niſi deſideriorum carnalium turbas, tumultusq́; uitiorum: qui priuſquam Ieſus ad

cor no-

cor noſtrum ueniat, tentationibus ſuis cogitationem noſtram diſſipant, & uoces cordis in oratione perturbant? Sæpe nanque dum conuerti ad deum poſt perpetrata uitia uolumus, dum contra hæc eadem exorare uitia, quę perpetrauimus, conamur, occurrunt cordi phantaſmata peccatorum quæ fecimus, mentis noſtræ aciem reuerberant, confundunt animum, & uocē noſtræ deprecationis premunt. Sed quem turba increpat, ut taceat, magis ac magis clamat: quia quanto grauiori tumultu cogitationum carnalium premimur, tāto orationi inſiſtere ardentius debemus. [Stans autem Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe.] Ecce ſtat, qui antè trāſibat: quia cum adhuc turbas phantaſmatum in oratione patimur, Ieſum aliquatenus tranſeūtem ſentimus. Cum uero orationi uehementer inſiſtimus, ſtat Ieſus et lucem reſtituit: quia deus in corde figitur, & lux amiſſa reparatur. [Et cum appropinquaſſet, interrogauit illum dicens: Quid tibi uis faciam? At ille dixit: Domine, ut uideam.] Nunquid qui lumen reddere poterat, quid uellet cæcus ignorabat? Sed peti uult hoc quod & nos petere, & ſe concedere pręnoſcit. Importune nanque ad orationem nos admonet, & tamen dicit: Scit nanque pater ueſter quid opus ſit uobis, antequam petatis eum. Ad hoc ergo requirit, ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet. Vnde & cæcus protinus adiungit, Domine ut uideam. Ecce cæcus à domino non aurum, ſed lucem quærit, parui pendit extra lucem aliquid quęrere. Quia etſi habere cæcus quodlibet poteſt, ſine luce non poteſt uidere quod habet. Imitemur ergo eum, quem & corpore audiuimus & mente ſaluatum, non falſas diuitias, non terrena dona, non fugitiuos honores à domino, ſed lucem quæramus: illam uidelicet lucem, quam uidere cum ſolis angelis poſ-

Phantaſmata uitiorum.

Stat dominus.

Interrogandi ratio.

Matth. 6.

ſumus, quam nec initium inchoat, nec finis anguſtat. Ad quam profecto lucem uia fides eſt. Vnde recte & illuminando cæco protinus ſubiungitur: [Et Ieſus dixit illi: Reſpice, Fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim uidit, & ſequebatur illum, magnificans deum.] Videt & ſequitur, qui bonum quod intelligit operatur: Videt autem ſed non ſequitur, qui bonum quidem intelligit, ſed bona operari contemnit: Ieſum enim ſequitur, qui imitatur. Hinc nanque dicit: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Conſideremus ergo quà graditur, ut ſequi mereamur: ſicq; fit, ut non ſolum noſtra uita in deum proficiat, ſed hæc ipſa noſtra conuerſatio ad laudem dei & alios accendat. Vnde illic ſubditur: [Et oĩs plebs ut uidit, dedit laudẽ deo.] Dedit enim plebs laudem deo, non ſolum pro impetrato munere lucis, ſed et pro merito fidei impetrantis. Dedit laudem deo, quia & Ieſum uidit miſericorditer ac potenter lucem reſtituiſſe roganti, & obſtinatæ fidei clamorem, quæ iuſte quæ ſierit, mox conſequi poſſe cognouit. Vnde notandum, quia dominus in carne apparens, omnia quæ uerbis docuit, exemplis firmauit. Qui em̃ nobis præcepit, ſic luceat lux ueſtra coram hominibus, ut uideant opera ueſtra bona, et glorificent patrem ueſtrum, qui in cœlis eſt, & ipſe in uniuerſis quæ cœpit facere & docere, non ſuam ab hominibus, ſed patris gloriam quærebat.

Videre & ſequi.

Sequi dominum.

Ioan. 12.

Matth. 5.

Act. 1.

Bedæ presbteri yhomiliarum hyemalium finis.

HOMI-

HOMILIAE
BEDAE PRESBYTERI QVA-
drageſimales.

¶In die Cinerum. Lucę 12. Mat.6.

LEctio ſancti euangelij ſecundum Lucam. In illo
tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Facite uobis
ſacculos qui non ueteraſcunt, theſaurum non de-
ficientem in cœlis. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

NOn hoc præceptum eſſe putandum eſt, ut nil pe Pecuniæ
cuniæ reſeruet à ſanctis uel ſuis ſcilicet, uel pau- reſeruare
perum uſibus ſuggerendæ, cum & ipſe domi- licẽ ſcili-
nus; cui miniſtrabant angeli, tamen ad informandam cet.
eccleſiam ſuam loculos habuiſſe legatur, & à fidelibus Loculi do
oblata conſeruans, & ſuorum neceſſitatibus alijſq; indi mini.
gentibus tribuẽs, ſed ne deo ꝓpter iſta ſeruiatur, & ob
inopiæ timorẽ iuſticia deſeratur. [Theſaurum non de
ficiẽtem in cœlis, quo fur non appropiat, neq; tinea cor
rũpit.] Siue ſimpliciter accipiẽdum ꝙ pecunia ſeruata Pecunia
deficiat, uel uidelicet à fure theſauris erepta, uel in the- perit.
ſauris ipſa ſui fragilitate fœdata, data aũt pro Chriſto
perennẽ miſericordiæ fructũ conferat in cœlis, ſeu cer
te ita intelligendũ, ꝙ theſaurus boni operis ſi cõmodi
terreſtris occaſione cõdatur, facile corruptus intereat:
at ſi cœleſti ſolũ intentione cõgeratur, non exterius ho
minũ fauore, nõ intus inanis glorię ualeat labe macula
ri. Fur eñ deforis rapit, tinea ſcindit interi⁹: Fur abſtu Fur.
lit diuitias eoꝝ, de qb⁹ dñs ait: Receperũt mercedẽ ſuã. Tinea.
Tinea corrupit ueſtes eoꝝ, q̊s Pſalmiſta redarguẽs ait: Matth. 6.
Quoniã deus diſſipat oſſa hoĩm ſibi placentiũ. Oſſa eñ Pſalm. 52.
uirtutũ robur appellat. [Vbi eñ theſaur⁹ ueſter eſt, ibi Oſſa.

& cor

& cor ueſtrum erit.] Hoc non ſolum de pecunia,ſed &
Guloſi,lu de cunctis poſſeſſionibus ſentiendum eſt. Guloſi deus
xurioſi. uenter eſt. Ibi ergo habet cor,ubi & theſaurum. Luxu-
Laſciui A rioſi theſauri epulæ ſunt: laſciui,ludicra: amatoris,libi-
matoris do. Huic ſeruit unuſquiſque à quo uincitur.
deus.

¶Feria quinta poſt Cinerum. Luc.7. Mat.8.

IN illo tempore, Intrauit Ieſus Capernaum. Centurionis autem cuiuſdam ſeruus, Et reliqua. Homiliam quære dominica tertia poſt Epiphaniæ.

¶Feria ſexta poſt Cinerum. Luc 6. Mat.5.

IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Diligite inimicos ueſtros: benefacite his,qui uos oderunt. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

QVia dixerat ſuprà q̄d ab inimicis pati poſſint,
Inimici nunc qualiter ipſi cum eiſdem inimicis agere
qualiter debeant,oſtendit. Multi autem putant ſuffice-
tractandi re uirtutibus,non odiſſe inimicos: cæterū diligere plus
præcipi, quàm humana natura patiatur, non uidentes:
Exodi 17. quia et Moyſes,Samuel,et Stephanus pro inimicis ora
1.Reg. 12. bant,& mortuos Dauid planxit inimicos: Neque enim
Act.7. dominus impoſſibilia,ſed perfecta iuberet. Non defici
2.Regū 1. entes ergo dum tempus eſt, operemur bonum ad oēs,
Gal. 6. maxime autē ad domeſticos fidei. [Benedicite maledi
centibus uobis,orate pro calūniantibus uobis.] Et hæc
1.Cor. 4. ſe,ſuiq́ʒ ſimiles egiſſe teſtatur Apoſtolus qui ait: Maledi
cimur & benedicimus, blaſphemamur & obſecramus.
Sed hic merito mouet quomodo huic præcepto domini
nō ſit aduerſum,quòd & in prophetis inueniūtur mul-
tæ imprecationes aduerſus inimicos, quæ maledictio-
Pſalm.68. nes putantur,ſicuti eſt illud: Fiat menſa eorum coram
1.Ioan.5. ipſis in laqueum, & cætera quæ ibi dicuntur. Et Ioan-
nes Apoſtolus ait: Qui ſcit fratrem ſuum peccare pec-

catum

catum non ad mortem, petet & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Vbi primo uidendum, quia prophetæ per imprecationem quid eſſet futurum cecinerunt, non optantis uoto ſed ſpiritu prǫuidentis: qui maxime ſolent figura imprecantis futura prædicere, ſicut figura præteriti temporis, ea quę uentura erant ſępe cecinerunt. Deinde in Apoſtoli uerbis intelligēdum eſſe quoſdam fratres, pro quibus orare nobis præcipitur, cum dominns etiam pro perſequutoribus noſtris orare nos iubeat. Quæ ſolui quæſtio non poteſt, niſi fateamur eſſe aliqua peccata in fratribus inimicorum perſequutione grauiora. Fratres autē Chriſtianos ſignificari, multis diuinarum ſcripturarum documentis probari poteſt. Peccatum ergo, fratres, ad mortē puto eſſe, cum poſt agnitionem dei, per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti quiſque oppugnat fraternitatem, et aduerſus ipſam gratiam qua reconciliatus eſt deo, inuidentię facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortem eſt, ſi quiſquam non amorem à fratre non alienauerit, ſed officia fraternitatis debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter & dominus in cruce ait: Pater, ignoſce illis: quia neſciūt quid faciunt: Nōdum enim gratiæ ſpiritusſancti participes facti, ſocietatem ſanctæ fraternitatis inierant. Et beatus Stephanus orat pro eis, à quibus lapidatur: quia nondū Chriſto crediderant, neque aduerſus illam communem gratiam dimicabant. Et Apoſtolus Paulus propterea credo non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id eſt, inuidentiam, fraternitatem oppugnando peccauerat. Pro his autem qui non abruperant amorem, ſed timore ſuccubuerāt, orat ut eis ignoſcatur. Sic enim dicit: Alexander ærarius multa mala mihi oſten

Matth. 5. Lucæ 6.

Fratres Chriſtiani.

Peccatū ad mortē

Peccatū non ad mortem.

Luc. 23.

Actu. 7.

2. Tim. 4.

dit, reddet illi dominus ſecundum opera illius, quem & tu euita. Valde enim reſtitit noſtris ſermonibus. Deinde ſubiungit pro quibus orat, ita dicens: In prima mea defenſione nemo mihi adfuit, ſed omnes me dereliquerunt, non illis imputetur. Iſta differentia peccatorum Iudam tradentem à Petro negante diſtin-
Matth. 5. guit. [Si quis te percutit in maxillam, præbe & alte-
Maxillā ram.] Non ait, eum qui te percutit, noli tu percute-
præbe. re, quanquam hoc etiam magnum præceptum ſit, ſed ait, para te adhuc percuti. Quod ad miſericordiam pertinere hi maxime ſentiunt, qui eis quos multum diligunt, tanquam filijs uel quibuſlibet dilectiſſimis ſuis ægrotantibus ſeruiunt, uel paruulis, uel phreneticis, à quibus multa ſępe patiuntur. Et ſi eorū ſalus id exigat, præbent ſe etiam ut plura patiantur, donec uel ætatis uel morbi infirmitas tranſeat. Quos ergo dominus medicus animarum curandis proximis inſtruebat, quid eos aliud docere poſſet, niſi ut eorum, quorum ſaluti conſulere uellent, imbecillitates ęquo animo tolerarēt?
Nota. Omnis nanque improbitas ex imbecillitate animi uenit, quia nihil innocentius eſt eo qui in uirtute perfectus eſt. Multi autem alteram maxillàm prębere nouerunt, diligere uero illum à quo feriuntur ignorant. At uero ipſe dominus, qui utiq; pręcepta quæ docuit primus impleuit, percutienti ſe in maxillam miniſtro ſa-
Ioan. 18. cerdotis non præbuit alteram, ſed inſuper dixit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis? Non tamen ideo paratus corde non fuit, non ſolum in alteram maxillam cædi pro ſalute omnium, ſed etiam toto corpore crucifigi. [Et
Tunica ab eo qui aufert tibi ueſtimentum, etiam tunicam noli
permittē prohibere.] Quod de ueſtimēto & tunica dictum eſt,
da. non in eis ſolis, ſed in omnibus faciendum eſt, quæ ali-
quo iu-

quo iure tẽporaliter noſtra eſſe dicimus. Si enĩ hoc de neceſſarijs imperatum eſt, quanto magis ſuperflua con tẽnere conuenit? [Omni autem petenti te, tribue.] Omni petenti, inqt, non omnia petenti: ut id des, quod dare honeſtè & iuſtè potes. Quid ſi enim pecuniam pe tat, qua innocentem conetur opprimere? Quid ſi po- ſtremo ſtuprũ petat? Sed ne multa perſequar, quæ ſunt innumerabilia, id profecto dandum eſt, quod nec tibi, nec alteri noceat, quãtum ſciri aut credi ab homine po teſt. Et cui iuſte negaueris quod petit, iudicãda eſt ipſa iuſtitia, ut non eum inanem dimittas. Ita omni petenti te tribues, quamuis non ſemper id quod petit tribues. Et aliquando melius aliquid tribues, cum petẽtem in- iuſta correxeris. [Et qui aufert quæ tua ſunt, ne repe- tas.] De ueſte, domo, fundo, iumento & generaliter omni pecunia dicit. Vtrum autem & de ſeruis accipien dum ſit magna quæſtio eſt: non enim Chriſtianũ opor tet ſic poſſidere ſeruum, quomodo equum aut argen- tum. Quanquam fieri poſſit, ut maiore precio ualeat equus quàm ſeruus, & multo magis aliquid aureũ uel argenteum. Sed ille ſeruus ſi rectius, et honeſtius, & ad deum colendum accommodatius abs te domino educa tur aut regitur, q̃ ab illo poteſt, qui eum cupit auferre, neſcio utrum quiſquam dicere audeat, ut ueſtimentum eum debere contemni. Hominem nanque homo tan- quam ſeipſum diligere debet, cui ab omnium domino etiam ut inimicos diligat imperatur. [Et prout uultis ut faciant uobis homines, & uos facite illis ſimiliter.] Quia charitas patiens eſt, benigna eſt, non tantum in- iurias inimici fortiſſime ſuffert, ſed amici quoque gra- tiam benigniſſime præuenit. Nam redamare aman- tem, cunctos natura docuit: non amantem uero bene- ficijs ad amorem cogere, Chriſti ſolum doctrina perfe

Seruus quomo- do haben dus.

1. Cori. 13. Charitas. Nota.

Lucæ 6. ctos inſtituit: qui cum nos priores prout nobis fie-
Thob.4. ri uelimus, alijs facere iuberet, eundem mox ſenſum
Matth.7. latius aſtruendo firmauit dicens: [Et ſi diligitis
eos qui uos diligunt, quæ uobis eſt gratia? Nam &
peccatores diligentes ſe diligunt & cæt.] Si etiam
Matth. 6. peccatores, publicani & ethnici, erga dilectores ſuos
natura duce norunt eſſe benefici, quãtum uos, inquit,
quibus ut gradus profeſſionis eximior, ita cura neceſ-
ſe eſt ſit uirtutis uberior, latioris ſinu dilectionis am-
plecti debetis etiam non amantes? Vnde quæſitu di-
gnum uidetur, quomodo cum dominus eos qui dili-
gentes ſe ſolum diligunt, benefacientibus ſibi benefa-
ciunt, amicis fœnerantur, non modo perfectam non
habere charitatem, uerum peccatoribus æquiparari
Ioannes teſtetur, ille pectoris dominici recubitor epiſtolam
Euang. de dei & proximi dilectione conſummans, non uſpi
am inimicos monuerit eſſe diligendos, ſed abſolute di
1.Ioan. 4. xerit: Quia ſi diligamus inuicem, deus in nobis ma-
net, & charitas dei in nobis perfecta eſt. Quòd ſi quẽ
mouet, ſciat eum non de inimicorum amore tacuiſſe,
Fratres ſed & illos fratrum nomine comprehendiſſe, fratreſq;
qui. amoris intuitu diligi, & pro eis pcepiſſe orari: ſcilicet
ut non ſemper inimici remaneant, ſed reſipiſcãt à dia
boli laqueis, nobiſq; germano fœdere ſocientur. Nec
durum uideatur, quòd nondum credentes, propter
ſpẽtamen credendi, fratres appellari, poſſe dicimus.
Ioan.11. Nam idem Ioannes eos etiam filios dei uocitare legi
tur: Quia Ieſus, inquit, moriturus erat pro gente, &
non tantum pro gente, ſed ut filios dei qui erant di-
ſperſi, congregaret in unum. Quãdiu enim diſperſi,
nondum filij ſunt dei, ſed conueniendo in unum iam
efficiuntur filij.

¶Sabbato, poſt Cinerum. Mar.6. Mat.14.

IN illo tempore, Cum ſero eſſet factum, erat nauis in medio mari, & Ieſus ſolus in terra. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Labores eccleſiæ.

LAbor diſcipulorum in remigando, & contrarius eius uentus, labores ſanctæ eccleſiæ uarios deſignat: quæ inter undas ſeculi aduerſantis, & immundorum flatus ſpirituum ad quietem patriæ cœleſtis quaſi ad fidam litoris ſtationem peruenire conatur. Vbi bene dicitur, quia nauis erat in medio mari, & ipſe ſolus in terra: quia nõnunquam eccleſia tantis gentilium preſſuris non ſolum afflicta, ſed & fœdata eſt, ut ſi fieri poſſet, redemptor ipſius eam prorſus deſeruiſſe ad tempus uideretur. Vnde eſt illa uox eius, inter undas procellasq́ tentationum uertentium deprehenſæ, atq; auxilium protectionis illius gemebundo clamore quærẽtis: Vt quid domine receſſiſti longe? Deſpicis in opportunitatibus in tribulatione? Quę pariter uocem inimici perſequẽtis exponit in ſequẽtibus Pſalmi ſubijciens: Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt deus, auertit faciem ſuam ne uideat uſque in finem. Verum ille non obliuiſcitur orationem pauperum, neq; auertit faciem ſuam à ſperantibus in ſe: quin potius & certantes cum hoſtibus ut uincant adiuuat, & uictores in ęternũ coronat. Vnde hic quoque aperte dicitur, quia uidit eos laborãtes in remigando. Videt qppe dominus laborãtes in mari, quamuis ipſe poſitus in terra: quia etſi ad horam differre uideatur auxilium tribulatis impendere, nihilominus eos ne in tribulationibus deficiant, ſuæ reſpectu pietatis corroborat, & aliquando etiam manifeſto adiutorio uictis aduerſitatibus, quaſi calcatis ſedatisq́ fluctuum uoluminibus liberat, ſicut hic quoque

Pſalm. 9.

ſubſequenter inſinuatur cum dicitur: [Et circa quartam uigiliam noctis uenit ad eos, ambulans ſuper mare.] Stationes & uigiliæ militares in terna horarum ſpacia diuidūtur. Quando ergo dicit quarta uigilia noctis ueniſſe ad eos dominum, oſtendit tota nocte periclitatos, & extremo noctis tempore eis auxilium prębitum. Laborabant ergo toto noctis opacæ tempore, ſed diluculo appropinquante, & Lucifero ſolis dieique exortum promittente, uenit dominus & ſuperambulans tumida freti terga comprimit: quia cum preſſuris obſita fragilitas humana, puſillitatem uirium ſuarum conſiderat, nihil erga ſe aliud quàm tenebras anguſtiarum & æſtus cernit hoſtium confligentium. Cum uero mentem ad ſuperni lumen præſidij, & perpetuę dona retributionis erexerit, quaſi inter umbras noctis repēte exortum Luciferi conſpicit, qui diem proximum nunciet. Lucifer nanq; cum plurimum res horas noctis, id eſt, totam uigiliam matutinam, illuminare perhibetur. Aderítque dominus qui ſopitis tentationum periculis, plenam liberatis fiduciam ſuæ protectionis attribuat. Sequitur: [Et uolebat præterire eos. At illi ut uiderunt eum ſuper mare ambulantem, putauerunt phantaſma eſſe, & exclamauerunt. Omnes enim eum uiderunt & conturbati ſunt.] Adhuc Hæretici putant phantaſma fuiſſe dominum, nec ueram aſſumpſiſſe carnem de uirgine. Deniq; Theodorus Pharanitanus quondam epiſcopus ita ſcripſit, Corporale pondus non habuiſſe ſecūdum carnem dominum, ſed abſque pondere & corpore ſuper mare deambulaſſe. At contra fides catholica, & pondus ſecundum carnem habere eum prædicat, & onus corporeum, & cum pondere atque onere corporali, incedere ſuper aquas non infuſis pedibus. Nam Dionyſius egregius inter eccleſia-

Vigiliæ noctis. Lucifer. Theodori hęreſis. Pondus corporale dñi. Dionyſi-

eccleſiaſticos ſcriptores, in opuſculis de diuinis nominibus hoc modo loquitur: Ignoramus enim qualiter de uirgineis ſanguinibus alia lege præter naturalem formabatur, & qualiter non infuſis pedibus corporale pondus habentibus, & materiale onus deambulabat in humidam & inſtabilem ſubſtantiam. Quomodo autem uolebat dominus eos præterire tanquam alienos, ad quos de periculo naufragij liberandos aduenerat, niſi ut ad horam turbati & pauentes, ſed continuo liberati, amplius ereptionis ſuæ miraculum ſtuperent, ac maiores ereptori ſuo gratias referrent? Quia & in tempeſtatibus paſſionum, quæ pro conſtantia fidei à perfidis ingeruntur, talis nonnunquam prouiſio diuinitus oſtenditur. Sæpe enim ita fideles in tribulatione poſitos ſuperna pietas deſeruiſſe uiſa eſt, ut quaſi laborantes in mari diſcipulos præterire Ieſus uoluiſſe putaretur. Vnde eſt & illud in Pſalmiſta eccleſiæ, in martyrij certamine deſudantis: Quare mei oblitus es? quare me repuliſti? & quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus? Dum confringuntur omnia oſſa mea, & cætera. Sed dicunt inimici terrentes, ubi eſt deus eorum? quaſi naufragium feſſis minitãtes Apoſtolis. Dicit ipſe deus eorum: Cum tranſieris per aquas, tecum ero, et flumina non operiẽt te: cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Vnde hic quoque recte ſubiungitur: [Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit illis: Cõfidite, ego ſum, nolite timere. Et aſcẽdit ad illos in nauim, & ceſſauit uentus.] Prima trepidantiũ & periclitantiũ ſubuẽtio eſt, incuſſum cordibus expellere timorẽ: ſecunda, tempeſtatum furias ſuę pręſentiæ uirtute cõpeſcere. Nec mirandũ ſi aſcendente in nauiculã domino uentus ceſſauit. In quocũq; enim corde deus per gratiã ſui ad-

Marginal notes: us capitulo q̃ ſit unitio & diſcretio in diuinis — Pſalm. 41. — Eſaiæ 43.

¶Dominica prima in quadrageſima. Luc.4.
Mat.4. Marci 1.

IN illo tempore, Regreſſus Ieſus à Iordane, & agebatur in ſpiritu in deſerto. Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

IEſus autẽ plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt ab Iordane, & agebatur in ſpiritu in deſertum diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo.] Hæc baptizato domino confeſtim facta, Matthæus Marcusq́ deſignant. Quorum unus deſcripto eius baptiſmate, mox ita ſubiunxit: Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, ut tentaretur à diabolo. Alter ita: Et ſtatim ſpiritus expulit eum in deſertum, & erat ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. Verum ne cui ueniret in dubium, à quo eum ſpiritu ductum ſiue expulſum dicerent in deſertum, cõſulte Lucas primo poſuit, quia Ieſus plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt ab Iordane: ac deinde intulit, agebatur in ſpiritu in deſertum: ne quid contra eum ualuiſſe ſpiritus putaretur immundus, qui plenus ſpiritu ſancto quo uolebat gradiendo, quęq́ uolebat agebat. Nã & infrà ubi manifeſte à diabolo aſſumptus ſiue ſtatutus aſſeritur, nõ eius imbecillitas, ſed inimici ſuperbia, qui uolũtatem ſaluatoris neceſſitatem putat, arguitur. Non ergo uirtute ſpiritus mali Ieſus agitur in deſertũ ſed uoluntate ſui ſpiritus boni locũ certaminis quo aduerſariũ ſternat, de uictoria certus ingreditur. Vbi nobis pariter ordinem rectè conuerſandi præmonſtrat, ut poſt acceptam uidelicet in baptiſmo remiſſionẽ peccatorum, ſpiritusq́ ſancti gratiam, arctius contra nouas antiqui hoſtis inſidias accingi, mente ſeculum deſerere, & quaſi manna deſerti ſola æternę uitæ gaudia diſcamus eſurire. [Et nihil manducauit in illis diebus:

Matth.4.
Marci 1.

Spiritus à quo ductꝰ Chriſtus in deſertum.

Chriſtus ordinẽ cõuerſandi præmonſtrat.

F 5 & con-

Quadragesimę autoritas. & conſummatis illis, eſuriit.] Quadrageſima ieiuniorum habet autoritatem, & in ueteribus libris ex ieiunio Moyſi & Heliæ, & ex Euangelio, quia totidem diebus dominus ieiunauit, demonſtrans Euãgelium non diſſentire à lege & prophetis. In perſona quippe Moyſi lex, in perſona Heliæ prophetę accipiũtur: Inter quos in monte glorioſus apparuit, ut euidentius emineret quod de illo dicit Apoſtolus: Teſtimonium habens à lege & prophetis. In qua autem parte anni congruẽtius obſeruatio quadrageſimæ conſtitueretur, niſi confinis atq; contigua dominicæ paſſionis: quia in ea ſignificatur hæc uita laborioſa, cui opus eſt cõtinentia, ut ab ipſius mundi amicitia ieiunetur. Aliter, Ieiunauit dominus cum tentaretur ante mortem, cibo adhuc indigẽs. Manducauit autẽ et bibit cum glorificaretur poſt reſurrectionem, iam cibo non indigens. Hic enim oſtendebat in ſe laborẽ noſtrum, illic aũt in nobis ſuã conſolationem, quadragenis diebus utrũq; definiens. Quo numero quadrageſima huius ſeculi ſignificare uidetur excurſus in his, qui uocantur per gratiam ad eum, qui nõ uenit legẽ ſoluere ſed adimplere. Decẽ nanq; præcepta ſunt legis iam gratia Chriſti diffuſa per mundũ, et quadripartit' eſt mũdus, & decẽ quadruplicata quadraginta faciunt. Quoniã qui redẽpti ſunt à domino, de regionibus cõgregauit eos, ab oriẽte et occidente, & aquilone & mari. Ieiunãs itaq; quadraginta diebus ante mortẽ carnis uelut clamabat: Abſtinete uos à deſiderijs huius ſeculi. Manducãs aũt & bibens quadraginta diebus poſt reſurrectionẽ carnis uelut clamabat: Ecce ego uobiſcũ ſum uſq; ad cõſummationẽ ſeculi. Ieiuniũ quippe eſt in tribulatione certaminis, quoniã qui in agone eſt, ab omnibus abſtinẽs eſt: Cibus aũt in ſpe pacis, quę perfecta non erit, niſi cũ corpus noſtrũ, cuius expectamus redem-

Margin notes: Exod. 34. | 3. Reg. 19. | Act. 28. | Ioannis ultimo. | Matth. 5. | Pſal. 106. | Ieiunãdi ratio. | 1. Petri 2. | Manducãdi ratio. | Mat. 28 | 1. Cor. 9.

redemptionem, induerit immortalitatem, quod nondũ adipiſcẽdo gloriamur, ſed ſperãdo iam paſcimur. Vtrũque Apoſtolus ſimul nos agere oſtendit dicẽs: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Tanq̃ illud eſſet in cibo, hoc in ieiunio. Simul enim cum uiam domini carpimus & à uanitate præſentis ſeculi ieiunamus, & futuri promiſſione reficimur, hic non apponentes cor, illic paſcentes ſurſum cor. Quòd autem dñs conſummatis ieiunij diebus eſurijt, cum de Moyſe uel Helia ieiunantibus nihil tale ſit ſcriptũ, ideo factũ eſt, ne ab eo tentãdo pauẽs hoſtis aufugeret, quẽ cum tot ſignis cœleſtibus pręconatũ, tũ etiã uiris excellẽtiſſimis in abſtinẽdo uideret æquatũ. Eſurijt em̃ humilis deus homo, ne inimico innoteſcat ſublimis homo deus. [Dixit autẽ illi diabolus: Si filius dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.] Antiquus hoſtis redemptorẽ humani generis, debellatorẽ ſuũ, in mundũ ueniſſe cognouit. Vnde & per obſeſſum hoiẽm dixit: Quid nobis & tibi fili dei? Veniſti huc ante tẽpus torquere nos? Qui tamẽ prius cũ hunc paſſibilẽ cerneret, cũ poſſe mortalia perpeti humanitatis uideret, omẽ quod de eius diuinitate ſuſpicatus eſt, ei faſtu ſuæ ſuperbiæ in dubiũ uenit. Nihil quippe niſi ſuperbũ ſapiẽs, dum eſſe hunc humilẽ cõſpicit, deũ eſſe dubitauit: unde ad tentationũ ſe argumenta conuertit, Sed nõ ſicut nos qui puri homines ſumus, irruente ſæpe tentatione cõcutimur, ita redemptoris noſtri anima tentationis eſt neceſſitate turbata. Hoſtis nanq; noſter & ſi in excelſum montẽ eũ permiſſus aſſumpſit, ſi datur ſe regna mũdi perhibuit, ſi quaſi in panẽ uertẽdos lapides oſtẽdit, mẽtem tamẽ mediatoris dei & hoĩm tentatione quaſſare non ualuit. Sic enim dignatus eſt hęc exterius cuncta ſuſcipere, ut tamẽ eius mẽs interius diuinitati ſuæ inhærens inconcuſſa permaneret. Qui & ſi quãdo turbatus ſpiritu

Rom. 12.
Tentandi occaſio.
Matth. 8.
Ioan. 11.

ſpiritu infremuiſſe dicitur, ipſe diuinitus diſponebat, quantum ipſe humanitus turbaretur. [Et reſpondit ad illũ Ieſus: Scriptũ eſt, quia non in pane ſolo uiuit homo, ſed in omni uerbo dei.] Ideo ſic reſpondit dominus, quia propoſitum ei erat humilitate diabolum uincere, non potentia. Simulq́; animaduertendum, quòd niſi ie iunare cœpiſſet dominus, tentandi occaſio non fuiſſet diabolo, ſecundum illud: Fili accedens ad ſeruitutẽ dei, præpara animam tuam ad tentationem. Sed & ipſa reſponſio ſaluatoris hominem fuiſſe indicat qui tentatus eſt: Nõ in pane ſolo uiuit homo, ſed in omni uerbo dei. Si quis ergo non ueſcitur uerbo dei, iſte nõ uiuit. Aliť, Hoſtis noſter adhuc in hac uita nos poſitos, quanto magis nos ſibi rebellare conſpicit, tãto amplius expugnare contendit: eos enim pulſare negligit, quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Contra nos uero eo uehementius incitatur, quo ex corde noſtro quaſi ex iure propriꝫ habitationis expellitur. Hoc enim in ſeipſo dominus ſub quadam diſpenſatione figurauit, qui diabolum non niſi poſt baptiſma ſe tentare permiſit, ut ſignũ nobis quoddam futuræ conuerſationis innueret, quòd mẽbra eius poſtquam ad deum proficerent, tunc acriores tentationum inſidias tolerarent. [Et duxit illum diabolus, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ, in momẽto temporis.] Cum ductus à diabolo deus homo narratur, mens refugit, humanæ hoc audire aures expaueſcunt: cui tamen non eſſe incredibilia iſta cognoſcimus, ſi in illo & alia facta penſamus. Certe iniquorũ omnium diabolus caput eſt, & huius capitis mẽbra ſunt omnes iniqui. Quid ergo mirum ſi ſe permiſit ab illo in mõtem duci, qui ſe pertulit etiã à membris illius crucifigi? Nõ eſt ergo indignum redemptori noſtro, quòd tentari uoluit qui uenerat occidi. Iuſtum quippe erat, ut ſic ten

tationes

Deuter. 8.
Reſpõſionis Chriſti ratio.
Eccleſi. 2.
Vita hoĩs
Marci 1.
Matth. 3.
Lucæ. 3.

tationes noſtras ſuis tentationibus uinceret, ſicut mortem noſtram uenerat ſua morte ſuperare. Bene autem in momento temporis ſecularia & temporalia monſtrantur: Non enim tam conſpectus celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas poteſtatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpe honor ſeculi abijt antequã uenerit. Quid enim ſeculi poteſt eſſe diuturnum, cum ipſa diuturna non ſint ſecula? [Et ait ei: Tibi dabo poteſtatẽ hanc uniuerſam, & gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt, et cui uolo do illa: tu ergo procidens ſi adoraueris coram me, erunt tua omnia.] Arrogans & ſuperbus etiam hoc de iactantia loquitur, non quòd in toto mundo habeat poteſtatem, ut poſſit omnia regna dare diabolus, cum ſciamus pleroſque ſanctos uiros à deo reges factos. Si, inquit, procidens adoraueris coram me. Ergo qui adoraturus eſt diabolum, antè corruit. [Et reſpondens Ieſus dixit illi: Scriptum eſt, Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.] Dicens diabolus ſaluatori, ſi procidens adoraueris me, è contrario audit, quòd ipſe magis adorare eum debeat dominum & deum ſuum. Quærit forte aliquis, quomodo conueniat quod hic præcipitur domino ſoli ſeruiendum, Apoſtoli uerbo qui dicit: Sed per charitatem ſeruite inuicem. Sed huic facile Græcę linguæ, ex qua ſcriptura tranſlata eſt, origo ſatisfacit, in qua ſeruitus duobus modis ac diuerſa ſignificatione ſolet appellari. Dicitur enim λατρεία, dicitur & δουλεία. Sed dulia intelligitur ſeruitus communis, hoc eſt, ſiue deo ſiue homini, ſiue cuilibet rerum natura exhibita: à qua etiam ſeruus, id eſt, δοῦλος, Grçce nomen accipit. Latria autem uocatur ſeruitus illa, quæ ſoli diuinitatis cultui debita, neque ulli eſt participanda creaturæ. Vnde & idololatrę nuncupantur hi, qui uota, preces, & ſacrificia

Diaboli arrogantia.

Deuter. 6. & 10.

Seruiẽdũ ſoli deo et inuicem. Gal. 5.

Dulia.

Latria.

Idololatrę qui.

quę uni deo debuerā̃t, idolis impẽdunt. Iubemur ergo
per charitatẽ ſeruire inuicẽ, quod eſt Gręce δουλεύειν: Iu-
bemur uni deo ſeruire, q̃d eſt Gręce λατρεύειν. Vñ dicit:
Phil. 3. Et illi ſoli ſeruies, q̃d eſt Græce λατρεύσεις. Et iterꝝ: Nos
eñ ſumus circuncisio, ſpiritui dei ſeruientes: quod eſt in
Gręco λατρεύοντες. [Et duxit illũ in Hieruſalẽ, & ſtatuit
eum ſuper pinnã templi.] Vt quẽ gula uel auaritia ſu-
De gloria uana tentatur. perare nõ poterat, tentet & uana gloria, ſi forte illum
uel ipſa uictoriæ ſuæ iactãtia deijcere queat. [Et dixit
illi: Si filius dei es, mitte te hinc deorſum.] In omnibus
tẽtationibus hoc agit diabolus, ut intelligat ſi filius dei
ſit: ſed dominus ſic reſponſionẽ temperat, ut eum relin
Deorſum mitti. quat ambiguum. Mitte te deorſum. Vox diaboli qua
ſemper omnes deorſum cadere deſiderat, Mitte te, in-
quit, perſuadere poteſt, præcipitare nõ poteſt. [Scri-
ptũ eſt enim, quod angelis ſuis mãdauit de te, ut conſer
Pſalm. 90. uent te, & q̃a in manibus tollẽt te, ne forte offendas ad
lapidẽ pedẽ tuũ.] Hoc in nonageſimo pſalmo legimꝰ.
Verꝝ ibi nõ de Chriſto, ſed uiro ſancto ꝓphetia eſt. Ma
le ergo interpretat̃ ſcripturas diabolus. Certe ſi uere de
ſaluatore ſcriptũ nouerat, debuerat illud dicere, quod
in eodem pſalmo contra ſe ſequitur: Super aſpidẽ et ba
ſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonẽ & draconem.
Diabolus cauillat̃. De angelorꝝ auxilio quaſi ad infirmum loquitur, de ſui
cõculcatione quaſi tergiuerſator tacet. [Et reſpondens
Deute. 6. Ieſus, ait illi: Dictũ eſt, Non tentabis dominum deum
tuum.] Falſas de ſcripturis diaboli ſagittas, ueris ſcri-
pturarum frangit clypeis. Et notandum quòd neceſſa-
Deuteronomij autoritas. ria teſtimonia de Deuteronomio tantum protulerit,
ut ſecundæ legis ſacramenta monſtraret. Non tenta-
bis, inquit, dominum deum tuum. Suggerebatur enim
tanquam homini, ut ſigno aliquo exploraret ipſe quan
tus eſſet, id eſt, quàm multum apud deum poſſet, quod
uitioſe

uitioſe fit cum fit. Pertinet nanque ad ſanã doctrinam, quando habet quod faciat homo, non tentare dominum deum ſuum. Neq; enim & ipſe ſaluator non poterat tueri diſcipulos ſuos, quibus tamen ait: Si uos perſequuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliã. Cui⁹ rei prior exemplum præbuit: Nam cum poteſtatem haberet ponendi animã ſuã, nec eam poneret niſi cum uellet, in Aegyptũ tamen infans portantibus parentibus fugit. Et ad diem feſtum non euidenter ſed latenter aſcendit, cum aliâs palam loqueretur Iudæis iraſcentibus, & de inimiciſſimo animo audiẽtibus, nec tamen ualẽtibus in eum mittere manus, quia nondum uenerat hora eius. Quia ergo palàm docendo & arguendo, & tamen inimicorum rabiem ualere in ſe aliquid non ſinendo dei demonſtrabat poteſtatem, idem tamen fugiendo & latendo hominis inſtruebat infirmitatem: ne deum tentare audeat, quando habet quod faciat, ut quod cauere oportet euadat. [Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo uſque ad tempus.] Vides ipſum diabolum non eſſe in ſtudio pertinacem, cedere uerę ſolere uirtuti. Et ſi inuidere non deſinat, tamen inſtare formidat: quia frequentius refugit triumphari. Audito itaque dei nomine, receſſit, inquit, uſque ad tempus. Poſtea enim non tentaturus, ſed aperte pugnaturus aduenit. Quamuis ſæpe antiquus hoſtis poſtquam menti noſtræ tentationum certamen inflixerit, ab ipſo ſuo certamine ad tempus recedit: non ut illatæ malicię finẽ prębeat, ſed ut corda quę per quietẽ ſecura reddiderit, repente rediens facilius inopinatus irrumpat. Notãdum aũt, q; tribus ſolum tẽtatoris fraudibus expoſitis, omnẽ tentationẽ dicit eſſe cõſummatã: Quia uidelicet his oĩm uitior; origines amplectũtur & fontes Ioãne atteſtante q ait: Quia omne q̃d in mũdo eſt, cõcupiſcentia car-

Mat. 10.
Ioan. 10.
Matth. 2.
Ioan. 7.
Ioan. 7.
Diabolus cedere ſuetus.
Tentatio omnis de tribus.

tia carnis eſt,& concupiſcentia oculorum, & ſuperbia uitæ. Et in euangelica parabola tribus ſolum reprobi negotijs ab ęternę uitæ dapibus excluduntur. Primus,
Luc. 14. inquit,dixit: Villam emi,& neceſſe habeo exire,& uidere illam. Et alter dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa. Et alius dixit: Vxorem duxi, ideo non poſſum uenire. Vxoris quippe appetitus ſicut & gula ad contupiſcentiam carnis pertinet. Villę emptio quæ auaricia non caret,ad ſuperbiam uitę reſpicit. Probatio quinque iugorum,id eſt, corporalium rerum curioſitas,quæ eſt uana gloria ad concupiſcentiam refertur oculorum. Nam per oculos maxime curioſitas prę ualet. Et his quidem dominus quaſi fortior facie ad faciem tentatur:nos uero cum et ipſi percepto baptiſmate gratia ſpiritus,eremum uirtutum adimus, cum ieiunium quadrageſimale ſuſcipimus, id eſt, ab illecebris ſecularibus toto uitæ noſtræ tempore continere diſponimus,uel tacitis appetimur inſidijs, uel aliquando etiam proximi ore pulſamur. Qui cum blandiens dicit,
Nota. Homo fortis es,manduca & bibe,& ſimilis mane, uidendum eſt ne nobis ſerpentis antiqui neſcius uenena
Deute. 8. propinet:dicendumq́; : Non in pane ſolo uiuit homo, ſed in omni uerbo dei. Verũ multi concupiſcentia carnis deuicta,mox auaricia pulſantur,& aliquoties etiam ſuperantur,adeo,ut pro oblatis muneribus diabolum adorare non metuant. Quorum ubi plurimi continentiam laudant,maiores etiam perſonæ honorant, dona trbiuunt,fit ut uoluptatum uictores philargyria uincantur:& creſcente per tẽpus inſania, diuites quoſque, quos per aperta facinora dæmone plenos agnoſcunt,non modo non execrentur & arguant,ſed & fle-
Col. 3. xa ceruice adorent & ſuſcipiant. Vnde dicit Apoſtolus, auariciam ſimulachrorum eſſe ſeruitutẽ. Qui ſi & hãc

ſaluatoris exemplo triumpharint,dominum uidelicet deum ſuum adorando, & pro æternis gaudijs illi ſoli ſeruiendo,aderit & tertia uanæ gloriæ ueſtis, quæ uitiorum precedentium uictores de ſuis uiribus extollat, ut quaſi in uirtutum culmine poſitos ulterius ſe iam cadere non poſſe præſumat. Et hoc plane curioſis oculis deũ tentare eſt, de ſuis quẽpiam meritis gloriari, Contra hoc quod fidem diſcipulis augẽs ait: Cum feceritis omnia quæ precepta ſunt uobis,dicite:ſerui inutiles ſumus,quæ debuimus facere fecimus. Qui cum alibi preciperet, ne iuſticiam noſtram coram hominibus faciamus,in eiuſdem definitione ieiunium tantum,eleemoſynam atq; orationem ſubiunxit, triplici ſcilicet hoſtis telo totidem arma defenſionis opponens,ut ieiunio cõ cupiſcẽtia carnis,eleemoſynis auaricia, precibus iactantia pellatur meritorum.

Lucę 17.
Matth. 6.
Remedia cõtra tẽtatiões diaboli.

¶Feria tertia poſt Inuocauit. Matth. 21.

IN illo tempore, Cum intraſſet Ieſus Hieroſolymã, commota eſt uniuerſitas. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

DOminus & deus,autor & reparator humani generis Chriſtus,ante mundi conſtitutionẽ precelegerat cum patre, & quando, & ubi pateretur pro ſalute hominum. Impleta ergo huius tẽporis plenitudine, inſtante iam paſſione appropinquare uoluit loco paſſionis, ubi inueniri poſſet ab his, per quos eadem paſſio erat celebrãda, ne quaſi refugiens mortem æſtimaretur. Non enim metuebat mortem,ſed poteſtate imperabat morti. Ait ergo Euãgeliſta: [Quia cum intraſſet Ieſus Hieroſolymam,commota eſt uniuerſa ciuitas,dicẽs: Quis eſt hic?] Ad ingreſſum ſaluatoris cõmota eſt ciuitas,admirata eſt populi frequentia, ignorans domini intrantis uirtutem atq; potentiam. Simile

quid & in eius aſcenſione de angelis legimus, qui dum triumphali pompa aſcendentem cernerent, & carnem iam glorificatam ad cœlos uehentem, admirantes dicebant: Quis eſt iſte rex gloriæ? Notandum uero quòd ante ſex dies Paſchæ, ſicut alius Euangeliſta dicit, uenit dominus Bethaniam, ubi Lazarum ſuſcitauerat, atque in craſtinum aſino ſedens, turbis diuinas laudes acclamantibus Hieroſolymam ingreſſus eſt, quod olim in paſchali agno myſticè fuerat præſigna-
Exodi 12. tum. Scriptum nanque eſt in lege: Decima die menſis primi tollat unuſquiſq; agnum per familias & domos ſuas, & ſeruabitis eum uſque ad quartumdecimum diem menſis huius, imolabitq; eum omnis multitudo filiorum Iſrael uſq; ad ueſperam. Ergo ſciendum hanc de paſchali agno prophetiam, dominus Ieſus decima die primi, hoc eſt, ante quinque dies Paſchæ, ciuitatem Hieroſolymam ingreſſus, coniurante aduerſus ſe ſeniorum principumq; concilio, præſtolabatur horam qua pro mundi ſalute deo patri ſe in odorem ſuauitatis hoſtiam offerret. [Populi autem dicebant: Hic eſt Ieſus à Nazareth propheta.] Superbis Iudæis quiſnam eſſet qui cum tanta gloria ciuitatem intrabat interrogantibus, ſimplex turba quod nouerat fatebatur. Hic eſt, inquit, Ieſus propheta. Prophetam appellabant, quia errabant, & quid dicerent ignorabant. Neſciebant eñ eum deum aut dei filium appellare, ſed error eorũ perfecta ſcientia plenus erat. Nam Moyſes de eo dixerat: Prophetam uobis ſuſcitabit dñs de fratribus ueſtris, il-
Lucæ 13. lum audietis tanq̃ me. Et ipſe de ſe loquitur: Non capit perire prophetã extra Hieruſalem. Ita uero accipiẽdus eſt propheta, ut ſit dominus prophetarum, ſicut eſt rex regum, & dominus dominantium. [Et intrauit Ieſus in templum.] Quòd dominus in ciuitatem ingreſ-

ſus, pri-

ſus, primo templum adijt, formam religioſæ conuerſationis, quam ſequi debeamus, oſtendit. Cum em̃ oppidum uel caſtellũ, ſiue aliquẽ locũ, ubi domus orationis deo ſit conſecrata, ingredimur, prius ad illum feſtinare debemus: & poſtquã nos per orationis ſtudia deo cõmẽdauerimus, ſic demum ad ea, quæ neceſſitas fragilis uitæ exigit, peragenda negotia potius accedamus. [Et cœpit eijcere uendentes in illo & ementes, & menſas nummulariorum, & cathedras uendentium columbas euertit.] Inter omnia miracula, quæ dominus in mundo corporaliter geſſit, hoc præcellentiſſimum & maximum eſt. Plus enim fuit (ut dicit beatus Hieronymus) hoc, quòd unus homo inermis multa milia armatorum de templo eiecit, quàm quòd Lazarum quatriduanum à mortuis ſuſcitauit. Fulgor enim diuinitatis reſplendebat in aſpectu humanitatis, atque ideo uidentes inſolitam claritatem in facie hominis radiantẽ, intuentes terga cædenti dabant, & reſiſtere non audebant. [Et dicit eis: *Scriptum eſt*: Domus mea, domus orationis uocabitur. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.] Domus illa dei ad hoc à Salomone primum, & poſtea Ieſu ſacerdote et Zorobabel conſtructa fuerat, non quòd deus in manufactis templis habitet, ſed ut ibi nomen eius inuocetur: ibiq; deuotæ plebis orationes audiret, uota ſuſciperet, munera & oblationes acceptaret. Sed illi eam ſpeluncam latronum fecerant, quia ad hoc in templo reſidebant, ut aut non dantes munera corporaliter punirent, aut dantes ſpiritaliter necarent. Legis ſiquidem præceptum erat, ut ter in anno conuenirent oẽs ex diuerſi regni Iudaici partibus, ad auguſtiſſimũ & ſanctiſſimũ in orbe tẽplum, in Paſcha uidelicet, Pẽthecoſtẽ & Scenophegia: & eiuſdẽ legis prçceptũ erat, ne uacui in cõſpectu domini apparerent.

Hieronymus.

rerent. Et plerunque contingebat, ut qui de remotiori bus partibus ueniebant, non haberent quod in ſacrificio domini offerrent: quia ad longitudinem itineris ſecum pecora ſua adducere non ualebant. Proinde ſacerdotes habebant pinguiſſima animalia, quæ uſus ſacrificij expoſcit, & ea non habentibus uendentes, accepta pecunia rurſus empta ſuſcipiebant: hoc modo prædam de ſimplici populo faciẽtes. Verũ erant quidã ita paupe res, qui etiam ſumptibus & uictu indigebãt, et non ſolum hoſtias, ſed nec eas unde emerẽt habebãt. Ad hoc idẽ ſacerdotes nummularios in templo ſtatuerunt, qui mutuam eis ſub hac occaſione pecuniam darent. Sed quia lex uſuras prohibuerat, nec aperte eis duplicatam pecuniam exigere poterant, excogitauerunt rurſus aliã fraudem, ut pro uſuris reciperent uarias ſpecies munerum, uuã paſſam uidelicet, et diuerſi generis poma: ut quod in nummo non licebat, in his rebus exigerẽt quę nummis emuntur. Hos appellabãt ipſi proprio ſermone colobiſtas, qui colobia, id eſt, uilia munuſcula, dabãt, quæ Gręce tragemata, Latine bellaria dicuntur. Iſtiuſmodi negociationes & fraudes cernẽs dominus in domo patris ſui fieri, ſicut beatus Ioannes dicit, facto flagello de reſticulis, innumeram multitudinem de templo eiecit. Attendant iſtud eccleſiæ ſacerdotes, & caueant, ne domum dei in ſpeluncam latronum uertant. Latro enim eſt, qui lucra de regione ſectatur, & ex cultu ſanctitatis ſtudet occaſioni negotiationis. Proinde metuendum eſt illis, ne ſicut illi de templo materiali eiecti ſunt, ita iſti de templo ſpiritali eijciantur. Quotidie eñ dominus domum patris ſui, ſanctã uidelicet eccleſiam, intrat, & occupatos lucris turpibus eijcit, atq; unius criminis habere uendẽtes pariter & ementes. Vendentes enim ſunt, qui ſacros ordines ad pręmium largiuntur: ementes

Colobiſtæ.

ementes uero, qui pro iuſticia pecuniam tribuunt, & dato precio patronis emunt peccatum. Notandum uero quod dicitur, Mēſas nummulariorum & cathedras uendentium columbas euertit. Quid enim per menſas nummulariorũ, niſi altaria intelliguntur, quæ per auariciam malorum ſacerdotum menſæ efficiuntur nummulariorum? Quid uero per cathedras uendentium columbas, niſi magiſtralis dignitas in eccleſia accipitur, quæ & ipſa cum ad lucra deflexerit, ad nihilum redigitur? Quid uero per columbas, niſi ſpiritus ſanctus accipitur, qui ſuper dominum baptizatum in columbæ ſpecie apparuit? Qui autem ſunt qui columbas uendunt, niſi hi qui ſpiritum ſanctum per manus impoſitionem ad pręmium tribuunt? Sed dominus cathedras uendentium columbas euertit, quia talium ſacerdotiũ deſtruit. Quicunque enim epiſcopus gratiam ſpiritus ſancti uēdiderit, etiam ſi non in conſpectu hominum pontificali ſtola fulgere uideatur, iam ante dei oculos ſacerdotio priuatus eſt. Hinc & ſacri canones ſimoniacam hæreſim anathematizant, & ſacerdotio priuari præcipiunt eos, qui pro ſpiritali gratia impenſa quęrunt precium. Moraliter, Sicut in ciuitate templum cæteris ædificijs pręminet, ita in plebe fidelium uita religioſorum. Templum ergo dei eſt, ipſa mens fidelium, dicente Apoſtolo: Vos eſtis templum dei, et ſpiritus ſanctus habitat in uobis. Hæc igitur mens fidelis, ſi relicta innocentia in lęſionem proximi peruerſas perfert cogitationes, ſpelunca utique latronum efficitur, nec iam domus orationis uocatur, ſed latibulum latronum: Nam illud meditatur agere, unde proximo ſuo poſſit nocere. Non ergo ſit in domo pectoris noſtri negociatio, non ementium uendentiumq́ commertia, ne iratus Ieſus intret, & flagello diſtrictæ ſeueritatis puniat cōcretas ſordes

ſuæ manſionis. [Et acceſſerunt ad eum cęci & claudi in templo,et curauit eos.] Eiectis indign s et propha natoribus tēpli,cæcos & claudos mirabiliter ſanauit, ut per hoc uirtutis ſuæ ſuis aduerſarijs daret iudiciū, & uocē ſe laudantiū puerorū,Hos anna in excelſis cla mantiū,tali teſtimonio cōfirmaret: oſtendēs opere, q̄d illi uocibus cōſonabant,ſimul etiā uiſa Chriſti tā-ta potentia conuerterētur & crederent. Ideo em̄ illis cernentibus cęcos illuminauit,ut illi fidei lumē recipe rent:ideo claudos direxit,ut iſti claudicationem men tis abijcerent, & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Videntes aūt pueros clamantes in tēplo,Hos anna,benedictus q uenit in noīe dn̄i,dixe-rūt: [Audis quid iſti dicūt?] Indigne ferētes,ꝙ Chri ſto quaſi diuinas laudes, & quæ ſoli deo conueniunt, acclamarent. Verū dn̄s ita reſpōſum ſuū exomni par te præmuniuit:et quod diceret,ita temperauit,ut nec calumniatoribus inſidijs pateret,uel laudes illas,quæ quaſi à pueris errantibus ſibi deferrētur,abijceret.Nō enim reſpondebat,quod illi audire uolebant:Bene di cunt pueri,iuſte de me ſentiunt. Nec rurſus ait:Errāt pueri,debetis ignoſcere inſcitię. Sed reſpōdit:Audio. Sicq; uoces illorum teſtimonio Pſalmographi confir mauit dicēs:Nunquid legiſtis,Ex ore infantium & la-ctentium perfeciſti laudem? Deus enim pater ex ore infantium & lactentium laudē perfecit,quia per ſim plices & innocētes filio ſuo teſtimoniū perhibuit:per q̄d inimicos ſuos Iudęos, infeſtiſſimos perſequutores, euidētiſſime confudit. Et relictis illis abijt foras in Be thaniā,quę domus obediētiæ interpretat. Quo iā pri mo mōſtrabatur,quia ſynagogā erat relicturus,et ad domū obediētię,hoc eſt,ad eccleſiā gentiū trāſiturus. Simul & illud intuendū ꝙ ita pauper erat, ut nec tu-gurium

gurium haberet:ita nulli adulabatur,ut in tanta urbe tãq́ populoſa à nemine reciperetur.Et die quidem in Hieruſalem prædicabat, ſero uero reuertebatur Bethaniã,ubi erat amicus eius Lazarus, cum Martha & Maria ſororib⁹. Felices certe,multũq́ beati,qui dñm hoſpitẽ habere meruerũt,cuius pręſentia triſticia cunčta mouebatur,ſalubria iucundaq́ omnia prouidebãtur. Sed et illi nihilomin⁹ feliciſſimi ſummeq́ beatiſſimi,q̃ ita ſe ab omni malicia caſtos immunesq́ cuſtodiunt, ut illos dominus inhabitare & apud eos manere dignetur.Hoc ergo uotis ſedulis,hoc ſanctis deſiderijs expoſcamus, ut ita in nobis uniuerſa uitia, & quicquid fœdum,quicquid aſpectibus ſuis eſt indignũ expurget,ſic nos uirtutum floribus exornet,quatenus penetralia cordis noſtri aptiſſimum ſibi habitaculum efficere dignetur, dominus & redemptor noſter Ieſus, qui cum deo patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶In eadem feria. Marci 11. Matth. 21. Lucæ 19. Ioan. 2.

IN illo tẽpore,Cũ introiſſet Ieſus in templũ, cœpit eijcere uendentes & emẽtes in templo. Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

QVod maledicendo ficũ infructuoſam per figurã fecit dñs,hoc idẽ mox apertius oſtendit eijciẽdo improbos ẽ templo.Neq́ enim aliquid peccauit arbor,q̃ eſuriẽte domino poma non habuit, quorum necdum tempus aduenerat:ſed peccauere ſacerdotes,qui in domo domini negotia ſecularia gerebãt,& fructũ pietatis,quem debuerãt, queq́ in eis dñs eſuriebat,ferre ſuperſederant. Arefecit dominus arborem maledicto, ut homines hæc uidentes ſiue audientes,multo magis intelligerent ſeſe diuino condemnandos eſſe iudicio, ſi abſque operum fructu de plauſu tantũ ſibi religioſi

Poma ficus.

Matth. 21. Marci 11.

ſermonis, uelut de ſonitu & tegumento blandirentur uiridantium foliorum. Verum quia non intellexerunt, in ipſos conſequenter diſtrictionem meritæ ultionis exercuit, & eiecit commertia rerum humanarum de domo illa, in qua diuinas tantum res agi, hoſtias & orationes deo offerri, uerbum dei legi, audiri & decantari præceptum erat. Et quidem credendum eſt, quia ea tantum uendi uel emi repererit in tẽplo, quæ ad miniſteriũ neceſſaria eſſent eiuſdem templi, iuxta hoc quod aliàs factum legimus, cum idem templum ingrediens inuenit in eo uendẽtes & ementes, oues, & boues, & columbas. Quia nimirum hæc omnia non niſi ut offerrentur in domo domini, eos qui de longe uenerant ab indigenis comparare credendum eſt. Si ergo dominus nec ea uolebat uenundari in templo, quæ in templo uolebat offerri, uidelicet propter ſtudium auariciæ ſiue fraudis, quod propriũ ſolet negociantiũ facinus, quanta putas animaduerſione puniret, ſi inueniſſet ibi aliquos riſui uel uaniloquio uacãtes, aut alij cuilibet uitio mãcipatos? Si enim ea quæ alibi libere geri poterãt, dominus in domo ſua temporalia negotia geri non patitur, quanto magis ea quæ nuſquam fieri licet plus cœleſtis irę merentur, ſi in ædibus deo ſacratis agũtur? Verum quia ſpiritus ſanctus in columba ſuper dominũ apparuit, rectè per columbas ſancti ſpiritus chariſmata ſignantur. Qui autem ſunt in templo die hodie, qui colũbas uendunt, niſi qui in eccleſia precium de impoſitione manus accipiunt, per quam uidelicet impoſitionem ſpiritus ſanctus cœlitus datur? Columba ergo uenditur, quando manus impoſitio, per quam ſpiritus ſanctus accipitur, ad precium prębetur. Sed redemptor noſter cathedras uendentium columbas euertit, quia

talium

Ioan. 2.

Mercatorum facinus.

Nota.

Colũbas uẽdẽtes.

Columbas uẽdere qd ſit.

talium negociatorum ſacerdotium deſtruit. Hinc eſt quòd ſacri Canones Simoniacam hæreſim damnant, Simonia & eos ſacerdotio priuari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus precium quęrunt. Cathedra ergo uendentium columbas euertitur, quia ij qui ſpiritalẽ gratiam ucnundant, uel ante humanos, uel ante dei oculos ſacerdotio priuantur. [Et non ſinebat, ut quiſquam transferret uas per templum.] De uaſis dicit illis, quæ mercandi gratia inferebant. Cæterum abſit, ut uaſa deo dicata dominus eijceret de templo, uel introferri prohiberet in templum, ubi futuri ſui examinis inſigne prętendit exemplum, ſed potius immũda & prophana eliminat uaſa de templo, Vaſa templi. ac ne amplius inferantur prohibet: quando non ſolum de eccleſia omnes repellit ac deturbat reprobos, uerum etiam ne ultra ad turbãdam eccleſiam intrẽt, æterno eos uerbere compeſcit. Sed & in præſenti hęc eſt uera domus domini, id eſt, cordis fidelium purificatio, ut non tantum peccata, quæ inerant, diuinitus immiſſa compunctio tollat, ſed etiam ne hęc ultra repetant, diuina in eis gratia perſeuerans adiuuet. [Et docebat, dicens eis: Nõne ſcriptum eſt: Quia domus Eſaiæ 56. mea domus orationis uocabitur omnibus gẽtibus?] Omnibus, inquit, gentibus, non uni genti Iudaicę, nec in uno Hieroſolymę urbis loco, ſed in toto orbe terrarum, & nequaquam taurorum & hircorum & arietum, ſed orationis. [Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.] Qui ad accipienda munera in tem- Hiere. 7. plo reſidebant, profecto quin quibuſdam non dantibus, læſiones exquirerent, dubium non erat. Domus Domus ergo orationis ſpelunca latronum facta fuerat, quia oratiõis ad hoc in templo aſſiſtere nouerant, ut aut non dan- ſpelunca. tes munera ſtuderent corporaliter perſequi, aut dan

Templũ domini. tes ſpiritaliter necare. Templum quoque & domus dei eſt, ipſa mens atq; conſcientia fidelium, quæ ſi quando in lęſione proximi peruerſas cogitationes profert, quaſi in ſpelunca latronum reſident. Et ſimpliciter gradientes interficiunt, quando in eos, qui in nullo rei ſunt læſionis gladios defigunt. Mens enim fideliũ non iam domus orationis, ſed ſpelunca latronum eſt, quãdo relicta innocentia & ſimplicitate ſanctitatis, illud conatur agere, unde ualeat proximis nocere.

¶Feria quarta. Matth. 12. Marci 8. Lucæ 11.

IN illo tẽpe, Acceſſerũt ad Ieſum Phariſęi & ſcribę dicẽtes: Magiſter, uolumus à te ſignũ uidere. Et reliq.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

NArratur in ſuperiorib⁹, quomodo dñs dęmonia cum, qui erat cæcus & mutus, triplici miraculo ſanauerat. Sed ſcribæ & phariſęi, qui ad hoc ſemper dño adhærebant, ut illius admiranda opera uel negarent, uel ſiniſtra interpretatione deprauarent, cœperunt blaſphemãtes dicere, q; in Beelzebub principe dæ-

Lucæ 11. moniorum eijceret dæmones. Contra quos cum longa dñs diſputatione diſſeruiſſet, ſicut nũc Euãgeliſta dicit, reſponderunt quidam de ſcribis dicentes: Magiſter, uolumus à te ſignum uidere. Sic in ſanatione ſigna poſtulabant, quaſi illa, quę uiderant, non re uera fuerint. Magiſtrum etiam ſub dolo appellabant, cuius doctrinæ aperta malicia repugnabant. Quæ uero ſigna, uel unde poſtulauerint, alius Euangeliſta apertius oſtẽdit di-

Marci 8. cens: Volumus ſignum uidere de cœlo. Volebãt igitur, ut uel in morẽ Heliæ ignẽ deſcendere pręciperet de cœ-

4. Reg. 1. lo, uel etiã in ſimilitudinẽ Samuelis ęſtiuo tẽpore face-

1. Reg. 12. ret mugire tonitrua, coruſcare fulgura, imbres ruere: tanq̃ illa, quę dñs fecerat, nõ de cœlo fuiſſent, ſed opera potius Beelzebub. Sed qui illą calumniabantur, quę pręmani-

manibus habebant, & ſine utilitate ſua uel fidei fieri
ſentiebant, multo magis illa calumniarentur & dice-
rent,hæc non uirtute Chriſti, ſed uarijs aëris paſſioni-
bus accidiſſe. Fortaſſis etiam dicturi erant, ſimiliter
magos multa in Aegypto ſigna feciſſe de cœlo. Sunt
qui dicunt illos petijſſe à domino, ut manna plueret Exod.7.
de cœlo: quia ſecundum alium Euangeliſtam dixerũt: Exod. 16.
Quod ſignum oſtẽdis nobis? Patres noſtri manna mã Ioan.6.
ducauerunt in deſerto. Sed ſiue hoc ſiue illud petierint,
intentione ſtruendæ calumniæ abſque dubio fecerunt.
Verum uideamus quid eis dominus reſpõderit. [Qui
reſpondens,ait illis: Generatio mala & adultera ſignũ
quærit.] Egregiè ſatis adulteram uocat generatio-
nem Iudæorũ,quia legitimum uirũ dimiſerat,& iuxta
Ezechielis uaticinium,multis ſe amatoribus copulaue-
rat. [Et ſignum,inquit,non dabitur ei,niſi ſignum Io Ezech.16.
næ prophetæ.] Quia enim illi ſignum de cœlo tentan & 23.
do petierãt,reſpõdit eis dominus,non ſe ſignũ de cœlo Ionę 2.
eis daturum,quod indigni erant accipere,ſed tale qua-
le Ionas naufragus & ceto ſorbente uoratus, tamen
dei miſeratione liberatus,& accepit & dedit. Non eñ Signum
merebantur accipere ſignum diuinitatis ſed humanita Ionæ.
tis,paſſionis nõ glorificationis. Diſcipulis uero ſuis do-
minus ſignũ dedit de cœlo,quia eius æternę diuinitatis
gloriã,& prius in monte transfiguratus, & poſt in cœ
lũ aſcendendo ſubleuatus oſtẽdit. [Sicut eñ fuit Ionas
in uentre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit
filius hominis in corde terrę tribus diebus & tribus no Ionas ty-
ctibus.] Manifeſtiſſimũ eſt ex hoc loco Ionã prophetã pum dñi
typum domini ſaluatoris geſtaſſe. Ionas nanq; inter- geſſit.
pretatur columba,ſiue dolẽs: quę nomina utiq; compe Matth. 3.
ũit redemptori, ſuper quem baptizatũ ſpiritus ſanctus Lucę 3.
in ſpecie columbæ deſcendit. Et de quo Eſaias dicit: Marci 1.

Verè

Eſaiæ 53. Verè languores noſtros ipſe tulit,& dolores noſtros
Niniue. ipſe portauit. Ionas miſſus eſt ad prædicandum Niniuæ,quę interpretatur ſpecioſa: & ſaluator ad ſalutem gentium miſſus eſt,ut illis ad fidē conuerſis ſibi aptaret eccleſiam, quam precioſo ſanguine mundaret, & de turpi ſpecioſam faceret. Piſcis nanque, qui Ionam uorauit in pelago, ſignificat mortem quam dominus pertulit in mundo. Ionas in uētre ceti fuit tribus diebus & tribus noctibus,ſic & Chriſtus in ſepulchro iacuit tribus diebus & totidem noctibus. Et ſicut Ionas in uentre ceti non permanſit,ſed eiectus eſt in aridam:ita & ſaluatoris noſtri anima non eſt relicta in
Pſalm.15. inferno,nec caro eius uidit corruptionem,ſed per gloriam reſurrectionis perductus eſt ad aridam immortalitatis. Quo exemplo declarat iuxta literā Iudæos,
Ionę 3. ſicut Niniuitæ quondā fuerant, grauibus peccatis fuiſſe obnoxios, & niſi pœniterent ſubuerſioni proximos. Verum ſicut Niniuitis, ita quoque adhuc dari Iudæis tempus pœnitentiæ, nec eos debere deſperare,ſi uellent pœnitentiam agere. Oritur hoc loco non con
Quęſtio. temnenda quæſtio,quare dicatur dominus tribus diebus & tribus noctibus fuiſſe in corde terræ,cum ſicut
Mat.27. Euangelium loquitur, paraſceue hora ſexta ſit cruci
Lucę 23. fixus, & circiter horam nonam inclinato capite emi
Marci 15. ſerit ſpiritū, ſabbato in ſepulchro quieuerit, & prima
Ioan.19. ſabbati ualde diluculo à mortuis ſurrexerit. Sed hoc ſynecdochicōs accipiendum eſt,à parte uidelicet totum. Nam ſi partem paraſceue cum pręterita nocte,qua cōprehenſus eſt,accipias, itemq́ ſabbatum nihilominus cum ſua nocte,ut rurſum noctem dominicam cum eo
Noſtra dem die, quo illuceſcente ſurrexit, inuenies profecto
mors du- integrum triduum & tres noctes. Sciēdum etiā quòd
plex. dupla erit mors noſtra, in anima uidelicet & corpore:domi-

re:domini uero mors ſimpla fuit: quia peccatũ quod eſt mors animę non admiſit, ſicut & eius reſurrectio ſimpla extitit. Dominus autem triginta ſex horis iacuit in ſepulchro, una uidelicet die & duabus noctibus. Duodecim uero horæ diei ad uiginti quatuor horas duarum noctium, ſimplum ad duplũ ſunt. Et duodecim quidem horæ diurnæ ſimplæ morti noſtri redemptoris conueniunt. Viginti quatuor autem horæ nocturnæ, ad duplam noſtram conſentiunt mortem. Magno ergo ſacramento, una die & duabus noctibus iacuit in ſepulchro, quia lucem ſimplæ mortis ſuæ, tenebris duplæ mortis noſtræ adiunxit. Veniens enim ad nos, qui in morte carnis & ſpiritus eramus, unam ſuam, id eſt carnis mortem, pertulit, & duas noſtras abſoluit: Simplam ſuam noſtræ duplæ contulit, & duplam noſtram ſubegit. [Viri Niniuitę ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ.] Condemnabunt Niniuitæ gentem Iudæorũ nõ poteſtate, ſed comparatione correctionis uitę, egerunt enim pœnitentiam in prædicatione Ionæ: quod quia Iudæi ad prædicationem domini non fecerunt, merito illorum comparatione damnabuntur. Et ecce plus quàm Iona hic: Ionas enim paucis diebus prædicauit, Chriſtus tribus ſemi annis: Ionas miſſus eſt ad Aſſyrios, qui barbari & increduli erant, Chriſtus ad Iudæos, qui domeſtici & populus dei eſſe debuerant: Ille exteris gentibus, iſte ciuibus locutus eſt: Ionas tantum uoce prædicauit, nihil ſignorum exhibuit, Chriſtus tot miracula faciens ubiq; non recipiebatur, ſed contrà Beelzebub calumniam ſuſtinebat. Plus ergo Iona hic, hoc eſt, in medio ueſtrum. Hic enim loci aduerbium eſt. [Regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & cõdemna-

Domini mors ſimpla.

Ionæ ſ.

Lucæ 11.

Regina Auſtri.

demnabit eã,quia uenit à finibus terræ audire ſapientiā
1.Reg.10. Salomonis.] Scriptura libri Regũ fert,quomodo regi
2.Para.9. na Saba,gente ſua & imperij dignitate relicta,per tot
difficultates itineris uenerit in Iudæam,uolens audire
ſapientiam Salomonis,quodq; multa munera ei obtulerit, ſed plura receperit. Iuſte ergo Iudæos in iudicio condemnabit, quia ipſa à finibus terræ requiſiuit eum, quem ſapientię ſingularis dono nouerat eſſe famoſum: Iudęi uero ſecum habentes dominum,qui eſt uirtus & ſapientia patris,non modo eum non audiebãt,ſed blaſphemabant. [Regina Auſtri,inquit,ſurget in iudicio cum generatione iſta.] Patet ex hoc loco una bonorum & malorũ reſurrectio, cum regina electa dicitur reſurrectura cum reprobis. [Et ecce plus quàm Salomon hic.] Hoc eſt, in præſentiarum inter uos conuerſatur,qui Salomone incomparabiliter prǽſtantior eſt. Myſticè in Niniuitis pœnitẽtibus, et electa regina Auſtri fides eccleſiæ prædicatur,& Iſraeli præfertur. Sancta enim eccleſia ex duabus partibus congregatur, altera eorum qui non peccauerũt,altera eorum qui peccare deſierũt. [Cum aũt immundus ſpiritus exierit ab homine,ambulat per loca arida,quærens requiẽ,& nõ inuenit.] Poteſt quidẽ ſimpliciter intelligi, quòd hoc dominus ad oſtendendum diſtinctionẽ ſuorum & ſatanæ operum adiunxerit: quia uidelicet ipſe polluta mundare uelit, Satanas uerò ea quæ mundata fuerint, grauioribus ſordibus quærat attaminare. Tamen etiam poteſt de quolibet hæretico uel ſchiſmatico, ſiue

Immundus ſpũs quando exit ab homine.

falſo catholico non inconuenienter accipi. Immundus nanque ſpiritus exijt ab homine,quando in baptiſmo per confeſſionem fidei catholicæ, & abrenuntiationem mundanorum actuum ab hæretico uel ſchiſmatico diabolus egreditur. Ambulat per loca arida & ina-

& inaquoſa, id eſt, circa corda ſanctorum, quæ ab humore fluxæ cogitationis purgata ſunt. Quærens requiem, id eſt, inueſtigans ſi quos in eis nequitiæ ſuæ greſſus figere poſſit. Sed non inueniens, quia in caſtis & mundis mentibus locum habere non poteſt, ſed ſolam in prauorum cordibus gratam habet quietē. Hinc & ad Iob de diabolo dominus ſub ſpecie Leuiathan dicit: Sub umbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus: quia nimirum in tenebroſis & ſimulatricibus conſcientijs quieſcit, & laſciuis & luxurioſis mentibus delectatur. [Tunc dicit: Reuertar ad domum meam unde exiui.] Hoc eſt, requiram hæreticum, quem in baptiſmo dimiſi. Valde autem timendus eſt hic uerſiculus, ne forte culpa quam nobis dimiſſam credebamus, peius nos per incuriam uacantes, à bonis operibus opprimat. [Et ueniens inuenit ſcopis mundatam & ornatam, uel ſecundum alium Euangeliſtam, ſcopis mundatam uacantem & ornatam.] Veniens enim malignus ſpiritus domum, id eſt, mentem talis hominis, inuenit ſcopis mundatam, hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatis originalibus ablutā, uacantem à bonis operibus, ornatam ſimulatis uirtutibus. [Tuuc uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi inhabitant ibi.] Solet ſeptenarius numer⁹ in ſacro eloquio pro uniuerſitate accipi, quia omne ſeculi tempus per ſeptem dies uoluitur. Per ſeptem igitur alios nequiores ſpiritus, uniuerſitas omnium uitiorum deſignatur. Septem ergo nequiores ſpiritus ingrediuntur, quia quencunque poſt perceptam in baptiſmo remiſſionem peccatorum, hæretica prauitas uel ſeculi cupiditas arripuerit, omnium ſeruum facit eſſe uitiorum. Vnde bene ſpiritus nequiores dicuntur, quia talis cum ſeptem capitalibus uitijs plenus

Iob 4.

Mat. 12.

Septenarius numerus.

pleuus ſit,ipſas tamen uirtutes habere ſimulat. [Et fi-
2. Petri 2. unt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.] Quia
melius erat uiam ueritatis non cognoſcere, quàm poſt
agnitam retrorſum conuerti. [Sic erit & genera-
tioni huic peſſimę.] Quibus uerbis aperte oſtenditur,
hæc ſimilitudo ſpecialiter ad Iudęos pertinere. Quod,
inquit, ſpecialiter in uno quolibet geri ſolere narraui,
generaliter in generatione Iudæorum fieri non deſi-
nit. Immundus nanque ſpiritus exijt à Iudæis, quan-
Exod. 19. do in monte Sinai legem accipientes dixerũt: Omnia
quæ præcepit dominus deus noſter, faciemus, & obe-
dientes erimus. Ambulauit per loca arida quærens re-
quiem, quia expulſus à Iudæis ambulauit per ſolitudi-
nes gentium, quæ arebant æſtu uitiorum, & pinguedi-
nem ſpiritusſancti non habebant, qua inebriari opta-
Pſalm. 62. bat Pſalmiſta dicens: Sicut adipe & pinguedine replea
tur anima mea. Quæ cum poſtea dominum crediliſ-
ſent, illo non inuento in eis loco dixit: [Reuertar in
domum meã unde exiui.] Hoc eſt poſſidebo Iudæos,
quos antè dimiſeram. Et ueniens, inuenit mundatam
ſcopis, per circuncisionem uacantẽ, hoc eſt, cœleſti au-
xilio deſertam, & Chriſtum hoſpitem non habentem,
Mat. 23. qui dicit: Relinquetur uobis domus ueſtra deſerta, or-
natam ſuperſtitioſis traditionibus, & hypocriſi phari
ſæorum. Reuertitur ad eos diabolus, quia tales erant,
& addita ſeptenaria omnium dæmonum plenitudine,
inhabitat priſtinam domum. [Et fiunt nouiſſima ho-
minis illius peiora prioribus.] Multo enim deteriores
ſunt nunc Iudæi Chriſtum in Synagogis ſuis quoti-
die blaſphemantes, quàm eſſent olim in Aegypto ido-
la colentes. Grauius quippe eſt non ſuſcipere eum qui
uenerit, quàm non credere uenturum. [Adhuc eo lo-
quente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant fo
ris, quæ-

ris, quærentes loqui ei.] Occupato in officio prædicationis domino, ſtabant foris mater & fratres eius, quærentes ei loqui. Cui quidam nunciauit: [Mater, inquiens, tua & fratres ſtant foris uolentes loqui tibi.] Non ſimpliciter iſte domino hoc nunciaſſe putandus eſt, ſed ſub dolo uolens experiri, utrum operi diuino affectum carnalium præferret propinquorum. Vnde prudentiſſime ſe matrem noſſe diſſimulat, ut oſtendat ſe potius cognoſcere, & amare eos, qui per cognationē ſpiritus propinqui ſunt, quàm qui per cognationē carnis. Vnde ſequitur: [At ille reſpondens, dicenti ſibi ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?] Non autem dominus maternæ pietatis reſpuit officium, qui per legem præcepit dicens: Honora patrem tuum & matrem, ſed dei patris miniſteria maternis præponit affectibus. Hinc alibi dicit: Qui amat patrē & matrem ſuper me, non eſt me dignus. Nec contemnit fratres, ſed cognationi carnis opus prçferēdum docet eſſe prçdicationis. Nemo autem turbetur cum audit fratres, quia fratres domini in Euangelio uocantur conſobrini eius, filij ſcilicet Mariæ materteræ eius, quæ fertur domini fuiſſe mater Iacobi minoris & Ioſeph & Iudæ, quos in alio Euangelio fratres domini legimus appellatos. Myſtice uero mater domini ſynagoga intelligitur de carne cuius æditus eſt: fratres autem, eſt populus Iudæorum. Saluatore igitur intus poſito mater eius & fratres eius ſtant foris, quia dum Iudæi in Chriſtum credere nollent, dum ad eum qui ad illorum ſalutem miſſus fuerat, intrare per fidem negligerent, turba gētium præoccupans ingreſſa eſt, & nunc domini ſermonibus fruitur, & doctrina illis foris ſtantibus, & circa terrenam legis intelligentiam & literæ cuſtodiam diuerſantibus, quiq;, quantum in ipſis eſt, magis Chriſtū

Exod. 20. Mat. 10. Fratres domini. Marci 6.

ad docenda carnalia foris cogunt exire, quàm ipſi ad diſcenda ſpiritalia uolunt intrare. [Et extendens manus in diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea & fratres mei.] Matrem & fratres dicit Apoſtolos, impletores paternæ uoluntatis, qui à deo patre illum miſſum credebant, paratiſſimoq́ animo intendebant. Nec negauit matrem de qua carnem aſſumpſerat, ſicut inſaniunt Marcioniſtæ & Manichæi, qui eum dicũt non habuiſſe uerum corpus ſed phantaſticum, ſed ſpiritalem propinquitatem carnis prętulit conſanguinitati, ut & nos doceret in cauſa dei nullum de affectione carnis recognoſcere. Vnde adhuc ſequitur: [Quicunque fecerit uoluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt.] Quod dominus eum, qui uoluntatem patris ſui fecerit, fratrem & ſororem uocat, propter utrunque ſexum qui ad fidem colligitur, non eſt mirum. Valde autem mirum, & quæſitu dignum eſt, quomodo etiam mater domini dici poſſit. Nam & diſcipulos fratres dignatus eſt appellare poſt reſurrectionem, ita inquiens: Ite nunciate fratribus meis. Qui ergo frater eſt in eo credendo, & patris uoluntatem implendo, quomodo etiam mater fieri poſſit inueſtigandum eſt. Sed ſciendum, quia ſicut quis frater domini efficitur in eum credendo, ita etiam mater prædicando. Quaſi enim mater Chriſti quis efficitur, cum per eius prædicationem amor domini in proximi mente generatur. Magna dignatio, inæſtimabilis bonitas, inenarrabilis miſericordia, hominem, qui ſeruus uocari dignus non fuerat, fratrem domini appellari. Quam quia ex ęquo perpendere non ualemus, ſaltem dignè uenerari ſatagamus: omniq́ induſtria laboremus, ne aliqua uitiorũ fœditate degeneres, & tanto nomine iudicemur indigni: defendamus nobis moribus id

Marcioniſtarum et Manichęorum error.

Mat. 28

tribus id quod nomine uocamur, ne non intelligentes honorem diuinæ filiationis, comparemur iumẽtis inſi- Pſal.48.
pientibus, & ſimiles illis ſimus. Et ut ea, quę loquimur, obtinere mereamur, illius ſemper adiutorium nobis adeſſe poſcamus, qui cum eſſet unicus filius dei, propter nos dignatus eſt eſſe filius hominis Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cũ patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

¶Sabbato poſt Inuocauit. Marci 9.
Matth.17. Lucę 9.

IN illo tempore, Aſſumpſit Ieſus Petrũ, & Iacobũ, & Ioannem, & duxit illos in montẽ excelſum ſeorſum ſolos, et trãsfiguratus eſt corã ipſis. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

IN Euangelio Lucæ ſic ſcriptum eſt: Factum eſt autem poſt hæc uerba fere dies octo, & aſſumpſit Lucæ 9.
Petrum, & Iacobum, & Ioannẽ, & aſcendit in montem, ut oraret, et cætera. Octaua autem die dominus Octauæ
promiſſam futurę beatitudinis gloriam diſcipulis ma- myſtę.
nifeſtat, ut & oſtenſa cœleſtis uitæ dulcedine, cunctorum, qui hæc audire poſſint, corda refoueat, & octonario dierum numero, uerum tempore reſurrectionis gaudium doceat eſſe uenturũ. Nam & ipſe octaua die, id eſt, poſt ſextam ſabbati qua crucem aſcendit, ac ſeptimam ſabbati qua in ſepulchro quieuit, à mortuis reſurrexit: & nos poſt ſex huius ſeculi ætates, in quibus pro domino pati & laborare gaudemus, ac ſeptimam ſabbati animarum, quæ interim in alia uita geritur, octaua profecto ętate reſurgemus. Nam q̃ Mat- Matth.17.
thæus dominum, Marcusq́ poſt ſex transfiguratũ di- Marci 9.
cunt dies, nec temporis ordine, nec ratione myſterij Concor-
diſcrepant à Luca, qui octo dies dicit: quia illi medi- dia Euan
os tantum ponunt dies, unde & abſolute poſt ſex gel.

dies factum commemorant. Hic primum quo hæc do
minus promiſit,& ultimum quo ſua promiſſa comple
uit, adiungit: ideoq; temperantius fere dies octo po-
nit. Et in ratione myſtica illic poſt ſex mundi ætates
ſanctis ab omni labore quieſcendum,hic uero tempo
re octauo deſignat eſſe reſurgendum. Vnde pulchre et
Pſalmus ſextus. ſextus pſalmus pro octaua ſcribitur, cui initium eſt,
Domine ne in furore tuo arguas me: quia nimirũ per
ſex ętates quibus operari licet, precibus eſt inſiſtendũ,
ne in octauo retributionis tempore à iudice corripi-
amur irato: Quod & ipſe dominus uoluit hoc loco
nos oſtenſo ſuæ orationis exemplo docere,de quo ſe-
Luc. 9. cundum Lucam dicitur: quia aſcendit in montem, ut
In monte orare. oraret. In montem nanq; oraturus & transfiguratu-
rus ſic aſcendit, ut oſtendat eos qui fructum reſurre-
Eſaiæ 33. ctionis expectant,qui regem in decore ſuo uidere de-
ſiderant,mente in excelſis habitare, & continuis pre-
cibus incumbere debere. Tres ſolummodo diſcipu-
Mat. 20. los ſecum ducit, uel quia multi ſunt uocati, pauci ue-
ro electi,uel quòd hi qui nunc fidem, qua imbuti ſunt,
ſanctæ trinitatis incorrupta mente ſeruauerint, tunc
æterna eius merentur uiſione lætari. [Et transfigu-
ratus eſt, inquit, coram ipſis, & ueſtimenta eius facta
Transfiguratio domini. ſunt ſplendentia, candida nimis uelut nix.] Tranſ-
figuratus Saluator non ſubſtantiam ueræ carnis a-
miſit, ſed gloriam futuræ uel ſuæ uel noſtræ reſur-
rectionis oſtendit. Qui qualis tunc Apoſtolis appa-
ruit, talis poſt iudicium cunctis apparebit electis.
Iudicaturi domini figura. Nam in ipſo tempore iudicandi & bonis ſimul & ma
lis in forma ſerui uidebitur, ut uidelicet impij quem
ſpreuere, Iudæi quem negauere, milites quem cru-
cifixere, Pilatus Herodeſque quem iudicauere, que-
ant agnoſcere iudicem. Veſtimenta autem domini,
recte

recte ſancti eius accipiuntur, teſte Apoſtolo qui ait: Quicunque ergo in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Quæ uidelicet ueſtimenta domino in terris conſiſtente deſpecta, aliorumq́ ſimilia uidebantur: ſed ipſo montē petente nouo candore refulgent, quia nunc quidem filij dei ſumus, ſed nōdum apparuit quid erimus. Scimus autem quia cum apparuerit, ſimiles ei erimus: Videbimus em̄ eū ſicut eſt. Vnde bene de eiſdē ueſtimentis ſubditur: Qualia fullo ſuper terrā non poteſt candida facere. Nam quia ille hoc loco intelligendus eſt fullo, quem pœnitens Pſalmiſta precatur: Amplius laua me ab iniuſticia mea, & à delicto meo munda me, non poteſt ſuis fidelibus in terra dare claritatem, quæ eos conſeruata manet in cœlis. [Et apparuit illis Helias cum Moyſe, & erant loquentes cum Ieſu.] Moyſes & Helias, quorum unum mortuum, alterū in cœlis raptū legimus, uiſi in maieſtate cum dn̄o, ut Lucas ſcribit, futurā in illo omnium ſanctorꝝ gloriā ſignificant: qui uidelicet tempore iudicij, uel uiui in carne reperiendi, uel ab olim guſtata morte reſuſcitandi, & pariter ſunt regnaturi cum illo. Atteſtante etenim Apoſtolo: Mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi: deinde nos qui uiuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis obuiā domino in aëra, & ſic ſemper cum domino erimus. Aliter, Moyſes & Helias, hoc eſt, legiſlator & prophetarum eximius, apparent & loquuntur cum domino in carne ueniente, ut oſtendāt ipſum eſſe, quem cuncta legis & prophetarum oracula promiſerunt. Apparent aūt non in infimis, ſed in monte cum illo, quia nimirꝝ ſoli illi, qui mente terrena deſideria tranſcendunt, maieſtatem ſanctæ ſcripturæ, quæ in dn̄o eſt adimpleta, perſpiciunt. Deniq́ & filij Iſrael uidere Moyſen, ſed ad deū in montana ſubeuntem ſequi

Galat.3. 1.Ioan.3. Pſalm.50. Deut.34 4.Reg.2. 1.Theſſal.4. Exod.34

non merentur, ad ſe quoq; reuerſum non ſine uelami-
4. Reg. 2. ne cernunt. Heliam nouere, ſed ſolis triumphum aſcen
dentis cum filijs prophetarum contemplatur Heliſe-
us. Quia multi paſſim ſcripturæ uerba legimus, ſed
quàm celſa in Chriſti myſterijs ſplēdeat, perpauci per-
fectiores intelligunt. [Et reſpondens Petrus ait: Rab
bi, bonum eſt nos hic eſſe, & faciamus tria tabernacu-
la, tibi unum, & Moyſi unum, & Heliæ unum. Non e-
nim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterri-
Beatitudo cœleſtis. ti.] O quanta felicitas uiſioni deitatis inter angelo-
rum choros adeſſet perpetuò, ſi tantum transfigurata
Chriſti humanitas, duorumq; ſocietas ſanctorum ad
punctum uiſa delectet, ut eos, ne diſcedant etiam ob-
ſequio, Petrus ſiſtere uelit: qui & ſi pro ſtupore hu-
manæ fragilitatis neſciat quid dicat, inſiti tamen ſibi
dat affectus indicium. Neſciebat enim quid diceret,
qui oblitus eſt regnū dei ſanctis à domino, non alicubi
terrarum, ſed in cœlis eſſe promiſſum. Nec recordatus
eſt, ſe ſuoſq; coapoſtolos mortali adhuc carne circunſe
ptos, immortalis uitæ ſtatū ſubire non poſſe, cui men-
te exceſſerat, quòd in domo patris, quæ in cœlis eſt, do
mus manufacta neceſſaria non ſit. Sed et uſq; nunc im
peritię notatur, quiſq; legi & prophetis & Euangelijs
Taberna cula tria facere. tria tabernacula facere cupit, cum hæc ad inuicem nul-
latenus ualeant ſeparari, unum habentia tabernaculū,
hoc eſt, eccleſiam dei. [Et facta eſt nubes obumbrans
eos.] Qui materiale tabernaculum quæſiuit, nubis ac-
cepit obumbraculum, ut diſcat in reſurrectione non te
gmine domorum, ſed ſpiritus ſancti gloria, ſanctos
Pſalm. 36. eſſe protegendos. De qua Pſalmiſta: Filij autem homi
num in protectione alarum tuarum ſperabunt. Et in
Apo. 21. Apocalypſi ſua Ioānes: Et templum, inquit, nō uidi in
ea. Dominus omnipotens templū illius eſt, & agnus.

[Et ue-

[Et uenit uox de nube dicens: Hic eſt filius meus chariſſimus, audite illum.] Quia imprudenter interrogauerant, propterea reſponſionem domini non merentur: ſed pater reſpondet pro filio, ut uerbum domini compleretur: Ego teſtimonium non dico pro me, ſed pater qui me miſit, ipſe pro me dicit teſtimonium. Ioan. 8.
Vox quoque de cœlo patris loquentis auditur, quæ teſtimonium perhibeat de filio, & Petrum errore ſublato doceat ueritatem, imò in Petro cæteros Apoſtolos. Teſtimoniũ patris
Hic eſt, inquit, filius meus chariſſimus, huic figendũ eſt tabernaculũ, huic obtemperãdum. Hic eſt filius, illi ſerui ſunt Moyſes & Helias: debẽt & ipſi uobiſcum in penetralibus cordis ſui domino tabernaculũ præparare. Concordat ſane hic Euangelij locus cum uerbis ipſius Moyſi, quibus incarnationi dominicę teſtimoniũ ferẽs aiebat: Prophetã uobis ſuſcitabit dominus deus ueſter Deut. 18.
de fratribus ueſtris, tanq̃ meipſum audietis, iuxta oĩa Act. 7.
quæ locutus fuerit uobis. Erit aũt, Omnis anima quæcunq; nõ audierit prophetã illũ, exterminabitur de plebe. Quẽ ergo Moyſes, cũ uenerit in carne audiendũ ab omni anima quæ ſaluari uelit, prędixit, hunc iã uenientem in carne deus pater audiendum diſcipulis oſtẽdit, & ſuum eſſe filium cœleſti uoce ſignauit. Et quaſi manifeſtius fidẽ aduentus eius illis inſinuans, Hic uir, inquit, hic eſt ille, quẽ Moyſes iſte uobis ſępius in mundo Matth. 3.
naſciturũ promiſit. Huius uerbis iuxta præceptũ ipſius Marci 1.
Moyſi & uos auſcultate, & om̃es ueri amatores auſcul Lucæ 3.
tare iubete. Et notandũ quòd ſicut domino in Iordane baptizato, ſic & in mõte clarificato totius ſanctæ trinitatis myſteriũ declaratur: quia nimirũ gloriã eius, quã in baptiſmo credẽtes cõfitemur, in reſurrectione uidẽtes collaudabim⁹. Nec fruſtra ſpũs ſanct⁹ hic in lucida nube, ut ali⁹ Euãgeliſta cõmemorat, illic apparebat in Trinitatis declaratio. Spũs ſcti apparitiones.

columba, quia qui nunc ſimplici corde fidẽ, quam percepit, ſeruat, tunc luce apertæ uiſionis quod crediderat contemplabitur, ipſaq́ue, qua illuſtrabitur, in perpetuum gratia protegetur. [Et ſtatim circunſpicientes, neminem uiderunt amplius niſi Ieſum tantum ſecum.] Vbi cœpit filius deſignari, mox ſerui diſceſſerunt, ne ad illos paterna uox emiſſa putaretur. Aliter, Cum fieret uox ſuper filium, inuentus eſt ipſe ſolus: quia cum manifeſtauerit ſeipſum electis, erit deus omnia in omnibus, imò ipſe cum ſuis unus per omnia Chriſtus, id eſt, caput cum corpore ſplendebit. Propter quam unitatem alibi dicebat: Et nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis, qui eſt in cœlo. [Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis, ne cui quæ uidiſſent narrarent, niſi cum filius hominis à mortuis reſurrexerit.] Futuri regni præmeditatio, & gloria triumphantis demonſtrata fuerat in monte. Non uult ergo hoc in populis prædicari, ne & incredibile eſſet pro rei magnitudine, & poſt tantam gloriam apud rudes animos ſequens crux ſcandalum faceret.

Solus cur reſtiterit Chriſtus.

1. Cor. 15.

Ioan. 3.

¶Dominica ſecunda in quadrageſima. Matth. 15. Lucæ 19. Marci 7.

IN illo tẽpore, Egreſſus Ieſ⁹ ſeceſſit in partes Tyri et Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finib⁹ illis egreſſa, clamauit, dicens ei: Miſerere mei domine, fili Dauid: Filia mea male à dæmonio uexatur. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

IN lectione ſancti Euangelij, quæ modo lecta eſt, fratres chariſſimi, audiuimus magnã mulieris fidem, patientiam, conſtantiam & humilitatem. Cuius magis eſt admiranda mentis deuotio, qua ipſa quidem utpote gentilis à diuinorum eloquiorum funditus

Virtutes mulieris Cananææ.

erat ſe-

erat ſegregata doctrinis, nec tamen illis quæ eadem eloquia prædicant, ſit priuata uirtutibus. Habebat nãque magnam fidei perfectionem, quæ pietatem ſaluatoris implorãs ait: [Miſerere mei domine, fili Dauid.] Cum enim eundem dominum filium Dauid appellat, profecto patet quia uerum hunc hominem, uerum credit & deum. Cum pro filia rogans, non illam ſecum adducit, non dominum ad eam uenire precatur, cõſtat apertiſſime ꝙ eum uerbo ſalutem poſſe dare confidit, cuius præſentiam corporis nullam requirit. Sed in hoc, ꝙ eum poſt multas lachrymas tandem proſtrata adorat, dicens: domine adiuua me, nequaquam ſe de eius diuina maieſtate ambiguam docet, cuius adorandam ut dei didicit eſſe potẽtiam. Habet patientiæ uirtutem non exiguam, quæ domino ad primam petitionem eius non reſpondente uerbum, nequaquam à precibus ceſſat, ſed ampliori inſtantia auxilium, quod cœperat, pietatis eius implorat. Reſpondere autem ei differt dominus, non quia miſericors medicus miſerorum preces deſpicit, de quo ueraciſſime ſcriptum eſt: Deſiderium pauperum exaudiuit dominus, ſed ut perſeuerantiam mulieris nobis ſemper imitabilem demonſtret, quæ quo magis contempta uidebatur à domino, eo ardẽtius cœptis inſtabat precibus. Reſpondere differt, ut diſcipulorum quoq; ſuorũ miſericordes animos (qui quaſi homines ad clamorẽ mulieris publicè eos perſequentis erubeſcebant) ad poſtulandum ſimul cum ea prouocaret. Nam ipſe temperamentum miſericordiæ ſuæ nouerat, qui omnia in mẽſura & numero & pondere diſpoſuit. Reſpondere diſtulit, ne daretur occaſio Iudæis calumniandi, ꝙ gẽtiles in docẽdo uel ſanando prætulit, ideo ipſi fidem eius ſuſcipere iuſte recuſauerint. Et hoc eſt quod ait:

Pſalm. 9.

Cur dñs reſpondere differt

Sapien. 11.

[Nō ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierũt, domus Iſrael] Quia per ſe ipſe ſolus docebat Iudæos, qui per ſuos diſcipulos etiã gẽtiles ad fidei gratiã uocauit. De quibus dicit alibi: Et alias oues habeo, quæ nō ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & uocẽ meã audient, & fiet unũ ouile, & un⁹ paſtor. Hinc eſt ꝙ unam per ſe in corpore gentilẽ ſanaturus puellã, nō hoc, anteq̃ probata om̃ibus incōparabili fide matris perficit. Habet autẽ eadẽ mater etiã conſtãtiæ & humilitatis inſigne præcipuũ, quæ canib⁹ cōparata à dño, nec ſic quidem ab inſtantia precãdi deſiſtit, uel à ſperãdo pietatis munere mentẽ reuocat: ſed ſuſceptã libẽter cōplexata contumeliã, nō ſolũ canibus ſe ſimilẽ nō negat, ſed et catellis ſeipſa æquiparandã adiungit, prudentiq; argumento domini ſententiã confirmat, nec cœptę à ſe tamen petitionis improbitate quieſcit. Confirmat nanque ſententiam domini, cui dicenti, [Non eſt bonum ſumere panem filiorũ, & mittere canib⁹, reſpōdit: Etiã domine] id eſt, ueraciter ut aſſeris ita eſt, quia non eſt bonum ſumere ſalutem plebis Iſrael cœlitus deſtinatam, & dare eam gentibus. Sed cum addit, [Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum] prudentiſſime demonſtrat, quantã humilitatem, quantam intus gerat pectoris conſtantiã, quę indigna quidem ſit integris domini doctrinis, quibus Iudæi utebantur epulis refici, ſed quantulacunq; ei à domino foret impartita gratia, hanc ſibi ad ſalutem proficere poſſe putauerit. Vnde recte à pio ſaluatore, qui preces illius non ſuperba dedignatione, ſed diſpenſatione prouida ad tempus diſtulit audire meruit: [O mulier, magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut uis.] Magnam quippe ſatis habebat fidem, quæ nec prophetarum antiqua, nec recentia ipſius domini miracula,

Ioan.10.

Inſigne matris.

Magna mulieris fides.

racula,præcepta,uel promiſſa cognoſcẽs inſuper à do-
mino toties cõtempta perſeuerat in precibus:& quẽ fa
ma tantũ uulgãte didicerat ſaluatorẽ, rogando pulſa
re nõ omittit. Propter quod & magnũ ſuæ poſtula-
tionis cõſequitur effectũ,cũ domino dicente,Fiat tibi
ſicut uis,ſanata eſt filia eius ex illa hora. Merito autẽ
hęc mulier,natura quidẽ gẽtilis,ſed corde conſtans &
credula,congregatæ de gẽtibus eccleſiæ fidem deuo-
tionẽq; ſignificat,quẽ expulſi de Iudæa pdicatores ſan
cti,uerbo ſimul & myſterijs gratię cœleſtis imbuerũt.
Relegamus nanq; ſuperiorẽ ſancti Euãgelij lectionẽ,
& inueniemus, quia uenietes ab Hieroſolymis ſcribæ
& phariſæi grauiſſimis dñm & diſcipulos eius perfi-
diæ ſuę pulſauere tumultib⁹,quos ipſe mox digna in — Mat. 15.
uectiõe coercitos reliqt.Et egreſſus inde receſſit in par
tes Tyri et Sidonis. Vbi manifeſte pfigurat̃,q; poſt paſ
ſionẽ reſurrectionẽq; ſuã dñs in pdicatorib⁹ ſuis, Iudę
orũ perfida corda relictur⁹,& in partes gentiũ extera
rũ eſſet receſſur⁹. Tyrus quippe & Sidon, quę ciuitates — Tyrus & Sidon quæ myſtice.
fuere gẽtiliũ,monimẽta doctrinę ac uitę gẽtilis,in qui
bus ſtulti confidunt,indicant. Vnde bene mulier, quæ
dñm credula precat̃,à finibus illis egreſſa perhibet̃: q̃a
niſi priſcæ cõuerſationis habitacula uana reliquiſſet,ad
Chriſti eccleſiam nunq̃ ueniret:niſi antiqui dogmata
anathematizaſſet erroris, nequaquam nouam fidei — Gal. 1.
gratiam ſuſcipere poſſet. Vnde beatus Paulus cum in
Iudaiſmo profeciſſet, poſtea uocatus in eccleſia dei
profecit ultra coætaneos ſuos. Filia dæmonioſa, pro
qua poſtulat,anima quęlibet eſt in eccleſia, malignorũ
ſpirituum magis deceptionibus, quàm conditoris ſui
mãcipata præceptis:pro qua neceſſe eſt mater eccleſia
dñm ſolicite interpellet,ut quam ipſa foris monendo,
obſecrando,increpãdo corrigere nõ ualet, ille interius
aſpirando

Filia dæmonioſa eſt,aĩa q̃libet in eccleſia deceptionibus ſubdita.

aſpirãdo corrigat,atq; ab eorum tenebris conuerſam, ad agnitionem ueræ lucis exerceat. Verumetiam ſi ad primas rogantis eccleſiæ lachrymas dominus reſpon dere,id eſt, poſtulatam errantibus ſoſpitatem mentis dare diſtulerit, nec ſic quidem à petendo, quærendo, pulſando deſiſtendum eſt, neq; impetrandi ſubeunda eſt deſperatio: ſed tanta potius perſeuerandum inſtan tia, tam obſtinato frequentandus clamore ſaluator, tantum etiam ſanctorum eius inter lætanias appeten da ſuffragia,donec & ipſi de cœlis domino pro audiẽ da ſupplicent eccleſia: Sicq; fit,ut ſi mentem ab inten tione propoſita non mutauerit, nequaquam fructu petitiõis fraudet; ſed ſiue pro ſua fragilitate quis, ſeu pro alijs interuenerit,deſiderato potiatur effectu. Nã & ſi quis noſtrũ cõſcientiam habet auariciæ, elationis, uanæ gloriæ,indignationis,iracundiæ,uel inuidiæ cęte rorúmue uitiorum ſorde pollutam,filiam profecto ha bet male à dęmonio uexatam,pro cuius ſanatione ſup plex ad dñm currat:qa nimirũ de corde cogitationem progenitam diabolica tolerat arte dementatam:cuius emendationem à pio conditore crebris, imò continuis debeat flagitare lamẽtis & precibus. Si quis bona quæ geſſit,forte periurij,furti, blaſphemiæ,detractionis,ri xę,uel etiam corporalis immundiciæ,cęterorúmue hu iuſmodi peſte fœdauit, filiam habet immundi ſpiritus furijs agitatam:quia uidelicet actionem, quã bene la borando ędiderat,iam diaboli fraudibus ſeruiẽdo ſtul te diſperdidit. Ideóq; neceſſe eſt, ut cum reatum ſuum cognouerit,mox ad p̃ces lachrymaſq; confugiat, ſan ctorum crebris interceſſionibus auxilia quærat, qui pro eius ſalute rogantes domino dicat: Precamur do mine miſerator & miſericors,patiens & multę miſera tionis,dimitte eam,quia clamat poſt nos. Dimitte rea- tum

Nota. Sanctorũ implorãda ſuffragia.

Filia typice à dęmonio male uexata.

Nota. Sanctorũ interceſſio quęrẽda.

Pſalm. 85.

tum,& dona gratiam,noſtrum intimo affectu quærit pronus ſuffragium. Neceſſe eſt debita ſubmiſſus humilitate,non iam ſe ouium Iſraeliticarum, id eſt, mundarum conſortio dignum iudicet animarum, ſed potius cum comparandum,& cœleſtibus indignum arbitretur eſſe muneribus. Nec tamen deſperando à precandi quieſcat inſtantia,ſed indubitata mente de largitoris ſummi bonitate confidat:quia qui de latrone confeſſorem,de perſecutore Apoſtolum,de publicano Euangeliſtam,de lapidibus potuit facere filios Abrahę, ipſe etiam canem impudentiſſimum conuertere Iſraeliticam poſſit in ouem:cui merito donatæ caſtitatis etiã uitæ ęternæ paſcua largiatur,id eſt, peccatorem cõuerſum à uia ſua mala iuſtum facere dignetur,quem merito bonæ actionis ad regnum cœleſte perducat. Videnſq; dominus tantum fidei noſtræ ardorem, tam pertinacem orandi perſeuerantiam,tandem miſerebitur,& nobis quoq; ſicut uolumus fieri concedet: ut uidelicet expulſis uitioſarum tumultibus cogitationum, dimiſſis peccatorum nexibus,& pura nobis ſerenitas mentis,& perfectio boni redintegretur operis. Notãdum interea,ꝙ hæc orandi pertinacia ita ſolum meretur eſſe fructifera,ſi quod ore precamur,hoc etiam mẽte meditemur,neq; alio clamore labiorum, quàm cogitationum ſcindatur intuitus. Sunt enim, qui intrantes eccleſiam multis pſalmodiam uel orationem ſermonibus perlegant,ſed alibi corde intendẽtes, nec ipſi quid dicant recolunt:ore quidem orantes, ſed mente foris uagantes, omni ſe orationis fructu priuant: putantes à deo precem exaudiri,quam nec ipſi,q fundunt,audiunt: quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animaduertere nequeat. Sciens enim utilitatem orandi,& inuidens hominibus gratiam impetrãdi, immittit ho-

Lucę 23. Actu. 9. Matth. 9. Mat. 3. Iacob. 5.

Orãdi pertinacia.

Vtilitati orandi inuidet hoſtis antiquus.

ti hominibus multimoda cogitationum leuium,& aliquando etiam turpium nocentiumq́ phantaſmata, quibus orationem impediat,adeo ut nonnunquam tales tantosq́ diſcurrentium cogitationum fluctus proſtrati in oratione toleremus, quales nec in lecto reſupini iacentes tolerare nouerimus. Vnde neceſſe eſt,fratres chariſſimi , ut agnitam diaboli curemus ſuperare maliciam:& ipſi uidelicet animũ ab huiuſmodi nebulis,quas hoſtis aſpergere gaudet, in quantũ poſſumus ſeruando,& pij defenſoris perpetuum flagitando præſidium,qui potẽs eſt quamuis indignis peccatoribus & pure orandi & perfecte impetrandi concedere gratiam. Multũ autẽ iuuat orationis puritas,ſi in omni loco uel tempore nos ab actibus temperemus illicitis: ſi ſemper ab ocioſis ſermocinationibus auditũ pariter caſtigemus & linguã:ſi in lege dei ambulare & teſtimonia eius aſſueſcamus toto corde ſcrutari. Quæcunque enim ſæpius agere,loqui,uel audire ſolemus,eadẽ neceſſe eſt ſæpius ad animum quaſi ſolitam propriamq́ recurrant ad ſedem: & ſicut uolutabra ſues paluſtria, columbæ lympida ſolent frequentare fluenta,ita cogitationes impuræ mentem immundam perturbant, caſtam ſpiritales ſanctificant. Sane ſi ad exemplum Cananææ mulieris,in orãdo perſtamus, fixiq́ manemus, aderit gratia cõditoris noſtri,quæ cuncta in nobis errata corrigat, immunda ſanctificet, turbulenta ſerenet. Fidelis nanq; & iuſtus eſt,ut remittat nobis peccata noſtra,& mundet nos ab omni iniquitate, ſi ad illum ſedula mentis uoce clamemus,qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti deus, per omnia ſecula ſeculorum,Amen.

Oratiõis puritas multum iuuat.

¶Feria tertia poſt Reminiſcere.

Lucæ 20. Matth. 23. Marci 12.

In illo

IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Attendite à ſcribis, qui uolunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conuiuijs. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

AMbulare in ſtolis, cultioribus ueſtimẽtis indutos ad publicũ procedere ſignificat. In quo inter cętera diues ille, q epulabatur quotidie ſplẽdide, peccaſſe deſcribitur. Notandũ autẽ ꝙ nõ ſalutari in foro, nõ primos ſedere uel diſcũbere uetat eos, qbus hoc officij ordine cõpetit, ſed eos nimirũ qui hæc ſiue habita ſeu certe nõ habita indebite amant, à fidelibus quibuſque quaſi reprobos docet eſſe cauendos, animũ uidelicet nõ gradũ iuſta diſtrictione redarguens. Quãuis & hoc culpa nõ careat, ſi ijdem in foro litibus intereſſe, q in cathedra Moyſi ſynagogæ magiſtri deſiderant appellari. Duplici ſane ratione à uanæ gloriæ cupidis attendere iubemur, ne ſcilicet eorũ uel ſimulatione ſeducamur, æſtimantes bona eſſe quæ faciunt: uel æmulatione inflammemur, fruſtra gaudẽtes in bonis laudari quę ſimulãt. [Qui deuorãt domos uiduarũ, ſimulãtes longã orationẽ, hi accipient dãnationẽ maiorẽ.] Non tantũ, ait, accipient dãnationẽ, ſed adiũxit maiorem: ut inſinuet etiã illos, qui in angulis ſtantes orãt ut uideantur ab hominibus, dãnationẽ mereri. Sed eos qui hæc prolixius quaſi religioſiores agendo, nõ ſolum laudes ab hominibus ſed & pecunias quęrũt prolixiori dãnatione plectendos. Sunt enim q ſe iuſtos, & magni apud deũ meriti ſimulantes, ab infirmis quibuſlibet, & peccatorũ ſuorum conſcientia turbatis, quaſi patroni pro eis in iudicio futuri pecunias accipere nõ dubitãt. Et cum porrecta manus pauperi preces iuuare ſoleat, illi ob hoc maxime in precibus, ut pauperi nummum

Veſtiũ luxus taxat

Salutari in foro.

Matth. 6.
Orãtes ut laudẽ aut pecuniã accipiãt.

Nota.

Pſal.108. tollant,pernoctant. Quibus illa Iudæ maledictio non immerito congruit: Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum. Condẽnatus quippe cum iudicatur exit, & orationem ſuam in peccatũ recipit, qui magnæ nunc æſtimationis apud homines habitus, in diuino tunc examine non ſolum non pro aliis ſe interuenire, ſed nec ſua ſibi merita ſufficere poſſe deprehendit: imò ipſarum, quibus humanum iudicium fefellit, precum inter crimina pœnas luit.

¶Feria quarta poſt Reminiſcere.

HOmiliam eiuſdẽ require in Dominica quinquagesimæ ſuper Euangelio Lucæ, Aſſumpſit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam &c.

¶Feria quinta poſt Reminiſcere.

HOmiliam eiuſdem inuenies Dominica prima poſt Trinitatis ſuper Euangelio Lucæ, Homo quidam erat diues.

¶Feria ſexta poſt Reminiſcere. Lucæ 20.

IN illo tempore, Cœpit Ieſus dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantauit uineam, & locauit eam colonis, & ipſe peregre fuit multis temporibus. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

DOcente domino populum & Euangelizante, conuenerunt principes ſacerdotum & ſcribæ cũ ſenioribus & interrogauerunt, tentantes in qua poteſtate ſigna faceret. Quibus ſua arte ſuperatis, dominus quæ cœperat exequitur: Siquidem & illis audientibus, plebem magis quòd uerba ſua libẽtius audiat, alloquitur, parabolam ſcilicet inferens, qua & illos impietatis arguat, & ad gentes regnum dei doceat transferendum. Homo ergo qui plantauit uineam, ipſe eſt, qui

(Margin: Regnum dei ad gẽtes tranſferendũ.)

qui iuxta aliam parabolam conduxit operarios in ui-neam ſuam. Vinea enim domini Sabaoth, domus Iſ-rael eſt: Coloni, ijdem ſunt operarij, qui ad excolendã uineã hora prima, tertia, ſexta & nona dicuntur eſſe conducti. Ipſe autem peregre fuit, non loci mutatio-ne: nam deus unde abeſſe poteſt, qui loquitur: Cœlum & terrã ego impleo? Et alibi: Ego deus appropinquãs & nõ de longinquo dicit dominus. Sed abire dicitur à uinea, ut uinitoribus liberum operandi arbitriũ dere-linquat. Cui ſimile eſt, quod locata colonis uinea per Eſaiam dicit: Et expectaui ut faceret uuas, & fecit la-bruſcas. [Et in tempore miſit ad cultores ſeruum, ut de fructu uineæ darẽt illi. Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.] Bene tempus fructuum poſuit, nõ prouen-tuum. Nullus enim fructus extitit Iudæorum, nullus hu-ius uineæ prouẽtus, tametſi crebro ac ſolicite quærere tur, inuentus eſt. Seruus ergo, q primo miſſus eſt, ipſe legifer Moyſes intelligitur, q quadraginta annos cõ-tinuos, fructũ aliquẽ legis, quã dederat, à cultorib⁹ in-quirebat, ſed cæſum eũ dimiſerunt inanẽ. Territauerũt enim Moyſen in caſtris, & Aaron ſanctũ dñi. Et uexa tus eſt Moyſes propter eos, quia exacerbauerũt ſpiritũ eius. Qui & ipſe ſeru⁹ quid de fructu uineæ ſentiat, pa làm carmine declarat dicens. Ex uinea enim Sodomo rum uitis eorũ, & propago eorũ ex Gomorrha. Vua eorum uua fellis, botrus amaritudinis ipſis. Furor dra conum uinum eorum, & furor aſpidum inſanabilis. [Et addidit alterum ſeruum mittere. Illi autem hunc quoq; cædentes, & afficientes cõtumelia dimiſerũt ina nem.] Seruus alter Dauid prophetam regemq; ſigni-ficat, qui poſt Moyſen miſſus eſt, ut colonos uineę poſt edicta legalia, pſalmodiæ modulatione, & dulcedine citharę ad exercitium boni operis excitaret. Nam & ipſe Da-

Matt. 20.
Eſaiæ 5.
Vinea domini.
Hiere. 23.
Eſaiæ 5.
Moyſes ſeruus primo miſſ⁹
Pſal. 105.
Cæſus uexatus, nõ occiſus.
Deute. 32.
Seruus ſecũdus Dauid.

ipſe Dauid quo cor populi ad ſuperna ſuſpenderet, in territus carnalium uictimarum laudes domini continuas ſuaui melodia decantari conſtituit. Sed & hunc
2.Re.20. affectum contumelia dimiſerunt inanem. Dicentes enim, Quę nobis pars in Dauid, aut quæ hæreditas in filio Iſai, regnū ſimul Dauid ignobili ſtirpe, & religionem impietate mutarunt. Attamen ille pro hac uinea, quæ de Aegypto tranſlata, Paleſtinæ montes ſua um-
Pſalm.79. bra protexit, ne funditus extirpetur exorat: Domine deus uirtutum conuerte nunc, reſpice de cœlo, & uide, & uiſita uineam iſtam, & dirige eam quam plantauit dextera tua: Vbi pariter exponit, qui ſit homo ille, qui hāc uineam plantauit, dominus ſcilicet deus uir-
Tertius ſeruus ꝓphetarū chorus. tutum. [Et addidit tertium mittere, qui & illū uulnerantes eiecerunt.] Tertium ſeruum prophetarū chorum intellige, qui cōtinuis atteſtationibus populū conuenerint, & quæ huic uineæ uentura imminerunt ma
Actu.7. la prædixerint. Sed quem prophetarum nō ſunt perſequuti? & occiderunt eos qui pronunciabant de aduentu iuſti. Et hi autē multa de huius uineæ ſterilitate di-
Hiere.2. xerunt, ſed unius Hieremiæ planctū ponere ſufficiat. Ego autē, inquit, plantaui te uineam electam, omne ſemen uerū. Quomodo ergo cōuerſa eſt in prauum uinea aliena? Pro cuius uineæ tuitione, ne uidelicet in ea, ſiue pro ea, fragilis & infirmæ citoq; perituræ ſuauita
3.Reg.21. tis holus naſceretur, Naboth Iezraeliten non modo
Naboth facto prophetauit. uulneratum, uerumetiam legimus extinctū. Cuius & ſi nullū propheticum dictū accipimus, tamen propheticum factū, quia multos pro hac uinea futuros martyres proprio ſanguine prophetauit. His ſane tribus ſeruorum gradibus, omniū ſub lege doctorū figurā poſſe comprehendi, dn̄s alibi manifeſte prodit dicens: Quo-
Lucæ 24. niam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi

ge Moyſi,& prophetis,& pſalmis de me. [Dixit autem dominus uineæ: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forſitan cum hūc uiderint, uerebūtur.] Quod dominus uineæ dubitatiuè,& non deliberatiuo modo loqui dicitur, non de ignorantia uenit, Quid enim neſciat dominus uineæ, qui hoc loco deus pater intelligitur? Sed ſemper ambigere dicitur deus, ut libera uoluntas homini reſeruetur. [Quem cum uidiſſent coloni, cogitauerunt intra ſe, dicentes: Hic eſt hæres, occidamus illum ut noſtra fiat hæreditas.] Maniſeſtiſſime dominus probat Iudæorum principes nō per ignorantiam, ſed per inuidentiam crucifixiſſe filiū dei. Intellexerunt enim hunc eſſe cui dictum eſt: Poſtula à me,& dabo tibi gentes hęreditatem tuam. Et propterea quaſi ſibi conſulentes aiebant; Ecce mundus totus poſt eum abit: & ſi dimittimus eum, ſic omnes credent in eum. Hæreditas ergo filij, eccleſia eſt cunctis ei data de gentibus, quam non moriens illi pater reliquit, ſed ipſe ſua morte mirabiliter acquiſiuit, quia reſurgendo poſſedit. Hanc autem occiſo eo mali coloni præripere moliebantur, cum crucifigentes eum Iudæi fidem, quæ per eum eſt, extinguere,& ſuam magis, quæ ex lege eſt, iuſticiam præferre, ac gentibus imbuendis conabantur inſerere. [Et eiectum illum extra uineam, occiderunt.] Extra uineam hæres uineæ trucidatur, quia Ieſus ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portā paſſus eſt. Siue eiectus extra uineam & occiſus eſt, quia prius ab incredulorū corde repulſus, ac deinde cruci addictus eſt. In cuius figuram Moyſes altare holocauſti, in quo uictimarum ſanguis funderetur, non intra tabernaculū ſed ad oſtiū poſuit: myſtice docens, quia & dominicæ crucis altare extra Hieroſolymorū portam ponendū: & ipſe uera

Dubitādi ratio.

Liberum arbitriū.

Principes Iudæorū nouiſſe Chriſtū.

Pſalm. 2.

Ioan. 12

Hæreditas filij eccleſia.

Chriſtus extra portā paſſus.

Hebrę. 13.

Exod. 40.

Concor. patris hoſtia Chriſtus à domo Iudæorum, quam ſan-
Euãgeli- ctificaturus adierat, non intimo corde recipiẽdus, ſed
ſtarum. foris eſſet ſuo cruore tingendus. Quod uero ſecundũ
Marci 12. Marcũ mutato ordine dicitur, Et apprehẽdẽtes eũ oc
ciderũt, & eiecerũt extra uineã, notat eos pertinaciæ,
q nec crucifixo & reſuſcitato à mortuis dño prædicã
tib⁹ Apoſtolis credere uoluerũt, ſed quaſi cadauer uile
proiecerũt. Quia quantũ in ſe erat, à ſuis eũ finibus ex
cludẽtes, gentibus ſuſcipiendũ dederunt. [Quid ergo
faciet illis dñs uineæ? Veniet & perdet colonos iſtos,
& dabit uineam alijs. Quo audito, dixerũt illi: Abſit.]
Contradixerunt ſententiæ dñi, quia cõtra ſuã perfidiã
Abnuunt dictam eſſe cognouerũt. Intelligebant enim parabolã
Iudæi. non mèrito ſanctitatis ad capienda myſterij uerba iã
parati, ſed maliciæ flammis ad agenda quæ dicebant,
accenſi: atq; ideo quæ in mente habuerant quamuis in
parabolis dicta, quaſi iam olim meditata cognoſcere
parati. Negantibus ergo Iudæis iuſtum fore ſcientiã
diuinę legis, quam ipſi ſpernebant, ad gentes transfer
ri, quid ſaluator reſpondeat intuere. [Ille autẽ aſpici-
Pſal. 117. ens eos, ait: Quid eſt ergo hoc quod ſcriptũ eſt: Lapi-
dem quẽ reprobauerũt ædificantes, hic factus eſt in ca
put anguli?] Quomodo, inquit, implebitur hæc pro-
Lapis re- phetia, quæ lapidẽ ab ædificãtibus reprobatũ in caput
probatus anguli dicit eſſe ponẽdum, niſi q̃a Chriſtus à uobis re
probatus & occiſus, credituris eſt gentibus prædican
dus? ut quaſi lapis angularis duos cõdens in ſemetip-
ſum, ex utroq; populo unam ſibi fidelium ciuitatem,
unum templum ædificet. Eoſdem enim ſynagogæ ma
giſtros, quos ſupra colonos dixerat, nũc ædificãtes ap
pellat: quia qui ſubditã ſibi plebem ad ferẽdos uitæ fru
ctus quaſi uineã excolere, ipſi hanc deo inhabitatore
dignam quaſi domũ conſtruere & ornare iubebãtur.

Vnde & Apoſtolus fidelibus ſcribēs ait: Dei agricultu 1.Cor.3
ra,dei ædificatio eſtis. Sed qui uineæ dei fructū nega-
re quaſi agricolæ mali,ijdem quaſi mali cæmētarij dñi
dei lapidē precioſum electū ,qui uel in fundamentis in
angulo ponendus erat,ſubtrahere,hoc eſt,fidē Chriſti
auditoribus ſuis conabantur eripere. Sed illis licet no-
lentibus,idē lapis caput anguli firmauit,quia de utro-
que populo quotqt ille uoluit ſua fide cōiunxit. [Oīs
qui ceciderit ſuper illū lapidē,cōquaſſabit:ſupra quē au
tē ceciderit,cōminuet illū.] Aliud eſt offendere Chri- Offende-
ſtū per mala opa, aliud negare p impietatē. Qui pecca re, Nega-
tor eſt,& tamen illi credit,cadit quidē ſuper lapidē & re Chri-
cōquaſſat,ſed non omino cōminuit:reſeruatur eū per ſtum.
ſapientiā ad ſalutē. Supra quem uero ille ceciderit,hoc
eſt, cui lapis ipſe irruerit, & qui Chriſtū penitꝰ negaue
rit,cōminuet eum,ut ne teſta quidē remaneat, in qua
hauriat aquæ puſillū. Siue de ijs dicit,ꝙ cadūt ſuper eū,
qui illū modo cōtemnūt uel iniurijs afficiūt. Ideo non- Eſaiæ 30.
dum penitus intereūt,ſed tamē cōquaſſant ut nō recti
ambulēt. Supra quos autē cadit,ueniet illis deſuper in
iudicio cum pœna perditionis. Ideo dixit comminuet
eós,ut ſint impij tanꝗ puluis,quē proijcit uētus à facie Pſalm.1.
terrę. [Et quærebant principes ſacerdotum & ſcribæ
mittere in illum manus illa hora,& timuerunt popu-
lum. Cognouerūt enim ꝙ ad ipſos dixerit ſimilitudi-
nē iſtam.] Principes ſacerdotū & ſcribæ quaſi mentiē
tem cōtra ſe dñm quærebant interficere,ſed hoc idem Princi.ſa.
quærēdo docebāt uera eſſe quæ docebat. Ipſe quippe facto ſuo
eſt hęres,cuius iniuſtā necem aiebat eſſe uindicandam. Chriſti
Illi nequam coloni, qui ab occidendo dei filio ad mo- uerba ap
dicum quidem timore humano retardari, donec ueni probant.
ret hora eius, nunquā uero diuino amore potuere co- Moralit
hiberi. Morali ſane intellectu cuiꝗ fidelium, cū myſte de uinea.

rium baptiſmi quod exerceat operando cõmittit,qua ſi uinea quã excolat locatur.Mittit ſeruus unus, alter, & tertius,qui de fructu accipiant,cum lex,pſalmodia, prophetia,quarũ monitionẽ bene agendo ſequatur,le gitur.Sed miſſus ſeruus contumeliјs affectus uel cęſus eјcitur,cum ſermo auditus uel contemnitur,uel quod peius eſt etiam blaſphemat. Miſſum inſuper hæredẽ quantum in ſe eſt occidit,qui & filiũ dei conculcauerit, & ſpiritui gratiæ,quo ſanctificatus eſt,contumeliã fecerit.Perdito malo cultore,uinea dabit alteri, cũ dono gratię quod ſuperbus ſpreuit, humilis quiſq; ditabitur. Sed & hoc quod principes ſacerdotũ,& ſcribę manũ mitte re quærẽtes in Ieſum,terrore populi retinentur quotidie gerit in eccleſia,cũ quilibet ſolo de nomine frater eã, quã non diligit,eccleſiaſticæ fidei ac pacis unitatẽ pro pter cohabitantium fratrũ bonorũ multitudinẽ uel e-
Iob 39. rubeſcit uel timet impugnare.Qui tamẽ,ſicut de ſtultiſſima auium ſtruthione dñs ait,cum tempus fuerit in altum alas eriget:quia perſequẽdo eccleſiam, quaſi do minum cruci addicere & oſtentui gaudebit habere.

¶Sabbato poſt Reminiſcere. Lucæ 15.

IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolã hanc:Homo quidã habuit duos filios,et dixit adoleſcẽtior ex illis patri:Pater,da mihi portionẽ ſubſtãtię, quæ me cõtingit. Et diuiſit illis ſubſtantiã.Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

MVrmurantibus de peccatorũ ſuſceptione ſcribis & phariſęis,tres ex ordine parabolas ſaluator poſuit:duabus primis,de quibus diſputatum eſt,quantũ ipſe cũ angelis de pœnitẽtum ſalute
Homo habẽs filios duos. gaudeat inſinuans:tertia uero,quæ ſequit,non ſuũ tantummodo ſuorũq; gaudiũ demonſtrans, ſed & inuidẽtium murmur reprehẽdes.Homo itaq;,qui duos filios

habuiſſe

habuiſſe dicitur,deus pater intelligitur, duorũ uidelicet genitor populorũ, & quaſi duarũ generis humani ſtirpiũ autor atq; creator. Maior enim filius, eos q in unius dei permãſere cultura,minor eos,qui uſq; ad colenda idola deum deſeruere,ſignificat. Pars ſubſtantię quæ minorẽ filium contingit,ipſe ſenſus in homine rationalis eſt. Viuere enim,intelligere,meminiſſe, ingenio alacri excellere,diuini ſubſtantia muneris eſt: quã minor filius expetijt à patre,cũ homo ſua poteſtate delectatus,per liberũ ſeſe arbitriũ regere, atq; à domino quæ ſunt exuere cõditoris. Diuiſitq; illis ſubſtantiam, fidelibus ſcilicet ſuę gratiæ protectionẽ,quã deſiderabant impartiẽdo: infidelibus uero naturalis ſolũ ingenij,quo cõtenti erãt,beneficiũ concedendo. [Et non poſt multos dies congregatis omnibus,adoleſcentior filius peregre profectus eſt in regionẽ lõginquã, & ibi diſſipauit ſubſtantiã ſuam uiuẽdo luxurioſe.] Longe profectus eſt,nõ locum mutando ſed animũ. Quanto enim quiſq; plus in prauo opere delinquit, tanto à dei gratia longius recedit. Quod non poſt multos dies dixit factum,ut congregatis omnibus peregre proficiſceretur in regionẽ longinquã, quia nõ multo poſt inſtitutionẽ humani generis,placuit animæ per liberum arbitriũ ferre ſecũ quandam uelut potentiã naturę ſuę, & deſerere eum,à quo condita eſt, præſidens uiribus ſuis: Quas uires tanto conſumit citius, quanto eum deſerit à quo datæ ſunt. Itaq; hanc uitam prodigam uocat,amantem fundere atq; ſpatiari pompis exterioribus,intus inaneſcentẽ, cũ ea quiſq; ſequitur quæ ab illa procedunt,& relinquit eum, qui ſibi eſt interior. [Et poſtquã omnia diſſipaſſet,facta eſt fames ualida in regione illa.] Omnia quæ diſſipauit,ornamenta naturę quæ conſumpſit,ſignificat: Fames in regione longin-

Prodigus lõge profectus.

Fames uerbi dei.

qua, indigentia uerba ueritatis eſt, in obliuione creato
Amos 8. ris. De qua dictum eſt in prophetis: Quia mittet domi
nus famem in terra, non famẽ panis, neq; ſitim aquæ,
ſed audiendi uerbũ dei. [Et ipſe cœpit egere: & abijt,
& adhæſit uni ciuium regionis illius.] Merito egere
cœpit, qui theſauros ſapientiæ dei, diuitiarumq; cœle
ſtium altitudinẽ dereliquit. Vnus autẽ ciuiũ regionis il
lius, cui egens adhęſit, ille eſt utiq; q concupiſcẽtijs ter
Ioan.14. renis merito ſuæ peruerſitatis ꝑpoſitus, princeps hui⁹
2.Cor.4 mũdi à dño uocat. Et de quo Apoſtolus: Deus, inquit,
huius ſeculi excæcauit mẽtes infideliũ. [Et miſit illũ in
uillã ſuam, ut paſceret porcos.] In uillam mitti eſt, ſub
In uillam ſtantiæ mundialis cupiditate ſubiugari. De qua in alia
mitti. parabola quidam ſpiritales epulas, ad quas inuitaba-
Lucæ 14. tur, faſtidiens dixit: Villam emi, & neceſſe habeo exire,
Porcos & uidere illam. Porcos uero paſcere eſt, ea quibus im
paſcere. mundi ſpiritus gaudeant, operari. [Et cupiebat imple
Siliquæ re uentrem ſuũ de ſiliquis, quas porci manducabant.]
poëmata. Siliquæ qbus porcos paſcebat, ſunt doctrinę ſeculares
ſterili ſuauitate reſonantes, de quibus laudes idoloꝝ fa
bularumq; ad deos gentiũ uario ſermone atq; carmini
bus percrepant, quibus dęmonia delectant. Vnde cum
iſte ſaturari cupiebat, aliquid ſolidũ & rectũ, quod ad
beatam uitam pertineret, inuenire uolebat in talibus,
& non poterat. Hoc eſt enim quod ait: [Et nemo illi
dabat. In ſe autem reuerſus.] Iam ſcilicet ab eis, quæ
forinſecus fruſtra illiciunt & ſeducũt, in cõſcientię inte
riora reducem faciens intentionem ſuam. [Dixit:
Quanti mercenarij patris mei abundant panibus, ego
autem hic fame pereo.] Vnde hoc ſcire poterat, in
quo erat tanta obliuio dei, ſicut in omnibus idolola-
Mercena tris fuit, niſi quia iſta recogitatio iam reſipiſcentis eſt,
ij. cũ Euangeliũ prædicaret: Mercenarij ergo patris abũ-
dant pa-

dant panibus,quia qui futuræ mercedis intuitu digna operari ſatagunt,quotidianis ſupernæ gratiæ reficiuntur alimonijs. At uerò fame pereunt, qui extra patris ędes poſiti, uentrem cupiunt implere de ſiliquis,id eſt, qui ſine fide uiuētes,uitam beatam inanis philoſophiæ ſtudijs inquirunt.Sicut enim panis,qui cor hominis cō firmat,uerbo dei quo mentem reficiat, aſſimilatur,ita ſiliqua,quæ & ipſa intus inanis,foris mollis eſt,& corpus nō reficit ſed implet, ut ſit magis oneri quàm uſui, ſeculari ſapientię non immerito comparatur,cuius ſermo facundiæ plauſu ſonorus, ſed uirtute utilitatis eſt uacuus. [Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam illi:Pater,peccaui in cœlum & coram te.] Quàm miſericordem piumq́ꝫ nouerat patrem,qui nec offenſus à filio patris dedignetur audire uocabulum. Surgam ergo,inquit,quia me iacere cognoui:& ibo,quia longe receſſi,ad patrem meum,quia ſub principe porcorum miſerabili egeſtate tabeſco. Peccaui autem in cœlum,coram ſpiritibus angelicis ſanctisq́ꝫ animabus, in quibus ſedes eſt dei ſignificat:Coram te uero, in ipſo conſcientiæ interioris conclaui, qua dei ſolius oculi penetrare ualebant. [Et iam non ſum dignus uocari filius tuus. Fac me ſicut unum de mercenarijs tuis.] Ad filij quidē affectum, qui omnia quæ patris ſunt ſua eſſe non ambigit,aſpirare nequaquam pręſumit,ſed mercenarij ſtatum iam pro mercede ſeruiturus deſiderat. Verum ne hunc quidem niſi paterna dignatione ſe mereri poſſe teſtatur. Vbi ſunt ergo Pelagianiſtæ, qui ſua ſe uirtute ſaluari poſſe confidunt, contra apertiſſimam ueritatis ſententiam quæ ait:Sine me nihil poteſtis facere? [Et ſurgens uenit ad patrem ſuum.] Venire ad patrem eſt in eccleſia conſtitui per fidem, ubi iam poſſit eſſe peccatorum legitima & fructuoſa confeſſio. [Cum autem

Pſal. 103.

Pelagianiſtæ.

Ioan. 15.

adhuc longe eſſet.] Et antequã intelligeret deum,ſed tamẽ cum iam pie quęreret. [Vidit illũ pater ipſius.] Impios enim & ſuperbos conuenienter non uidere dicitur,tanquam ante oculos non habere. Ante oculos enim haberi non niſi qui diliguntur dici ſolent. [Et miſericordia motus eſt,& occurrens cecidit ſuper collum eius.] Non enim pater unigenitum filium deſeruit,in quo uſque ad noſtram longinquam etiam peregrinationem cucurrit atq; deſcendit,quia deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Et ipſe dominus ait: Pater in me manens ipſe facit opera ſua. Quid eſt autem cadere ſuper collum eius, niſi inclinare & humiliare in amplexum eius brachium ſuum? Et brachium domini cui reuelatum eſt? quod eſt utique dominus noſter Ieſus Chriſtus. [Et oſculatus eſt eum.] Conſolari uerbo gratiæ dei ad ſpem indulgentiæ peccatorum, hoc eſt, poſt longa itinera remeantem à patre mereri oſculum charitatis. [Dixitq; ei filius: Pater, peccaui in cœlum & coram te: iam non ſum dignus uocari filius tuus.] Incipit iam peccata conſtitutus in eccleſia confiteri, nec dicit omnia quæ dicturum ſe eſſe promiſerat, ſed uſque ad illud, Non ſum dignus uocari filius tuus. Hoc enim uult fieri per gratiam,quod ſe indignum eſſe per merita fatetur. Non addidit quod in illa meditatione dixerat,fac me ſicut unum de mercenarijs tuis. Cum enim panem non haberet, uel mercenarius eſſe cupiebat: quod poſt oſculum patris generoſiſſime iam dedignatur. Intelligit nanque inter filium, mercenarium,& ſeruum non minimam eſſe diſtantiam: ſeruum uidelicet eſſe eum, qui adhuc metu gehennæ, ſiue præſentium legum à uitijs temperat: mercenarium, qui ſpe atque deſiderio regni cœlorum: filium, affectu boni ipſius atque amore uirtutum. In quarum

Margin notes: Videre q̃s dicat de⁹. — 2.Cor.5. — Ioan.14. — Cadere ſuper collum. — Eſaiæ 53. — Cõfeſſio prodigi. — Seruus. — Mercenarius. — Filius.

uirtutum triũ conſummatione, beatus Apoſtolus oẽm ſalutis ſummam concludẽs, Nunc, inquit, manet fides, ſpes, charitas, tria hęc, maior autem his charitas. Fides nanq; eſt, quę futuri iudicij ac ſuppliciorum metu, uitiorum facit contagia declinare: Spes, quæ mentem noſtram de prę ſentibus auocãs, uniuerſas corporis uoluptates cœleſtiũ prę miorũ expectatione contẽnit: Charitas, quę nos ad mortẽ Chriſti & ſpiritaliũ uirtutũ fructum mẽtis ardore ſuccendens, quicquid illis contrarium eſt, toto facit odio deteſtari. Vnde prodigus iſte poſtq̃ in ſemetipſum reuerſus, diræ famis ſupplicia formidabat, uelut iam ſeruus effectus, etiam mercenarij ſtatum de mercede iam cogitans concupiſcit. Sed eum pater occurrens non contentus minora concedere utroque gradu ſine dilatione tranſcurſo, priſtinæ filiorum reſtituit dignitati: nec iam de mercede conductoris, ſed de hæreditate feci cogitare parentis. [Dixit autem pater ad ſeruos ſuos: Cito proferte ſtolam primam, & induite illum.] Stola prima eſt, ueſtis innocentiæ, quam homo bene conditus accepit, ſed male perſuaſus amiſit: quando poſt culpam præuaricationis cognouit ſe eſſe nudũ, gloriaq; immortalitatis perdita pelliceum, hoc eſt, mortale ſumpſit indumentum. Serui qui eam proferunt, reconciliationis prædicatores ſunt. Proferunt enim ſtolam primam, quando mortales terrenosq; homines ita ſublimandos aſſeuerant, ut non ſolum ciues angelorum, ſed & hæredes dei, & cohęredes ſint Chriſti futuri. [Et date anulũ in manum eius, & calciamenta in pedes.] Anulus eſt uel ſyncerę fidei ſignaculum, qua cuncta promiſſa in credentium cordibus certa impreſſione ſignantur, uel nuptiarum pignus illarum, quibus eccleſia ſponſatur. Et bene anulus in manum datur, ut per opera fides clareſcat,

1.Cor.13. Fides. Spes. Charitas. Stola prima. Rom.8. Anulus.

Calciamenta. reſcat, & per fidem opera firmentur. Calciamenta autem in pedes officium euangelizandi denunci:nt, ut curſus mentis ad cœleſtia tendens, à terrenarum cōtagio rerum inuiolata ſeruetur et munda, priorúmque munitus exemplis ſuper ſerpentes & ſcorpiones ſecurus incedat. Manus igitur & pedes, id eſt, opus ornatur & curſus: opus, ut recte uiuamus: curſus, ut ad ęterna g:udia properemus. Non enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus [Heb. 13.] [Et adducite uitulum ſaginatum & occidite.] Vitulus ſaginatus, ipſe item dominus eſt, ſed ſecundum carnem. Et bene ſaginatus, quia caro eius adeò eſt ſpiritali opima uirtute, ut pro totius mundi ſalutę ſufficiat in odorem ſuauitatis, nidorem uidelicet imolationis ad deum mittere, & pro omnibus exorare. Adducere autem uitulum & occidere eſt, prædicare Chriſtum, & mortem eius inſinuare. Tunc etenim cuiq; noſtrum quaſi recens occiditur, cum credit occiſum: tunc caro eius comeditur, cum eius paſſionis ſacramentum & ore ad emundationem percipitur, & corde ad imitationē cogitatur. [Et mādúcemus & epulemur, qa hic filius meus mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt.] Non ſolum filius, qui reuixit, & inuentus eſt, uerum pater & ſerui illius ſacroſancti uituli, qui propter filium occiſus erat, carne refecti epulantur, quia patris cibus, ſalus eſt noſtra: & patris gaudium, noſtrorum eſt remiſſio peccatorum. Nec tantum patris, ſed & filij & ſpiritus ſancti: quia ſicut una in diuinitate uoluntas & operatio, ita & una eſt delect:tio ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Vnde beatus Abraham tres angelos hoſpitio recipiens, uitulum tenerrimum & optimum occidiſſe, eiſq; cum lacte, pane, & butyro epulandum legitur obtuliſſe. Quia qui beatam trinitatem rectæ deuotionis officijs reficere, id eſt,

Vitulus ſaginat⁹.

Patris cibus.

Geneſ. 18.

re,id eſt,lętificari,deſiderat,mortem quoque debet uni geniti filij dei in carne, quæ eſt una in eadem trinitate perſona,piæ confeſſionis ſynceritate celebrare. Et notandum quòd antè ſtola prima, antè anulus, antè calciamenta præſtantur, & ſic deinde uitulus imolatur: quia niſi ſpem quiſque primę immortalitatis induerit, niſi anulo fidei opera pręmunierit,niſi ipſam fidem piè confitendo prædicauerit, non poteſt ſacramētis intereſſe cœleſtibus. [Et cœperunt epulari.] Iſtę epulæ atque feſtiuitas nunc celebrantur,per orbem terrarum eccleſia dilatata atque diffuſa. Vitulus enim ille in corpore & ſanguine domico & offertur patri, & paſcit totam domum. [Erat autem filius eius ſenior in agro.] Filius ſenior, populus Iſrael eſt, qui licet in longinqua non abierit, non tamen domi, ſed in agro dicitur eſſe moratus: quia populus idem neque uſque ad colenda creatorem deſeruit, neque legis, quam acceperat,interiora penetrauit:ſed literę ſolū cuſtodia contentus,exteriora magis & terrena operari ſimul & ſperare ſolebat,audiens per prophetam:Si uolueritis & audieritis me,bona terræ comedetis.[Et cum ueniret & appropinquaret domui,audiuit ſymphoniā & chorū.] Appropinquat filius domui,cum populus ille in quibuſcū que Iſraelitis conſiderationibus (nam multi tales inuenti ſunt in eis,& ſępe inueniūtur) labore ſeruilis operis improbato,ex iiſdem ſcripturis eccleſiæ libertatem conſiderat. Audit ſymphoniam & chorum,ſcilicet ſpiritu plenos uocibus conſonis euangelium prædicare, quibus dictum eſt:Obſecro uos fratres,ut idipſum dicatis omnes & concorditer,conuerſantium animam & cor unum in laudes dei. [Et uocauit unum de ſeruis, & interrogauit quæ hæc eſſent. Iſque dixit illi.] Vocat unum de ſeruis,cum ſumit ad legendum aliquem propheta-

Stola cur data ante epulum.

Vitulus.

Filius ſenior.

Eſaiæ 1.

Appropinquare domui.

1.Cor.1.

phetarum,& in eo quærẽs quodam modo interrogat,
unde iſta feſta in eccleſia celebrantur, in quibus ſe eſſe
non uidet. Reſpõdeat ei ſeruus patris propheta: [Fra-
ter tuus uenit,et occidit pater tuus uitulum ſaginatum,
quia ſaluum illum recepit.] In extremis enim terræ
fuit frater tuus, ſed inde maior exultatio cantantium
domino canticum nouum, quia laus eius ab extremis
Eſaiæ 42. terræ. Et propter eum qui abſens erat, occiſus eſt ille,
Pſalm. 19. cui dictum eſt: Et holocauſtum tuum pingue fiat.
[Indignatus eſt autem,& nolebat introire. Pater er-
Senioris, go illius egreſſus cœpit rogare illum.] Indignatur
id eſt Iu- etiam nunc, & adhuc non uult introire. Cum ergo
dæi, indi- plenitudo gentium intrauerit, egredietur opportuno
gnatio. tempore pater eius, ut etiam omnis Iſrael ſaluus fi-
Rom. 10. at: ex cuius parte cæcitas facta eſt, uelut abſentia in a-
grum, donec plenitudo filij minoris longe in idolo-
latria gentium conſtituti, redux ad manducandum
uitulum intraret. Erit enim quandoque aperta uoca-
tio Iudæorum in ſalute Euangelij: quam manifeſta-
tionem uocationis tanquam egreſſum patris appel-
lat ad rogandum maiorem filium. [At ille reſpon-
dens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, & nun-
Iudæi quo quam mandatum tuum præterij.] Quæritur quo-
mandatũ modo ille populus nunquam mandatum dei præte-
nũquam riſſe dicatur, Sed facile illud occurrit, neque de omni
præterie- mandato dictum eſſe, ſed de uno maxime neceſſario,
rint. quo nullum alium deum colere iuſſus eſt. Neq; iſte fi-
lius in omnibus Iſraelitis, ſed in his intelligitur habere
perſonam, qui nunq̃ ab uno deo ad ſimulachra conuer
ſi ſunt. Quamuis enim tanq̃ in agro poſitus, iſte filius
terrena deſideraret, ab uno tamen deo iſta deſiderabat
bona: quod etiam patris ipſius teſtimonio comproba-
tur cum dicit, Tu mecum es ſemper. Non enim quaſi
menti-

mentientem redarguit, ſed ſecum perſeuerantiam eius approbans, ad perfructionẽ potioris atq; iucundioris exultationis inuitat. [Et nũquam dediſti mihi hœdũ, ut cũ amicis meis epularer.] Peccator profecto hœdi nomine ſignificari ſolet, ſed abſit ut Antichriſtum intelligam. Multũ enim abſurdũ eſt, eum cui dicitur, tu me cũ es ſemper, hoc à patre optaſſe, ut Antichriſto crederet. Neq; omnino in eis Iudæorũ, qui Antichriſto credituri ſunt, iſtũ filiũ fas eſt intelligi. Quomodo aũt epularetur ex illo hœdo, ſi ipſe eſt Antichriſtus, qui nõ ei crederet? Aut ſi hoc eſt epulari ex hœdi occiſione, q̃d eſt de Antichriſti perditione lætari, quomodo dicit filius, quẽ recipit pater hoc ſibi nõ fuiſſe cõceſſum, cũ omnes filij dei de illius aduerſarij damnatione lætaturi ſint? Nimirũ ergo ipſum dominũ ſibi negatũ ad epulãdum cõqueritur, dũ eũ peccatorẽ putat. Cum eñ hœdus eſt illi genti, id eſt, cum eũ ſabbati uiolatorẽ & profanatorem legis exiſtimat, iucundari epulis eius non meruit: ut quod ait, nũquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer, tale ſit ac ſi diceret: eum qui mihi hœdus uidebatur, nunquam mihi dediſti ad epulãdum, eo ipſo mihi illum ipſum non concedens quo mihi hœdus uidebatur. Quod aũt dicit cum amicis meis, aut ex perſona principũ cum plebe intelligitur, aut perſona populi Hieroſolymitani cũ cæteris populis Iuda. [Sed poſtq̃ filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtãtiam ſuã cum meretricibus uenit, occidiſti illi uitulum ſaginatum.] Meretrices ſunt, gentiliũ ſuperſtitiones, cũ quibus ſubſtantiam diſſipare eſt, relicto uno connubio uerbi dei, cum turba dæmonum cupiditate turpiſſima fornicari. [At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et reuixit, perierat, et inuen-

Hœdus.

Antichriſtus.

Hœd9 Iudęis Chriſtus uiſus.

Meretrices.

Omnia patris q̃modo ſenioris ſint. inuentus eſt.] Quod dicit & omnia mea tua ſunt, non putandum eſt ita dictum, quaſi non ſint & fratris ut tanquã in terrena hæreditate patiaris anguſtias. Quomodo poſſint eſſe omnia maioris, ſi habet ibi iunior etiam partem ſuam? Sic enim à perfectis & perpurgatis ac iam immortalibus filijs habentur omnia, ut ſint &

Nota. omnium ſingula & omnia ſingulorum. Vt enim cupiditas nihil ſine anguſtia, ita nihil cum anguſtia charitas tenet. Cum ergo beatitatem illam obtinuerimus, noſtra erunt ad uiuendum ſuperiora, noſtra erunt ad conuiuendum æqualia, noſtra erunt ad dominandum inferiora. Si quem autem mouet, quomodo patri ſupplicans ueritas dicat, & mea omnia tua ſunt, & tua mea, cui ſimilimum uidetur ſonare, quod huic filio dicitur,

Ioan.17. & omnia mea tua ſunt, ſciat unigeniti filij eſſe omnia, quæ patris ſunt, per hoc quòd etiam ipſe deus eſt, & de patre natus, patri eſt æqualis. Nam & illud quod de ſpi

Ioan.16. ritu ſancto loquens ait, Omnia quæ habet pater mea

Patris diuinitas. ſunt: propterea dixi, quia de meo accipiet & annunciabit uobis, de his dixit quæ ad ipſam patris pertinent diuinitatem, in quibus illi eſt ęqualis omnia quę habet pater habendo. Neque enim ſpiritus ſanctus de creatura, quæ patri eſt ſubiecta, & filio erat accepturus quod ait, de meo accipiet, ſed utiq; de patre, de quo procedit ſpiritus, de quo natus eſt & filius. Siue itaque duos filios hos ad utrunque populum, ſiue, ut quibuſdam placet, ad duos quoſlibet homines, pœnitentem uidelicet & iuſtum, uel qui ſibi iuſtus uideatur, referre uolueris, congaudeat maior frater, quia frater iunior mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt.

¶Dominica 3. in quadrageſima. Luc.11. Mat.9. Mar.3.

IN illo tempore, Erat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et reliqua.

Bedæ

Bedę presbyteri de eadem lectione.

DAemoniacus iſte apud Matthæum non ſolū mu Matth. 9.
tus,ſed & cæcus fuiſſe narratur,curatusq; dicit à Dæmo-
dño ita ut loqueret & uideret. Tria ergo ſigna niac⁹ mu
ſimul in uno homine perpetrata ſunt: cæcus uidet,mu tus & cæ
tus loquitur,poſſeſſus dæmone liberatur. Quod & tūc cus.
quidē carnaliter factū eſt,ſed et quotidie cōpletur in cō Curatur
uerſatione credentiū, ut expulſo primū dæmone fidei morali-
lumē aſpiciant,deinde ad laudes dei tacentia prius ora ter.
laxētur. [Quidam autē ex eis dixerunt: In Beelzebub
principe dæmoniorum eijcit dæmonia.] Non hęc ali
qui de turba,ſed phariſæi calūniabantur & ſcribæ,ſicut
alij Euangeliſtæ teſtantur. Turbis quippe,quæ minus Turba
eruditæ uidebant,domini ſemper facta mirantibus,il- credit.
li contrà uel negare hęc,uel quę negare nequiuerant,ſi Scribæ ca
niſtra interpretatione peruertere laborabant: quaſi nō lumnian-
hæc diuinitatis, ſed immūdi ſpiritus opera fuiſſent,id tur.
eſt,Beelzebub,qui deus eſt Accaron. Nam Beel quidē 4. Reg. 1.
ipſe eſt Baal,Zebub aūt muſca uocatur. Nec iuxta quæ
dam mēdoſa exēplaria l litera uel d in fine eſt noīs le
gēda ſed b. Beelzebub ergo Baal muſcarum, id eſt,uir Beelze-
muſcarum ſiue habēs muſcas interpretatur, ob ſordes bub.
uidelicet imolaticij cruoris, ex cuius ſpurciſſimo ritu
uel nomine principem dæmoniorū cognominabant.
[Et alij tentantes,ſignum de cœlo quærebant ab eo.]
Vel in morem Heliæ ignē de ſublimi uenire cupiebāt, 4.Reg. 1.
uel in ſimilitudinem Samuelis tempore ęſtiuo mugire 1.Reg. 12.
tonitrua, coruſcare fulgura, imbres ruere, quaſi non
poſſint & illa calumniari,et dicere ex occultis et uarijs
aëris paſſionibus accidiſſe. At tu qui calumniaris ea,
quæ oculis uides,manu tenes,utilitate ſentis, quid fece
ris de ijs,quę de cœlo uenerint? Vtique reſpondebis,& Exod. 7.
magos in Aegypto multa ſigna feciſſe de cœlo. [Ipſe

autem ut uidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.] Non ad dicta, ſed ad cogitata reſpondit, ut uel ſic compellerentur credere potentię eius, qui cordis uidebat occulta. Si autem omne regnũ in ſeipſo diuiſum deſolatur, ergo patris & filij & ſpiritusſancti regnum non eſt diuiſum, quod ſine ulla cõtradictione non aliquo impulſu deſolandum, ſed æterna eſt ſtabilitate manſurum. Si uero ſanctæ & indiuiduæ trinitatis indiuiduum, imò quia indiuiduum manet regnum, deſiſtant Arriani minorem patre filium, minorẽ filio ſanctum dicere ſpiritum: quia quorũ unum eſt regnũ, horum eſt et una maieſtas. [Si autem & ſatanas in ſeipſo diuiſus eſt, quomodo ſtabit regnum ipſius, quia dicitis in Beelzebub eijcere me dæmonia?] Hoc dicẽs ex ipſorum cõfeſſione uolebat intelligi, quòd in eum non credendo in regno diaboli eſſe elegiſſent, quod utique aduerſum ſe diuiſum ſtare non poſſet. Eligãt ergo phariſæi quod uoluerint, ſi ſatanas ſatanam non poteſt eijcere, nihil contra dominum quod dicerent inuenire potuerunt: Si autem poteſt, multo magis ſibi proſpiciant & recedant de regno eius, quod aduerſum ſe diuiſum ſtare non poteſt. In quo autem dominus Chriſtus eijciat dæmones, ne dæmoniorum principem exiſtiment, attendant quod ſequitur: [Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij ueſtri in quo eijciunt? Ideo ipſi iudices ueſtri erunt.] Dixit hoc utique de diſcipulis ſuis illius populi filijs, qui certe diſcipuli domini Ieſu Chriſti bene ſibi conſcij fuerant nihil ſe malarum artium à bono magiſtro didiciſſe, ut in principe dæmoniorum eijcerent dæmones. Ideo, inquit, ipſi iudices erunt ueſtri, ipſi, inquit, ipſi ignobilia & contemptibilia huius mundi, in quibus non artificioſa mali-

Cogitatis reſpõdet dominus.

Arrianos arguit.

Phariſæi conuincũtur.

Filij Iudæorum diſcipuli domini.

ſa malignitas, ſed ſancta ſimplicitas meæ uirtutis apparet, ipſi teſtes mei iudices erunt ueſtri. Aliter, Filios Iudæorum exorciſtas gentis illius ex more ſignificat, qui ad inuocationem eijciebant dæmones. Et coartat eos interrogatione prudenti, ut confiteantur ſpiritus ſancti eſſe opus. Quod ſi expulſio, inquit, dęmonum in filijs ueſtris, deo non dæmonibus deputatur, quare in me idem opus non eandem habeat cauſam? Ergo ipſi ueſtri iudices erunt, non poteſtate ſed comparatione, dum illi expulſionem dæmonum deo aſſignant, uos Beelzebub principi dæmoniorum. [Porro ſi in digito dei eijcio dæmonia, profecto peruenit in uos regnum dei.] Iſte eſt digitus, quem confitentur & magi, qui contra Moyſen & Aaron ſigna faciebant dicentes: Digitus dei eſt iſte, quo & tabulæ lapideæ ſcriptæ ſunt in monte Sina. Igitur manus & brachium dei filius eſt, & digitus eius ſpiritus ſanctus, patris & filij & ſpiritus ſancti una ſubſtantia eſt. Non te ſcandalizet membrorum inæqualitas, cum ędificet unitas corporis. Aliter, Digitus dei uocatur ſpiritus ſanctus propter partitionem donorum, quę in eo dantur unicuiq; propria, ſiue hominum ſiue angelorum. In nullis enim membris noſtris magis apparet partitio quàm in digitis. Quod autem dixit, peruenit in uos regnum dei, Regnum dei nunc dicit quo damnantur impij, & à fidelibus de peccatis ſuis pœnitentiam nunc agentibus ſecernuntur. [Cum fortis armatus cuſtodit atriũ ſuũ, in pace ſunt ea quæ poſſidet.] Fortẽ diabolũ, atriũ uero illius mũdum, qui in maligno poſitus eſt appellat, in quo uſq; ad ſaluatoris aduentum male pacato potiebatur imperio: quia in cordibus infideliũ ſine ulla cõtradictione quieſcebat. Vnde & alibi princeps mũdi uocatur, dicente dño: Venit enim princeps mundi et in

Margin notes: Filij Iudæorum exorciſtę. — Exod. 8. — Deute. 9. — Manus et brachiũ dei. — Digitus dei. — Regnum dei. — Fortis. — Atrium. — Ioan. 4.

me nihil inueniet. Et item: Nunc princeps mundi eijcietur foras. De qua & hic eiectione ſubiungitur: [Si autẽ fortior illo ſuperueniens uicerit eum, uniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.] De ſeipſo quippe loquitur, quòd nõ cõcordi fallax operatione quemadmodum calũniabantur, ſed fortiori potẽtia uictor homines à dæmonio liberaret. Arma in quibus male fortis ille confidebat, aſtutiæ doliq́ſunt nequitiæ ſpiritalis: ſpolia uero eius ipſi homines ſunt ab eo decepti. Quæ uictor Chriſtus diſtribuit, quod eſt inſigne triumphantis, quia captiuam ducens captiuitatem, dedit dona hominibus, quoſdam quidem Apoſtolos, alios Euangeliſtas, hos prophetas, illos paſtores ordinans & doctores. [Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.] Non putet quiſquam de hæreticis dictum & ſchiſmaticis, quanquam & ita ex ſuperfluo poſſit intelligi, ſed ex conſequẽtibus textuq́ ſermonis ad diabolum refertur, & ꝙ nõ poſſint opera ſaluatoris Beelzebub operibus cõparari. Ille cupit animas hoĩm tenere captiuas, dominus liberare: Ille prędicat idola, hic unius dei noticiã: Ille trahit ad uitia, hic ad uirtutem reuocat. Quo modo ergo poſſunt habere cõcordiam inter ſe, quorũ opera diuiſa ſunt? [Cũ immũdus ſpũs exierit de hoĩe, pambulat per loca inaquoſa.] Quãuis ſimpliciter intelligi poſſit, dominum hæc ad diſtinctionem ſuorũ et ſatanæ operũ adiunxiſſe, ꝙ ſcilicet ipſe ſemper polluta mundare, ſatanas uero mũdata grauioribus feſtinet attaminare ſordibus, tamen & de hæretico quolibet uel ſchiſmatico, uel etiam malo catholico poteſt non incõuenienter accipi. De quo tempore baptiſmatis ſpiritus immundus, qui in eo prius habitauerat, ad confeſſionẽ catholicæ fidei abrenunciationemq́ mundanę conuerſationis

Ioan. 12. Fortior Chriſtus. Arma. Spolia. Victor Chriſtus. Pſalm. 67. Epheſ. 4. Diabolũ notat. Hæretici & Schiſmatici.

ſationis eijciatur, locaq́ inaquoſa peragret, id eſt, corda fidelium, quæ à mollicie fluxæ cogitationis expurgata ſint, callidus inſidiator exploret, ſi quos ibi fortè ſuæ nequiciæ greſſus figere poſſit. Sed bene dicitur: [Quærens requiem, & non inueniens.] Quia caſtas mentes effugiēs, in ſolo diabolus corde prauorum gratam ſibi poteſt inuenire quietem. Vnde de illo dominus: Sub umbra, inquit, dormit in ſecreto calami & locis humentibus. In umbra uidelicet tenebroſas conſcientias, in calamo, qui foris nitidus, intus eſt uacuus, ſimulatrices, in locis humentibus laſciuas molles'q́ mentes inſinuans. [Dicit: Reuertar in domū meā unde exiui.] Timendus eſt iſte uerſiculus, non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos uacātes opprimat. [Et cum uenerit, inuenit ſcopis mūdatam.] Hoc eſt, gratia baptiſmatis à peccatorum labe caſtigatā, ſed nulla boni operis induſtria cumulatā. Vnde bene Matthęus hāc domū uacātē, ſcopis mundatā atq́ ornatam dicit inuentā: Mundatā uidelicet à uitijs priſtinis per baptiſmum: uacantem à bonis actibus per negligentiā: ornatam ſimulatis uirtutibus per hypocriſin. [Et tūc uadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitant ibi.] Per ſeptē malos ſpiritus uniuerſa uitia deſignat. Quemcunq́ enim poſt baptiſma ſiue prauitas hæretica ſeu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium proſternet in ima uitiorum. Vnde rectè nequiores tunc eum ſpiritus dicuntur ingreſſi, quia non ſolum habebit illa ſeptem uitia, quę ſeptem ſpiritalibus ſunt contraria uirtutibus, ſed & per hyprocriſin ipſas ſe uirtutes habere ſimulabit. [Et ſunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus.] Melius quippe erat ei uiam ueritatis non cognoſcere, quàm poſt agnitionem retrorſum conuer-

Iob 40.

Timenda ſententia.

Scopæ.

Matth. 9.

Septem mali ſpiritus.

2. Petri 2.

Viæ deſer

tores ueri conuerti. Quod in Iuda traditore, uel Simone mago,
tatis. cæteriſque talibus ſpecialiter legimus impletum. Quo
Mat. 26. autem generaliter hæc parabola tendat, ipſe ſecun-
Actu. 8. dum Matthæum ſaluator expoſuit, ubi ea termina-
Mat. 9. ta mox ſubdidit dicens: Sic erit & generationi huic
Recidiui peſſimæ, id eſt, quod de uno quolibet ſpecialiter geri ſo
periculũ. lere narraui, hoc in tota generaliter huius populi gen-
te geri non deſinit. Immundus quippe ſpiritus exiuit à Iudæis, quando acceperunt legem: & ambulauit per loca arida quærens ſibi requiem, expulſus uidelicet à Iudæis ambulauit per gentium ſolitudines. Quæ cum poſtea domino credidiſſent, ille non inuento loco in nationibus dixit: Reuertar ad domum meam priſtinam, unde exiui: habebo Iudæos, quos ante dimiſeram. Et ueniens inuenit uacantem, ſcopis mundatam: Vacabat enim templum Iudæorum, & Chri-
Matth. 23. ſtum hoſpitem non habebat dicentem, dimittetur uobis domus ueſtra deſerta. Quia igitur dei & angelorum præſidia non habebant, & ornati erant ſuperfluis obſeruationibus phariſæorum, reuertitur ad eos diabolus, & ſeptenario ſibi numero dæmonum addito, habitat priſtinam domum, & fiunt poſteriora illius populi peiora prioribus. Multo enim nunc maiore dæmonum numero poſſidentur blaſphemantes in ſynagogis ſuis Chriſtum Ieſum, quàm in Aegypto poſſeſſi fuerant ante legis noticiam: quia aliud eſt uenturum non credere, aliud eum non ſuſcepiſſe, qui uenerit. Septenarium autem numerum adiunctum diabolo uel propter ſabbatum intellige, uel
Eſaiæ 11. propter numerum ſpiritus ſancti, ut quomodo in Eſaia ſuper uirgam de radice Ieſſe, & florem, qui de radice conſcendit, ſeptem ſpiritus uirtutum deſcendiſſe narrantur, ita & è contrario uitiorum numerus in

diabolo

diabolo conſecratus ſit.

¶In commemoratione diuæ uirginis Mariæ de Euangelio, Extollens uocem quædam mulier.

FActum eſt autem cum hæc diceret, extollens uocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti.] Magnæ deuotionis & fidei hæc mulier oſtenditur, quæ ſcribis & phariſæis dominum tentantibus ſimul & blaſphemantibus, tanta eius incarnationem præ omnibus ſynceritate cognoſcit, tanta fiducia confitetur, ut & præſentium procerum calumniam, & futurorum confundat hæreticorum perfidiam. Nam ſicut tunc Iudæi ſancti ſpiritus opera blaſphemando uerum conſubſtantialemq; patri dei filium negabant, ſic hæretici poſtea negando Mariam ſemper uirginem, ſancti ſpiritus operante uirtute naſcituro ex humanis membris unigenito deo carnis ſuæ materiam miniſtraſſe, uerum conſubſtantialemq; matri filium hominis fateri non debere dixerunt. Sed ſi caro uerbi dei ſecundum carnem naſcentis à carne uirginis matris pronunciatur extranea, ſine cauſa uenter qui eam portaſſet, ubera quæ lactaſſent, beatificantur. Qua enim conſequentia eius lacte credatur nutritus, cuius ſemine negatur eſſe conceptus? cum ex unius eiuſdémque fontis origine ſecundum phyſicos uterque liquor emanare probetur. Niſi forte putanda eſt uirgo ſementiuam ſuæ carnis materiam nutriendo in carne dei filio ſuggerere potuiſſe, incarnando autem quaſi maiori & inuſitato miraculo minime potuiſſe. Sed huic opinioni obſtat Apoſtolus dicens, quia miſit deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Neq; enim audiendi ſunt, qui legendum

Mulier extollens uocem.

Hæretici Chriſtū filiū Mariæ negātes.

Galat. 4

putant natum ex muliere, factum ſub lege, ſed factum ex muliere: quia conceptus in utero uirginali, carnem non de nihilo, non aliunde, ſed materna traxit ex carne. Alioquin nec uerè filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine. Et nos igitur his contra Eutychen dictis extollamus uocem cum eccleſia catholica, cuius hæc mulier typum geſſit, extollamus & mentem de medio turbarum, dicamusq; ſaluatori: Beatus uenter qui te portauit, & ubera quæ ſuxiſti. Vere enim beata parens, quę (ſicut quidã ait) enixa eſt puerpera regem,

Eutychæ error.

Sedulius.

Qui cœlum terramq; tenet per ſecula, cuius
Numen, & æterno complectens omnia gyro
Imperium ſine fine manet: quæ uentre beato
Gaudia matris habens cum uirginitatis honore
Nec primam ſimilem uiſa eſt, nec habere ſequentem.

[At ille dixit: Quinimo, beati qui audiũt uerbum dei, & cuſtodiunt illud.] Pulchre ſaluator atteſtationi mulieris annuit, non eam tantummodo, quę uerbũ dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes qui idẽ uerbum ſpiritaliter auditu fidei concipere, & boni operis cuſtodia uel in ſuo uel in proximorum corde parere, & quaſi alere ſtuduerint, aſſeuerans eſſe beatos. Quia & eadem dei genitrix et inde quidem beata, quia uerbi incarnandi miniſtra eſt facta temporalis: ſed inde multo beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna. Qua ſententia ſapientes Iudæorum clam percutit, qui uerbũ dei non audire & cuſtodire, ſed negare & blaſphemare quærebant.

Beata Maria.

¶Feria ſecunda. Luc. 4. Mat. 13. & Mar. 6. Ioan. 6.

IN illo tempore, Dixerunt phariſęi ad Ieſum: Quanta audiuimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua. Et reliqua.

Bedæ preſbyteri de eadem lectione.

REfert ſuperius Euangeliſta, quia cum ueniſſet dominus Nazareth,& in ſynagoga lectoris functus officio, ab omnibus intēta & ſtudioſa fuiſſet intentione auditus, cunctiq; mirarentur in uerbis gratiæ, quæ procedebant de ore illius, cœperūt phariſæi & ſcribæ inuidentes dicere: Nónne hic eſt filius Ioſeph? Quanta Nazarenorum cæcitas, qui eum quem in uerbis factisq; Chriſtum eſſe cognoſcunt, ob generis tantum noticiam contemnunt: quorum tamen error ſalus noſtra eſt,& hæreticorum condemnatio. In tantum enim cernebant hominem Ieſum Chriſtum, ut hunc filium Ioſeph,& iuxta alios euāgeliſtas fabrum, uel fabri clamarent filium. Inter quæ intuendum, quare Chriſtus in carne apparēs fabri filius, imò faber appellari uoluerit. Sanoq; intellectu ſentiendum, quòd etiā per hoc ſe eius ante ſecula filium eſſe docuerit, qui fabricator omnium in principio creauit deus cœlum & terram. Nam & ſi humana non ſunt comparanda diuinis, typus tamen integer eſt, quia pater Chriſti igni operatur & ſpiritu. Vnde & de ipſo, tanquam fabri filio, præcurſor ei' ait: Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni, qui in domo magna huius mundi diuerſi generis uaſa fabricat: imò uaſa iræ ſpiritus igne molliendo in miſericordiæ uaſa cōmutat. Vnde bene Malachias, cum ex perſona patris diceret, Ecce mittā angelum meum,& præparabit uiam ante faciem meam. Et ſtatim ueniet ad templum ſanctum ſuum dominator quem uos quæritis, poſt pauca ſubiunxit atq; ait: Et ſedebit conflans & emundans argentum,& purgabit filios Leui, & conflabit eos quaſi aurum & quaſi argentum. Sed huius ſacramenti Iudæi ignari, diuinæ uirtutis opera proſapiæ carnalis contemplatione deſpiciunt

Nazarenorum cęcitas.

Faber cur dñs uoluerit appellari.

Geneſ. 1.

Lucæ 3.

Roma. 9.

Mala. 3.

Ibidem.

ſpiciunt, ſicut non ſolum ex præcedentibus ipſorum ſed etiā ex ſubſequentibus domini uerbis apparet cum ſubditur, [Et ait illis: Vtique dicitis mihi hanc ſimilitudinem, Medice cura teipſum. Quanta audiuimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua.] Quorum inſana perfidia ſanam licet neſciens fidem confitetur, quæ dominum Chriſtum fabrum cognominat & medicum. Faber eſt enim uerus, quia omnia per ipſum facta ſunt: medicus eſt, quia omnia per ipſum reſtaurata ſunt in cœlis & in terra: Et ſicut de ſe ipſe teſtatur, non habēt opus ſani medico, ſed male habentes. Et quia diximus quo inſtrumento fabricandi, dicamus & quo utatur genere medicandi. Præteriens uidit cæcum à natiuitate, expuit in terram, & fecit lutum de ſputo, liniuitque ſuper oculos eius, & dixit ei: Vade, laua in notatoria Siloe, quod interpretatur miſſus. Abijt ergo & lauit, & uenit uidens. Agnoſce igitur magnæ modum medicinæ, & gaude quia per hanc illuminari meruiſti. Lutum de terra, caro Chriſti eſt: ſputū de ore, diuinitas eius eſt, quia caput Chriſti deus. Sputum luto immixtum nos illuminat in natatoria Siloe baptizatos, quia uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam ei⁹, quā prius tenebris arcentibus comprehendere non poteramus. Per fabrum ergo Chriſtum creatus es, ut eſſes: per medicum Chriſtum recreatus es, ut poſt uulnera ſanus eſſes. Qui ab irridentibus quidem ciuibus ſeipſum curare, hoc eſt, in ſua patria uirtutes facere monetur, ſed non ocioſè ab Euangeliſta alio excuſatur, quia non poterat ibi uirtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curauit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum, ne fortaſſe quis uiliorem nobis fieri debere patriæ putaret affectum.

Faber & medicus dominus. Ioan. 1. Ephe. 1. Lucæ 5. Matt. 9. Ioan. 9. Lutū de terra. Sputū de ore. Ioann. 1. Marci 6.

Amabat

Amabat itaq; ciues, ſed ipſi ſe charitate patria liuore priuabant. [Ait autem: Amen dico uobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.] Prophetam dici in ſcripturis dominum Chriſtum, & Moyſes teſtis eſt qui ait: Prophetam uobis ſuſcitabit deus ueſter de fratribus ueſtris tanquam me. Non ſolum autem ipſe qui caput & dominus eſt prophetarum, ſed & Helias, Hieremias, cæteriq; prophetæ minoris in patria quàm in exteris ciuitatibus habiti ſunt. Quia propemodum naturale eſt, ciues ſemper ciuibus inuidere. Non enim conſiderant præſentia uiri opera, ſed fragilem recordantur infantiam, quaſi non & ipſi per eoſdem ætatis gradus ad maturam ætatem uenerint. [In ueritate dico uobis, multæ uiduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœlum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra, & ad nullam illarum miſſus eſt Helias, niſi in Sarepta Sidonis ad mulierem uiduam.] Non inquit hoc, quòd diuina faſtidioſis ciuibus beneficia ſubtraho, prophetarum geſtis aduerſatur, quia ſicut fame quondam omnem terram premente, nemo eſt in Iudæa repertus Heliæ dignus hoſpitio, ſed exterę gentis eſt uidua quæſita, quæ ob fidei gratiam à tanto propheta uiſitari deberet: Et ſicut multis ibidem leproſis Naaman tantum Syrus, quia deuote quæſierat, ab Heliſæo propheta curari promeruit: ſic & uos non alia quàm inuidiæ perfidiæque cauſa ſuperno munere priuabit. Quorum ſi facta prophetarum etiam allegorice diſcuſſeris, inuenies profecto dominum in patriæ ſuæ, à qua receptus non eſt, perfidia ſuperbiam notaſſe Iudæorum. Nomine uero Capernaum, quę ager conſolationis interpretatur, gentium prædicaſſe ſalutem, ubi maiora

Deute. 18. Propheta dominus

Nota.

3. Reg. 17.

4. Reg. 5.

Capernaum.

quotidie

quotidie ſigna per Apoſtolos Apoſtolorumq́ ſucceſſores,non tam in corporum,quàm in animarum ſana
Vidua in tione patrantur. Igitur uidua ad quam Helias miſſus
Sarepta. eſt,gentium deſignat eccleſiam,quæ à ſuo diutius conditore deſerta,populum rectæ fidei neſcium,quaſi pauperem filium egena ſtipe nutriebat,id eſt , uerbo fructus exparte docebat,donec adueniens ſermo propheticus,qui exſiccato uellere Iſraelis , utpote clauſa cœli ianua,fame periclitabatur in Iudæa, paſceretur ibi ſimul & paſceret,& receptus uidelicet à credẽtibus & re
Sidón ficiens ipſe credentes. Vnde bene hæc eadem uidua in
Sarepta. Sarepta Sidonis dicitur eſſe morata. Sidon quippe uenatio inutilis, Sarepta uero incendium uel angu
Roma.5. ſtia panis interpretatur:quia ubi abundauit peccatum ſuperabundauit gratia. Vbi rebus ſuperuacuis acquirendis quaſi aucupandi cura impendebatur, ubi diræ ſitis incendium panisq́ ſpiritalis antea fiebat anguſtia, ibi farina oleumq́ ore prophetico benedicitur, id eſt, fructus & hilaritas charitatis,ſiue gratia corporis dominici & chariſmatis unctio indefectiuo uerbi cœleſtis munere fœcundatur.Cuius hactenus in uaſis oleũ gaudij ſpiritalis & benedictionis farina non deficit, cęteris quæ non credunt gentibus inopia panis diuini miſeris & uenatui deditis inutili.Nã & ipſa pulcherri
Panis my me myſticum ſibi prius quàm moreretur panem fa
ſticus. ctura,duo ſe ligna colligere uelle teſtatur:non ſolo ligni nomine,ſed etiam numero lignorum ſignum cru
Ligna cis exprimens,quo nobis eſt panis uitæ pręparatus æ
duo cru- ternæ. [Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Heliſæo
cis figura propheta,& nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman
4.Reg.5. Syrus.] Quia nota eſt hiſtoria,de myſterio neceſſe eſt
Naaman paucis intimemus.Et Naaman ergo iſte Syrus,qui in
Syrus. terpretatur decor,populũ demonſtrat nationũ quon-

dam

dam perfidiæ ſcelerumq́ lepra maculoſum,ſed per ſacramentum baptiſmatis ab omni mentis & corporis fœditate purgatum. Qui captæ conſilio puellæ, hoc eſt,ſupernæ inſpirationis gratia, quam Iudæis conſeruare non ualentibus gentes rapuere, ſalutem ſperare commonitus ſepties lauari iubetur. Quia nimirum ſolum baptiſmi gen⁹,quod ex ſpiritu ſancto regenerat, ſaluat. Vnde iure caro eius poſt lauacrum, uelut caro pueri parui,apparuiſſe memoratur. Siue quia cunctos in Chriſto baptizatos in unam parit gratia mater infantiam,ſeu magis ille ſit intelligendus puer de quo dictum eſt: Paruulus natus eſt nobis,filius datus eſt nobis. Cuius corpori per baptiſmum tota credentium ſoboles adunatur. Et ut cuncta hic baptiſmi ſcires ſacramenta præmonſtrata,in quo abrenunciare ſatanæ fidem confiteri præcipimur,negat ſe Naaman ultrà dijs alienis litaturum, ſoli per omnia domino ſeruiturus. Partem quoq; terræ ſanctæ ſecum tollere gaudet, quia baptizatos oportet dominici quoq; corporis participatione confirmari. Merito igitur Naaman, cuius dum aqua corpus abluitur,fide pectus abluitur,id eſt, populus gentium Iudæis lepra contumaciæ ſqualentibus antefertur. Merito uidua Sareptana, id eſt, eccleſia ligno crucis refici deſiderãs Iudæis fame uerbi pereuntibus,pane ſacroſancti corporis,& uiuifici ſpiritus unctione recreatur. Probaturq́ dominus nõ ob ſuam impotentiam ciuibus,ſed ob eorum inuidentiam uirtutum dona negaſſe. Atq; hoc exemplo totam poſtremo gentem, non quia non amaretur, ſed quia ipſa ſe amari non amaret,ab eo derelictam doctoribus ſcilicet inde ob ſaluationem gentium toto orbe diſperſis. Sed quod dominus uerbo de Iudæis, hoc ipſi de ſe Iudæi facto teſtantur. Nam ſequitur; [Et repleti ſunt

Eſaiæ 9.

Gentium purgatio

omnes

batur elegerat. Non igitur à Nazareis præcipitari, nō ab Hieroſolymitis lapidari, non inter pueros Bethlee mitas ab Herode perimi, non alia uel alia uoluit mor te conſummari. Quod enim tali morte regiæ poteſtatis iudicium, quo fidelium frons armaretur emineret. Sed ſolum crucis expectatū eſt uexillū, cuius figura & celerrimo dexteræ motu contra maligni hoſtis tentamenta depingi, & ipſa nihilominus figura monarchiæ ſingularis potuiſſet typus haberi, ut quomodo triumphum crucis exponens Apoſtolus ait, In nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium & terreſtrium et infernorum. Hoc eſt enim quòd eiuſdem crucis cacumina ad cœlos tendunt, ima petunt inferos, cornua terram tegunt. Vide ergo clementiam ſaluatoris, qui nec indignatione commotus, nec ſcelere offenſus, nec iniuria uiolatus Iudæam deſerit: quin etiam immemor iniuriæ, memor clementiæ, nunc docendo, nunc liberando, nunc ſanādo in fide plebis corda demulcet. Phil. 2. Crucis ſitus. Clemētia domini.

¶Feria tertia, poſt Oculi.
Lucæ 17. Matth. 18.

IN illo tempore, Dixit Ieſus ad diſcipulos ſuos: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

TAli quid & in Deuteronomio legimus, ne oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publice argue eum ne habeas ſuper illo peccatum. Quo igitur ordine ſcādala declinare & uæ perpetuū uitare poſſum⁹ inſinuat, ſi nos uidelicet ipſos, ne quē lædam⁹, attēdimus, ſi peccantem zelo iuſticiæ corripim⁹, ſi ex corde pœnitēti miſericordiæ pietatiſq́ʒ uiſcera pādim⁹. Vbi caute intuēdū eſt, qā nō paſſim peccāti dimittere, Leuiti. 19. Correptio fraterna.

ſed

dare præcipimur. Hinc uidelicet, ut accepta remiſſione peccati, quo nos inſontes nocuit, ſocia nobis charitate communicet: illi uero, ut cum nobis malum uult, & ſi poteſt facit, nos ſemper bonum uelimus, faciamúſque quod poſſimus. Neq; enim Dauid eundem ueniæ modũ perſequutoribus ſuis pœnitentię remedio priuatis, quàmuis miſericorditer eos lugens præſtare potuit, quem fratribus ſalubri compunctione caſtigatis Ioſeph beneuole cognoſcendus exhibuit. 2.Re. 1. Gene. 50.

¶Feria quarta. Marci 7. Matthæi 15.

IN illo tempore, Conueniunt ad Ieſum phariſæi, & quidam de ſcribis uenietes ab Hieroſolymis. Et cũ uidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius communibus manibus, id eſt, non lotis, manducare panes, uituperauerunt. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

O Quàm uera illa confeſſio domini ad patrem, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Homines terræ Genazareth qui minus docti uidebantur, non ſolum ipſi ueniunt, ſed ſuos infirmos adducunt: imò geſtant ad dominum, ut uel fimbriam eius quo ſaluari queant mereantur contingere. Ideoq; confeſtim merita cupitæ ſalutis mercede potiũtur. At uero phariſæi & ſcribę qui doctores eſſe populi debuerant, nõ ad uerbum audiendum, non ad quærendam medelã, ſed ad mouendas ſolum quæſtionum pugnas ad dominum concurrunt, eoſq; de non lotis corporis manibus uituperant, in quorum operibus quæ per manus ſiue per cætera corporis membra fiunt, nihil immundiciæ ſordidantis Matth. 11. Phariſæi taxantur

inuenire ualebant, cum ſe magis ipſos culpare debuerint, qui lotas aqua manus habentes conſcientiam liuore pollutã geſtabant. Phariſæi enim & om̃es Iudæi, niſi crebro lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum, & à foro niſi baptizentur non comedunt. Superſtitioſa eſt hominum traditio ſemel lotos ad manducandum panem crebrius lauare, & à
Ioan.6 foro niſi baptizentur nõ comedere. Sed neceſſaria eſt doctrina ueritatis, quæ iubet eos qui cum pane uitę deſcendente de cœlo participare deſiderant, crebro eleemoſynarum, lachrymarum, aliorumq́ꝫ iuſticię fructuum lauamẽto ſua opera purgare, ut caſto corde & corpore cœleſtibus ualeant communicare myſterijs. Neceſſarium eſt inquinamenta, quæ ex temporalium negotiorum curis quiſqꝫ contraxerit, ſubſequenti bonarum cogitationum & actuum permundet inſtantia, ſi internæ refectionis cupit epulis perfrui. Sed phariſæi ſpiritalia prophetarum uerba carnaliter accipientes, quæ illi de cordis & operis caſtigatione præcipie-
Eſaiæ 1
Eſaiæ 52. bant, dicentes, lauamini, mundi eſtote, & mundamini qui fertis uaſa domini, iſti de corpore ſolummodo lauando ſeruabant. Fruſtra autem phariſæi, fruſtra omnes Iudæi lauant manus, & à foro baptizantur quãdiu contemnunt fonte ſaluatoris ablui. In uanum baptiſmata ſeruant uaſorum, qui cordium ſuorum & corporum eluere ſordes negligunt, cum certum ſic Moyſen & prophetas, qui uaſa populi dei uel aquis dilui, uel igne purgari, uel oleo ſanctificari quacunqꝫ ex cauſa iuſſerunt, non in hoc materialium rerũ emundationem, ſed mentium potius & operum caſtigationem ac ſanctimoniam, atque animarum nobis mandare ſalutem. ¶ Et interrogabant eum phariſæi & ſcribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem ſenio-

ſeniorum,ſed communibus manibus manducant panem?] Mira phariſæorum ſcribarumq́ stultitia. Dei filium arguunt quare hominum traditiones & præcepta non ſeruet. Manus autem, id eſt, opera, non corporis utique manus ſed animæ lauandæ ſunt, ut fiat in illis uerbum dei. [Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum dei, ut traditionem ueſtram ſeruetis.] Falſam calumniam uera reſponſione confutat. Cum, inquit, uos propter traditionem hominum præcepta domini negligatis, quare diſcipulos meos arguendos creditis, quòd ſeniorum iuſſa paruipendant, ut dei ſcita cuſtodiant? Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: & qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Honor in ſcripturis non tantum in ſalutationibus & officijs deferendis, quantum in eleemoſyna ac munerum collatione ſentitur. Honora, inquit Apoſtolus, uiduas, quæ ueræ uiduæ ſunt. Hic honor donum intelligitur. Et in alio loco: Presbyteri duplici honore ſunt honorandi, maxime qui laborant in uerbo & doctrina domini. Et per hoc mandatum iubemur, boui trituranti os non claudere, ut dignus ſit operarius mercede ſua. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri corban, quod eſt donum quodcunque ex me tibi profuerit. Et ultra non dimittis eum quicquam facere patri ſuo aut matri, & cætera. Præceperat dominus uel imbecillitates, uel ætates, uel penurias parentum conſiderans, ut filij honorarent etiam in uitæ neceſſarijs miniſtrandis parentes ſuos. Hanc prouidentiſſimam dei legem uolentes ſcribæ phariſæiq́ ſubuertere, ut impietatem ſub nomine pietatis inducerent, docuerunt peſſimos filios, ut ſi quis ea, quę

Mira phariſęorum ſtultitia.

Exod. 20.
Deut. 5.
Exod. 21.
Leuit. 20.
Honor.
1. Tim. 5.
Ibidem.
Deu. 25. et
1. Cor. 9.
Lucæ 10.
Leui. 20. & Deu. 5.

parentibus offerenda ſunt,deo uouere uoluerit,qui ue rus eſt pater,oblatio Dñi præponatur parentum muneribus. Vel certe ipſi parentes quæ deo conſecrata ſunt,ne ſacrilegij crimen incurrerent. Declinantes egeſtate conficiebant,atque ita fiebat ut oblatio libero rum ſub occaſione templi & dei in ſacerdotum lucra cederet.Hæc peſſima pharifæorum conſuetudo de tali occaſione ueniebat, multos habentes obligatos ære alieno & nolentes ſibi creditum reddere, delegabant ſacerdotibus, ut exacta pecunia miniſterijs templi &
Expoſitio. eorum uſibus deſeruiret.Poteſt autem & hunc breuiter habere ſenſum:Munus quodcunque ex me eſt, tibi proderit. Compellitis,inquit,filios ut dicant parentibus ſuis,quodcũque donum oblaturus eram deo, in tuos conſumo cibos, tibiq; prodeſt ò pater & mater, ut illi timentes accipiãt,quod deo uidebant mancipatum, inopem magis uellent uitam ducere, quàm comedere de conſecratis. [Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes & intelligite. Nihil eſt extra hominem introiens in eum,quod poſſit eum coinquinare.Sed quæ de homine procedũt, illa ſunt quæ
Communicare. communicant hominem.] Verbum communicat, proprie ſcripturarum eſt,& publico ſermone teritur. Populus Iudæorum partem dei eſſe ſe iactans, com-
Leuiti. 11. munes cibos uocat quibus omnes utuntur homines.
Deut. 14. Verbi gratia:Suillam carnem,lepores & iſtiuſmodi oſtreas,animantia quæ ungulam non findunt,nec rumi
Actu. 10. nant,nec ſquamoſa in piſcibus ſunt. Vnde & in actib⁹ Apoſtolorum ſcriptum eſt :Quod deus ſanctificauit,
Cõmune tu ne commune dixeris. Commune ergo quod cæteris hominibus patet,& quaſi non eſt de parte dei,pro immundo appellatur. Nihil eſt,inquit, extra hominẽ introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare. Sed

quæ

quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ coninquinãt hominem. Opponat prudens lector & dicat: Si quod intrat in os non coinquinat hominem, quare idolothytis non ueſcimur? Et Apoſtolus ſcribit: Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Sciẽdum ergo quòd ipſa quidẽ cibaria, ut dei creatura, per ſe munda ſint, ſed idolorum ac dæmonum inuocatio ea facit immunda. [Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic & uos imprudentes eſtis?] Quod aperte dictum fuerat & patebat auditu, Apoſtoli per parabolam dictum putant, & in re manifeſta myſticam quærunt intelligentiam, corripiunturq́ à domino, quare parabolicè dictum putant quod per ſpicue locutus eſt. Ex quo animaduertimus uitioſum eſſe auditorem, qui obſcure manifeſta, aut manifeſtè dicta obſcure uelit intelligere. Nõ intelligitis, quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum cõmunicare, quia nõ intrat in cor eius, ſed in uentrem & in ſeceſſum emittitur purgans omnes eſcas? Omnium Euangeliorum loca apud Hæreticos & peruerſos plena ſunt ſcandalis. Et ex hac ſententiola quidam caluminiantur, quòd dominus phyſicæ diſputationis ignarus, putet omnes cibos in uentrem ire & in ſeceſſu digeri, cum ſtatim infuſæ eſcæ per artus & uenas, ac medullas neruosq́ fundantur. Vnde & multos qui uitio ſtomachi perpetem ſuſtineant uomitum, poſt cœnas & prandia ſtatim euomere quod ingeſſerint, & tamen corpulentos eſſe, quia ad primum tactum liquidior cibus & potus per membra fundatur. Sed iſtiuſmodi homines, dum uolunt alterius imperitiam reprehendere, oſtẽdunt ſuam. Quamuis enim tenuiſſimus humor & liquens eſca, cum in uenis artubus con

1.Cor.8

1.Cor.10.

Cibi unde mundi aut immũdi.

Notat hæreticos.

Pori. coćta fuerit & digeſta, per occultos meatus corporis, quos Græci πόρους uocant, ad inferiora delabitur & in ſeceſſum uadit. Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem. Ab intus enim de corde hominum cogitationes malæ procedūt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ & cætera. De corde, inquit, exeunt cogitationes malæ. Ergo animæ principale non iuxta Platonem in cerebro, ſed iuxta Chriſtum in corde eſt. Et arguendi ex hac ſententia qui cogitationes à diabolo immitti putant, & non ex propria naſci uoluntate, diabolus adiutor eſſe & incentor malarum cogitationum poteſt, autor non poteſt. Sin autem ſemper in inſidijs poſitus, leuem cogitationum noſtrarum ſcintillam ſuis fomitibus inflammarit, non debemus opinari eum cordis quoque occulta rimari, ſed ex corporis habitu & geſtibus æſtimare quid uerſemus intrinſecus. Verbi gratia: Si pulchram mulierem nos crebro uiderit, reſpicere intelligit cor amoris iaculo uulneratum.

Error Platonis.

Diabolus cogitationes nr̃as neſcit.

¶Feria quinta. Lucæ 4.

IN illo tempore, Surgens Ieſus de ſynagoga, introiuit in domum Simonis. Et reliqua.

Homiliam Bedæ require Sabbato post Pentecoſtes.

¶Dominica quarta quadrageſimę, ſiue Lætare. Ioannis ſexto. Lucæ nono. Marci ſexto. Matthæi decimonono.

IN illo tempore, Abijt Ieſus trans mare Galilææ quod eſt Tiberiadis. Et ſequebatur eum multitudo magna, quia uiderant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur. Et reliqua.

Bedæ preſbyteri de eadem lectione.

QVi ſigna & miracula domini ac ſaluatoris recte cum legunt uel audiunt accipiunt, non tã in his quid foris ſtupeãt attẽdunt, quàm quid horum exemplo intus agere, quid in his myſticum perpendere debeant inſpiciunt. Ecce enim propinquante paſcha, die feſto Iudæorum, ſequentem ſe multitudinem dominus uerbo ſalutis pariter & ope curationis erigebat. Nam ſicut alius Euangeliſta ſcribit, loquebatur illis de regno dei, & eos qui cura indigebant ſanabat, eademq́ue doctrina & ſanatione cõpleta, paucis de cibarijs abundantiſſime refecit. Et nos ergo, fratres chariſſimi, huius exemplo facti propinquante paſcha die feſto noſtræ redemptionis, adiuncta fratrum caterua dominum toto corde ſequamur, quóque actionum itinere ingreſſus ſit diligentiſſime contemplemur, ut ueſtigia eius ſequi mereamur. Qui enim dicit, ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit & ipſe ambulare. Quicquid in nobis imperitię nocentis ineſſe deprehenderimus, crebra uerbi illius auditione tergamus: & quicquid uitij tentantis morbi, uidelicet ſpiritalis, nos interius uaſtare ſenſerimus, ſolitæ pietatis illius munere poſtulemus emundari. Sed & ſi ei unitos nos cœleſtis uitæ dulcedine cõſpexerimus, eius gratiam flagitem⁹: ut neceſſariæ nos compunctionis & cæterarum uirtutum ſpiritalium donis ſatiare dignetur, quatenus tempore ſacroſanctæ reſurrectionis illius interius exteriúſque decenter ornati ſacramenta noſtræ ſalutis puro corpore ſimul & corde ſumamus. Verum quia breuiter iſta prælibauimus, libet diligentius totã ſacrę ſeriẽ lectionis in ſerie, & quicquid in ea myſticũ indagare ualemus ue-

Lucæ 9.

1. Ioan. 2.

Mare Tiberiadis. ſtræ pandere charitati. [Abijt Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis.] Primo dicendum iuxta hiſtoriam quia mare Galilææ, quod multis pro diuerſitate circumiacentium regionum uocabulis diſtinguitur, illis tantum in locis Tiberiadis uocatur, ubi Tiberiadem ciuitatem aquis, ut aiunt, calidis ſalubrem ab occidente præmonſtrat. Siquidem interfluẽte Iordane, duodeuiginti paſſuum milibus in lõgum,

Mare myſticè. & quinque extenditur in latum. Myſticè autem mare turbida ac tumentia huius ſeculi uolumina ſignificat, in quibus praui quilibet iniuſte delectati, quaſi profundis dediti piſces mentem ad ſuperna gaudia non intendunt. Vnde bene idem mare Galilææ, id eſt,

Mare Galilçæ. rota, cognominatur: quia nimirum labor labentis ſeculi quaſi in uertiginẽ corda mittit, quæ ad perẽnis uitæ deſideria erigi non permittit. De quibus Pſalmi-

Pſalm. 11. ſta, In circuitu, inquit, impij ambulant. Sed abeuntem trans mare Galilçæ Ieſum multitudo maxima ſequebatur, quæ doctrinæ ſanationis & refectionis ab eo cœleſtis ſumma munera perciperet, quia priuſquam dominus in carne appareret, ſola illum gens Iudæa ſequebatur credendo: poſtquam uero per incarnationis ſuæ diſpenſationem fluctus uitæ corruptibilis adijt, calcauit & tranſijt, maxima mox cum multitudo credentium ſecuta eſt nationum, ſpiritaliter inſtrui, ſanari ac ſatiari deſiderans, & cum Pſalmiſta

Pſal. 142. deprecans, Domine ad te confugi, doce me facere uoluntatem tuam. Et Miſerere mei domine, quoni-

Pſalm. 6. am infirmus ſum: ſana me domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Et iterum de percipiendis ab eo

Pſalm. 22. uitæ perpetuæ alimentis confiſa, Domin⁹ inquit, paſcit me, & nihil mihi deerit, ĩ loco paſcuę ibi me collocauit. Quod autẽ ſubiens in montẽ Ieſus ibi ſedebat cũ diſcipulis

pulis ſuis, ſed ueniente ad eum multitudine deſcendit, ſed hanc in ſuperioribus refecit quam in inferioribus paulò ante curauerat, nequaquam fruſtra factum credamus, ſed ad ſignificandum myſticè: quia doctrinam & chariſmata ſua dominus iuxta percipientium capacitatem diſtribuit, infirmis quidem adhuc mentibus ac paruulis ſpiritu ſimpliciora credens ſacramenta, celſioribus autem quibusq; & perfectioribus ſenſu ſecretiora ſuæ maieſtatis arcana referans, arctiora deuotæ conuerſationis itinera ſuggerens & altiora præmiorũ cœleſtium dona promittens. Denique cuidam ſciſcitanti, quid faciens uitam æternam poſſideret, quaſi inferius adhuc poſito communia ſuæ dona largitatis impendit dicens: Non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non falſum teſtimonium dices, honora patrem tuum & matrem. Cui poſtmodum maiora ſequẽti, & uelut ad montem uirtutum aſcendere cupienti, Si uis, inquit, perfectus eſſe, uade, uende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & ueni ſequere me. Cuius diſcretionem moderaminis non ſolum per ſe dominus in carne docẽs exhibuit, uerum nunc quoq; per uerbi ſui miniſtros exhibere nõ ceſſat. Vnde de eiſdem ſub unius boni ſerui perſona teſtatur, quia dare debeant conſeruis in tempore tritici menſuram, id eſt, pro captu audientiũ opportunè & menſuratè uerbi dapes ſuggerere. Quod uero appropinquãte Paſcha dominus turbas docet, ſanat & reficit, poſſumus ita myſticè interpretari, quia Paſcha tranſitus dicitur, & quoſcunq; dominus interna munerum ſuorum ſuauitate recuperat, ad ſalubrem profecto tranſitũ præparat, ut carnis uidelicet concupiſcentias mentis ſublimitate tranſcendant, infirma mundi deſideria proſpera pariter & aduerſa cœleſti ſpe & amore conculcent:

Mat. 19. Marci 10. Lucæ 18. Mat. 24. Paſcha.

& ſi necdum anima uel carne ad ſuperna ualeant pertingere, quia hoc nimirum in futuro promittitur, quicquid tamen carnales quaſi altum amplecti conſpiciunt, comparatione æternorum quaſi nihilum deſpiciant: iuxta exemplum illius qui uidens imperium
Pſalm.36. ſuperexaltatum & eleuatum ſuper cedros Libani, tranſijt temporalia contemplando, & quaſi non eſſe uidebat, quem cito tollendum præuidebat. Quod ſubleuaſſe oculos Ieſus, & uenientem ad ſe multitudinem uidiſſe perhibetur, diuinæ pietatis inditium eſt: quia uidelicet cunctis ad ſe uenire quærentibus gratia miſericordiæ cœleſtis occurrere conſueuit. Et ne quærendo errare poſſint, lucem ſui ſpiritus aperire currentibus ſolitus eſt. Nam quòd oculi Ieſu dona ſpiritus eius myſticè deſignent, teſtatur in Apocalypſi Ioannes, qui figurate loquẽs de illo, Et uidi, inquit, agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem, & oculos ſeptem, quæ ſunt ſeptem ſpiritus dei miſſi in omnem terram. Quod tentans Philippum dominus, Vnde, inquit, ememus panes ut manducent hi, pro uida utique diſpenſatione facit, non ut ipſe quæ non nouerat diſcat, ſed ut Philippus tarditatem ſuæ fidei quam in magiſtro ſciente ipſe neſciebat, tentatus agnoſcat, & miraculo facto caſtiget. Neque enim dubitare debuerat præſente rerum creatore, qui educit panem de terra, & uino lætificat cor hominis, paucorum denariorum panes ſufficere turbarum milibus nõ paucis, ut unuſquiſque ſufficienter acciperet, & iam ſaturatus abiret. Quinque autem panes, quibus multitudinem populi ſaturauit, quinque ſunt libri Moyſi, quibus ſpiritali intellectu patefactis, & abundantiore iam ſenſu multiplicatis auditorum fidelium quotidie corda reficit. Qui benè hordeacei fuiſſe referuntur, propter

Ieſus ſubleuauit oculos.

Apoc.5.

Cur dñs Philippũ tẽtauerit.

Pſal.103.

Quinque panes.

Panes cur

propter nimirum auſteriora legis edicta, & tegumenta literæ groſſioris, quæ interiorem ſpiritalis ſenſus quaſi medullam celabant. Duo autem piſces quos addidit, pſalmiſtarum non inconuenienter & prophetarum ſcripta ſignificant, quorum unum canendo, alterum colloquendo ſuis auditoribus futura Chriſti & eccleſiæ ſacramenta narrabant. Et bene per aquatilia animantia figurantur illius æui præcones, in quo populus fidelium ſine aquis baptiſmi uiuere nullatenus poſſet. Puer qui quinque panes & duos piſces habuit, nec tamen eos eſurientibus turbis diſtribuit, ſed domino diſtribuendos obtulit, populus eſt Iudæorum literali ſenſu puerilis, qui ſcripturarum dicta clauſa ſecum tenuit, quæ tamen dominus in carne apparens accepit, & quid intus haberent utilitatis ac dulcedinis oſtendit, & quàm multiplici ſpiritus gratia, quæ pauca ac deſpecta uidebantur, exuberarent patefecit, & hæc per Apoſtolos ſuos Apoſtolorumq́ſ ſucceſſores cunctis nationibus miniſtranda porrexit. Vnde bene alij ferunt Euangeliſtæ, quia panes & piſces dominus diſcipulis, diſcipuli autem miniſtrauerunt turbis. Cum enim miniſterium humanæ ſalutis initium cœpiſſet enarrari per dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmatum eſt. Quinque ſiquidem panes & duos piſces fregit & diſtribuit diſcipulis ſuis, quando aperuit illis ſenſum ut intelligerent omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis & pſalmis de ipſo. Diſcipuli appoſuerunt turbis, quando profecti prædicauerunt ubiq́ſ, domino cooperante & ſermonem confirmante ſequẽtibus ſignis. Fœnum in quo diſcũbens turba reficitur, concupiſcẽtia carnis intelligitur, quã calcare & premere debet omnis qui ſpiritalibus alimentis ſatiati deſiderat. Omnis enim caro fœnum,

Margin notes: hordeacei. — Duo piſces qd ſignificẽt. — Puer qs. — Mat. 19. Lucæ 9. Mar. 6. — Quinque panes & duos piſces dñs fregit. — Luc. 24. — Diſcipuli apponũt turbis. — Marci 16. — Fœnũ qd ſignificet.

Eſaiæ 40. num, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Diſcum
bat ergo ſuper fœnum & florem fœni conteret, id eſt,
1.Cor.9. caſtiget corpus ſuum & ſeruituti ſubijciat, uoluptates
carnis edomet, luxuriæ fluxa reſtringat quiſquis panis
uiui cupit ſuauitate refici: quiſquis ſupernæ gratiæ da-
pibus renouari amat, ne infima uetuſtate deficiat, ca-
Quinque milia uiri. ueat. Quinq; milia uiri qui manducauerunt, perfectio
nem eorum qui uerbo uitæ reficiuntur, inſinuant. Viro
rum quippe nomine ſolent in ſcripturis perfectiores
quiq; figurari, quos fœminea mollicies nulla corrum-
1.Cor. 16. pit, quales cupit eos eſſe, quibus dicit Apoſtolus, Vigi-
Millenarius numerus. late, ſtate in fide, uiriliter agite & confortamini. Mille
narius autem numerus ultra quem nulla noſtra com-
putatio ſuccreſcit, plenitudinem rerum de quibus agi-
Quinari⁹ numerus. tur, indicare conſueuit: quinario uero numero quinq;
notiſſimi corporis noſtri ſenſus exprimuntur, uiſus ui
delicet, auditus, olfactus, guſtus & tactus. In quibus ſin
Tit. 2. gulis quicunq; uiriliter agere & confortari ſatagunt
ſobriè & piè & iuſtè uiuendo, ut cœleſtis ſapientiæ me
reantur dulcedine recreari, hi nimirum quinque mili-
bus uirorum, quos dominus myſticis dapibus ſatiauit,
Domin⁹ egit gratias. figurantur. Nec prætereundum quod refecturus mul-
titudinem gratias egit. Egit quippe gratias, ut & nos
doceret de perceptis cœlitus muneribus gratias ſem-
per agere, & ipſe quantum de noſtris profectibus gra
tuletur, & de noſtra ſpiritali refectione gaudeat inti-
maret. Vultis enim noſſe, fratres, quantum noſtræ con
Luc. 10. gaudeat ſaluti? Narrat Euangeliſta Lucas dediſſe eum
diſcipulis poteſtatem calcandi ſupra omnem uirtutem
inimici, eorumq; nomina ſcripta indicaſſe in cœlis, &
ſtatim infert. In ipſa hora exultauit in ſpiritu ſancto,
Ibidē & Matth.11. & dixit: Cōfiteor tibi pater domine cœli & terrę, quia
abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reue-
laſti ea

laſti ea paruulis. Claret ergo quia ſaluti ac uitæ fideli-
um congratuletur, qui patrem gratias agendo collau-
dat quòd ea quæ ſuperbiētibus abſcōdit, humilibus ſpi
ritu ſecreta reuelauerit. Quod autem ſaturata multitu
dine iuſſit diſcipulos colligere quæ ſuperauerant fra- Cur do-
gmentorum ne perirent, hoc ſignat profecto, quia ple min⁹ iuſ-
raque ſunt arcana diuinorum eloquiorum, quæ uulgi ſerit fra-
ſenſus non capit, nonnulla quæ per ſe quidem minus gmenta
docti aſſequi nequeūt, ſed à doctoribus expoſita mox colligi.
intelligere queunt. Hæc ergo neceſſe eſt, ut qui ualent
diligentius ſcrutando colligant, & ad eruditionem mi
norum ſuorum dicto uel ſcripto faciant peruenire: ne
alimenta uerbi illorum deſidia pereant, plebibusq́ tol
lantur qui hæc domino donante interpretando colli-
gere norunt. Collegerunt, inquit, & impleuerunt duo-
decim cophinos fragmentorum. Quia duodenario nu Duodena-
mero ſolet perfectionis cuiuſlibet ſumma figurari, re- rius nu-
cte per duodecim cophinos fragmētorum plenos oīs merus.
ſpiritalium doctorum chorus exprimitur, qui obſcura
ſcripturarum, quæ per ſe turbæ nequeunt & meditan-
do colligere, & meditata & mādata literis ſuo pariter
& turbarū uſui cōſeruare, iubētur. Hoc ipſi facere Apo
ſtoli & Euangeliſtæ, non pauca legis & prophetarum
dicta myſtica ſuis interpretatione addita inſerēdo opu
ſculis. Hoc ſequaces eorum eccleſię toto orbe magiſtri,
etiam integros nonnulli utriuſq́ teſtamenti libros dili
gentiori explanatione diſcutiendo: qui quàmuis homi-
nibus deſpecti, cœleſtis tamen gratię ſunt pane fœcun
di. Nam ſeruilia cophinis ſolēt opera fieri. Vnde de po
pulo qui in luto quondam ac lateribus ſeruiebant in
Aegypto, dicit Pſalmiſta: Manus eius in cophino ſer- Pſalm. 80.
uierunt. Illi ergo homines cum uidiſſent quod fecerat
ſignum, dicebant: Quia hic eſt uere propheta, qui uen-
turus

Dñs pro- turus eſt in mundum. Recte quidem dicebant domi-
pheta ma num prophetam magnum magnæ ſalutis præconem
gnus. iam mundo futurum. Nam & ipſe prophetam ſe uoca
Luc. 13. re dignatur ubi ait: quia non capit perire prophetam
extra Hieruſalem. Sed necdum plena fide proficie-
bant, qui hunc etiam deum dicere neſciebant. Ergo illi
uidentes ſignum quod fecerat Ieſus dicebant: Quia hic
eſt uere propheta qui uenturus eſt in mundum. Nos
certiori cognitione ueritatis & fidei uidentes mundũ,
quem fecit Ieſus, & ſigna quibus illum repleuit dica-
1. Tim. 2. mus: Quia hic eſt uere mediator dei & hominum, qui
Ioan. 1. implet mundum diuinitate, & mundus per ipſum fa-
ctus eſt, qui in propria uenit genus humanum quæ-
Mat. 18. rere & ſaluare quod perierat, ac recreare mundum
Matthæi quem fecerat, qui cum ſuis fidelibus per præſentiam di
ultimo. uinitatis eſt in mundo omnibus diebus uſque ad con-
Pſalm. 61. ſummationem ſeculi, qui in conſummatione ſeculi per
Apoc. 22. humanitatem uenturus eſt in mundum, ut reddat ſin-
Rom. 2. gulis ſecundum opera eorum: impios quidem & pec-
catores æternum proijciens in ignem, iuſtos autem in
uitam introducens æternã, in qua uiuit & regnat cum
patre in unitate ſpiritus ſancti deus per omnia ſecula
ſeculorum, Amen.

¶Dominica palmarum. Mat. 21. Marci 11.
Luc. 19. Ioan. 12.

IN illo tempore, Cum appropinquaſſet Ieſus Hie-
roſolymis, & ueniſſet Bethphage ad montem Oli-
ueti, tunc miſit duos de diſcipulis ſuis dicens eis: Ite
in caſtellum, quod contra uos eſt, & ſtatim inuenietis
aſinam alligatam & pullum cum ea, ſoluite & adduci-
te mihi. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Media-

MEdiator dei & hominum homo Chriſtus Ie- 1.Tim.2.
ſus, qui pro humani generis ſalute paſſurus
de cœlo deſcenderat ad terras, appropinquan
te hora paſſionis appropinquare uoluit loco paſſionis,
ut etiam per hoc clareſceret, quia non inuitus ſed ſpon
te pateretur. In aſino uenire, & à turbis rex appella- In aſino
ri & laudari uoluit, ut etiam per hoc eruditus quiſ- uenire uo
que cognoſceret ipſum eſſe Chriſtum, quem ſic illo luit.
uenturum prophetia olim præmiſſa ſignauerat. An-
te quinque dies paſchæ uenire uoluit, ſicut ex Ioan- Ioan.12.
nis Euangelio didicimus, ut etiam per hoc oſtende-
ret ſe eſſe agnum immaculatum, qui peccata tolle- Ioan.1
ret mundi. Agnus quippe paſchalis cuius imolatio-
ne populus Iſrael eſt ab Aegyptia ſeruitute liberatus,
ante quinque dies paſchæ, id eſt, quarta decima luna Exod. 12.
ad ueſperam iuſſus eſt imolari, ſignificans eum qui Agnus
nos ſuo ſanguine redempturus ante quinque dies pa- paſchalis.
ſchæ, id eſt, hodierno die magno præcedentium ſe-
quentiúmque populorum gaudio ad laudationem de-
ductus, uenit in templum dei & erat quotidie docens
in eo. Quinta demum peracta die, ubi ueteris pa-
ſchæ ſacramenta hactenus obſeruata conſummauit,
ad noui deinceps obſeruanda diſcipulis ſacramēta con
tradidit, egreſſus in montem olíueti, tentus eſt à Iu-
dæis & mane crucifixus, ipſa nos die à dæmoniaca do-
minatione redemit, qua antiquus ille Hebræorum po-
pulus per imolationem agni iugum Aegyptiæ ſerui-
tutis abiecit. Ergo dominus inſtar agni paſchalis
ante quinque dies, quàm pati inciperet, locum paſſio-
nis adijt, ut ſe inſinuaret eſſe illum de quo prædixit
Eſaias: Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi a- Eſaiæ 53.
gnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperi-
et os ſuum. Et paulo ſuperius: Ipſe autem uulneratus Ibidem.
eſt pro-

eſt propter iniquitates noſtras,& liuore eius ſanati ſumus. Sed inuidorum corda principum in cunctis, quæ prouidè geſſit, eum potius perſequi, quàm in eum credere maluerunt, & multum miſeri uitæ autorem morti potius dare, quàm per eum ipſi uiuificari ſtudebant. Verum nos perfidorum cæcitate declinata eorum magis exempla, qui fideliter dominum laudauere, ſequamur, & iter eius myſticum myſtica ut decet interpre-
Aſina et pullus. tatione ſcrutemur. Aſina & pullus, quibus ſedens dominus Hieroſolymam uenit, utriuſque populi, Iudæi uidelicet & gentilis, ſimplicia corda deſignant, quibus ille præſidens quæque à noxia libertate ſuo frenans imperio ad uiſionem ſupernæ pacis perducit.
Hieroſolyma. Hieroſolyma etenim uiſio pacis interpretatur. Et bene cum ad montem Oliueti ueniſſet dominus, diſcipulos qui hæc animalia adducerent, miſit: quia non noſtris ad eum meritis, ſed ſola ipſius gratia largiente peruenimus Io-
1. Ioan. 4. anne atteſtante qui ait: Et in hoc charitas eſt, non quaſi nos dileximus deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos.
Mõs Oliueti. Mons nanque Oliueti celſitudinem dominicæ dilectionis, qua nos miſericorditer illuſtrare ac ſaluare di-
Olei natura. gnatus eſt, inſinuat, non ſolum quia olei natura lucis miniſtra eſt, & laborum dolorúmque ſolamen, uerum etiam quia cunctis quibus immiſcetur, ſolet excellere
1. Cor. 12. liquoribus. Et Apoſtolus de charitate locuturus, adhuc, inquit, excellentiorem uobis uiam demonſtro. Ad montem igitur Oliueti ueniens dominus, aſinos ſibi quibus Hieroſolymam petat præcepit exhiberi, figu-
Ioan. 3. rate ſignificans hoc, quod alibi dicit aperte, quia ſic de-
Cur dñs duos diſcipulos miſerit. us dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat uitam æternam. Duos ad exhibenda ſibi iumenta miſit diſcipulos, ut ſignificaret in utrunque populum circun-
ciſionis

ciſionis uidelicet & præputij prædicatores eſſe deſti-
nandos. Vel certe duos miſit, ut eoſdem prædicatores
doctrina ſimul & operatione perfectos eſſe moneret:
ne uel erroris uerba indocti ueritati miſcerent, uel ea
quæ recte docuiſſent, peruerſè uiuendo negarent. [In
uenietis, inquit, aſinam alligatam & pullum cum ea,
ſoluite & adducite mihi.] Pullum quoque alligatum Ioan. 12.
fuiſſe alij Euangeliſtæ teſtantur. Vterque enim po- Mar. 11.
pulus funibus peccatorum erat circumplexus, & ſo Lucæ 19.
lutione diuina opus habebat. Iſte lege quam acce- Prouer. 5.
perat male utendo, ille nunquam accipiendo pec- Pſal. 118.
cauerat. Vnde bene dicit Apoſtolus, quia non eſt di- Rom. 3.
ſtinctio: omnes enim peccauerunt et egent gloria dei,
iuſtificati per gratiam ipſius gratis. Et pulchre alij tres
Euangeliſtæ, qui gentibus ſcripſerunt, pullum ſolum-
modo domino adductum memorant. Matthæus au-
tem Euangeliſta, qui ex Hebræis & Hebræo ſermo-
ne ſcripſit Euangelium, etiam aſinæ facit mentionem,
prouida utraque diſpenſatione, ut quorum ſalutem ſcri
bendo quæſierunt, hos ſaluandos à domino myſtice
docerent eſſe figuratos. [Et ſi quis uobis, inquit, ali-
quid dixerit, dicite quia dominus his opus habet, &
confeſtim dimittet eos.] Et doctoribus præcipitur ut
ſi quid eis obſtiterit aduerſitatis, ſi quis prohibuerit Præceptũ doctorũ.
peccatores à laqueis diaboli ſolui, & per confeſſionem
fidei domino adduci, non tamen prædicandum deſi-
ſtant ſed conſtanter inſinuent, quia dominus ad ædi-
ficandam eccleſiam talibus opus habet. Quamuis e-
nim ſæuus ſit perſecutor & immanis non poteſt eo-
rum obſiſtere ſaluationi quos nouit dominus, qa ſunt 2. Tim. 2.
eius quos ad uitam præordinauit æternam. Adhibetur
autem huic facto prophetæ teſtimonium, ut appareat
dominum quidem in omnibus quæ de ipſo erant ſcri-

pta compleſſe, ſed inuidia cæcatos ſcribas & phariſæos ea quæ ipſi legebant intelligere nequiuiſſe. [Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus uenit tibi manſuetus ſedens ſuper aſinam & pullum filiū ſubiugalis.] Filia Sion eccleſia eſt fidelium, pertinens ad ſupernam Hieruſalem, quę eſt mater omnium noſtrum, cuius portio tunc non minima erat in populo Iſrael regem habens manſuetum: quia non terrena immitibus, ſed manſuetis cœleſtia regna dare conſueuit dicens: diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus ueſtris. De quibus pſalmiſta: Manſueti, inquit, poſſidebunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Rex uero manſuetus manſuetis, id eſt, humilibus corde terram pacis tribuit, quos in terra belli & tribulationum quondam rex impius, id eſt, diabolus, ſuperbiæ uulnere ſtrauit. Sedens, inquit, ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis, quia requieſcit in corde humilium & quietorum & trementium uerba eius, ſiue eorum qui in ſynagoga iugum legis trahere nouerunt, ſeu illorum qui gentili diu libertate effrenes, eiuſdem ſynagogæ inſtantia ad fidei & ueritatis ſunt gratiam conuerſi. [Adducentes autem aſinam & pullum diſcipuli, impoſuerunt ſuper eos ueſtimenta ſua, & dominum deſuper ſedere fecerunt.] Veſtimenta diſcipulorum opera ſunt iuſticiæ, Pſalmiſta teſte qui ait: Sacerdotes tui induantur iuſticia. Aſinos quos nudos inueniunt diſcipuli, ſuis ſternunt ueſtimentis, & ita deſuper dominum imponunt, cum prædicatores ſancti quoſlibet à ſanctitatis habitu uacuos inueniunt, hoſq; uirtutum ſuarum exemplis ad ſuſcipiendam fidem & dilectionem ſui cōditoris imbuunt. Non enim nudam dominus aſinam, non nudum uoluit aſcēdere pullum, quia ſiue Iudæus ſiue gentilis, niſi ſanctorum fuerit dictis or-

Margin notes: Eſaię 62. Zacha. 9. Filia Siō. Galat. 4. Matth. 11. Pſalm. 36. Eſaię 66. Veſtimenta diſcipulorum. Pſal. 131. Dn̄s cur nudā aſinā noluerit.

ctis ornatus & actis, non poteſt dominum habere re- rit aſcen-
ctorem, ſed regnat potius peccatū in mortali eius cor dere.
pore ad obediendū concupiſcentijs eius. [Plurima aūt Roma. 6.
turba ſtrauerunt ueſtimenta ſua in uia.] Plurima hæc Plurima
turba innumerabilem martyrum deſignat exercitum, turba.
qui corpora ſua, animarum uidelicet tegumēta, pro do
mino dabāt, quo ſequētibus electis planiorem recte ui
uendi callem facerent: ne qui uidelicet dubitarent ibi
pedem bonæ actionis ponere in pace, ubi non paucos
uiderent in bello præceſſiſſe martyrij. [Alij autem cæ-
debant ramos de arboribus, & ſternebant in uia.] Ra Rami ar-
mi arborum, dicta ſunt patrum præcedentium exēpla. borum.
Et quiſqs in exemplū recte credendi ſiue operandi qd
prophetę, quid Apoſtoli, quid cæteri ſancti dixerūt ſeu
fecerunt, pandit ramos, profecto de arboribus cædit,
quibus iter aſini dominum portantis complanet: quia
ſentētias de ſanctorū libris excerpit, per quas ſimpliciū
Chriſti corda ne in uia ueritatis errent ædificet. [Tur Turbæ q̄
bæ autem quæ præcedebant & quæ ſequebantur, cla- præcede-
mabant dicentes: Hos anna filio Dauid.] Vna eadem- bant & q̄
que confeſſionis & laudationis uoce dominū, qui præ- ſequeban
cedunt & qui ſequuntur exaltant, quia una nimirum fi tur.
des eſt eorum qui ante incarnationē dominicā, & qui
poſtea probati, quāuis ſacramenta habuerint pro tem-
porum ratione diſparia, Petro atteſtante qui ait: Sed Actu.15.
per gratiam domini Ieſu credimus ſaluari, quemadmo
dum & illi. Quod autem aiunt, Hos anna filio Dauid, Pſalm.3.
hoc eſt quod in pſalmo legitur: Domini eſt ſalus, &
ſuper populum tuum benedictio tua, hoc eſt quod in
magnæ deuotione laudis in Apocalypſi ſanctorum Apoc.7.
chorus reſonat: ſalus deo noſtro, qui ſedet ſuper thro-
num, & agno. [Benedictus qui uenit in nomine domi
ni.] In nomine domini, in nomine dei patris ſignificat,

Ioann.5. quod ipſe alibi Iudæis non credentibus dicit: Ego ueni in nomine patris mei, & non recepiſtis me: alius ueniet in nomine ſuo, illum recipietis. Venit enim Chriſtus in nomine dei patris, quia in omnibus quæ geſſit & dixit, patrem glorificare & glorificandum hominibus prædicare curauit. Veniet Antichriſtus in nomine ſuo, qui cum ſit homo omnium nequiſſimus & diabolo comite plenus, non dedignabitur ſe filium dei cognominari: aduerſatur enim & extollitur ſuper omne quod dicitur deus, aut quod colitur. Aſſumunt autem uerſiculum laudis turbæ de pſalmo centeſimo decimo ſeptimo, quem de domino cantatum nemo qui dubitet. Vnde pulchre de ipſo in eodem pſalmo præmittitur: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: quia uidelicet Chriſtus quem reprobauerunt Iudæi ædificantes ſuarum decreta traditionum, factus eſt in munimentum utriuſque populi credentis, Iudæi ſcilicet & gentilis. Quod enim in pſalmo lapis angularis uocatur Chriſtus, hoc eſt utique quod in Euangelio præcedentium ſequentiumq; collaudatur uoce turbarum. Quod autem in eiſdem laudis proſequutione ſubiungitur, Hos anna, id eſt, ſalus ſiue ſaluifica in altiſſimis, perſpicue docet aduẽtum domini in carne, non ſolum humani generis in terra, ſed & angelorum in cœlis eſſe ſalutem: quia dum nos redempti ad ſuperna perducimur, eorum profecto numerus, qui ſatana cadente erat minoratus, impletur. Hic enim Paulus ait, inſtaurari omnia in Chriſto quæ in cœlis & quæ in terra ſunt in ipſo. Recte igitur, Hos anna in altiſſimis in eius laudem canitur, cuius tota incarnationis diſpenſatio pro implenda gloria patriæ cœleſtis aderat. Proinde neceſſe eſt, fratres mei, ut ad promiſſam nobis patriam tota mentis deuotione tendamus

Margin notes: Venit Chriſtus. — Veniet Antichriſtus. — 2.Tim. 2. — Chriſtus lapis angularis. — Hos anna. — Epheſi. 1. — Adhortatio.

damus, ſemper recordantes, quia etſi anguſta eſt uia qua ingredimur, beata eſt manſio ad quam feſtinamus. Felicius quippe eſt per aſperum iter ad regnum, quàm per amœnum planúmque ad ſupplicium duci: Nota.
Felicius eſt continentia carnis temporali gaudium perenne mereri, quàm pro laſciuia parui temporis æternam luere uindictam. Ecce ieiunium quadrageſimale domino auxiliante iam plurima ex parte compleuimus, teſtis eſt unicuique conſcientia ſua: quia quanto diſtrictius ſe ſanctis his diebus domino mancipaſſe meminit, tanto amplius gaudens ſanctum dominicæ reſurrectionis tempus expectat. At ſi quem forte adhuc conſcientia minus perfectè caſtigata accuſat, nulli dubium quin pauidus ac tremens tantæ ſolennitatis præſtolatur aduentum. Nec tamen hic talis de ſalute diffidat, ne aliqua ſuorum numeroſitate uel enormitate ſcelerum confuſus, barathrum deſperationis incidat, iuxta illud Salomonis, Impius cum uenerit in profundum malorum contemnit, ſed ſolicite perpendat, quia Proue. 18.
ſi tempus annuæ feſtiuitatis, qua de autoris noſtri reſurrectione lætamur, tanto uel gaudio caſtus uel impurus metu & cõfuſione afficitur, multo magis in tempore diſtricti examinis, quando generalis omnium reſurrectio celebratur, & iam audita iudicis ſententia, hos conſcientia munda excuſans lætificat, illos noxia accuſans in perpetuum damnat. Quicunque ergo, fratres dilectiſſimi, continentiæ armis accincti ab initio iam quadrageſimæ cum tentatore ſuperbo certare cœperunt, uideant cautè ne cœpta deſerant, priuſquam hoſte proſtrato miniſterijs donentur angelicis. Qui uero hactenus armaturam uirtutum non induit, uel hodie incipiat, hodie cum turbis illis fidelibus fidei opera aſſumat, imploret pietatem eius, qui in nomine patris

adueniens benedictionem mundo attulit, & Hos anna in altiſſimis proclamans, ſaluari ſe ſuperna in patria flagitet. Sternet ueſtimenta ſua in uia, id eſt, mēbra ſui corporis humiliet in præſenti, ut exaltet ea deus in
Pſalm. 50. futuro, memor illius Dauidici, quia exultabunt oſſa humiliata. Ramos de arboribus cædat, & ſibi ſternat in uia, id eſt, ſanctorum ſcripta ſedulus ad memoriam reuocet, quibus ſtantes ne cadant roborant, lapſi ne diutius iaceant hortantur, reſurgentes ut uirtutibus exerceantur inſtruunt, exercitati uirtutibus prēmia in cœlis ut ſperent erigunt: hisq́ greſſus ſuæ actionis, ne
Eſaię 8. & 28. ac 1. Petri 2. in lapidem offenſionis & petram ſcandali offendant, præmuniat, ac ſic etiam ipſe cum cæteris fidelibus redemptoris ſui ueſtigia ſequatur, paſſionisq́ ac reſurrectionis eius myſteria digna mentis puritate ueneretur, quæ electis omnibus membris uidelicet ſuis in remedium uulnerum ſimul & cœleſtium gaudiorū pignus dare dignatus eſt Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶Feria ſecunda poſt Palmarum.

Ioan. 12.

IN illo tempore, Ante ſex dies paſchæ uenit Ieſus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem ſuſcitauit Ieſus. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Mos prudentium. MOris eſſe prudentium ſolet, non ſolum ex eis quæ recte apprehenderint, uerumetiam ex illis quæ aliter geſta ſeu dicta cognouerint, prudentiæ diſcere uirtutem: hæc nimirum ut imitentur ſequendo, illa ne incurrant deuitando. Quod nos, fratres

ſratres dilectiſſimi, in hodierna ſancti Euangelij lectione facere ratio cogit, non tantum uidelicet deuotionem amatorum Chriſti ad exemplum diſcere uirtutis, ſed perfidiam conſiderare, & conſideratam declinare perſequentium. Sequamur enim neceſſe eſt illarum prudentiam fœminarum, quas tanta fide & dilectione domino adhæſiſſe cognouimus: Fugiamus inſipientiam põtificum & phariſęorum, qui ſapientiam dei circumuenire inſidijs & interficere quærebãt: Caueamus dementiã eorum qui ſanctificandi propter paſcha Hierosolymã aſcẽderant, ſed obliti ſanctificationis, in ipſa domo orationis ſaluatoris necem tractabant. Imminebat paſcha, quo ſanctificatum quenque ac mundum ad eſum agni uenire oporteret: et ipſi qui ſanctificandi ad templum deſcenderant, ſordidiores iam de conſpiratione effundendi ſanguinis deſcendebant. Curemus ſolerter, quia paſchæ noſtri tempus appropiat. In illo iam ueniente ſanctificati ad altare dominicum accedamus, non agni carnes comeſuri, ſed noſtri redemptoris myſteria ſancta ſumpturi: Mũdemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore dei. Nemo domum orationis cõuertat in ſpeluncã latronum, nemo membris Chriſti mortis laqueos ſubſternat, nemo manens adhuc in morte ad accipienda uitæ myſteria præſumat accedere. Qui eum non diligit, manet in morte. Diligamus Chriſtum in ſeipſo, diligamus in membris eius: quæramus dominum, & uiuet anima noſtra: quæramus autem eum, non ſicut impij ad occidendum, ſed ut fideles perpetuò fruendum. Quærebant, inquit, Ieſum, & colloquebantur ad inuicem in templo ſtantes. Quid putatis quia non uenit ad diem feſtum? Quærebant enim Iudæi Ieſum ſed male, quærebant eum ut ue-

Prudentia fœminarum.

Inſipientia phariſęorum.

Dementia pontificum.

2. Cor. 7.

Hiere. 7.

Matth. 21.

1. Ioan. 3.

Pſalm. 68.

Quærendus Chriſtus.

nientem ad diem feſtum interficerent. Quæramus autem nos illum ſtantes in templo dei, & perſeuerantes unanimiter in oratione, & colloquamur adinuicem
Epheſi. 5. pſalmis, hymnis, canticis ſpiritalibus, in gratia poſtulantes ipſum ut uenire ad diem feſtum noſtrum, & ſua nos præſentia illuſtrare, ſua ipſe nobis dona ſanctificare dignetur. [Dederũt autem pontifices & phariſæi mandatum: Vt ſi quis cognouerit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.] Demus & nos inuicem mãdatum, fratres mei, ut ſi quis cognouerit in cuius corde fratris uberiora ſint uiſcera miſericordiæ, maior humilitas, benignitas, modeſtia, potentia, cæterarúmque abundantior copia uirtutũ, pręſentis uidelicet indicia Chriſti, indicet cõfeſtim ubi ſit talis, ut ueſtigia Chriſti quę apud eum ſunt inuenta fideliter imitando teneamus. Sciens autem dominus conſpiraſſe de ſe occidẽdo Iudęos, non fuga inſidiantium declinauit malos, ſed certus de gloria reſurrectionis primo uenit Bethaniam, proximam Hieroſolymis ciuitatem, ubi Lazarũ ſuſcitauerat à mortuis, deinde etiam Hieroſolymam, ubi ipſe pateretur et reſurgeret à mortuis. Hieroſolymam quidem, ut ipſe ibi moreretur: Bethaniã uero, ut ſuſcitatio Lazari cunctorum memorię arctius imprimeretur, & magis magiſq; confunderentur atq; inexcuſabiles conuincerentur impij principes, qui occidere non timerẽt eum, qui ſuſcitare poſſit à mortuis, & nec beneficijs ſuſcitationis prouocati, nec diuina ſuſcitantis uirtute perterriti, animos ab iniuſta cæde retraherent. Et ne dicerent machinatores calumniarum, phantaſticè ſuſcitatum fuiſſe Lazarum, facta ibi domino cœna & ipſe unus erat ex diſcumbentibus cum eo, ut dum uiuentem, loquentem, epulantem, cum ſuis familiariter conuerſantem uiderent ſiue audirent, uel ſuſcitantis potentiam agno-

Mandatum dandum fratribus.

agnoſcerent,& acciperent gratiam, uel obdurato cor de nolentes ueritati acquieſcere, incurrerent pœnam. Myſtice autem cœna hæc dominica,ubi Martha mini ſtrabat, & Lazarus inter alios diſcũbebat, fides eſt eccleſiæ quæ per dilectionem operatur. Vnde alibi dominus de credituris in ſe populis dicit ad diſcipulos: Ego cibum habeo manducare,quem uos neſcitis. Et hoc exponens adiunxit:meus cibus eſt, ut faciam uoluntatem eius qui miſit me,ut perficiam opus eius. In qua cœna Martha miniſtrat,cum anima quæq; fidelis operam domino ſuæ deuotionis impendit:Lazarus uero unus fit ex diſcumbentibus cum domino, cum etiã ij qui poſt peccatorum mortem reſuſcitati ad iuſticiã ſunt unà cum eis qui in ſua permanſere iuſticia, de præſentia ueritatis exultant,pœnitentes ſimul cum innocentibus cœleſtis gratiæ muneribus aluntur. Et bene eadem cœna in Bethania celebratur,quæ eſt ciuitas in latere montis Oliueti,& interpretatur domus obedientiæ.Domus nanq; obedientiæ eccleſia eſt,quæ fideliter domini iuſſis obtemperat:& ipſa eſt ciuitas, quæ ſuper montem miſericordiæ conſtituta, nunquam po teſt abſcondi,ipſaq; de ſui latere conſtructa redemptoris,id eſt,aqua ablutionis & ſanctificationis,quæ de ipſius latere pro ſe morientis exierit imbuta eſt:ubi etiam altera ſoror Lazari Maria in magnę inditium dilectionis accepit libram unguenti nardipiſtici præcioſi,& unxit pedes Ieſu,& exterſit capillis ſuis pedes eius.Quo facto non ſolum ſuccedit inditium deuotionis,ſed & aliarum fidelium deo animarum ſignat pietatis obſequium.Sed prius notandum quod,ſicut narrantibus Matthęo & Marco didicimus, non ſolum pedes domini Maria ſed & caput nardo perfudit. Nec dubitandum eſt quia & ipſa ſit mulier,quæ,ſicut euã-

Myſtice cœna dominica.

Ioan. 4.

Martha miniſtrat

Lazarus diſcũbit.

Cœna in Bethania cur celebratur.

Matt. 26.

Marci 14.

Lucæ 7. geliſta Lucas refert, quondam peccatrix ad dominum cum alabaſtro uenit unguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ei⁹, & unguẽto ungebat. Eadem ergo eſt mulier, ſed ibi pedes ſolũ domini prona ungebat, & hoc inter pœnitẽtiæ lachrymas, hic autem gaudia iuſtæ operationis & pedes ungere, & ad caput quoq; ungendum nõ dubitauit erigi. Ibi quippe rudimẽta pœnitentiũ, hic iuſticia perfectarum deſignat animarũ. Vnde recte tũc mẽſura unguẽti nõ dicitur, nunc autem libra fuiſſe perhibetur. Quid

Libra unguenti. nanq; per libram unguenti niſi perfectio iuſticię exprimitur? Tunc quale fuerit unguentũ tacetur, nunc quia nardi piſtici, id eſt, fidelis neq; extraneis ſpecieb⁹ adulterati, ſed precioſi fuerit indicatur, ut perfectæ fidei & actionis quæ ſit caſtitas intimetur. Per caput autẽ domini quod unxit Maria, ſublimitas diuinitatis eius, per

Caput domini. pedes humilitas incarnationis exprimit. Et pedes ungimus eius, cum myſteriũ ſuſceptæ incarnationis debi

Pedes domini. ta laude prædicamus: caput ungimus, cũ excellentiam diuinitatis digna uerbi opinione ueneramur. Quid enim per unguentũ, niſi bonus odor opinionis inſinua

2. Cor. 2 tur? Paulo atteſtãte qui ait: Deo autẽ gratias qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem noticię ſuæ manifeſtat per nos in omni loco. Poteſt quoq; per caput dñi mediator dei & hominũ, q̃ eſt caput eccleſię, recte ſignificari, per pedes autẽ ultima quælibet mem

Matth. 25. bra eius non inconueniẽter intelligi, de quibus in fine dicturus eſt, Quam diu feciſtis uni de his fratrib⁹ meis minimis, mihi feciſtis. Et caput ungimus domini, cum diuinitatis eius gloriam digna fidei, ſpei, charitatiſq; dulcedine complectimur, cum laudẽ nominis eius bene uiuendo dilatamus: Pedes ungimus domini, cum

pauperes

pauperes eius uerbo conſolationis ne deſperare in preſ
ſuris debeant refouemus: Eoſdem capillis noſtris ex-
tergimus,cum de rebus quæ nobis ſuperfluunt egentiū
neceſſitati cōmunicamus:fitq́ꝫ de nobis quod ſequitur,
[Et domus impleta eſt ex odore unguenti] quia pro
modulo noſtro mundus impletur ex opinione deuo-
tionis,qua deum & proximū ſimplici puroq́ꝫ corde ue
nerari ac diligere probamur:fitq́ꝫ quod in amoris can
tico ſpōſa gloriatur,dum eſſet rex in accubitu ſuo nar
dus mea dedit odorem ſuū. Vbi aperte quid Maria ſe Cantic.1.
mel fecerit,typicè autem quid omnis eccleſia, quid ani
ma quæq́ꝫ perfecta ſemper faciat oſtenditur. [Dixit
ergo unus ex diſcipulis ei⁹ Iudas Iſcariotes,qui erat eū
traditurus: Quare hoc unguentum nō uendidit trecē
tis denarijs,& datum eſt egenis?] Væ impio tradito- Cōplices
ri,uæ complicibus nequiciæ eius etiam nunc membra Iudæ.
Chriſti perſequentibus,qui famam uirtutis,quam ipſi
non merentur, proximis, qui hanc habent, inuidere
non ceſſant.Et quidem putare poſſemus Iudam cura
pauperum hæc fuiſſe locutum,ſed prodit mentem il-
lius teſtis uerax qui ait: [Dixit autem hoc,nō quia de
egenis pertinebat ad eū,ſed quia fur erat,& loculos ha
bens, ea quæ mittebantur exportabat.] Non ergo
tunc Iudas perijt, quando pecunia corruptus domi-
num prodidit, ſed iam perditus dominum ſequeba-
tur,qui loculos habens dominicos,& ea quæ mitteban
tur non ſolum in eius miniſterio portare,ſed etiam fur
to exportare ſolebat. Videns enim dominus cor Iu-
dæ cupiditatis iam ſorde pollutum, præuidens peio-
re proditionis ſorde polluendum, commiſit eius fidei
quicquid habebat in ſacculis, eúmque de his quæ uel-
let facere permiſit, ut uel collati honoris, uel habitæ
memoria pecuniæ mentem ab ipſius uenditione re-
uocaret

Semp auar⁹ eget

uocaret. Verum quia ſemper auarus eget, neque unquam beneficiorum perfidus meminit, impius à furto pecuniæ quam portabat, peruenit ad traditionem domini quam deſtinabat. [Dixit ergo Ieſus: Sine illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud.] Quaſi innocenter interroganti Iudæ dominus ſimpliciter & mãſuetè, quo miniſterium Mariæ pertineret, expoſuit, quia ipſe uidelicet moriturus & ad ſepeliendum aromatibus eſſet ungendus. Ideoq; Mariæ, cui ad unctionem mortui corporis eius quamuis multum deſiderãti peruenire non liceret, donatum ſit uiuẽti adhuc impendere obſequium, quod poſt mortem celeri reſurrectione præuenta nequiret. Vnde bene Marcus dominum de illa dixiſſe teſtatur, quod habuit, hęc fecit: præuenit ungere corpus meum in ſepulturam. Quod eſt aperte dicere: Quia corpus meum iam defunctum tangere non poterit, ſolum quod nunc potuit fecit, præuenit uiuum adhuc funerandi officio donare. [Pauperes enim ſemper habetis uobiſcum, me autem non ſemper habebitis.] Et hic magnæ moderamine patientię dominus non Iudam arguit auaritiæ, & non pauperum gratia de pecunia loqui, ſed ex ratione demõſtrat non eſſe culpandos eos, qui ei inter homines cõuerſanti de facultatibus ſuis miniſtrarent, cum tam paruo tẽpore ipſi apud eccleſiam corporaliter manſurus, pauperes autem quibus eleemoſyna fieri poſſit in ea ſemper eſſent habendi. [Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic eſſet, & uenerunt non propter Ieſum tantum, ſed ut Lazarũ uiderent, quem ſuſcitauit à mortuis.] Curioſitas hos, non charitas adduxit ad Ieſum. Sed nos uerſa uice, fratres chariſſimi, ſi cognoſcimus ubi Ieſus eſt, ubi manſionem facit, ubi Bethaniam, id eſt, domum animæ obedientis in qua habitet, inuenit, ueniamus

Marci 14.

Curioſitas non charitas adduxit turbam.

ueniamus illuc contemplatione, non propter hominē tantum, quem à morte animæ ſuſcitatum ſpiritaliter uiuere donauit, ſed ut bonam hominis uitam imitando per hoc ad uiſionem Ieſu pertingere mereamur, quia pro certo cognouimus ubi Ieſus eſt. Reſurrexit enim poſt mortem, & aſcendit in cœlum, ibi habet mā ſionem perpetuam. Ipſa eſt uera Bethania, ciuitas ſcilicet cœleſtis, quam nullus ualet niſi obediens intrare. Studeamus igitur uenire illuc internis cordis affectibus, ſuſpiremus illuc ipſum domus illius conditorem, petamus oēs, petamus ſinguli ut inhabitemus in domo eius omnibus diebus uitæ noſtræ, non ut Lazarū ibi uideamus quem ſuſcitauit à mortuis, ſed ut ipſi cū Lazaro & cæteris ſanctis reſuſcitati à mortuis, uideamus uoluntatem domini, & protegamur à tēplo ſancto eius. [Cogitauerunt autem principes ſacerdotum, ut Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum.] O cæca cæcorum uerſutia, occidere uelle ſuſcitatū, quaſi non poſſit ſuſcitare occiſum qui poterat defunctum. Et quidē ſe utrunq; poſſe docuit, qui & Lazarum defunctum & ſeipſum ſuſcitauit occiſum. Sed nos, fratres, relicta malitia perfidorum ſequamur deuotionē fidelium, abeamus ab impiorum contubernio, non ſedeamus in conſilio uanitatis, & cum iniqua gerentibus nō intremus, Credamus in eum, qui non tantum corpus ſed & animam ſaluat à morte, ſeruemusq; operando quod credimus, ut credentes uitam æternam habeamus in nomine eius, qui cum patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Cœlū niſi obediens intrare ualet.

Pſal. 26.

Iudæorū cæca uerſutia.

Pſal. 25.

Ioann. 3.

¶ Feria tertia Palmarum. Marci decimoquarto. Matthæi 26. Lucæ 22. Ioann. 18.

In illo

IN illo tempore, Erat autem paſcha & azima poſt biduum. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Paſcha. PAſcha, quod Hebraicè dicitur phaſe, nõ à paſſione ut plerique arbitrantur, ſed à tranſitu nominatur,

Exod. 12. eo quòd exterminator uidens ſanguinem in foribus Iſraelitarum pertranſierit, nec percuſſerit eos, uel ipſe dominus præbens auxiliũ populo ſuo deſuper ambulauerit. Cuius ſacramentum uocabuli ſublimius ex-

Ioann. 13. ponens euangeliſta Ioannes ait: Ante diem autem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem. Vbi manifeſte declarat, ideo ſolennitatis huius diem per legem myſticè tranſitum eſſe uocatum, ꝙ agnus dei qui peccata mũdi tolleret, in eo de hoc mundo ſiue ipſe tranſiturus, ſiue nos ſalubri tranſitu quaſi de Aegyptia eſſet ſeruitute ducturus. Hoc ſane iuxta ueteris inſtrumenti ſcripturam

Paſcha. inter paſcha & azima diſtat, ꝙ paſcha ipſe ſolus dies

Azima. appellatur, in quo agnus occidebatur ad ueſperã, hoc eſt, quartadecima luna primi menſis. Quinta decima

Exod. 12. autem luna, quando egreſſum eſt de Aegypto, ſuccedebat feſtiuitas azimorum, quæ ſeptem diebus, id eſt, uſq; ad uigeſimum primum diem eiuſdem menſis, ad ueſperam eſt ſtatuta ſolennitas. Verum Euangeliſtæ indifferẽter & diem azimorum pro paſcha, & pro die

Marc. 14. bus azimorum paſcha ponere ſolent. Dicit enim Mar

Lucæ. 22. cus, Erat autem paſcha & azima poſt biduũ: dicit Lu-

Ioann. 18. cas, Dies feſtus azimorũ qui dicitur paſcha: item Ioannes, Cum primo azimorũ die, id eſt, quinta decima luna res ageretur ait: Et ipſi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed manducarent paſcha. Quod ideo fecere, q̃a & paſchę dies in azimis panibus eſt celebrari præceptus, & nos quaſi paſcha per

petuum

petuum facientes,ſemper ex hoc mundo tranſire præcipimur. Vno quippe die agno imolato ad ueſperam,ſeptem ex ordine dies ſequũtur azimorũ: quia Chriſtus Ieſus ſemel pro nobis in plenitudine temporũ paſſus in carne per totũ nobis huius ſeculi tempus, quod ſeptem diebus agitur,in azimis ſynceritatis & ueritatis præcepit eſſe uiuendũ,omniq; ſemper uiſu nos deſideria terrena,quaſi Aegypti retinacula fugere, & uelut à mũdaná cõuerſatiõe ſecretã ſolitudinẽ iter admonet ſubire uirtutũ. [Et quærebãt ſummi ſacerdotes & ſcribæ,quomodo eũ dolo tenerent & occiderẽt.Dicebant autẽ:Non in die feſto,ne fortè tumultus fieret in populo.] Qui debuerant paſcha uicino parare uictimas, leuigare tẽpli parietes,pauimenta uerrere,uaſa mũdare, & ſecundũ ritum legis purificari,ut eſu agni digni fierent congregantur ineũtes cõſiliũ,quomodo occidãt dominũ,non timentes ſeditionẽ ut ſimplex ſermo demõſtrat,ſed cauentes ne auxilio populi de ſuis manib⁹ tolleretur. [Et cũ eſſet Bethaniæ in domo Simonis leproſi & recumberet.] Paſſurus pro omni mundo, & uniuerſas nationes ſuo ſanguine redẽpturus, moratur in Bethania in domo obediẽtiæ,quę quondã fuit Simonis leproſi,nõ quòd leproſus illo tẽpore permaneret, ſed quia antè leproſus,poſtea à ſaluatore mũdatus eſt, nomine priſtino permanente,ut uirtus curãtis appareat.Nam & in cathalogo Apoſtolorũ cum priſtino uitio & officio Matthęus publicanus appellatur,q cer te publicanus eſſe deſierat.Quidã Simonem leproſum uolunt intelligere partem populi, quæ crediderit domino & ab eo curata ſit, Simon quoq; obediens dicitur. [Venit mulier habens alabaſtrum unguẽti nardi ſpicati precioſi, & fracto alabaſtro effudit ſuper caput eius.] Mulier iſta Maria erat Magdalene, ſoror

1.Cor.5.

Phariſæorũ inſania

Simon leproſus.

Matthæ⁹ publican⁹

Matt.10.

Lazari

Lazari ſo Lazari quem ſuſcitauit Ieſus à mortuis, ut Ioannes a-
ror pecca perte cõmemorat, qui hoc etiam factum ante ſex dies
trix. paſchæ teſtatur, pridie quàm aſino ſedens, cum palmis
Ioann.13. & laude turbarum Hieroſolymam ueniret. Ipſa eſt au
Lucæ 7. tem non alia, quæ quõdam, ut Lucas ſcribit, peccatrix adhuc ueniens pedes domini lachrymis pœnitentię rigauit, & unguento piæ cõfeſſionis liniuit: & quia multum dilexit, multorum ueniam peccatorum à pio iudice promeruit. Nunc uero iuſtificata & familiaris effecta domino, non tantum pedes eius, ut idem Ioannes
Ioan.12. Matt. 26. Marc.14. narrat, uerumetiam caput, ut Matthæus Marcusq́ perhibent, oleo ſancto perfudit. Eſt autem alabaſtrum genus marmoris candidi, uarijsq́ maculis intertincti,
Alabaſtrum. quod ad uaſa unguentaria cauari ſolet, eo q́ optimè ſeruare ea incorrupta dicatur. Naſcitur circa Thebas
Nardus. Aegyptias, & Damaſcum Syriæ cæteris cãdidius, probatiſſimum uerò in India: Nardus uero eſt frutex aromatica, graui, ut aiunt, & craſſa radice, ſed breui ac nigra fragilique, quamuis pinguiſſinum redolente, aut Cypreſſum, aſpero ſapore, folio paruo denſóque, cuius cacumina in ariſtas ſe ſpargunt. Ideoq́ gemina dote pigmentarij Nardi ſpicas ac folia celebrant. Et hoc eſt, quod ait Marcus, Vnguenti nardi ſpicati precioſi, quia uidelicet unguẽtum illud, quod attulit Maria domino, non ſolum de radice confectum nardi, uerumetiam quo precioſius eſſet, ſpicarum quoq; et foliorũ eius adiectione odoris ac uirtutis illius erat accumulata gratia. Ferunt autem de nardo Phyſiologi q́ principa
Nardi natura. lis ſit in unguentis: unde merito unctioni capitis & pedum domini oblata eſt. Sunt quidem multa eius genera, ſed omnia herbæ præter Indicum, quod precioſius eſt. Myſtice autem deuotio hæc Mariæ domino miniſtrantis, fidem ac pietatem deſignat eccleſiæ ſan-
ctæ,

ctæ quæ loquitur in amoris Cantico, dicens: Dum eſ- Canti, 1.
ſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorẽ ſuum.
Quæ nimirum uerba, & ſemel iuxta literam manibus
Mariæ compleuit, & quotidie in omnibus ſuis mem-
bris ſpiritaliter implere non deſinit, quæ toto diffuſa
orbe gloriantur & dicunt: Deo autem gratias, qui ſem
per triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem noticiæ
ſuæ manifeſtat per nos in omni loco; quia Chriſti bo- 2. Cor. 2.
nus odor ſumus deo. Quæ cum potentiam diuinæ uir
tutis eius, quæ illi una cum patre eſt, digna reuerentia
cõfitetur, laudat & prædicat, caput profecto illius un
guento perfundit precioſo. Cum uero aſſumptę myſte
ria humanitatis æque digna reuerentia ſuſpicit, in pe-
des utiq; domini unguentum nardi piſticum, id eſt, fi-
dele ac uerum perfundit: quia illam eius naturam qua
terram contingere, hoc eſt, inter homines conuerſari
dignatus eſt, pia prædicatione commendat, ac deuotis
ueneratur obſequijs. [Erant autem quidam indignè fe
rentes intra ſemetipſos, & dicentes: Vt quid perditio
iſta unguenti facta eſt? Poterat enim unguẽtum iſtud
uenundari pluſquam trecentis denarijs, & dari paupe
ribus.] Marcus quoq; hæc, quomodo & Matthæus, Euange.
ſynecdochicὼs loquitur, pluralem uidelicet numerum concord.
pro ſingulari ponens. Nam Ioãnes diſtinctius loquẽs,
Iudam hæc locutum eſſe teſtatur. Et hoc gratia cupidi Ioan. 12.
tatis, eo quòd fur fuiſſet, & loculos habens ea quæ mit
tebantur portaret. Poteſt etiam intelligi, ꝙ & alij diſci
puli aut ſenſerint hoc aut dixerint, aut eis Iuda dicente
perſuaſum ſit, atq; omnium uoluntatem Matthæus &
Marcus etiam uerbis expreſſerint, ſed Iudas propterea
dixerit, quia fur erat, cæteri uero propter pauperũ cu-
ram, Ioannẽ autem de ſolo illo cõmemorare uoluiſ-
ſe, cuius ex hac occaſione furandi conſuetudinem cre-

 didit in-

didit intimandam. Quod uero ſequitur, [Et fremebāt in eam] nequaquā de bonis ac diligentibus Chriſtum Apoſtolis dictū crediderim, ſed de illo potius ſub numero plurali, qui nec dño nec diſcipulis eius fideliter adhæſiſſe, neq; pauperū curam habuiſſe probatus eſt. [Ieſus autē dixit: Sinite illam. Quid illi moleſti eſtis? Bonū opus operata eſt in me. Semper enim pauperes habetis uobiſcū, & cum uolueritis poteſtis illis benefa-
Quęſtio. cere, me autē non ſemper habebitis.] Alia oborit quę
Matt. 28. ſtio, quare Ieſus poſt reſurrectionē dixerit ad diſcipulos, Ecce ego uobiſcum ſum uſq; ad cōſummationem mūdi, & nunc loquitur, me autē non ſemper habebitis. Sed mihi uidetur in hoc loco de præſentia dicere
Quomō corporali, quia nequaquā cū eis ita futurus ſit poſt re-
nobiſcum ſurrectionē, quomodo nunc in omni cōuictu & fami-
dominus liaritate. Cuius rei memor Apoſtolus ait: Et ſi noueramus
2. Cor. 5. Ieſum Chriſtum ſecundū carnem, ſed nūc iam nō nouimus eum. [Quod habuit, hæc fecit: Pręuenit ungere corpus meum in ſepultutam.] Quod uos putatis perditionem eſſe unguēti, officiū ſepulturæ eſt. Nec mirū ſi mihi bonū odorē ſuæ fidei dederit, cū ego pro ea fuſurus ſim ſanguinem meū. [Amē dico uobis, ubicunq; prædicatū fuerit Euangeliū iſtud in uniuerſum mundū, & quod fecit hæc, narrabit in memoriā ei⁹.]
Chriſti ꝓ Attende noticiā futurorū, ꝙ paſſur⁹ poſt dies paucos
gnoſticō. ſciat Euangeliū ſuū toto orbe celebrandū. Notandum autē, ꝙ ſicut Maria gloriā adepta eſt toto orbe quocūque eccleſia ſancta diffuſa eſt, de obſequio quod dñō piæ deuotionis exhibuit, ita ē cōtrario ille, qui obſeqo eius detrahere temeraria lingua non timuit, perfidiæ nota longe lateq; infamatus, & deo ſimul atq; hominibus merito factus eſt exoſus. Sed dñs bonum laude digna remunerans, futuras impij cōtumelias tacēdo prę
terijt.

rerijt.[Et Iudas Iſcariotes, unus de duodecim, abijt ad ſummos ſacerdotes,ut proderet eũ illis.] Infelix Iudas dãnum,quod ex effuſione unguẽti ſe feciſſe credebat, uult magiſtri precio cõpenſare,nec certã iã poſtulat ſummã,ut ſaltẽ lucroſa uideretur proditio, ſed quaſi uile tradens mancipiũ,in poteſtate ementiũ poſuit, quãtũ uellẽt dare. Quod autẽ dixit, Abijt ad ſummos ſacerdotes,ut proderet eũ illis,oſtendit eũ nõ à principibus inuitatum,non ulla neceſſitate conſtrictum, ſed ſponte propria ſceleratæ mentis inijſſe conſiliũ [Qui audientes gauiſi ſunt,& promiſerunt ei pecuniã ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportune traderet.] Multi hodie Iudæ ſcelus, ꝙ dñm ac magiſtrũ deũq; ſuum pecunia uendiderit,uelut immane & nefarium exhorrẽt,nec tamẽ cauent. Nam cũ pro muneribus falſum contra quẽlibet teſtimoniũ dicunt, profe cto quia ueritatẽ pro pecunia negant,deũ pecunia uẽdunt.Ipſe enim dixit,Ego ſum ueritas:Cũ ſocietatem fraternitatis aliqua diſcordiæ peſte cõmaculant, dñm produnt,quia deus charitas eſt.Qui ergo charitatis & ueritatis iuſſa ſpernunt,deũ utiq;,qui eſt charitas & ueritas,produnt,maxime cũ non infirmitate uel ignorãtia peccant,ſed in ſimilitudinẽ Iudæ quærunt opportunitatem,qualiter arbitris abſentibus mẽdacio ueritatẽ,uirtutem crimine mutent. [Et primo die azimorũ, quando paſcha immolabãt dicũt ei diſcipuli: Quo uis eamus,& paremus tibi comedere paſcha?] Primũ diẽ azimorũ quartũ decimũ primi mẽſis appellat,quando fermento abiecto paſcha immolare,id eſt,agnũ occidere,ſolebant ad ueſperam. Quod exponens Apoſtolus ait: Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Qui licet die ſequenti,hoc eſt, quinta decima ſit luna crucifixus, hac tamen nocte qua agnus immolabatur,&

Chriſtũ uẽdentes.
Ioan. 14.
1.Ioan.4.
Azimorũ primus.
Exod. 12.
1.Cor.5.
Luna quinta decima crucifixus Chriſtus.

tur,& carnis ſanguinisq́ ſui diſcipulis tradidit myſteria celebranda, & à Iudæis tentus ac ligatus ipſius imolationis, hoc eſt, paſſionis ſuæ ſacrauit exordium. [Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis: Ite in ciuitatem, & occurret uobis homo lagenam aquæ baiulans.] Inditium quidem pręſcię diuinitatis eſt, qa cum diſcipulis loquens, quid alibi futurũ ſit nouit. Pulchre autem paraturis paſcha diſcipulis, homo lagenã, ſiue, iuxta alium Euangeliſtam, amphoram aquæ baiulans occurrit, ut oſtendatur huius paſchæ myſteriũ pro ablutione perfecta mundi totius eſſe celebrandũ. Aqua quippe lauacrũ gratiæ, lagena fragilitatem deſignat eorum, per quos eadem erat gratia mundo miniſtranda. Vnde aiunt: Habemus autẽ theſaurum iſtũ in uaſis fictilibus. Parant ergo paſcha diſcipuli ubi aquæ infertur lagena, ut adeſſe tempus inſinuent, quo cultoribus ueri paſchæ typicus de limine ac poſtibus cruor auferatur, & ad tollenda mũdi crimina uiuifici fontis baptiſma cõſecretur. [Sequimini eũ, et quocũq́ introierit, dicite dño domus, qa magiſter dicit: Vbi eſt refectio mea, ubi paſcha cũ diſcipulis meis manducẽ?] Cõſulte tam aquæ baiuli, q̃ domini domus ſunt prętermiſſa uocabula, ut omnibus uerũ paſcha celebrare uolẽtibus, hoc eſt, Chriſti ſacramentis imbui, eumq́ ſuæ mentis hoſpitio ſuſcipere quærẽtibus facultas dãda ſignẽt. [Et ipſe uobis demonſtrabit cœnaculũ grande ſtratũ, & ibi parate nobis, &c.] Cœnaculũ magnũ lex ſpiritalis eſt, quæ de anguſtijs literę egrediẽs, in ſublimi loco recipit ſaluatorẽ. Nam qui adhuc occidentẽ literã ſeruauerit, qui nõ aliud in agno q̃ pecus intellexerit, iſte nimirum minus paſcha facit, quia maieſtatẽ ſpiritus in uerbis dei cõprehendere necdũ didicit. Atqui q aquæ baiulũ, hoc eſt, gratiæ præconẽ, in domum eccleſię fuerit ſe-

Præſcientia Chri. Lucæ 22.

Aqua. Lagena. 2.Cor. 4.

Cœnaculũ magnũ

rit ſecutus,hic per ſpiritum illuſtrantem ſuperficiẽ lite
ræ tranſcendendo in alto mentis ſolario Chriſto refe-
ctionẽ præparat:quia cũcta uel paſchę ſacramenta,uel
cętera legis decreta,eius eſſe ſacramẽta cognoſcit.] Ve
ſpere autẽ facto,uenit cũ duodecim. Et diſcũbentibus
eis & manducantibus,ait Ieſus:Amen dico uobis quia
unus ex uobis me tradet,q manducat mecũ.] Qui de
paſſione prædixerat,& de proditore prędicit, dans lo
cum pœnitẽtię,ut cũ intellexiſſet ſciri cogitatiões ſuas
& occulta cõſilia,pœniteret eũ facti ſui.Et tamẽ nõ de
ſignat ſpecialiter, ne manifeſte coargutus impudẽtior
fieret.Mittit crimẽ in numero,ut agat cõſcius pœniten
tiam. [At illi cœperũt contriſtari,& dicere ei ſingula-
tim:Nunquid ego?] Et certe nouerant undecim Apo
ſtoli ꝙ nihil tale contra dñm cogitarent, ſed plus cre-
dunt magiſtro q̃ ſibi,& timentes fragilitatem ſuã tri-
ſtes interrogabant de peccato , cuius cõſcientiam non
habebant. [Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui intin
git mecũ manum in catino.] O mira domini poten-
tia:primum dixerat,unus ex uobis me tradet,perſeue-
rat proditor in malo,manifeſtius arguit,& tamen no-
men propriè non deſignat.Iudas cæteris cõtriſtatis &
retrahentibus manum, & interdicẽtibus cibos ori ſuo,
temeritate & impudentia,qua magiſtrum proditurus
erat,etiam manum cum magiſtro mittit in catinum,
ut audacia bonam conſciẽtiam mentiretur. [Et filius
quidem hominis uadit,ſicut ſcriptum eſt de eo:uæ au- Pſal.40.
tem homini illi , per quem filius hominis tradetur.]
Nec primo nec ſecundo correptus à proditione retra-
hit pedem,ſed patientia domini nutrit impudentiam
ſuam & theſaurizat ſibi iram in die irę.Pœnam prædi Roma.5.
cit,ut quem pudor non uicerat, corrigant denunciata
ſupplicia.Sed & hodie quoq;,& in ſempiternum uę illi
 homini,

Nota. hominí,qui ad menſam domini malignus accedit, qui inſidijs mẽte cõditis,qui præcordijs aliquo ſcelere pollutis myſteriorũ Chriſti oblatiõibus ſacroſanctis participare nõ metuit. Et ille enim in exemplũ Iudæ filiũ hominis tradit,nõ quidẽ Iudæis peccatoribus, ſed tamẽ peccatoribus mẽbris uidelicet ſuis,quib' illud inæſtimabile & inuiolabile dñici corporis ac ſanguinis ſacramentũ temerare præſumit. Ille deũ uendit, q eius

Vendẽtes deum. timore atq; amore neglecto,terrena pro illo & caduca,imò etiam criminoſa diligere & curare cõuincitur. [Bonũ eſſet ei,ſi non eſſet natus homo ille.] Nõ ideo putandus eſt ante fuiſſe q̃ naſceretur,qa nulli poſſit eſſe bene,niſi ei q fuerit,ſed ſimpliciter dictũ eſt, multo melius eſſe nõ ſubſiſtere,q̃ male ſubſiſtere. [Et mãducãtibus illis,accepit Ieſus panẽ,& benedicẽs fregit, & dedit eis,& ait: Sumite,hoc eſt corpus meum.] Finitis paſchæ ueteris ſolẽnijs,quæ in cõmemorationẽ antiquæ de Aegypto liberationis populi dei agebant, trãſijt ad nouũ,quod in ſuæ redẽptionis memoriã eccleſiã frequentare uolebat: ut uidelicet pro carne agni ac ſanguine ſui corporis ſanguinisq; ſacramentũ ſubſtitueret,ipſumq; ſe eſſe mõſtraret. Cui iurauit dñs & non pœnitebit eũ,tu es ſacerdos in æternũ ſecundũ ordinẽ

Pſal. 109. Melchiſedech. Frangit autẽ ipſe panẽ, quem diſcipulis porrigit, ut oſtendat corporis ſui fractionẽ nõ abſq; ſua ſpõte ac procuratione uenturam,ſed,ſicut alibi dicit,poteſtatem ſe habere ponendi animã ſuam,& po-

Ioan. 10. teſtatẽ ſe habere iterũ ſumendi eam. Quẽ uidelicet panem certi quoq; gratia ſacramẽti, priuſquã frangeret benedixit,quia naturã humanã quam paſſurus aſſumpſit,ipſe una cũ patre & ſpiritu ſancto gratia diuinæ uirtutis impleuit. Benedixit panem & fregit,quia hominem aſſumptum ita morti ſubdere dignatus eſt,ut

ei diuinę

ei diuinæ immortalitatis ueraciter ineſſe potentiā demonſtraret,ideoq; uelocius eum à morte reſuſcitandū eſſe doceret. [Et accepto calice,gratias agens , dedit eis. Et biberunt ex illo omnes.] Cum appropinquare paſſioni dicitur,accepto pane gratias egiſſe perhibet. Gratias itaq; agit,qui flagella alienæ iniquitatis ſuſcipit. Et qui nihil dignum percuſſione exhibuit,humiliter in percuſſione benedicit, ut hinc uidelicet oſtendat qd unuſquiſq; in flagello culpæ propriæ facere debeat ſi ipſe æquanimiter flagella culpæ portat aliena : ut hinc oſtendat quid in correptione faciat ſubditus , ſi in flagello poſitus,patri gratias agit æqualis. [Et ait illis:Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti,qui pro multis effundetur.] Quia panis corpus confirmat,uinum uero ſanguinem operatur in carne,hic ad corpus Chriſti myſticè,illud refertur ad ſanguinem. Verū quia & nos in Chriſto,et in nobis Chriſtū manere oportet,ui no dñici calicis aqua miſcetur: Atteſtāte enim Ioāne, aquæ populi ſunt. Et neq; aquam ſolā,neq; ſolū uinū, ſicut nec granum frumēti ſolū ſine aquæ admixtiōe & confectione in panē cuipiam licet offerre,ne talis uidelicet oblatio quaſi caput à mēbris ſecernendū eſſe ſignificet,& uel Chriſtū ſine noſtræ redēptionis amore pati potuiſſe,uel nos ſine illius paſſiōe ſaluari ac patri offerri poſſe confingat. Quod autē dicit, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamēti,ad diſtinctionē reſpicit ueteris teſtamēti,quod hircorū & uitulorꝝ eſt ſanguine dedicatū,dicēte inter aſpergēdū legiſlatore:Hic eſt ſanguis teſtamēti,quod mandauit ad uos deus.Neceſſe eſt enim exemplaria quidem uerorum his mūdari,ipſa autem cœleſtia melioribus hoſtijs q̃ iſtis, iuxta quod Apoſtolus per totā ad Hebræos epiſtolam, inter legem diſtinguēs & Euāgeliū,pulcherrima expoſitiōe ac plenaria

Vini et aquæ mixtio.

Apoc. 17.

Leuit. 16.
Exod. 24.
Hebr. 9.

ratione declarat. [Amen dico uobis, quod iam nõ bibam de genimine uitis, uſque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno dei.] Vitem ſiue uineam domini appellatam eſſe ſynagogam, & omnis ſparſim ſcriptura,
Eſaiæ 5
& apertius teſtatur Eſaias in cantico de illo cãtato: Vinea, inquiens, domini ſabaoth, domus Iſrael eſt, de qua nimirũ uinea dominus multo tempore bibebat, quãuis pluribus ramis in amaritudinem uitis alienæ conuerſis: quia tametſi multis in illa plebe exorbitantibus à recto fidei itinere, non defuere plurimi toto legis tẽpore quorum pijs cogitationibus ſummiſque uirtutibus delectaretur deus. Verũ paſſo in carne dño ac reſurgẽte à mortuis, tempus fuit ut legalis illa & figuralis obſeruatio ceſſaret, atque ea quæ ſecundum literam gerebantur in ſpiritalem tranſlata ſenſum, melius in nouo teſtamento iuuante ſancti ſpiritus gratia tenerentur. Iturus ergo ad paſſionẽ dominus ait: Iam nõ bibam de genimine uitis, uſque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno dei. Ac ſi aperte dicat: Non ultra carnalibus ſynagogæ cerimonijs delectabor, in quibus etiam iſta paſchalis agni ſacra locũ tenuere præcipuũ. Aderit enim tẽpus meæ reſurrectionis, aderit dies ille cũ ipſe in regno dei poſitus, id eſt, gloria uitę immortalis ſublimatus, de ſalute eiuſdẽ populi fonte gratię ſpiritalis regenerati nouo uobiſcũ gaudio perfundar. [Et
Pſalm. 21. hymno dicto, exierũt in montẽ oliuarum.] Hoc eſt quod in
Hymnus pſalmo legimus, Edẽt pauperes & ſaturabuntur, & lau
Ioan. 17. dabunt dñm qui requirũt eũ. Poteſt autẽ hymnus etiã ille intelligi, quẽ dñs, ſecundũ Ioannẽ, patri gratias agẽs decãtabat, in quo et pro ſeipſo & pro diſcipulis, & pro eis qui per uerba eorum credituri erãt, eleuatis ſurſum oculis precabat. Et pulchre diſcipulos ſacramẽtis ſui corporis ac ſanguinis imbutos, & hymno pię interceſſiõis pa

trĩ

tri cõmendatos in montẽ educit oliuarũ,ut typicè deſignet nos per acceptionẽ ſacramentorum ſuorũ,perq́ opem ſuæ interceſſionis ad altiora uirtutum dona & chariſmata ſancti ſpiritus, quibus in corde perungamur,conſcẽdere debere. [Et ait eis Ieſus:Omnes ſcandalizabimini in nocte iſta.] Prædicit quod paſſuri ſunt, ut cum paſſi fuerint non deſperent ſalutem, ſed agentes pœnitentiam liberentur. Et ſignanter addidit in nocte iſta ſcandalizabimini, quia quomodo qui inebriantur,nocte inebriantur,ſic & qui ſcandalum patiuntur,in nocte & in tenebris ſuſtinent. Nos uero dicamus:Nox præterijt,dies autẽ appropinquauit. [Quia ſcriptũ eſt:Percutiam paſtorẽ, & diſpergentur oues.] Hoc alijs uerbis in Zacharia propheta ſcriptum eſt. Et niſi fallor ex perſona prophetæ ad deum dicitur:Percute paſtorem,& diſpergentur oues,Sexageſimo quoque octauo pſalmo, qui totus à domino canitur, huic ſenſui congruente,quoniã quem tu percuſſiſti ipſi perſecuti ſunt. Percutitur autem paſtor bonus, ut ponat animam ſuam pro ouibus ſuis, & de multis gregibus errorum fiat unus grex & unus paſtor. [Petrus autẽ ait ei: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed non ego.] Non eſt temeritas nec mendacium, ſed fides eſt Apoſtoli Petri, & ardens affectus erga dominum ſaluatorem. [Et ait illi Ieſus: Amen dico tibi quia tu hodie in nocte hac priuſquam bis gallus uocem dederit,ter me es negaturus.] Et Petrus de ardore fidei promittebat, & ſaluator quaſi deus futura nouerat. Et nota q̃ Petrus in nocte neget, & neget tertio. Poſtquam autem gallus cecinit & decreſcentibus tenebris uicina lux nunciata eſt,conuerſus fleuit amarè, ternæ negationis ſordes lachrymis lauans. Non eſt ſane arbitrandũ eſſe contrarium quòd Marco dicẽte, priuſquam gallus bis de trina

In nocte ſcandalizari.
Theſſal. 5.
Rom. 13.
Zacha. 13.
Ioan. 10.
Petri aſſertio.
Euangel. concor.

Petri negatione. uocem dederit, ter me es negaturus, cæteri euangeliſtæ ſimpliciter dixerunt, priusq̃ gallus cantet ter me negabis. Tota enim Petri negatio trina negatio eſt. In eadem nanq; permanſit negatione animi propoſitoq; mendacij, donec admonitus quid ei prędictum ſit, amaro fletu & cordis dolore ſanaretur. Hæc autem tota, id eſt, trina negatio ſi poſt primum galli cantum inciperet, falſum dixiſſe uiderentur tres, qui dixerũt dixiſſe dominum, quia anteq̃ gallus cantaret ter eum Petrus eſſet negaturus. Rurſus, ſi totam trinam negationem antè peregiſſet, q̃ cantare gallus inciperet, ſuperfluo dixiſſe Marcus deprehẽderetur ex perſona domini, amẽ dico tibi quia tu in nocte hac priusq̃ gallus bis uocem dederit, ter me negaturus es. Sed quia ante primum gallicantum cœpta eſt illa trina negatio, attenderunt illi tres non quando eam completurus eſſet Petrus, ſed quanta futura eſſet quandoq; cœptura, id eſt, quæ trina ante gallicantum, quanquam in animo eius & ante primum galli cantum tota poſſit intelligi. Quamuis enim uerbis negantis ante primum cœpta, ante ſecundum autem gallicantum peracta ſit tota illa trina negatio, tamen affectione animi & timore Petri ante primum tota concepta eſt. Nec intereſt quãtis morarum interuallis trina uoce nunciata ſit, cum cor eius etiam ante primum gallicantum totam poſſideret, tam magna ſcilicet formidine imbibita, ut poſſet dominũ non ſolum ſemel, ſed iterum & tertio interrogatus negare, ut rectius diligentiusq; attendentibus quomodo iam

Matth. 5. mœchatus eſt mulierẽ in corde ſuo, qui eam uiderit ad concupiſcendũ: ſic Petrus quandocunq; uerbis ęderet timorem, quẽ tam uehementẽ animo conceperat, ut perdurare poſſet uſq; ad tertiã domini negationẽ, tota trina negatio ei tẽpori deputãda eſt, quando eũ trinę negationã

gationi ſufficiens timor inuaſit. [Et ueniunt in prædiũ cui nomen Gethſemani.] Monſtratur uſq; hodie locus Gethſemani, in quo dominus orauit ad radices montis Oliueti, nunc eccleſia deſuper ædificata. Interpretatur aũt Gethſemani, uallis pinguiũ ſiue pinguedinũ. Quod uero nõ ſolũ dicta uel opera noſtri ſaluatoris, uerũetiã loca & tempora in quibus operatur & loquitur, myſticis (ut ſæpe dictum eſt) ſint plena figuris, cum in monte orat domin9, quaſi tacite nos admonet ſublimia tm̃ orando inquiri, & pro cœleſtibus bonis ſupplicari debere. At cum in ualle orat, & hoc in ualle pinguium ſiue pinguedinis, ipſius æque inſinuat nobis humilitatem ſemper in orationibus, & internæ pinguedine dilectionis eſſe ſeruandam, ne quis uidelicet orans deum, iactare ſua merita in exemplũ phariſęi ſuperbientis audeat: quin potius humili uoce ac mẽte proclamet, Deus propicius eſto mihi peccatori: Ne aridum à dilectione proximi cor geſtans, ad placandam ſibi conditoris gratiam genu flectat, iuxta eum qui centum denarios fratri quos ſibi debebat, dimittere nolens, decem milia talenta ſibi à domino fruſtra precabatur remitti: Ne ieiunium ab amore conditoris pectus habens, temporalia quælibet potius in oratione quàm eius uiſionem requirat, adnumerandus in eis de quibus ait ipſe: Quia receperunt mercedem ſuam. In imo quippe cogitationem ponere, quid eſt aliud quàm quædam ariditas mentis? Qui aũt intellectu cœleſtium iam per ſancta deſideria de ſupernis intimę delectationis cibo paſçunt, quaſi largiori alimẽto pingueſcunt. Hac eñ pinguedine ſaginari pſalmiſta concupierat, cũ dicebat: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Quantũ uero ad ipſum dominicæ paſſionis diſpenſationẽ pertinet, aptè appropiãs morti dominus in ualle pinguedinis orauit, q̃a per uallem

Gethſemani. Orandi locus. Luc. 18. Mat. 18. Matth. 6. Pſalm. 62.

uallem humilitatis & pinguedinẽ charitatis pro nobis
Philip. 2. mortem ſubijt. Humiliauit eñ ſemetipſum factus obe
Ioan. 15. diens patri uſque ad mortem. Et maiorem hac dile-
ctionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. [Et aſſumit Petrum & Iacobum & Ioannem ſecum, & cœpit pauere & tædere. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem.] Timet Chriſtus, cum Petrus non timeat Chriſtus timet: Petrus dicit, Animam meam pro te ponam, Chriſtus dicit, Anima
Audacia Petri. mea turbatur. Vtrũq; uerum eſt, & plenum utrunq; ratione. Quia & ille qui eſt inferior non timet, & ille qui
Timor domini. eſt ſuperior gerit timẽtis affectum. Ille enim quaſi homo, uim mortis ignorat: iſte aũt quaſi deus in corpore cõſtitutus, fragilitatẽ carnis exponit, ut eorũ qui ſacramentũ incarnationis abiurant, excluderetur impietas.
Manichæus, Valentin⁹, Marcion. Deniq; & hoc dixit, & Manichæus non credidit, Valẽtinus negauit, Marcion phãtaſma iudicauit. Eo autem uſq; hominem, quem ueritate corporis demõſtrabat, ęquabat affectu ut diceret: Sed tamen non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis. Suſcepit ergo uoluntatẽ meam, ſuſce
Voluntas Chriſti. pit triſticiam meã. Confidẽter triſticiam nomino, quia crucẽ prędico. Mea eſt uoluntas quam ſuam dixit, quia ut homo ſuſcepit triſticiã meã, ut homo locutus eſt. Et ideo ait: Non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis. Mea eſt triſticia, quam nemo ſuſcepit affectu. Ergo pro me doluit, qui pro ſe nihil habuit quod doleret. Et ſequeſtrata delectatione diuinitatis ęternę tędio meę infirmitatis afficitur. Triſtis eſt, inquit, anima mea uſq; ad mortem. Non propter mortẽ triſtis eſt dominus, quia eum conditio corporalis affectus nõ formido mortis offendit. Nam qui corpus ſuſcepit, omnia debuit ſubire quæ corporis ſunt, ut eſuriret, ſitiret, angeretur, contriſtaretur. Diuinitas autem commutari per hos neſcit affectus.

ctus. [Suſtinete hic,& uigilate. Et cũ proceſſiſſet paululum, procidit ſuper terram.] Quod præcipit ſuſtinete hic,& uigilate,non à ſomno prohibet,cuius tempus non erat imminente diſcrimine,ſed à ſomno infidelitatis, & torpore mentis. Dato autẽ eis præcepto ut ſuſtinerent uigilarentq́ ſecum,paululum procedens ruit in faciem ſuam, & humilitatẽ mentis habitu carnis oſtendit. [Et orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo horã & dixit: Abba pater,omnia tibi poſſibilia ſunt, tranſfer calicem hunc à me.] Quid erat illa uox, niſi ſonus infirmitatis noſtræ? Multi adhuc infirmi contriſtantur futura morte,ſed habeant rectum cor,uitent mortem quantum poſſunt:ſed ſi non poſſunt, dicant quod ipſe dominus non propter ſe, ſed propter nos dixit. Quid enim dixit? Pater,ſi fieri poteſt trãſeat à me calix iſte. Ecce habes uoluntatem humanam expreſſam. Vnde iam rectum cor:Sed non quod ego uolo,ſed quod tu. Non ueni, inquit, facere uoluntatem meam,ſed uoluntatem eius qui miſit me. Suam uoluntatem dixit,quam temporaliter ſumpſit ex uirgine, uoluntatem uerò eius qui eum miſit, eam uidelicet ſignans, quam intemporaliter æternus habuit cum patre communem. Orat tranſire calicem, ut oſtendat uerè quod & homo erat. Reminiſcens autem & propter quod miſſus eſt, perficit diſpenſationem ad quam miſſus eſt, & clamat: Sed non quod ego uolo,ſed quod tu. Si moritur mors me non moriente ſecundum carnem uidelicet tranſeat ait calix iſte. Verum quia non aliter hoc fiet,ait:non q̃d ego uolo,ſed quod tu. Quod autem patrem inuocans, duplici nomine dicit Abba pater,utriuſq; populi illum, & Iudæi ſcilicet & gentilis,deum eſſe ac ſaluatorẽ oſtẽderet. Idem nanq; Abba quod & pater ſignificat, ſed Abba hebræum, pater græcum eſt & latinum. Vt ergo utrunq;

Ioan. 6

Abba pa-

utrunq; populum in eum crediturum, ab utroq; eum inuocandum eſſe doceret, utraque lingua eum primus
Ioan.10. ipſe inuocat. Ipſe eſt enim bonus paſtor, qui animam dando pro ouibus ſuis, unum de duobus gregibus ouile perficit. Ideoq; utriuſq; uoce gregis auxilium patris flagitat, ut nos utriq; exemplo illius informati, ubi aduerſa imminere ſenſerimus, nos patrem deum, Hebræi abba inuocantes, una fidei & charitatis deuotione præſidiũ cœleſte quęramus. Vnde doctor egregius formã docendi à dño ſumẽs, ita ſuos alloquitur auditores: Ac
Rom.8. cepiſtis ſpiritũ adoptionis filiorũ, in quo clamamus ab-
Galat.4. ba pater: Abba nimirum illi, qui de Iſraelitico populo, nos pater, qui de gentibus ad fidem Chriſti uenimus. [Et ueniens inuenit eos dormientes, & ait Petro: Simon dormis? Non potuiſti una hora uigilare?] Ille qui ſupra dixerat, etiam ſi omnes ſcandalizati fuerint, ego nunquã ſcandalizabor, nunc triſticię magnitudine ſomnum uincere non poteſt. [Vigilate & orate ut nõ intretis in tentationẽ.] Impoſſibile eſt humanã animã
Tentari nõ tẽtari. Vnde & in oratione dñica dicimus, & ne nos
neceſſe. inducas in tentationẽ, quã ferre non poſſumus, non tẽ
Matth. 6. tationẽ penitus refutãtes, ſed uires ſuſtinendi in tentationibus deprecãtes. Ergo & in pręſentiarũ nõ ait, uigilate & orate ne tentemini, ſed ne intretis in tentationẽ, hoc eſt, ne tẽtatio uos ſuperet ultima, & intra ſuos caſſes teneat. Verbi gratia: Martyr, qui pro confeſſione domini ſanguinem fudit, tentatus quidẽ eſt, ſed tentationis retibus non eſt ligatus: qui autem negat, in plagas tentationis incurrit. [Spiritus quidem promptus eſt, caro uero infirma.] Hoc aduerſum temerarios dictum eſt qui quicqd crediderint, putãt ſe poſſe cõſequi. Itaq; quantum de ardore mentis confidimus, tantum de car
Rom.8. nis fragilitate timeamus: ſed tamen, iuxta Apoſtolum,
ſpiritu

ſpiritu carnis opera mortificemus. Facit hic locus & aduerſus Eutychianos, qui dicunt unam in mediatore Eutychi- dei et hominum domino ac ſaluatore noſtro operatio us. nem, unam fuiſſe uoluntatē. Cum em̄ dicit, ſpiritus qui dē prōptus eſt, caro uero infirma, duas uolūtates oſtē dit, humanā uidelicet quæ eſt carnis, & diuinā quæ eſt deitatis. Vbi humana quidem propter infirmitatē carnis recuſat paſſionem, diuina autē eius eſt prōptiſſima. Quoniam formidare quidem in paſſione humanæ fragilitatis eſt, ſuſcipere autem diſpenſationem paſſionis diuinæ uoluntatis atq; uirtutis eſt. [Et iterum abiens orauit, eundem ſermonem dicens. Et reuerſus, denuo inuenit eos dormientes.] Solus orat pro omnibus, ſicut & ſolus patitur pro uniuerſis. Langueſcebant autem & opprimebantur Apoſtolorum oculi negatione uicina. [Et uenit tertio, & ait illis: Dormite iam & requieſcite. Sufficit, uenit hora, ecce tradetur filius hominis in manus peccatorū.] Cum dixiſſet, dormite iam & requieſcite, & adiungeret ſufficit, ac deinde inferret, uenit hora, ecce tradetur filius hominis & cætera, utique intelligitur poſt illud quod eis dictū eſt, dormite et requieſcite, ſiluiſſe dn̄m aliquantum, ut hoc fieret quod præmiſerat, et tunc intuliſſe, ecce appropinquat hora ſiue uenit hora. Ideo poſt illa uerba poſitum eſt ſufficit, id eſt, quod requieuiſtis iam ſufficit. Sed quia commemorata ipſa non eſt interpoſitio ſilentij domini, propterea coarctat intellectum, ut in illis uerbis alia pronunciatio requiratur. [Surgite, eamus, ecce qui me tradet prope eſt.] Poſtquam tertio orauerat, & Apoſtolorum timorem ſequente pœnitentia impetrauerat corrigendum, ſecurus de paſſione ſua pergit ad perſequutores, & ultro ſe interficiendum præbet, dicitq; diſcipulis: ſurgite, eamus, ecce qui me tradet prope eſt.

Non

Non nos inueniant quaſi timentes et retractantes, ultro pergamus ad mortem, ut confidentiam & gaudium paſſuri uideant. [Dederat autem traditor eius ſignum eis, dicens: Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè. Et cum ueniſſet, ſtatim accedens ad eum ait: Aue Rabbi. Et oſculatus eſt eum.] Impudens quidem & ſcelerata confidentia, magiſtrum uocare, & oſculum ei ingerere quem tradebat. Tamen adhuc aliquid habet de uerecundia diſcipuli, cum non eum palàm tradidit perſequutoribus, ſed per ſignum oſculi. *Suſcepit* autẽ dominus oſculum traditoris, non quo ſimulare nos doceat, ſed ne proditionem fugere uideatur, ſimul & illud Dauidicũ complens: Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. [Vnus autem quidam de circunſtantibus educens gladium, percuſſit ſeruum ſummi ſacerdotis, & amputauit illi auriculam.] Petrus hoc fecit, ut Ioannes euangeliſta declarat, eodem nimirum mentis ardore, quo cætera fecerat. Sciebat enim quomodo Phinees puniendo ſacrilegos mercedem iuſticię & ſacerdotij perennis acceperat. Lucas autem addit, quòd dominus tangens auriculam ſerui ſanauerit eum. Nunquam ergo pietatis ſuæ dominus obliuiſcitur, qui etiam hoſtes ſuos non patitur uulnerari. Illi iuſto mortem inferunt, ipſe perſequutorum uulnera ſanat, myſticè docens etiam eos qui in ſuę mortis conſenſione uulnus animę contraxerant, ſi fructum pœnitentiæ facerent dignum, ſalutem poſſe mereri. [Et reſpondens Ieſus ait illis: Tanquam ad latronem exiſtis cum gladijs & lignis comprehendere me: quotidie eram apud uos in templo docẽs, et non me tenuiſtis.] Stultum eſt, inquit, eum cum gladijs & fuſtibus quærere, qui ultrò ſe ueſtris tradat manibus, & in nocte quaſi latitantem & ueſtros oculos declinantem

Oſculum Iudæ.

Pſal. 119.

Ioan. 18.

Num. 25.

Lucę 22.

Auriculę ſanatio.

nantem per proditorem inueſtigare, qui quotidie in templo doceat. Sed ideo aduerſum me in tenebris congregamini, quia poteſtas ueſtra in tenebris eſt. [Tunc diſcipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt.] Impletur ſermo dñi quem dixerat, quòd omnes diſcipuli ſcandalizarentur in illo in ipſa nocte. Nã etſi turba permittente ad petitionẽ domini fugerunt, ut Ioannes ſcribit, pauorem tamen ac timiditatem ſuæ mentis oſtendebant, quòd ad fugę præſidium promptiores, q̃ ad fiduciam patiendi cum Chriſto extiterant. [Adoleſcẽs aũt quidã ſequebatur eũ amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerũt eũ. At ille relicta ſindone, nudus profugit ab eis.] Quod ait amictus ſindone ſuper nudo, ſubauditur corpore, id eſt, corpore ſuper nudo, quia non aliud indumenti quàm ſolam habebat ſindonem. Quis autem fuerit iſte adoleſcens, Euangeliſta non dicit. Quiſquis uero fuit, maiorem in ſe quàm in cæteris amorem domini permanſiſſe comprobat, qui illis iam fugientibus, ipſe donec ab hoſtibus comprehenderetur, uinculo charitatis aſtrictus eum proſequi non omiſit: quãuis necdum perfectam habuerit charitatem, qui à comitatu ſaluatoris uel tentus profugere potuit. Quia ſicut perfecta charitas foras mittit timorẽ, ita timor mentem obſidens, imperfectam arguit charitatẽ. Sed notandum ſolertius, quòd de hoc adoleſcente ſcribens Euangeliſta non ait, quia fugit à comitatu domini, uel fugit à ſequendo dominum, ſed reiecta, inquit, ſindone, nudus profugit ab eis. Fugit enim ab hoſtibus, quorum & præſentiam deteſtabatur & facta: non fugit à domino ſaluatore ac magiſtro ſuo, cuius amorem etiam corpore abſens fixum in corde ſeruauit. Neque aliquid uetat intelligi Ioannem hunc fuiſſe, adoleſcentem dilectum præ cæteris magiſtro diſcipulum. Nam & illum

Ioan. 18.

1. Ioan. 4.

Ioannes Euangeliſta.

& illum eo tempore fuiſſe adoleſcentem longa poſt hæc in carne uita eius indicio eſt. Potuit enim fieri, ut ad horam tenentium manibus elapſus, mox reſumpto indumento redierit, & ſub dubia noctis luce ſeſe turbis ducentium Ieſum, quaſi unus de ipſis immiſcuerit, donec ad atrium pontificis cui erat notus perueniret,
Ioan.18. iuxta quod in ſuo ipſe Euangelio commemorat. Sicut autem Petrus, qui culpam negationis pœnitentiæ lachrymis abluit, & confeſſione dominici amoris funditus extirpauit, recuperationem oſtendit eorum qui in martyrio labuntur, ita cæteri diſcipuli, qui articulum comprehenſionis fugiendo præuenerant, cautelam fugiendi docent eos, qui ſe minus idoneos ad toleranda ſupplicia ſentiunt. Quibus tutius eſt multò præſidia latebrarum petere, quàm ſe diſcrimini certaminum exponere. Ita etiam iſte adoleſcens, qui reiecta ſindone nudus profugit ab impijs, illorum & opus deſignat & animum, qui ut ſecuriores ab incurſibus hoſtium fiant, quicquid in hoc mundo poſſidere uidentur abijciūt, ac nudi potius domino famulari, q̃ adhærendo mundi rebus materiam tentandi atque à deo reuocandi aduerſarijs dare didicerunt. Iuxta exemplū
Geneſ. 39. beati Ioſeph, qui relicto in manibus adulteræ pallio foras exiliuit, malens deo nudus, quàm indutus cupiditatibus mundi meretrici ſeruire. [Et adduxerunt Ieſum ad ſummum ſacerdotem.] Summum ſacerdo-
Caiphas. tem Caipham ſignificat, qui, ſicut Euangeliſta Ioannes ſcribit, erat pontifex anni illius, de quo conſenta-
Libro 18. nea teſtatur Ioſephus, quia pontificatum ſibi abſque
Antiqui- merito dignitatis emerit à principe romano. Non er-
tatū ca. 4. go mirum eſt, ſi iniquus pontifex iniquè iudicat. [Petrus autem à longe ſecutus eſt eum uſque in atriū ſummi ſacerdotis.] Merito à longe ſequebatur, qui iam

proxi-

proxime erat negaturus. Neque enim negare poſſet, ſi Chriſto proximus adhæſiſſet. Verum in hoc maxima Petri etiam nobis eſt admiratione uenerãdus, quia dominum non reliquit etiam cum timeret. Quòd enim timet, naturę eſt, quòd ſequitur, deuotionis: ꝙ negat, obreptionis: ꝙ pœnitet, fidei. Aliter, Quòd ad paſſionem eundẽ dominum à longe ſequitur Petrus, ſignificabat eccleſiã ſecuturam quidẽ, hoc eſt, imitaturam paſſionẽ dñi, ſed longe differenter. Eccleſia enim pro ſe patitur, at ille pro eccleſia. [Et ſedebat cum miniſtris, & calefaciebat ſe ad ignem.] Eſt dilectionis ignis, eſt & cupiditatis, de hoc dicitur: Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo niſi ut ardeat? De illo autem: Omnes adulterantes uelut clibanus corda eorum. Iſte ſuper credentes in cœnaculo Sion deſcendẽs, uarijs linguis eos deum laudare docuit: Ille in atrio Caiphæ inſtinctu maligni ſpiritus accenſus, ad negandum ac blaſphemandum dominum noxias perfidorum linguas armabat. Quod enim intus in domo principis ſacerdotum ſynodus maligna gerebat, hoc ignis in atrio foris inter frigora noctis materialiter accenſus typice prę̄monſtrabat. Quicũq; ergo uicioſum noxiumq́; in ſe extinguit incendiũ, poteſt dicere cũ propheta dño: qa factus ſum ſicut uter in pruina, iuſtificationes tuas nõ ſum oblitus. In qbuſcunque aũt flammã charitatis turbida uitiorũ flumina obruerũt, audiũt à dño: Quoniã abũdauit iniquitas, refrigeſcit charitas multorũ. Quo frigore torpens ad horã Apoſtolus Petrus, quaſi prunis miniſtrorũ Caiphe calefieri cupiebat, quia tẽporalis cõmodi ſolatiũ perfidorũ ſocietate quærebat. Sed nõ mora reſpectus à dño cũ ignẽ prauorũ corpore, tũ infidelitatẽ in corde reliqt. Ac poſt reſurrectionẽ dñi ſancto igni recreatus, fundi tus exceſſum trinę negationis, trina dilectionis cõfeſ-

Petri etiam negaturi commendatio.

Ignis duplex.

Lucæ 12.

Ozeę. 7.

Actuũ 2.

Pſal. 118.

Mat. 24.

Ioan. 21. ſione purgauit. Tūc etenim cōpleta illa memorabili piſciū captura cum ueniſſet ad dominū cum condiſcipulis ſuis, prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem mox uidens, ſui cordis arcana prunis inflammauit amoris. [Et quidam ſurgentes falſum teſtimonium ferebant aduerſus eum dicentes: Quoniā nos audiuimus

Ioan. 2. eum dicentem, Ego diſſoluam templum hoc manu factum, & poſt triduum aliud non manu factum ędificabo.] Quomodo falſi teſtes ſunt, ſi ea dicunt q̄ dominū

Teſtes falſi. dixiſſe legimus? Sed falſus teſtis eſt, qui non eodem ſenſu dicta intelligit quo dicūtur, Dominus enim dixerat de templo corporis ſui, ſed & in ipſis uerbis calumniantur, & paucis additis uel mutatis quaſi iuſtam calumniam faciūt. Saluator dixerat, ſoluite templum hoc: iſti commutant, & aiunt, ego diſſoluam templum hoc manu factum. Vos, inquit, ſoluite, non ego: quia illicitum eſt ut ipſi nobis inferamus mortē. Deinde illi uertunt, & poſt triduum aliud non manu factum ædificabo, ut propriè de templo Iudaico dixiſſe uideatur. Dominus autem ut oſtenderet animal uiuum & ſpirans templum dixerat, & ego in triduo ſuſcitabo illud. Aliud eſt ædificare, aliud ſuſcitare. [Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogauit Ieſum dicens: Non reſpondes quicquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil reſpondit.] Ira præceps & impatiens non inueniens calumniæ locum excutit de ſolio pontificem, ut inſaniam mentis motu corporis demonſtraret. Quanto plus Ieſus tacebat ad indignos reſponſione ſua falſos teſtes & ſacerdotes impios, tanto magis pontifex furore ſuperatus eum ad reſpondendum prouocat, ut ex qualibet occaſione ſermonis locum inueniat accuſandi. Nihilominus Ieſus tacet: Sciebat enim quaſi deus, quicquid reſpōdiſſet

torquen-

torquendum ad calumniam. [Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum,& dicit ei: Tu es Chriſtus filius dei benedicti? Ieſus autem dixit illi: Ego ſum.] In Matthæo ſcriptum eſt, quòd interroganti & adiuranti ſe pontifici ſi eſſet Chriſtus,reſpondit:Tu dixiſti.Pro quo Marcus poſuit, ego ſum,ut uidelicet oſtẽderet tan tum ualere quod ei dicit Ieſus, tu dixiſti,quantum ſi diceret,ego ſum. [Et uidebitis filium hominis à dextris ſedentem uirtutis,& uenientem cum nubibus cœli.] Si ergo tibi in Chriſto ò Iudæe,Pagane & hęretice, contẽptus,infirmitas et crux cõtumelia eſt,uide qa per hęc filius hoĩs ad dexterã dei patris ſeſſurus,et ex partu uirginis homo natus in ſua cũ cœli nubibus eſt maieſtate uenturus. Vnde & Apoſtolus cũ crucis abiecta deſcripſiſſet dicens,ꝙ humiliauit ſemetipſum,factus obediẽs uſq; ad mortẽ,mortẽ autẽ crucis,adiunxit atq; ait: Propter quod & deus illũ exaltauit, & donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtiũ, terreſtrium & infernorum, & oĩs lingua confiteatur,quia Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. [Sũmus autem ſacerdos ſcindens ueſtimenta ſua ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſphemiam.] Quem de ſolio ſacerdotali furor excuſſerat,eadem rabies ad ſcindẽdas ueſtes prouocat. Scindit ueſtimenta ſua, ut oſtendat Iudæos ſacerdotalem gloriam perdidiſſe,& uacuam ſedẽ habere põtificis.Sed & conſuetudinis Iudaicę eſt,cũ aliquid blaſphemię, et qua ſi contra deũ audierint,ſcindere ueſtimenta ſua. Quod Paulũ quoq; et Barnabam,quando in Lycaonia deorũ cultu honorabantur,feciſſe legimus. Herodes aũt quia nõ dedit honorẽ deo,ſed acquieuit immoderato fauori populi, ſtatim ab angelo percuſſus eſt. Altiore autẽ myſterio factũ eſt,ut in paſſione dñi pontifex Iudæorum

Mat. 26.

Tu dixiſti.

Philip. 2.

Scindere ueſtimẽta.

Actu. 14

Actu. 12.

ſua ipſe ueſtimenta diſciderit, cum tunica domini nec ab ipſis, qui eum crucifixere, militibus ſcindi potuerit. Figurabatur enim ꝙ ſacerdotium Iudæorum pro ſceleribus ipſorum põtificum eſſet ſcindendũ, & à ſuæ ſtatu integritatis omnimodis ſoluendum: ſoliditas uerò ſanctæ uniuerſalis eccleſiæ, quæ ueſtis ſui redemptoris ſolet appellari, nunꝗ ualeat diſrumpi: quin potius & ſi Iudæi, ſi gentiles, ſi hæretici, ſi mali catholici humilitatem domini ſaluatoris contemnãt, eius tamen uſq; ad conſummationem ſeculi in illis quos ſors electionis inuenerit, inuiolata ſit permanſura caſtitas. [Et cœperũt quidam conſpuere eum, & uelare faciem eius, & colaphis eum cædere & dicere ei: Prophetiza. Et miniſtri alapis eum cædebant.] Impleta eſt hoc loco prophetia, quæ ait: Dedi maxillas meas alapis, & faciem meã non auerti à confuſione ſputorum. Sed qui tunc cæſus eſt colaphis ſiue alapis Iudæorum, cęditur etiam nunc blaſphemijs falſorum Chriſtianorũ. Qui tunc conſputus eſt ſaliuis infidelium, nunc uſq; ueſanis nominetenus fidelium exhonoratur atq; irritatur opprobrijs. Velauerũt autem faciẽ eius, non ut eorum ille ſcelera non uideat, ſed ut à ſe ipſi, ſicut quondã Moyſi fecerunt, gratiã cognitionis eius abſcondant: ſi enim crederẽt Moyſi, crederent forſitan & domino. Quod uelamentum uſque hodie manet ſuper cor eorum non reuelatũ. Nobis aũt in Chriſtũ credentibus ablatum eſt. Neq; enim fruſtra eo moriente uelum templi ſciſſum eſt mediũ, & ea quæ toto legis tempore latuerãt, & abſcondita carnali Iſrael fuerãt, noui teſtamẽti cultoribus ſunt patefacta ſancta ſanctorũ arcana. Quod uero dicũt ei prophetiza, & iuxta alios Euangeliſtas, prophetiza qs eſt qui te percuſſit, quaſi in contumeliã faciũt eius, qui ſe à populis prophetam uoluerit haberi. Sed ipſo diſpenſante,

Soliditas uniuerſalis eccleſię nũquam dirumpi ualet.

Eſaiæ 50.

Nota.

Velamen faciei.

Exod. 34.

Ioan. 5.

2.Cor. 3.

Quare uelum templi ſciſſum ſit medium.

ſante, quæ patitur omnia pro nobis fiunt, ut ſicut Pe- 1.Petri 4.
trus hortatur Chriſto in carne paſſo nos eadem cogi-
tatione armemur, atq; ad tolerãda pro nomine eius ir
riſionũ opprobria præparemur. [Et cum eſſet Petrus
in atrio, deorſum uenit una ex ancillis ſummi ſacerdo-
tis: & cum uidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens il
lum, ait: Et tu cum Ieſu Nazareno eras? At ille nega-
uit, dicens: Neq; ſcio, neque noui quid dicas.] Quid ſi- Cur ancil
bi uult, quòd prima eum prodit ancilla, cum uiri uti- la prima
que magis eum potuerint recognoſcere? niſi ut & iſte &c.
ſexus peccaſſe in necem domini uideretur, & iſte ſexus
redimeretur per domini paſſionem. Et ideo mulier re
ſurrectionis accipit prima myſteriũ, & mandata cu
ſtodit, ut ueterem præuaricationis aboleret errorem.
[Et exiuit foras ante atrium, & gallus cantauit.] De
hoc gallicantu cæteri Euangeliſtæ tacent, non tamen
factum eſſe negant: ſicut & multa alia alij ſilentio præ
tereunt, quæ alij narrant. [Rurſus autẽ cum uidiſſet il
lum ancilla, cœpit dicere circunſtantibus: Quia hic ex
illis eſt. At ille iterum negauit.] Non hæc eadem, quæ
prius accuſabat, ancilla eſſe credenda eſt. Dicit nanque
Matthæus apertiſſime: exeunte illo ianuã, uidit eũ alia,
& ait ijs qui erant ibi & cæt. In hac autem negatione
Petri diſcimus, nõ ſolum abnegari Chriſtum ab eo qui
dicit eum non eſſe Chriſtum, ſed ab illo etiam qui cum
ſit, negat ſe eſſe chriſtianum. Dominus autem non
ait Petro, diſcipulum meum te negabis, ſed me nega-
bis. Negauit ergo ipſum, cum ſe negauit eius eſſe di-
ſcipulum. [Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant di-
cebant Petro: Vere tu ex illis es. Nam & Galilæus
es.] Non quòd alia lingua Galilæi quàm Hieroſoly-
mitæ loquerentur, qui utriq; fuerint Hebræi, ſed quòd
unaquæq; prouincia & regio ſuas habeat proprieta-

 tes, ac

tes, ac uernaculum loquendi ſonum uitare non poſſit.
Actu. 2. Vnde in actibus Apoſtolorum cum ij quibus ſpiritus ſanctus inſederat, omnium gentium linguis loquerentur, inter alios qui de diuerſis mundi plagis aduenerāt, etiam illi qui habitabant Iudæam dixiſſe referuntur: Nónne ecce omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt? Et quomodo nos audiuimus unuſquiſq; linguam noſtram in qua nati ſumus? Et Petrus fratribus loquens in Hieruſalem, & notum, inquit, factum eſt omnibus
Actuū 1. habitantibus in Hieruſalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach. Quare lingua eorum, niſi quia idem nomen aliter illi, hoc eſt, Hieroſolymitę, aliter ſonabāt Galilęi? [Ille aūt cœpit anathematizare, et iurare quia neſcio hominē iſtum quem dicitis. Et ſtatim iterum gallus cantauit.] Solet ſcriptura ſacramen
Temporis ratio. tum cauſarum per ſtatum deſignare temporum. Vnde Petrus qui media nocte negauit, ad gallicantum pœ
Ioan. 21. nituit. Qui etiam poſt reſurrectionem domini diurna ſub luce illum quem tertio negauerat, tertio æque ſe amare profeſſus eſt. Quia nimirum quod in tenebris obliuionis errauit, & ſperatæ iam lucis rememoratione correxit, & eiuſdem uerę lucis adepta præſentia plene totum quicquid mutauerat erexit. Hunc, opinor, gallum aliquem doctorum intelligendum, qui nos iacentes excitans & ſomnolentos increpans dicat: Eui-
2. Cor. 15. gilate iuſti, & nolite peccare. [Et recordatus eſt Petrus uerbi quod dixerat ei Ieſus: Priuſquam gallus cantet bis, ter me negabis, & cœpit flere.] Quàm
Prauorū conſortia uitanda. nociua prauorum colloquia? Petrus ipſe inter infideles uel hominem ſe noſſe negauit, quem inter condiſcipulos iam dei filium fuerat confeſſus. Sed nec in atrio Caiphę retentus, poterat agere pœnitentiam. Egre-
Mat. 26. ditur foras, ut alij narrant Euangeliſtæ, quatenus ab

impio-

impiorum concilio ſecretus, ſordes pauidæ negationis liberis fletibus abluat. [Et confeſtim concilium facientes mane ſummi ſacerdotes cum ſenioribus & ſcribis & uniuerſo concilio, uincientes Ieſum duxerunt & tradiderunt Pilato.] Non ſolum ad Pilatum, ſed etiā ad Herodem ductus eſt, ut uterq; domino illuderet. Et cerne ſolicitudinem ſacerdotum in malo: Tota nocte uigilauerunt, ut homicidium facerent, & uinctum tradiderunt Pilato. Habebant enim hunc morem, ut quē adiudicaſſent morti, ligatum iudici traderent: Attamen notandum, quòd non tunc primum ligauerunt eum, ſed mox comprehenſum nocte in horto, ut Ioannes declarat, ligauerunt, et ſic adduxerunt eum ad Annam primum. [Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorū?] Pilato nihil aliud criminis interrogāte, niſi utrum rex Iudæorum ſit, arguuntur impietatis Iudæi, quòd ne falſo quidem inuenire potuerint, quod obijcerent ſaluatori. [At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.] Sic reſpōdit ut & uerum diceret, & ſermo eius calumniæ non pateret. Et attende quòd Pilato, qui inuitus ferebat ſententiam, aliqua in parte reſponderit, ſacerdotibus autem & principibus reſpondere noluerit, indignosq; ſuo ſermone iudicarit. [Pilatus autem rurſus interrogauit eum, dicens: Non reſpondes quicq̄? uide in quantis te accuſant. Ieſus autem amplius nihil reſpondit.] Ethnicus quidem eſt qui condemnat Ieſum, ſed cauſam refert in populum Iudæorum. Vide in quantis te accuſant. Ieſus autem nihil reſpondere uoluit, ne crimen diluens, dimitteretur à præſide & crucis utilitas differretur. [Pontifices autem concitauerunt turbam, ut magis Barrabam dimitteret eis.] Hæret Iudæis uſq; hodie ſua petitio, quam tanto labore impetrarunt. Quod enim data ſibi optione pro Ieſu latro-

Marc. 14. Lucæ. 22.

Cōſuetudo Iudæorum.

Petitio Iudæorū

ſu latronem,pro ſaluatore interfectorem, pro datore uitæ elegerunt ademptorem, merito ſalutem perdide runt & uitam,& latrocinijs ſeſe ac ſeditionibus in tan tum ſubdiderunt, ut & patriam regnúmque ſuum quod plus Chriſto amauere perdiderint, & hactenus eam quam uendidere ſiue animæ ſiue corporis liber- tatem recipere non meruerint. [Pilatus autem iterũ

Pilati conatus. reſpondens, ait illis: Quid ergo uultis ut faciam re- gi Iudæorum? At illi iterum clamauerunt: Cruci- fige eum. Pilatus uero dicebat eis: Quid enim ma- li fecit?] Multas liberandi ſaluatorem Pilatus oc- caſiones dedit, Primum latronem iuſto conferens, deinde inferens:quid ergo uultis ut faciã regi Iudęo- rum?Cumq́ reſponderunt,crucifigatur nõ ſtatim ac- quieuit,ſed iuxta ſuggeſtionem uxoris, quæ mandaue

Matt. 27. rat ei,ut Matthæus ſcribit,nihil tibi & iuſto illi,ipſe quo que reſpondens, quid enim ait mali fecit, hoc dicen- do Pilatus abſoluit Ieſum. [At illi magis clama- bant: Crucifige eum.] Vt impleretur quod in ui- geſimo primo pſalmo dixerat: Circundederunt me canes multi, congregatio malignantium obſedit me.

Hiere. 12. Et illud Hieremiæ: Facta eſt mihi hæreditas mea ſi- cut leo in ſylua, dederunt ſuper me uocem ſuam, E-

Eſaiæ 5 ſaia quoque in hac ſententia congruente: Et expe- ctaui ut facerent iudicium, fecerunt autem iniquita- tem & non iuſticiam ſed clamorem. [Pilatus autem uolens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barrabam, & tradidit Ieſum flagellis cæſum ut crucifigeretur.]

Flagellatus Ieſus. Ieſus autem flagellatus non ab alio, quàm ab ipſo Pi- lato intelligendus eſt. Scribit nanque aperte Ioan-

Ioan. 19. nes, clamauerunt rurſum omnes dicentes: non hunc ſed Barrabam. Erat autem Barrabas latro. Tunc ergo apprehendit Pilatus Ieſum & flagellauit. Ac-

deinde ſui iungit: Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti eius & cætera. Quod quidem ideo feciſſe, atque ideo credendus eſt militibus eum illudendum tradidiſſe, ut ſatiati pœnis & opprobrijs eius Iudæis mortem eius ultra ſitire deſiſterent. Hoc autem factum eſt, ut quia ſcriptum erat, multa flagella peccatorum, illo flagellato nos à uerberibus liberaremur, dicente ſcriptura: Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. [Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & conuocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronã, & cœperunt ſalutare eũ: Aue rex Iudæorum.] Milites quidẽ ꝙ rex Iudæorum fuerat appellatus, & hoc ei ſcribæ & ſacerdotes crimen obiecerant, ꝙ ſibi in populo Iſraelitico uſurparet imperium, illudentes hoc faciunt, ut nudatum priſtinis ueſtibus induant purpura qua reges ueteres utebantur, & pro diademate imponant ei coronam ſpineam, pro ſceptro regali dent calamum, ut Matthæus ſcribit, & adorent quaſi regem. Nos autem omnia hęc intelligamus myſtice. Quomodo enim Caiphas dixit, Oportet unum hominem mori pro omnibus, neſciens quid diceret, ſic & iſti quodcunque fecerunt, licet alia mente fecerint, tamẽ nobis qui credimus ſacramẽta tribuebãt. Notandũ autẽ ꝙ pro eo ꝙ Marc⁹ ait, & induũt eũ purpura, Matthæus ita poſuit: Et exuẽtes eum chlamydẽ coccineã circũdederũt ei. Vbi intelligitur quod Matthæus ait, chlamydẽ coccineam circundederunt ei, hoc Marcus dixiſſe indutum purpura. Pro regia enim purpura chlamys illa coccinea ab illudentibus adhibita erat, & eſt rubra quædam purpura cocco ſimillima. Poteſt etiam fieri, ut purpuram etiã Marcus cõmemorauerit quam chlamys habebat, quamuis

Pſalm. 31.
Pſal. 90.
Matt. 27.
Ioann. 11.
Marc. 15.
Matth. 27
Chlamys coccinea.

Purpura myſtice. quamuis eſſet coccinea. Myſtice ergo in purpura qua indutus eſt dominus, ipſa eius caro quam paſſionibus
Eſaiæ 63. obiecit inſinuatur. De qua præmiſſa dixerat propheta: Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & ueſtimenta tua quaſi calcantium in torculari? In corona
Corona ſpinea myſtice. uero, quam portabat, ſpinea noſtrorum ſuſceptio peccatorum, pro qua mortalis fieri dignatus eſt, oſtenditur. Iuxta quod præcurſor ipſius teſtimonium ei perhibens, ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mun-
Ioann. 1. di. Nanq; ſpinas in ſignificatione peccatorum poni ſolere teſtatur ipſe dominus, qui protoplaſto in peccatũ prolapſo dicebat: Terra tua ſpinas & tribulos germi-
Gene. 3. nabit tibi. Quod eſt aperte dicere: Conſcientia tua pũctiones tibi & aculeos uitiorum procreare nõ deſiſtet. Quod uero iuxta Euangelium Lucæ dominus apud
Lucæ 23. Herodem alba ueſte induitur, in cæteris uero Euangeliſtis à militibus Pilati ſub coccineo ſiue purpureo habitu illuſus eſſe perhibetur, collata utraq; narratione in uno innocentia & caſtitas aſſumptæ humanitatis, in altero autem ueritas paſſionis, per quam ad gloriã regni immortalis eſſet peruenturus, exprimitur. Sicut enim purpura colorem ſanguinis, qui pro nobis effuſus eſt, imitatur: ita & habitus regni quod poſt paſſionem intrauit nobiſq; intrandum patefecit, inſinuat. Verum quia dixit Apoſtolus, quotquot enim in Chri
Galat. 3. ſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, & Eſaias domi-
Eſaię 49. no de electis omnibus, his, inquit, uelut ornamento ueſtieris, poteſt in hoc utroque domini habitu inimicorum quidem ſententia probroſo, ſed ipſius domini electione glorioſiſſimo omnis electorum eius multitudo, quæ in martyres uenerandos, & cæteram fideliũ plebem diſtinguitur aptiſſime deſignari. Alba etenim ueſte induitur, cum munda iuſtorum confeſſione circun-

cundatur:purpura ſiue cocco ueſtitur, cum in triũpho
uictorioſorum martyrum gloriatur. [Et percutiebãt
caput eius arundine,& conſpuebant eum,& ponentes
genua,adorabant eum.] Hæc tunc fecere milites Pila
ti,hæc uſq; hodie faciunt hæretici & pagani milites u-
tiq; diaboli. Quia enim caput Chriſti deus, caput eius
percutiunt,qui eum deum eſſe uerum denegant. Et qa
per arundinem ſcriptura ſolet confici, quaſi arundine
caput Chriſti feriunt, qui diuinitati illius contradicen
tes,errorem ſuum confirmare autoritate ſacræ ſcriptu
ræ conantur. Spuunt in faciem eius, qui eius præſen-
tiam gratiæ uerbis execrandis ex internæ cæcæ mẽtis
inſania conceptis reſpuunt,& Ieſum Chriſtum in car-
ne ueniſſe denegant. Et quidem milites eum quaſi qui
deum ſe ipſe falſo dixiſſet illudentes,adorabãt,ſed ſunt
hodie,quod eſt grauioris ueſaniæ, qui eum certa fide
ut deum uerum adorãt,ſed peruerſis actibus mox uer
bi eius quaſi fabuloſa deſpiciunt,ac promiſſa regni il-
lius temporalibus illecebris longe poſtponũt. [Et edu
cunt illum ut crucifigerent eum. Et angariauerunt
prætereuntem quempiam Simonem Cyrenęum ue-
niẽtem de uilla, patrem Alexandri & Rufi,ut tolleret
crucem eius.] Magnæ tunc opinionis fuiſſe Simon i-
ſte uidetur,cum filij quoq; eius quaſi iam noti omni-
bus deſignentur ex nomine. Sed cauendum, ne cui ui-
deatur contrarium, ꝙ Ioannes ſcribit ipſum dominũ
ſibi crucem portaſſe:cæteri uero Euangeliſtæ hunc Si
monem Cyrenęum eam baiulaſſe referunt. Primo nã
que à domino portata,ac deinde Simoni,quem exeun
tes forte obuium habuerunt,portanda impoſita eſt. Et
hoc congruo ſatis ordine myſterij. Quia nimirum i-
pſe paſſus eſt pro nobis,relinquens nobis exemplum,
ut ſequamur ueſtigia eius. Et quia Simon iſte non Hie
roſoly-

Alba ueſte induit
Purpura ueſtitur.
Hæretici & pagani milites diaboli.
1.Cor.11
Caput Chri̅ p̃cutientes.
Arũdine Chri̅ caput feriũt
Spuũt ĩ faciẽ Chri̅.
Illudẽtes adorant.
Euãgeli. cõcord.
Ioann.19.
Matt.27.
Marci 15.
Lucæ 23.
1. Petri 2.

roſolymita ſed Cyrenęus eſſe perhibetur (Cyrene eſt
Cyrene. Lybię ciuitas eſt,ut in actibus Apoſtolorum legimus)
Actu.2. recte per eum populi gentium deſignantur, qui quon
dam peregrini & hoſpites teſtamentorum,nunc obe-
Ephe.2. diendo ciues ſunt & domeſtici dei. Et ſicut alibi dici-
Roma.8. tur,hæredes quidē dei,cohæredes autem Chriſti. Vn-
Simon. de apte Simon obediens,Cyrene hæres interpretatur.
Cyrene. Nec prætereundum, ꝙ idem Simon de uilla ueniſſe re-
fert: Villa enim Gręce pagos dicitur. Vnde paganos ap
Villa. pellamus eos,quos à ciuitate dei alienos & quaſi urba
næ conuerſationis uidemus eſſe expertes. Sed de pago
Pagani. Simon egrediens,crucem portat poſt Ieſum, cum po-
pulus nationum paganis ritibus derelictis ueſtigia do
minicæ paſſionis obedienter amplectitur. [Et perdu
cunt illum in Golgotha locum,quod eſt interpretatū,
caluariæ locus.] Extra urbis portam loca ſunt, in qui
Caluariæ bus truncantur capita damnatorum, & caluariæ, id
eſt,decollatorum ſumpſere nomen. Propterea autem
ibi crucifixus eſt dominus,ut ubi prius erat area dāna
torum,erigerentur uexilla martyrij. Et quomodo ꝓ
Gala.3. nobis maledictum crucis factus eſt, & flagellatus, &
crucifixus,ſic pro omniū ſalute quaſi noxius inter no-
xios crucifigitur. [Et dabant ei bibere myrrhatum ui
Hiere.2. num,& non accepit.] Deus loquitur ad Hieruſalem:
Eſaiæ 5. Ego te plantaui uineam meam ueram,quomodo fa-
cta es in amaritudinem uitis alienæ? Amara uitis a-
Pſalm.68. marū uinum fecit,quod propinat domino Ieſu ut im-
pleat quod ſcriptū eſt: Dederūt in cibū meū fel,& i ſiti
mea potauerūt me aceto. Quod autē dicitur,& non ac
Matt. 27. cepit,uel ſecundū Matthæū,cū guſtaſſet noluit bibere,
hoc indicat ꝙ guſtauerit quidē pro nobis mortis ama
ritudinē,ſed tertia die reſurrexerit. Quod eñ ait Mar
cus nō accepit, intelligitur nō accepit ut biberet. Guſta
uit au-

ſuit autem ſicut Matthęus teſtis eſt,ut q̄d idē Matthęus Cōcord.
ait noluit bibere,hoc Marcus dixerit,nō accepit tacue- Euāgeli.
rit autē ꝙ guſtauerit.Sed & hoc quod ait Marcus myr
rhatum uinum intelligendum eſt Matthæum dixiſſe
cum felle mixtum.Fel quippe pro amaritudine poſuit,
& myrrhatū enim uinum amariſſimum eſt: quanquā
fieri poſſit ut & felle & myrrha uinum amariſſimum
redderetur. [Et crucifigentes eum,diuiſerunt ueſtimē Ioan.19.
ta eius,mittentes ſortem ſuper eis,quis quid tolleret.]
Hæc Ioannes euangeliſta plenius exponit, ꝙ ſcilicet
milites cætera in quatuor partes iuxta ſuum numerū
diuidentes,de tunica quæ inconſutilis erat deſuper cō
texta per totum ſortem miſerint. Quadripartita autē
ueſtis domini quadripartitam ei⁹ figurauit eccleſiam, Quadrip
toto ſcilicet orbe,qui quatuor partibus cōſtat,terrarū tit a ueſtis
diffuſam,& omibus eiſdem partibus æqualiter, id eſt, domini.
concorditer diſtributam. Tunica uero illa ſortita oīm
partium ſignificat unitatem,quę charitatis uinculo cō- Tunica i
tinetur. Si enim charitas iuxta Apoſtolū & ſuperemi- cōſutilis.
nentiorem habet uiam,& ſupereminet ſcientiæ, & ſu
per omnia præcepta eſt,merito ueſtis qua ſignificatur Ephe.3.
deſuper contexta perhibetur. In ſorte autem quid niſi
gratia dei commendata eſt? Sic quippe in uno ad o-
mnes peruenit,cum ſors omnibus placuit, quia & dei
gratia in unitate ad omnes peruenit.Et cum ſors mit-
titur,non perſonæ cuiuſcunque uel meritis, ſed occul-
to dei iudicio ceditur. Et quia, ſicut dicit Apoſtolus,
uetus homo noſter ſimul affixus eſt cruci cum illo, ut Roma.7.
euacuetur corpus peccati,ut ultra non ſeruiamus pec-
cato,quamdiu id agūt opera noſtra,ut euacuetur cor-
pus peccati,& q̄diu exterior homo corrumpitur,ut in
terior renouetur de die in diem, tempus eſt crucis. 2.Cor.4.
Hæc ſunt etiam bona opera quidem, tamen adhuc
labo-

Rom. 12. laborioſa, quorum merces requies eſt. Sed ideo dici-
Crucis latitudo. tur, ſpe gaudentes, ut requiem futuram cum hilaritate in laboribus operemur. Hanc hilaritatem ſignificat crucis latitudo in tranſuerſo ligno, ubi finguntur ma-
Altitudo nus. Per manus enim opera intelligimus, per latitudinem hilaritatem operantis, quia triſticia facit anguſtias. Per altitudinem autem, cui caput adiungitur, expectatio retributionis de ſublimi iuſticia dei qui red
Matt. 16. det unicuique ſecundum opera ſua, his quidem ſecun-
Longitudo. dum tolerantiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quærentibus uitam æternam. Ita
Longanimes. que etiam longitudo, qua totum corpus extenditur, ipſam tolerantiam ſignificat, unde longanimes dicuntur qui tolerant.
Profundum. Profundum autem quod terræ infixum eſt, ſecretum ſacramenti præfigurat. Recordaris
Ephe. 3 niſi fallor, quod uerba Apoſtoli in iſta deſignatione crucis expediantur ubi ait, in charitate radicati & fundati ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit lõgitudo, latitudo, altitudo, et profundũ. [Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.] Sunt qui arbi-
Cõcord. euangeli. trentur hora quidem tertia dominum crucifixum, à ſexta autem hora tenebras factas uſque ad nonam, ut cõſumptæ intelligantur tres horæ ex quo crucifixus eſt,
Ioan. 19. uſque ad tenebras factas. Et poſſet quidem hoc rectiſſime intelligi, niſi Ioannes diceret hora quaſi ſexta Pilatum ſediſſe pro tribunali in loco, qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraice autem Gabbatha. Sequitur enim, paraſceue paſchæ hora quaſi ſexta, & dicit Iudęis: Ecce rex ueſter & cætera. Si ergo hora quaſi ſexta Pilato ſedente pro tribunali, traditus eſt crucifigendus Iudæis, quomodo hora tertia crucifixus eſt, ſicut uerba Marci nõ intelligentes, quidam putauerunt? Iam certe dixerat Marcus, Crucifigentes eum diuiſerunt ueſtimẽta eius.

Si ergo

Si ergo eius rei geſtæ tempus uoluit commemorare, ſufficeret dicere, erat autem hora tertia, ut quid adiunxit & crucifixerunt eum? niſi quia uoluit aliquid recapitulando ſignificare quod quæſitum inueniretur, cũ ſcriptura ipſa illis temporibus legeretur, quibus uniuerſæ eccleſiæ notum erat, qua hora dominus ligno ſuſpenſus eſt, unde poſſet huius uel error corrigi, uel mẽdacium refutari. Sed quia ſciebat à militibus dominũ crucifixum, non à Iudæis, occulte oſtendere uoluit eos magis crucifixiſſe, qui clamauerunt ut crucifigeretur, quàm illos qui miniſterium principi ſuo ſecundum ſuũ officium præbuerunt. Intelligitur ergo fuiſſe hora tertia, cum clamauerũt Iudæi ut dominus crucifigeretur. Et ueraciſſime demonſtratur, tunc eos crucifixiſſe quã do clamauerunt, maxime quia nolebant uideri ſe hoc feciſſe, & propterea eum Pilato tradiderant, quod eorum uerba ſatis indicant ſecundum Ioannem. Quod ergo maxime uideri feciſſe nolebant, hoc eos hora tertia feciſſe Marcus oſtendit, ueriſſime indicans magis fuiſſe domini necatricem linguam Iudæorum, quàm militum manus. [Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus Rex Iudæorum.] Titulus poſitus ſupra crucem eius, in quo ſcriptum erat Rex Iudæorum, illud oſtendit, ꝙ nec occidendo efficere potuerunt, ut eum regem nõ haberent, qui eis manifeſtiſſima & eminentiſſima poteſtate ſecundum ſua opera redditurus eſt. Vnde in pſalmo canitur: Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion mõtem ſanctum eius. Qui apte etiam quoniam rex ſimul & pontifex eſt, cum eximiam patri ſuę carnis hoſtiam in altari crucis offerret, regis quoque qua præditus erat, dignitatem titulo prætendit, ut cũctis legere hoc eſt audire & credere uolentibus inſinuaret, ꝙ per crucis patibulum non perdiderit ſuum,

Titulus. Rex Chriſtus Pſal. 2.

peſcuit eum,& in deũ credidit?niſi intelligamus Matthęum & Marcum breuiter perſtringentes hunc locũ, pluralem numerum pro ſingulari poſuiſſe, ſicut in epiſtola ad Hebræos legimus pluraliter dictum, clauſerunt ora leonũ,cũ ſolus Daniel ſignificari intelligatur. Et pluraliter dictũ,ſecti ſunt, cũ de ſolo Eſaia tradat. Quid autem uſitatius, uerbi gratia, q̃ ut dicat aliquis, & ruſtici mihi inſultant,etiam ſi unus inſultet? Tunc enim eſſet contrarium quod Lucas de uno manifeſtauit,ſi illi dixiſſent ambos latrones conuiciatos domino,cum non poſſet ſub numero plurali unus intelligi. Cum uero dictum eſt latrones uel qui cum eo crucifixi erant, nec additum eſt ambo, non ſolum ſi ambo feciſſent poſſet hoc dici, ſed etiam quia unus hoc fecit potuit uſitato locutionis modo per pluralem numerum ſignificari. Quod uero, Luca teſtante, unus latro dominum blaſphemat, dicens: Si tu es Chriſtus, ſaluum fac temetipſum & nos, alter uero illum digna inuectione redarguit, & dominum fideli ſupplicatione precatur, dicens: Domine, memento mei cum ueneris in regnum tuum, uſque hodie geri in eccleſia uidemus, cum mundanis tacti afflictionibus ueri ſimul & falſi Chriſtiani, illi quidem qui ficta mente dominicæ paſſionis ſacramenta geſtant, ad præſentis uitæ gaudia cupiunt liberari à domino. At qui ſimplici intentione cum Apoſtolo non gloriant niſi in cruce dñi noſtri,ita potius à præſentibus ærũnis optant erui,ut ſpiritũ ſuũ in manus ſui cõmendent autoris,unaq; cũ ipſo regni cœleſtis deſiderent eſſe participes.Vnde bene ille,qui fide dubia dñm precabatur, funditus eſt contemptus à dño, neq; ulla reſponſione dignus habitus. At uero preces illius,qui æternã à ſe ſalutem quærebat, pia mox dñs exauditione ſuſcipere

Cõcord. Euãgeli.

Hebrę. 11.

Danie. 6.

Galat. 5.

dignatus eſt. Quia nimirum quicunq; in tribulationibus poſiti temporalia tantum à domino ſolatia requirunt, temporalibus ſe pariter & æternis gaudijs priuant. Qui autẽ ueraciter bona patriæ cœleſtis ſuſpirant, ad hæc abſq; ulla dubietate Chriſto miſerãte per ueniunt. [Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per
Sol quare obſcurat' totam terram uſq; in horam nonam.] Clariſſimum mundi lumen retraxit radios ſuos, ne aut pendentem uideret dominum, aut impij blaſphemantes ſua luce fruerentur. Et notandum quòd dominus ſexta hora, hoc eſt, receſſuro à centro mundi ſole crucifixus ſit: diluculo autem, hoc eſt, oriente iam ſole, reſurrectionis ſuæ myſteria celebrarit. Statu enim temporis ſignauit
Roma.4. quod effectu operis exhibuit: quia mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtificatio
Geneſ.3. nem noſtram. Nam & Adam peccante ſcriptum eſt, q; audierit uocem domini dei ambulantis in paradiſo ad auram poſt meridiem. Poſt meridiem, nempe inclinata luce fidei: ad auram uero, refrigeſcente feruore charitatis. Deambulans autem audiebatur, qa ab homine peccante receſſerat. Rationis ergo imò diuinæ pietatis ordo poſcebat, ut eodem tẽporis articulo quo tunc Adæ præuaricanti occluſerat, nunc latroni dominus pœnitenti ianuam paradiſi reſeraret: & qua hora primus Adam peccando mortem huic mundo inuexerat,
1.Cor.15. eadem hora ſecundus Adam mortem moriendo deſtrueret. [Et hora nona exclamauit Ieſus uoce magna, dicens: Eli, eli, lamaſabachthani, quod eſt interpretatũ: Deus meus, deus meus, ut quid dereliquiſti me?] Principio uigeſimi primi pſalmi uſus eſt: illud quod in medio uerſiculi legitur, reſpice in me, ſuperfluum eſt. Legitur eñ in Hebræo Deus meus, deus meus, quare me dereliquiſti? Nec mireris uerborũ humilitatẽ, que

rimonias

rimonias derelicti,cum formã ſerui ſciens ſcandalum crucis uideas. Sicut eñ eſurire,& ſitire,& fatigari,non erãt propria diuinitatis ſed corporales paſſiones, ita & quod dicit,ut quid me dereliquiſti,corporalis uocis erat propriũ:quia ſolet ſecundũ naturã corpus nullatenus uelle à ſibi cõiũcta uita fraudari. Licet enim & ipſe ſaluator hoc dicebat,ſed proprie oſtẽdebat corporis fragilitatẽ manens uirtus & ſapiẽtia dei. Vt homo ergo loquitur meos circũferens motus, ꝙ in periculis poſiti à deo nos deſeri putam⁹,ut homo turbat,ut homo flet,ut homo crucifigit. [Et quidam de circunſtantibus audientes,dicebant: Ecce Heliã uocat.] Non omnes ſed quidã, quos arbitror milites fuiſſe Romanos,non intelligentes ſermonis hebraici proprietatẽ, ſed ex eo quod dixit,eli,eli,putantes Heliam ab eo inuocatum. Sin autẽ Iudęos qui hoc dixerint,intelligere uolueris,& hoc more ſibi ſolito faciũt,ut dominũ imbecillitate infamẽt,qui Helię auxiliũ deprecetur. [Currens autẽ unus,& implens ſpongiã aceto, circumponensq; calamo,potum dabat ei,dicẽs: Sine, uideamus ſi ueniat Helias ad deponendum eũ.] Quã ob cauſam dño acetum ſit potui datũ,Ioannes oſtendit plenius,dicens: Poſtea ſciẽs Ieſus quia iã omnia cõſummata ſunt, ut cõſummaretur ſcriptura,dicit: Sitio. Vas autẽ poſitum erat aceto plenũ. Illi ergo ſpongiã plenã aceto,hyſopo circumponentes,obtulerunt ori eius. Vidit ergo quoniã cõſummata ſunt omnia,quæ oportebat ut fierent anteq̃ acciperet acetũ,& traderet ſpiritũ. Atq; ut hoc etiã cõſummaretur,quod ait, Et in ſiti mea potauerũt me aceto,Sitio,inqt. Tanq̃ hoc diceret,hoc munus feciſtis,date quod eſtis. Iudæi quippe ipſi erant acetum degenerãtes à uino patriarcharum & prophetarum tanq̃ de pleno uaſe, de iniquitate mundi huius impleto,

Ioan. 19.

Pſalm. 68.

Iudæi acetum.

impleto, cor habentes uelut ſpongiam cauernoſis quodammodo atque tortuoſis latibulis fraudulentam. Hy-
Hyſop'. ſopum, cui circumpoſuerunt ſpongiam aceto plenam quoniam herba eſt humilis, & pectus purgat, ipſius Chriſti humilitatem congruēter accipimus, quam circundederunt & ſe circumueniſſe putauerunt. Vnde il-
Pſalm. 50. lud in pſalmo: Aſperges me hyſopo, & mūdabor: Chriſti nanq; humilitate mundamur, quia niſi humiliaſſet
Philip. 2. ſemetipſum factus obediens patri uſq; ad mortem crucis, nō utiq; ſanguis eius in peccatorum remiſſionem,
Arundo. hoc eſt, in noſtri mundationem fuiſſet effuſus. Per arundinem uero, cui impoſito eſt ſpongia, ſcriptura ſignificatur, quæ implebatur hoc facto. Sicut enim lingua dicitur uel Græca, uel Latina, uel alia quælibet ſonum ſignificans qui lingua promitur, ſic arundo dici poteſt litera, quæ arundine ſcribitur. Sed ſignificantius ſonos uocis humanę uſitatiſſime dicimus linguas: ſcripturam uero arundinem dici quo minus uſitatum, eò magis eſt myſtice figuratum. [Ieſus autem emiſſa uoce magna, expirauit.] Quid hac uoce magna
Lucæ 23. dixerit dominus, Lucas aperte deſignat, dicens: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hęc,
Ioan. 19. inquit, dicens expirauit. Quod uero ſcribit Ioannes, quia cum accepiſſet Ieſus acetum dixit, Conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritū, inter illud quod ait cōſummatū eſt, & illud & inclinato capite tradidit ſpiritum, emiſſa eſt uox illa magna quam tacuit Ioannes, cæteri autem tres cōmemorauerūt. [Et uelū
Nota. templi ſciſſum eſt in duo, à ſurſum uſque deorſum.]
Velū templi ſcinditur. Scinditur uelum tēpli, ut arca teſtamēti & omnia legis ſacramenta quæ tegebantur, appareāt, atq; ad populū tranſeant nationum. Ante etenim dictū fuerat, Notus
Pſalm. 71. in Iudæa deus, in Iſrael magnū nomen eius: nunc autem,

tem, Exaltare ſuper cœlos deus, & ſuper omnē terrā, inquit, gloria tua. Et in Euāgelio prius dixit, In uiam gentium ne abieritis, poſt paſſionem uerò ſuā, Euntes, inquit, docete omnes gentes. [Videns autem cēturio, qui ex aduerſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè homo hic filius dei erat.] Manifeſta cauſa miraculi centurionis exponitur, ꝙ uidens dominū ſic expiraſſe, hoc eſt ſpiritum emiſiſſe dixerit: Verè homo hic filius dei erat. Nullus enim habet poteſtatem emittendi ſpiritum, niſi qui animarum conditor eſt. Et hoc cōſiderandum eſt, ꝙ centurio ante crucem in ipſo ſcandalo paſſionis uerè dei filium confiteatur, & Arrius in eccleſia prædicet creaturam. Vnde merito per Centurionem fides eccleſiæ deſignatur, quæ uelo myſteriorum cœleſtium per mortem dñi reſerato, cōtinuo Ieſum & uerè iuſtum hominē, & uerè dei filiū ſynagoga tacente confirmat. [Erant autē & mulieres de longe aſpicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater, & Salome: & cū eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabāt ei.] Iacobū minorē dicit Iacobū Alphæi, qui & frater dñi dicebatur, eò ꝙ eſſet filius Mariæ matertera dñi, cuius in Euangelio ſuo meminit Ioānes dicēs: Stabat autē iuxta crucē Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ. Maria autē Cleophę uidet eā dicere à patre ſiue à cognatione. Vocabat uero minor Iacob⁹ ad diſtinctionē maioris Iacobi, uidelicet filij Zebedæi, q inter primos Apoſtolos uocat⁹ eſt & elect⁹ à dño. Conſuetudinis autē Iudaicę fuit, nec ducebat in culpā more gētis antiquo, ut mulieres de ſubſtātia ſua uictū atq; ueſtitū pceptorib⁹ miniſtrarēt, hoc qa ſcādalū facere poterat, in natiōibus Paulus abieciſſe ſe memorat. Nunqd nō habemus poteſtatē ſorores mulieres circūducēdi, ſicut &

Pſalm. 56.
Matt. 10.
Matt. 28.
Centurio myſtice.
Iacobus minor.
Matertera Chri.
Ioann. 19.
1. Cor. 9.

Ro.15. & cut & cęteri Apoſtoli faciūt? Miniſtrabāt autē dn̄o de
1.Cor.9. ſubſtātia ſua, ut meteret earū carnalia, cuius illæ mete-
bant ſpiritalia. Non quo indigeret cibis dn̄s creatura-
rū, ſed ut typum oſtēderet magiſtrorū, ꝙ uictu atq; ue
ſtitu ex diſcipulis deberēt eſſe contenti. Sed uideamus
quales comites habuerit, Mariā ſcilicet Magdalenē à
qua ſeptem dæmonia eiecerat, & Mariā Iacobi, & Io
Marci 16. ſeph matrē materterā ſuā, & alias quas in cæteris euā
& Luc. 8. gelijs legimus. [Et cū iā ſero eſſet factū, qa erat para-
ſceue, q̄d eſt ante ſabbatū, uenit Ioſeph ab Arimathæa
Decurio. nobilis decurio.] Decurio uocatur, ꝙ ſit de ordine cu
riæ & officiū curiæ adminiſtret, qui etiā curialis à pro
Arimathæa. curādo munera ciuilia ſolet appellari. Arimathæa au
tē ipſa eſt Ramathaim ciuitas Helchanæ & Samuelis
Paraſceue. in regiōe Thamnitica iuxta Dioſpolim. Paraſceue ue-
ro Græcè, Latinè præparatio dicit. Quo noīe Iudæi,
qui inter Græcos morabātur, ſextā ſabbati appellabāt,
eo ꝙ in illo ea quę requiei ſabbati neceſſaria eſſent, prę
parare ſolerent, iuxta hoc quod de māna quondā præ
ceptum eſt: Sexta autē die colligetis duplū & cætera.
Exod. 16. Quia ergo ſexta die factus eſt homo, & tota eſt mun-
Gene. 2. di creatura pfecta, ſeptima autē cōditor ab opere ſuo
requieuit, unde & hāc ſabbatū, hoc eſt, requiem uoluit
appellari, recte ſaluator eadem ſexta die crucifixus, hu
manæ reſtaurationis impleuit arcanū. Ideoq; cum ac-
cepiſſet acetum, dixit: Conſummatum eſt, hoc eſt,
ſextæ diei quod pro mundi refectione ſuſcepi iam to-
tum eſt opus expletum. Sabbato autem in ſepulchro
requieſcens, reſurrectionis quæ octaua die uentura
erat, expectabat aduentum. Vbi noſtræ ſimul de-
Sexta ætas. uotionis ac beatæ retributionis prælucet exemplum,
quos in hac quidem ſexta ſeculi ætate pro domino pa
Septima ti, & uelut mundo neceſſe eſt crucifigi. In ſeptima
uero

uero ætate, id eſt, cum leti quis debitum ſoluit, corpora quidem in tumulis, animas autem ſecreta in pace cum domino manere, & poſt bona oportet opera quieſcere, donec octaua tandem ueniente ætate etiam corpora ipſa reſurrectione glorificata cum animabus ſimul in corruptionem æternæ hæreditatis accipiant. [Venit, inquit, Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnum dei. Et audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.] Magnæ quidem Ioſeph iſte dignitatis ad ſeculū, ſed maioris apud deum meriti fuiſſe laudatur. Talem nanq; exiſtere decebat eum, qui corpus domini ſepeliret, qui & per iuſticiam meritorum tali miniſterio dignus eſſet, & per nobilitatem potentiæ ſecularis facultatem poſſet obtinere miniſtrandi. Non enim quilibet ignotus aut mediocris ad præſidem accedere, & crucifixi corpus poterat impetrare. [Ioſeph autem mercatus eſt ſindonem, & deponens eum inuoluit ſindone.] Et ex ſimplici ſepultura domini ambitio diuitum condemnatur, qui ne in tumulis quidem poſſunt carere diuitijs. Poſſumus autem iuxta intelligentiam ſpiritalē hoc ſentire, quòd corpus domini non auro, non gemmis et ſerico, ſed linteamine puro obuoluendum ſit, quanquam & hoc ſignificet, quòd ille in ſindone munda inuoluat Ieſum, qui pura eum mente ſuſceperit. Hinc eccleſiæ mos obtinuit, ut ſacrificium altaris non in ſerico, neque in panno tincto, ſed in lino terreno celebretur ſicut corpus eſt domini in ſindone munda ſepultum: iuxta quod in geſtis pontificalibus à beato papa Syluestro legimus eſſe ſtatutum. [Et poſuit eum in monumento quod erat exciſum de petra, & aduoluit lapidem ad oſtium monumenti.] De monumento domini ferunt qui noſtra ætate de Hieroſolymis Britanniam uenere, quòd

Ætas. Octaua ætas.

Ioſeph laudatur.

Ambitio diuitum in ſepultura.

Corporalis ratio.

Sepulchri domini forma.

domus fuerit rotunda de ſubiacente rupe exciſa tantæ altitudinis, ut intro conſiſtens homo uix manu extenta culmen poſſit attingere, quæ habet introitum ab oriente, cui lapis ille magnus aduolutus atque impoſitus eſt. In cuius monumenti partẽ aquilonari ſepulchrum ipſum, hoc eſt, locus dominici corporis de eadem petra factus eſt ſeptem habẽs pedes longitudinis, trium uero palmarum menſura cætero pauimento altius eminens. Qui uidelicet locus non deſuper, ſed à latere meridiano per totum patulus eſt, unde corpus inferebatur. Color autem eiuſdem monumenti ac loculi rubicundo & albo dicitur eſſe permixtus. [Maria autem Magdalene & Maria Ioſeph aſpiciebant ubi poneretur.] In Luca legimus, quia ſtabant omnes noti eius à longe, & mulieres quæ ſecutæ erant eum. His ergo notis Ieſu poſt depoſitum eius corpus ad ſua remeantibus, ſolæ mulieres quæ arctius amabant, funus ſubſecutæ, quomodo poneretur inſpicere curabant, ut ei tempore congruo munus poſſent deuotionis offerre. Sed & hactenus ſanctæ mulieres die paraſceues, id eſt, præparationis idem faciunt, cum animæ humiles, & quo maioris ſibi conſciæ fragilitatis, eo maiori ſaluatoris amore feruentes paſſionis eius ueſtigijs in hoc ſeculo, quo requies eſt præparanda futura diligenter obſequuntur, & ſi forte ualeant imitari, pia curioſitate quo ordine ſit eadem paſſio completa perpendunt.

Color monumenti.

Luc. 23.

In cœna domini. Ioan. 13.

ANte diem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Scriptu-

SCripturus euangeliſta Ioannes memorabile illud domini myſterium, quo diſcipulis in paſcha priuſquam ad paſſionem iret, pedes lauare dignatus eſt, primo ipſum nomen paſchę quid myſtice ſignificaret aperire curauit, ita incipiens: Ante diem feſtum paſchæ, ſciens Ieſus quia uenit hora eius ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Paſcha quippe tranſitus interpretat̃, nomen ex eo uetus habens, quòd tranſierit in eo dominus per Aegyptum, percutiens primogenita Aegypti, et filios Iſrael liberans, & quòd ipſi filij Iſrael tranſierint illa nocte de Aegyptia ſeruitute, ut uenirent ad terram promiſſæ olim hæreditatis & pacis. Myſtice autem ſignificãs, ꝙ in eo dñs trãſiturus eſſet ex hoc mũdo ad patrẽ, & ꝙ eius exẽplo fideles abiectis tẽporalibus deſiderijs, abiecta uitiorũ ſeruitute, continuis uirtutũ ſtudijs tranſire debeant ad promiſſionẽ patriæ cœleſtis. Quomodo aũt tranſierit Ieſus ex hoc mũdo ad patrem, pulchro ſermone deſignat Ioannes euangeliſta cum dicit: Cum dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id eſt, in tantum dilexit, ut ipſa dilectione uitam ad tempus finiret corporalem, mox de morte ad uitam, de hoc mundo tranſiturus ad patrem. Maiorem nanque hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis. Vnde recte uterque tranſitus, & legalis uidelicet & euangelicus, ſanguine conſecratus eſt. Ille agni paſchalis, iſte eius de quo dicit Apoſtolus: Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Iſte ſanguine fuſo in cruce, ille in crucis modum medio limine, & ſuperluminari medijs aſperſo in poſtibus.

[Paſcha. | Exod. 12. | Ioan. 15. | 1. Cor. 5. | Exod. 12.]

¶ Et cœna, inquit, facta cum diabolus iam miſiſſet in cor ut traderet eum Iudas Simonis Iſcariotes,

ſciẽs quia omnia dedit ei pater in manus,& quia à deo exiuit,& ad deum uadit,ſurgit à cœna, & ponit ueſtimenta ſua.] Locuturus de maxima humilitate aſſumptæ humanitatis prius commemorat æternitatem diuinæ poteſtatis, ut & ipſum uerum deum hominemq́ demonſtraret, & ut nos illius præcepti admoneat, ut
Eccleſi. 3. quanto magni ſumus, humiliemur in omnibus. Homo
Chriſtus deus uer⁹ & homo uerus. erat uerus, qui hominum pedes tangere ac lauare, per hominẽ tradi, atq; ab hominibus poterat crucifigi: deus erat uerus cui omnia dedit pater in manus, quia à deo exiuit,& ad deum rediјt. Sciebat ergo dominus q̃a diabolus iam miſerat in corde Iudæ, ut traderet eum, ſciebat quia omnia dedit ei pater in manus: inter quæ omnia & ipſum traditorem, & eos quibus tradendus erat, et mortem quam erat paſſurus, ut de his omnibus quæ uellet faceret, malumq́ eorum ſua potentia conuerteret in bonum. Sciebat quia per humilitatem incarnationis à deo exiuit,& per uictoriã reſurrectionis ad deũ erat rediturus, nec deũ cum inde exiret, nec nos deſerens cum rediret. Sciebat quidem omnia hæc,& tamen in magnæ ſuæ indicium pietatis, in magnæ noſtræ exemplum humilitatis ſurgit à cœna, & ponit ueſtimenta ſua, lauit pedes diſcipulorum, non dei domini, ſed hominis ſerui implens officium, ut eius quoque pedes humiliter ablueret, cuius manus in ſua traditione nouerat procaciter eſſe polluendas. Quod ſi altiori indagine myſterium hoc humilimum noſtri ſaluatoris pertractare delectat, cœna hęc ſacroſancta in qua cum diſcipulis recubuit dominus, tempus ſignificat uniuerſum, quo corporaliter in eccleſia demoratus, & dapibus uerbi ſalutaris ac miraculorum ſuorum dulcedine cunctos longe lateq́ pauit, & ipſe audientium fide ac dilectione paſtus eſt; quia quotquot ad gratiam ueritatis con-

Chriſti magnæ humilitatis exemplum.

Cœna myſtice quid ſignificet.

tis conuertit,per hos nimirum corporis ſui,quod eſt ec-
cleſia,quaſi more ueſcentium fecit augmentum. Surre- Surgit à
xit autem à cœna, & poſuit ueſtimēta ſua,quando tem- cœna.
poraliter cum hominibus amplius conuerſari deſiſtēs,
membra corporis aſſumpti depoſuit in cruce. Accepto Linteo p̄-
linteo prçcinxit ſe,quando accepto à patre mandato pa- cingit ſe.
tiendi, pro nobis in ipſo paſſionis exercitio ſua mem-
bra circundedit. Solet nanq; per linteum,quod multi-
fario tormentorum labore conficitur, afflictio paſſio-
num figurari. Et dominus ponens ueſtimenta linteo
prçcingitur,ut ſignificet ſe habitum corporis,quem in-
duit,non ſine preſſura dolorum,ſed longa crucis tribu-
latione deponere. Miſit aquam in peluim,& cœpit la- Aquā in
uare pedes diſcipulorum,& extergere linteo quo erat peluim
præcinctus,quādo defunctus in cruce aquam unà cum miſit.
ſanguine de latere ſuo profudit in terram, quibus cre-
dentium opera mundaret, eademq; opera non ſolum
paſſionis ſacramētis ſanctificare,ſed etiam eiuſdem ex-
emplis confirmare dignatus eſt. Quod autem inchoa-
ta pedum lauatione dicitur,uenit ergo ad Simonē Pe-
trum,non ita intelligendum eſt, quaſi poſt aliquos ad
illum uenerit, ſed quia ab illo qui primus Apoſtolorū
erat,cœperit, & ille tale miniſterium, quia myſterium
neſciebat,non fruſtra horruerit. Quod etiam quilibet
eorum acturus fuiſſe non dubitatur, ſi non illa terre-
retur ſententia, qua Petro dictum eſt: [Si non lauero Pedum la-
te,non habebis partem mecum.] Vbi aperte monſtra- uatio.
tur, quòd hæc pedum lauatio ſpiritalem carnis & ani-
mæ purificationem,ſine qua ad conſortiū Chriſti per-
uenire non poteſt,inſinuat. Vnde Petrus hæc audiens,
ſolito mox amoris diuini feruore correptus,reſpondit:
[Domine, non tantum pedes meos, ſed & manus &
caput.] Ac ſi aperte dicat: Quia iam te docente intelli-

go,quòd

go, quòd lauando pedes meos errata mea te mundare ſignificas, non ſolum pedes, ſed & manus & caput tibi lauandum offero: quia non ſolum inceſſu, ſed etiam actu, uiſu quoq;, auditu, guſtu, olfactu et tactu, multa me committere quæ à te debeant dimitti non ambigo. Sed feruido amatori quid reſpondeat dominus, quomodo hunc ad intelligentiam myſticæ lauationis paulatim prouocet audiamus. [Qui lotus eſt, inquit, non indiget niſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus.] Manifeſte denũciat, quòd lauatio pedum illa remiſſionem quidem peccatorum deſignaret, non tamen ea quæ ſemel in baptiſmate datur, ſed illa potius qua quotidiani fidelium reatus, ſine quibus in hac uita non uiuit quotidiana eius gratia mundantur. Pedes nanque, quibus incedentes terram tangimus, ideoq; eos à contagio pulueris, ſicut reliquum corpus, immunes cuſtodire nequimus, ipſam terrenæ inhabitationis neceſſitatem deſignant: qua in quantum quotidie deſides nos & negligentes afficimur, in tantum etiam ut magni quique & ſummæ conuerſationis uiri à cœleſti, quam maxime diligunt, contemplatione reuocantur, ut ſi di-
1. Ioan. 1. xerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducamus, & ueritas non ſit in nobis. Qui ergo lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus. Quia qui ablutus eſt fonte baptiſmatis in remiſſionem omnium peccatorum, non indiget rurſus, imò non poteſt eodem modo ablui, ſed quotidiana tantum mundanæ conuerſationis contagia neceſſe habet quotidiana ſui redemptoris indulgentia tergantur. Eſt em̃ toto actionum ſuarum corpore mundus, exceptis dũtaxat ijs, quæ menti neceſſitate curæ temporalis adhæſerunt, ob quorum quotidianam ſordidationem ſimul
Matth. 6. & emundationem quotidie dicimus orantes: Et dimit-
te nobis

te nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debito Lucæ 11.
ribus noſtris. Verum hæc de Apoſtolis eorumq́ꝫ ſimili
bus dicta ſunt, beati uidelicet & immaculati, qui timen Pſal.118.
tes dñm ambulant in uijs eius. At nos qui diuini ſæpe
timoris obliti, iter lęuũ incedimus, non illa leui & quo-
tidiana orationũ ſolẽnitate poſſumus ab erratuum no
ſtrorũ ſorde liberari, ſed maior neceſſe eſt inquinatio
maiori orationũ, uigiliarũ uel ieiuniorꝵ, lachrymarꝵ at
que eleemoſynarũ exercitio purget: ipſo nimirũ interi
us ueſtigia cordis noſtri mũdante, qui ſedẽs in dextera
dei per aſſumptæ habitũ humanitatis quotidie interpel
lat pro nobis. Poſtq̃ uero lauit pedes diſcipulorũ domi Chriſtus
nus, accepit ueſtimẽta ſua, & cum recubuiſſet, iterũ ape poſt laua
ruit uerbo miniſterium lauationis, q̃d eis paulò antè fa tionẽ ac-
cto necdũ ſciẽtibus exhibuerat. Quia poſtq̃ patiẽdo in cipit ueſti
cruce lauachrum nobis remiſſionis cõſecrauit, accepit mẽta ſua.
mẽbra iam immortalia quę mortalia poſuerat: & cum
poſt reſurrectionem apparuiſſet diſcipulis, ac familia-
riter cum eis eſſet etiam in conueſcendo per dies qua Actuũ 1.
draginta conuerſatus, expoſuit eis utilitatem ſuæ paſ-
ſionis, cuius eatenus, quia uirtutem myſticam neſcie-
bant, euentum ſatis timebant. [Si ergo, inquit, laui Chriſtus
ueſtros pedes, dominus & magiſter, & uos debetis al- dominus
ter alterius lauare pedes.] Quæ uidelicet ſententia, & & magi-
ad literam & ad myſticum ſenſum recte accipi, & de- ſter lauit
uote debet impleri. Ad literam quidem, ut per charita diſcipulo
tem ſeruiamus inuicem, non ſolum in lauando pedes rum pe-
fratrum, ſed etiam in quibuſlibet eorum neceſſitatibus des.
adiuuandis. Ad myſticũ uero intellectum, ut ſicut dñs
nobis peccata pœnitentibus dimittere cõſueuit, ita etiã Mat.6.
nos peccãtibus in nos fratribus dimittere feſtinem⁹. Si Marci 11.
cut ille lauit nos à peccatis noſtris interpellando patrẽ
pro nobis, ita et nos ſi ſimus fratrem noſtrum peccare 1.Ioan.5.

pecca-

peccatum non ad mortem, petamus ut detur ei uita
Iaco. 5. peccanti non ad mortem. Et ſicut Iacobus Apoſtolus admonet, confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicē ut ſaluemur: ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit, ſic & nos inſtante temporis articu-
1. Ioan. 3. lo pro fratribus animas ponamus. Sequitur: [Amē dico uobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo, neq; apoſtolus maior eo qui miſit illum.] Hoc ideo dixit, quia lauerat pedes ſeruorum ſuorū dominus, & ipſe qui mi-
Apoſtolus. ſit eorum quos miſit. Apoſtolus Græcè, Latinè dicitur miſſus, ut oſtenderet ea quæ excelſus fecit humiliter, multo magis humilibus & infirmis humiliter eſſe faciēnda. Sed ut hoc in loco ſpiritalis intellectus commo-
1. Petri 2. neret, quia ſi ipſe qui peccatum non fecit, nec inuentus
Eſaiç 53. eſt dolus in ore eius, interpellat pro noſtris exceſſibus, multo magis ipſi debeamus orare pro inuicē. Sed etſi dimittit nobis ille, cui non habemus quod dimittamus, multo magis oportet nos alterutrum dimittere nobis debita noſtra. Quod ipſum Apoſtolus quoque
Epheſi. 4. prçcipiens ait: Eſtote autem inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem ſicut & deus in Chriſto donauit uobis. [Si hæc, inquit, ſcitis, beati eritis ſi feceri-
Salutaris noſtri ſaluatoris ſententia. tis ea. Salutaris hæc multum noſtri ſaluatoris, & ſedulo eſt cogitanda ſententia: quia beati erimus ſciendo cœleſtia præcepta, ſi tamen ea quæ nouimus operando ſectemur. Qui enim cognita eius mandata ſeruare negligit, beatus eſſe non ualet: qui hæc uel cognoſcere contemnit, multo longius à beatorum ſorte ſecluditur. Congruit his pſalmiſta, qui mortalium corda perpendens, æque omnes beatitudine amare, ſed paucos ubi eſt quærere conſpiciens, ipſe quæ ſit maxima in hac uita hominis beatitudo manifeſte proteſtatus eſt,
Pſal. 118. dicens: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege

domini. Et ne putaretur hęc uia immaculatorum ac beatorum ab imperitis paſſim & rudibus poſſe comprehendi, conſequenter adiunxit & ait: Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde exquirũt eum. Quapropter chariſſimi rogemus eius clementiam qui mandauit mandata ſua cuſtodiri nimis, ut dirigat ipſe uias noſtras ad cuſtodiendas iuſtificationes ſuas, ipſe poſt cuſtodiam mãdatorum ſuorum ad beatitudinem nos ſuæ perpetuę uiſionis inducat Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIARVM QVADRAGEſimalium Bedæ presbyteri finis.

BEDAE PRESBYTERI

HOMILIAE HYEMALES de ſanctis.

In uigilijs ſancti Andreæ. Ioannis 1.

IN illo tempore, Stabat Ioannes, et ex diſcipulis eius duo: & reſpiciens Ieſum ambulantem dicit: Ecce agnus Dei: et audierunt eum duo diſcipuli loquẽtes, & ſecuti ſunt Ieſum. Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

TANTA ac talis eſt diuinę ſcripturæ ſublimitas, ut non ſolum uerba, quæ à ſanctis uel ab ipſo domino dicta referuntur, ſed etiam circunſtantia rerum, quæ ſimpliciter poſita uidentur, ſpiritalibus ſit plena myſterijs. Ecce enim narrãte Euã-

geliſta, fratres chariſſimi, audiuimus, Quia ſtabat Ioannes, & diſcipuli eius duo, & reſpiciens Ieſum ambulãtem dicit: Ecce agnus dei, ſtatimq́ꝫ cognouimus, imò iam notũ ad memoriã reuocauimus, quare Ieſum præcurſor ſuus agnũ dei uocauerit: quia uidelicet eum præ cæteris mortalibus ſingulariter innocentem, hoc eſt, ab omni peccato mũdum nouit: quia nos ſanguine ſuo redempturũ (quia dona ſui uelleris ſpõte largiturũ, ex quo ueſtẽ nobis nuptialẽ facere poſſimus, id eſt, exẽpla uiuendi nobis relicturũ) prȩuidit, quibus in dilectione calefieri deberemus. Hoc eſt ergo teſtimoniũ p̃curſoris domini, qđ facile patet fidelibus cum amoris intimi fomitẽ audientiũ cordibus infundit. Sed nõ eſt putandũ, qđ ſine certi ratione myſterij hoc relaturus euãgeliſta prȩmiſerit, ſtetiſſe Ioannẽ cũ diſcipulis, Ieſum uero ambulaſſe, & illo utiq; ambulaſſe ubi ſequẽtibus ſe diſcipulis Ioannis manſionẽ in qua habitabat oſtenderet, cȩteraq́ꝫ huiuſmodi, quæ ſequentia lectionis euangelicȩ cõmemorant, ſi enucleatius diſcutiãtur, inueniemus cœleſtibus redundare myſterijs. Stabat enim Ioannes, & reſpexit Ieſum, quia in magno iam culmine perfectionis animi greſſum fixerat, unde iure celſitudinem diuinæ maieſtatis mereretur intueri. Stabat, quia illam uirtutum arcẽ conſcenderat, à qua nullis tẽtationum poſſet improbitatibus deijci. Stabant cum illo et diſcipuli, quia magiſteriũ eius corde ſequebãtur immobili. [Et reſpiciẽs, inquit, Ieſum ambulantem, dicit: Ecce agnus dei.] Ambulatio Ieſu diſpenſationem incarnationis, qua ad nos uenire ac nobis exempla uiuendi præbere dignatus eſt, inſinuat, ſicut manſio eius æternitatem diuinitatis, in qua ſemper eſt patri æqualis, aptiſſime deſignat. Reſpiciẽs ergo Ieſum ambulantem Ioannes dicit: Ecce agnus dei, quia uidens eum inter homines conuer-

Stabat Ioannes.

Stabãt diſcipuli Ioannis.

Ambulatio Ieſu.

conuerſantem profectumq; illis uitæ cœleſtis & factis demonſtrantē, & uerbis apertè pronunciabat, quia nō ipſe ut putabant, ſed ille eſſet, qui ad redemptionē generis humani à deo patre miſſus eſſet in mundum, ille qui formam innocentiæ & patienciç in ſe credentibus eſſet daturus, de quo in carne uenturo præcinens propheta dicebat: Sicut ouis ad occiſionē ducetur, & ſicut agnus coram tondente ſe ſine uoce ſic obmuteſcet. Et iterū: Ipſe autē uulneratus eſt propter peccata noſtra, & liuore ei⁹ ſanati ſumus. [Et audierūt eū duo diſcipuli loquentē, et ſecuti ſunt Ieſum.] Teſtimoniū perhibēte Ioanne, quia Ieſus eſſet agnus dei, ſecuti ſunt illū duo diſcipuli, magis deſiderantes ab ipſo Ieſu, quā à prçcurſore illius uerbū gratię percipere, quo & ipſi mererent in agnorum dei ſorte cōputari. Benè aūt duo diſcipuli ſunt inuenti, qui dominū primi ſequerētur, ut etiā myſticè deſignarēt, omnes qui illum perfecte ſequerētur, gemina dilectione deuotos eſſe debere, hoc eſt, & eiuſdem ſui redemptoris & fratrū ſimul amore flagrātes. [Cōuerſus aūt Ieſus, et uidēs eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis?] Non potuit ignorare dominus, quid ſequentes ſe diſcipuli Ioannis quęrerent, ſed in eo q; ad illos ſe ſequētes cōuertitur, q; ipſe prior quid quæreret interrogat, q; dat eis fiduciā quæq; uellent rogandi, manifeſte innotuit quantum bonis noſtris ſtudijs delectetur, q̄ libenter iter ueritatis inchoātibus ipſe auxilium laturus occurrat. [Qui dixerūt ei: Rabbi, quod dicitur interpretatū, magiſter, ubi habitas?] Nolebāt tranſitorie magiſterio ueritatis perfrui, ſed māſionē potius, in qua habitaret, inquirebāt: quatenus & tunc liberius in ſecreto uerbis illius imbui, & exinde ſæpius eum poſſent uiſitare plenius inſtruendi. Vnde & ipſe, quia illos bene petentes, quærentes, pulſantes uidit, libens eis

Eſaię 53.

Quare duo diſcipuli inuēti qui ſequerent dominū.

Manſio Chriſti.

ſecretarium ſui reſerauit arcani, eoſq́ introducẽs ueritatis euangelicæ, rudimentis quæ deſiderabant, illuſtrauit. Nam ſequitur: [Dicit eis: Venite, & uidete. Statimq́ ſubiungitur: Venerunt & uiderunt ubi maneret, & apud cũ manſerunt die illo.] Quod ſi altiore ſenſu libet inſpicere, quid nobis agendum inſinuent diſcipuli in eo quòd ad dñm quidẽ ambulantem uenerunt, ſed locũ cõtinuo ubi habitaret inqrebãt, admonẽt utiq́ nos, ut quoties incarnationis eius tranſitũ ad mentẽ reducimus, ſolicito ſemper eum corde rogemus, ut habitationem nobis æternę ſuę manſionis, quę eſt apud patrem, oſtendere dignetur, dicentes cũ Moyſe: Dñe, oſtẽde nobis gloriam tuam.

Exod. 33.

Chriſtus diſcipulos uenire cur præcipiat.

Quia autem ipſe diſcipulos uenire & ubi maneret uidere præcipit, uirtutum profecto ſtudiũ, quibus ad ęterna gaudia perueniamus, ſubeundum nobis oſtendit. Venire etenim poſt Ieſum eſt, ut manſionẽ eius uidere poſſimus bonis operibus, quæ ipſe pręmonſtrauit inſiſtere horumq́ quotidianis profectibus ad celſitudinẽ diuinæ uiſionis attingere. [Venerunt, inquit, & uiderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illa: hora autem erat quaſi decima.]

Exod. 20.

Venire decima hora qd ſit.

Quia lex in decem præceptis data eſt, ſolet in denario numero perfectio legis indicari. Bene ergo decima hora uenerunt diſcipuli, ut manſionem Ieſu uiderẽt: quia nimirum neceſſe eſt, ut qui deum uidere deſiderat, dei ſe mandatis humiliter ſubdat: quiq́ luce diuinæ cõtemplationis poſtmodũ frui appetit prius adiuuante dño decalogum legis per opera lucis quaſi decẽ horas diei ſole illuſtrãte cõpleat. Et illi qdẽ die illo manẽtes apud dñm, feliciſſima ueritatis ſpeculatione ueſperam expectabant At uero oẽs electi poſt operum bonorũ perfectionẽ, poſt impleta legis dei p̄cepta perpetuũ & nulli fini obnoxiũ diẽ ſunt cũ illo acturi, illũ uidelicet quẽ ui

dere

dere deſiderans propheta cãtabat: quia melior eſt dies
una in atrijs tuis ſup millia. [Erat autẽ Andreas frater
Simonis Petri, unus ex duobus qui audierãt ab Ioãne,
& ſecuti fuerant eũ. Inuenit hic primũ fratrẽ ſuũ Simo
nem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiã, quod eſt interpreta
tũ, Chriſtus. Et adduxit eũ ad Ieſum.] Andreas dñm
quẽ inuenit, etiã fratri Simoni ſequendũ euãgelizat, q̃a
hoc eſt uere dñm inuenire, uera illius dilectione ferue- Inuenire
re, fraternę quoq; ſalutis curã gerere. Ille em̃ perfectè dñm q̃d
cõditoris ſui ducatũ ſequitur, qui etiã proximi quantũ ſit.
ualet habere comitatũ nititur. Inuenimus, inq̃t, Meſſiã,
quod eſt interpretatũ Chriſt⁹. Meſſias idẽ eſt, q̃d Chri Meſſias.
ſtus. Sed Meſſias Hebręo ſermone, Chriſt⁹ dicit̃ Gręco,
Latinè aũt unctus interpretat̃. Vnde et chriſma Gręcè,
Latinè unctio dicit̃. Chriſtus aũt, id eſt, unct⁹ appellat̃
dñs, quia ſicut Petrus ait, Vnxit eũ deus ſpiritu ſancto Actu. 10.
& uirtute. Vnde etiã Pſalmiſta in eius laude loquitur: Pſal. 44.
Vnxit te deus deus tuus oleo lętitię prę cõſortibus tuis.
Cõſortes aũt eius nos uocat, qui ad accipiendã ſpiritus Chriſtia-
ſancti gratiã in baptiſmo etiam chriſmate uiſibili per- ni à Chri
ungimur, & à Chriſti noĩe chriſtiani uocamur. Sed il ſto uocãt.
le prę cõſortibus unctus eſt, cui ſicut Ioannes Baptiſta Ioan. 3.
teſtatur, non ad menſurã dat deus ſpiritũ, ſed oĩa dedit
in manu eius. Nã de conſortibus eiuſdẽ unctionis dicit
Apoſtolus: Vnicuiq; aũt noſtrũ data eſt gratia ſecundũ Epheſi. 4.
mẽſurã donationis Chriſti. Vocabant̃ aũt Chriſti, et ſa
cerdotes in lege et reges, in figurã nimirũ eiuſdẽ uiri re Exod. 30.
gis, & pontificis magni, dñi ac ſaluatoris, in cuius typo Leuit. 8.
etiã materiali liniebãtur oleo. Non ſolũ autẽ illi ſed &
noſtri tẽporis fideles, ut à Chriſto Chriſtiani, ita etiã
ab ipſa ſacri chriſmatis unctione, & ab ipſa ſpũs ſancti
gratia, qua cõſecrãtur, Chriſti recte nũcupant̃ prophe
ta teſte q̃ ait: Exiſti in ſalutẽ populi tui, ut ſaluos facias Abacuc 3.

Exijt Chriſtus in ſalutē populi ſui.

chriſtos tuos. Exijt quippe in ſalutē populi ſui,ut ſal-
uos faciat chriſtos ſuos,qui propter nos hoīēs & pro-
pter noſtrā ſalutē deſcēdit de cœlis,& incarnatus eſt ut
ſpiritali gratia perunctos ac ſanatos ſui ſancti nomi-
nis donaret eſſe participes.Sequit̄: [Intuitus aūt eū Ie
ſus,dixit:Tu es Simō filius Ioanna.] Intuitus eſt Simo
nē Ieſus,non exterioribus ſolū oculis,ſed et interno di

1.Reg.16. Homo uidet in facie.

uinitatis intuitu,iuxta illud beati Samuelis:Homo ui-
det in facie,deus autem intuetur cor. Vidit cordis eius
ſimplicitatē, uidit animi ſublimitatē cuius merito cun-
ctæ eſſet præferendus eccleſiæ. Vidit quia uocante An
drea feruente ad ſe amore peruolauerit: ideoq; uenien
tem mox familiari affatur eloquio,tu es, inquiens,Si-
mō filius Ioanna. Nec magnum eſt domino uocabulū
cuiuſlibet hominis uel patris eius dicere,qui omniū ſan
ctorum nomina ſcripta tenet in cœlo,ſed poſiturus di
ſcipulo nomē meriti ſublimioris ditaturus uocabulo,
q̄d totius eccleſię prȩſuli cōgrueret,primo uoluit oſten
dere,quia q̄d à parētibus acceperat nomen, etiā ipſum

Simō Ioanna.

ſignificatione uirtutis nō careret. Simō ergo obediēs,
Ioanna dicitur dn̄i gratia. Tu es Simon filius Ioanna,
tu es obediēs filius gratię dei. Et merito ille obedientis
nomine cenſet̄,qui et prius inuitāte Andrea mox dn̄m
uidere curauit, et poſt modū cū ipſe dn̄s eū ad diſcipula

Andreas.

tū uocaret,ſtatim cum eodē Andrea,quē pariter uoca-
uit,relictis retibus quorū uſu uiuebat eū ſequi nō diſtu
lit. Vnde et Andreę q̄q; nomen uerā mentis eius imagi
nē prȩfert. Andreas nanq; Grȩcè,Latinè dicitur uirilis.
Et illi libenter dn̄m uel ad prædicationē Ioānis, uel ad
ipſius dn̄i iuſſionē ſequendo ad eorū ſe ſortē pertinere
docet,qui tēporalia quę poſſidēt,fortiter ęternorū amo

Pſalm.26.

re contēnunt,qui credētes uidere bona dn̄i in terra ui-
uentiū,donec hęc percipiant expectare dn̄m cū pſalmi

ſta, &

ſta,& uiriliter agere ac cor ſuũ confortare contendũt. Ibidem.
Quòd aũt Simõ filius fuit Ioãna,id eſt,gratiæ dei,aper
tè demõſtrat,qa quicqd deuotæ obeditionis dño impẽ
dit,quicqd merito obedientiæ pręmij perẽnis à dño re
cepit,totũ hoc nimirũ pręueniente ſe gratia ſupnę pie-
tatis ut habere poſſet accepit.Ecce audiſtis, fratres cha
riſſimi,q̃re primus apoſtolorũ prius Simõ dictus, quo
myſterio filius ſit Ioanna: reſtat perſcrutari,quid arca
ni cõtineat nomen, quo eũ denuo ſaluator appellauit.
[Tu,inqt,uocaberis Cephas,q̃d interpretat̃ Petrus.]
Neq; uero Petri uocabulo quaſi hebręo uel ſyro aliã in
terpretationẽ q̃rere oportet,ſed pro certo ncſce,qa idẽ
Gręcè et Latinè Petrus,q̃d ſyriacè Cephas ſignificat,et Petrus
in utraq; lingua nomẽ à petra deriuatũ eſt. Vocat̃ autẽ unde uo-
Petrus ob firmitatẽ fidei, uocatur Petrus ob inuincibi catus.
le robur mentis, uocatur Petrus quia illi ſolidiſſimę pe
træ,de qua Apoſtolus ait,Petra aũt erat Chriſtus, uni 1.Cor. 10.
ca deuotione adhęſit. Hinc eſt em̃,q; eadẽ petra,uideli-
cet Chriſtus,cũ interrogaret diſcipulos ſuos,quẽ eũ di-
cerent eſſe,ac Petrus reſpõderet,dicens,Tu es Chriſtus Mat. 16.
filius dei uiui,continuo puram eius confeſſionem iuxta
utriuſq; nominis ſignificãtiam digna remuneratione
donauit, ſed & ipſa Petri appellatio qd in ſe ſacramẽti
geſtaret aperuit.Primo nãq; ait de Simone: Beatus es Ibid.
Simõ Bar iona, qa caro & ſanguis nõ reuelauit tibi,ſed
pater meus q in cœlis eſt. Ac deinde ſubiũxit de Petro:
Et ego dico tibi, quia tu es Petrus,& ſuper hãc petram
ædificabo eccleſiã meã:Tu es,inqt,Petrus,& ſuper hãc
petram ędificabo eccleſiam meã:Tu es Petrus,& ſuper
hanc petrã,à qua tu nomẽ accepiſti,hoc eſt,ſuper mei-
pſum ędificabo eccleſiã meã,Sup hãc fidei perfectionẽ,
quã tu cõfeſſus es,ędificabo eccleſiã meam,à cuius ſocie
tate cõfeſſionis quiſq; deuiauerit, quamuis ſibi magna

uideatur agere,ad ædificiũ eccleſiæ meæ nõ ptinet. Petrus igitur à firma petra, uidelicet Chriſto, quẽ ardẽter amauit, nomẽ accepit. Chriſtus etenim uocat petra, qa inexpugnabile ad ſe cõfugiẽtibus pręſidiũ tribuit: quoniã ſperãtes in ſe ab antiqui hoſtis inſidijs munitos reddit & tutos. Nec prætereundũ eſt, q ob hoc quoq; dñs petra uocatur, qa ſpiritaliũ nobis chariſmatũ flučta miniſtrat, quia ſacroſančta nos ſui ſanguinis cõmunione purificat. Quod facilius intelligitur, & iucundius forte retinebit, ſi ad memoriã reuocetur, quę ſit iuxta hiſtoriã petra, de qua Apoſtolus myſticè, qa Chriſtũ ſignificaret exponit. Liberatus nãq; Aegyptia ſeruitute populus, per mare rubrũ uenit in deſertũ, in q̃ per annos 40. donec ad terrã re,pmiſſionis ueniret, iter agebat. Qui quodã tẽpore fame ac ſiti fatigatus, in eremo clamauit ad Moyſen. At dñs orãte Moyſe, ſicut ſcriptũ eſt, pluit illis mãna, mãducare panẽ cœli dedit eis. Rurſus quoq; præcepit Moyſi, ut percuteret uirga petrã. Quod dũ faceret, exijt aqua, & bibit populus. Vnde dicit in pſalm. Quoniã percuſſit petrã, & fluxerũt aquę. Nos ergo, fratres chariſſimi, nos ſumus popul⁹ dei, q Aegyptię ſeruitutis iugũ per mare rubrũ liberati euaſimus, qa p aquã baptiſmi remiſſionẽ peccatorũ, quæ nos premebãt accepimus, nos qui inter ęrũnas uitę præſentis, quaſi in ſiccitate eremi promiſſum nobis patrię cœleſtis expečtam⁹ ingreſſum. In q̃ uidelicet eremo ſiti periclitamur, & fame ſpiritali deficimus, ſi nõ redẽptoris noſtri nos dona cõfirmẽt, ſi nõ incarnationis ei⁹ ſacramẽta renouet. Ipſe eſt eñ mãna, q̃ nos uičtu cœleſti, ne in hui⁹ ſeculi itinere deficiamus, recreat: ipſe petra q̃ ſpiritalib⁹ nos donis inebriat, q̃ ligno crucis pcuſſa poculũ nobis uitæ ſuo de latere manauit. Vnde dicit in Euangelio: Ego ſum panis uitæ. Qui uenit ad me, nõ eſuriet: & q credit in me, non ſi-

Chriſtus quare uocetur petra.

1. Cor. 16.

Exod. 16.

Ibidẽ & pſalm. 77.

Exod. 17.

Pſalm. 77.

Ioan. 6.

non ſitiet unquam. Et congruenti ſatis figurarum ordine primo populos per mare ſaluatus eſt, ac ſic ad cibum mannæ atque ad petram myſtici potus peruenit: quia primum quidem aqua nos regenerãtiõis abluit, ac deinde ad participationem ſacri altaris, ubi redemptoris noſtri carni ac ſanguini communicemus tranſmittit. Hæc de myſterio petræ ſpiritalis, à qua & primus paſtor eccleſiæ nomẽ accepit, & in qua totius ſanctæ eccleſiæ fabrica immobilis et incõcuſſa perſiſtit, & per quam ipſa eccleſia naſcitur ac nutritur, latius exponẽdo dicere libuit: quia ſolent arctius multo & aliquãdo dulcius inhęrere cordibus audientium ea quę figurarum antiquitate præmiſſa ſic demum noua ſpiritaliter explanatione dilucidantur, quam, quę ſine ullis figurarum exemplis ſimplici tantum narratione credẽda uel agẽda monentur. Curemus autem fratres chariſſimi, ut huius petrę præſidio ſemper adhærẽtes nulla labentium rerum contrarietate terrente, nulla blãdiente ſerenitate à fidei firmitate diuellamur. Neglectis delicijs temporalibus ſola nos in præſenti redemptoris noſtri dona cœleſtia delectent, ſola inter ærumnas ſeculi ſpes uiſionis illius conſoletur. Recolamus ſeduli egregium Dauid prophetæ & regis exemplũ, qui cum in tãtis regni affluentijs, honoribus ac diuitijs nullum animæ ſuæ ſolatium poſſet inuenire, tandem ad ſuperna deſideria erecto mentis intuitu memor fuit dei, & delectatus eſt. Vtq; ad eandem eius uiſionẽ peruenire mereamur, obſtacula uitiorum, quę hanc impedire ſolent, ſatagamus à noſtro & corpore, & mente excludere. Neq; enim ad eum niſi rectis operum greſſibus peruenitur, neq; facies eius munda niſi à mundis corde uidetur. Beati autem mundo corde, quoniam ipſi deum uidebunt. Quod ipſe nobis præſtare digne-

Petræ in hęrẽdum

Pſalm. 76.

Matth. 5.

tur, qui promittere dignatus eſt Ieſus Chriſtus deus et dñs noſter, qui uiuit & regnat cũ patre in unitate ſpirituſſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶In die ſancti Andreæ. Marci 1. Matthæi. 4. Lucæ 5

IN illo tempore, Præteriens Ieſus ſecus mare Galilææ, uidit Simonem, & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

ISti primi uocati ſunt ut dominũ ſequerentur. Piſcatores & illiterati mittunt ad prædicandũ, ne fides credentiũ non in uirtute dei, ſed eloquentia atq; do-
Binos quõ uocarit. ctrina putaretur. Quæri autẽ poteſt, quomodo binos uocauerit de nauiculis piſcatores: primo Petrũ & Andream, deinde progreſſus paululũ alios duos filios Zebedęi, ſicut narrãt Matthæus & Marc⁹, cũ Lucas dicat ambas eorũ nauiculas impletas magna illa captura piſciũ, ſociosq; Petri cõmemoret Iacobũ & Ioannẽ filios Zebedæi uocatos ad adiuuãdũ, cũ retia plena extrahere nõ poſſent, ſimulq; miratos tantã multitudinem piſcium quæ capta erat, & eum Petro tantũ dixiſſe: noli
Luc. 5. timere, ex hoc iam homines eris capiens, ſimul eum tamen ſubductis ad terram nauibus, ſecutos fuiſſe. Vnde & intelligendum eſt, hoc primo eſſe factum, quod Lucas inſinuat, nec tunc eos à domino uocatos, ſed tantum Petro fuiſſe prędictũ, ꝙ homines eſſet capturus. Quod non ita dictum eſt, quaſi iam piſces nunquam eſſet capturus. Nam & poſt reſurrectionem domini
Ioan. 21. legimus eſſe piſcatos. Dictum eſt ergo, ꝙ deinceps ca-
Piſcari nõ ꝓhibẽtur pturus eſſet homines: non dictum eſt, ꝙ iam non eſſet capturus piſces. Vnde datur ſecundum Lucam intelligi eos ad capturam piſcium ex more remeaſſe, ut poſtea fieret quod Matthæus & Marcus narrant, quãdo eos

binos uocauit,& ipſe iuſſit ut eum ſequerentur, primo duobus Petro & Andreæ,deinde alijs Zebedæi duobꝰ filijs. Tunc enim nõ ſubductis ad terram manibus tã quam cura redeundi,ſed ita eum ſecuti ſunt, tanquam uocantem ac iubentem ut ſequerentur.

¶In die ſancti Nicolai. Lucæ 19.

IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquã,accipe ſibi regnũ & reuerti. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

QVoniam diſcipuli ſupra audita domini paſſione uel reſurrectione Hieroſolymis implẽda, nõ intelligebant quæ dicebantur, exiſtimãtes continuo regnũ dei eſſe uenturum: hanc eorum ignorantiam illuminans oſtendit ſe primo ſui regni fidem toto orbe diſperſurum,ac ſic in fine mũdi iudicem omnium ſeculorum regemq; uenturum. [Dixit ergo: Homo quidã nobilis abijt in regionẽ longinquam, ac
cipere ſibi regnum & reuerti.]Homo nobilis ille eſt, Homo
cui cæcus ſupra clamabat :Fili Dauid miſerere mei.Et nobilis
uenienti Hieroſolymam concinebant: Hos anna filio Chriſti.
Dauid, benedictus qui uenit in nomine domini, rex Matt. 21.
Iſrael lõginqua regio, eccleſia eſt ex gentibus,de qua Marci 11.
eidem homini nobili qui loquitur: Ego autem con- Lucæ 19.
ſtitutus ſum rex ab eo,dicitur à patre. Poſtula à me, & Ioan. 12.
dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem Pſalm. 2.
tuam terminos terræ. Quæ uidelicet hæreditas ac poſ Longinq
ſeſſio,bifaria ratione regio lõginqua uocatur:uel quia regio.
à finibus terræ clamat ad dominum,uel quia longe eſt Pſalm. 60
à peccatoribus ſalus. Et cum deus ubiq; ſit præſens,lon Pſal. 118.
ge tamen ab eorum ſenſu qui idola colũt,deus uerꝰ ab
eſt. Sed qui erant longe, facti ſunt prope in ſangui- Ephe. 2.
ne

Ephe.2. ne Chriſti. [Vocatis aũt ſeruis dedit illis decẽ mnas.]
Denari⁹ numerus Denarius numerus ad legem pertinet propter decalogum. Vocat igitur paterfamiliâs decem ſeruos quiâ elegit diſcipulos per literam legis imbutos: dat eis decẽ mnas quia dicta legis ſpiritaliter intelligenda reuelat.
Lucæ 24. Mina. Poſt paſſionem quippe reſurrectionemq́ ſuam aperuit illis ſenſum, ut intelligerẽt ſcripturas. Mina nãque quam Græci mnan uocant, centũ drachmis appenditur. Et omnis ſcripturæ ſermo quia uitæ cœleſtis perfectionem ſuggerit, quaſi numeri centenarij pondere fulgeſcit. [Et ait illis: Negociamini dum uenio] Verba, inquit, legis ac prophetarum myſtica interpretatione diſcuſſa populis offerte, atq; ab eis fidei confeſſionẽ
Pſal. 80. morumq́ probitatem recipite. Iuxta quod pſalmiſta ſuis auditoribus præcipit, dicens: Sumite pſalmum, & date tympanum, hoc eſt, laudem prædicationis in cordis intentione percipite, & deuotionem operis in car-
Tympanum. nis caſtigatiõe adhibete. Tympanum quippe, eſt pellis in ligno extenta; Pellis uero in ligno extenta, caro eſt noſtra, ad exemplum dominicæ crucis afflicta. [Ciues autem eius oderant eum, & miſerũt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.] Ciues impios Iudęos dicit, de quibus alibi proteſtatur:
Ciues. Ioann. 15. Nunc autem & uiderunt, & oderunt & me, & patrem meum. Qui non ſolum præſentem uſq; ad mortẽ crucis oderant, ſed etiam poſt reſurrectionem eius immi-
Actu. 4. ſerunt perſecutionem Apoſtolis, & prædicationem regni cœleſtis ſpreuerunt. [Et factum eſt, ut rediret accepto regno.] *Significat tempus quando in manifeſtiſſima & eminentiſſima claritate uẽturus eſt, qui eis*
Ioann. 18. *humilis apparuit cum diceret: Regnum meum nõ eſt de hoc mundo.* [Et iuſſit uocari ſeruos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſq; negociatus eſſet.]

Vt ſciret,

Vt ſciret, inquit, non eúm quid lateat, cui ueriſſime di- Vt ſciret
ctum eſt, Domine, tu omnia ſcis, ſed ſciret dicit, ſcire o- q̃ oĩa ſcit
mnes faceret. Tunc enim omnium opera & cogitatio Ioan. 21.
nes palam omnibus oſtenduntur, quomodo in Deu- Deut. 13.
teronomio: Tentat, inquit, uos dominus deus ue-
ſter, ut ſciat ſi diligitis eum, hoc eſt, ſcire faciat. Nemo
ſane arbitretur eos ſolummodo quibus gratia prædi-
candi data eſt, non autem & eos quibus prędicatũ eſt
ad iudicium tunc eſſe uocandos. Ipſi ſunt enim pecu-
nia, quam boni ſerui acquiſiere mercando: quinetiam
ſciat eos quoq;, quibus nunquam eſt prędicatum, ibidẽ
adeſſe damnandos, de quibus infra dicemus. [Venit
autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas
acquiſiuit.] Primus ſeruus, ordo doctorũ eſt in circun
ciſionem miſſorum, qui unam mnã negociaturus acce Prim9 ne
pit, quia unus dominum, unam fidem, unũ baptiſma, gociatorũ
unum deum prædicare miſſus eſt. Sed hæc eadẽ mna
decem mnas acquiſiuit, quia populum ſub lege conſti-
tutum, ſibimet docendo ſociauit. [Et ait illi: Euge ſer-
ue bone, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem
habens ſupra decem ciuitates.] In modico ſeruus eſt
fidelis, quia non adulterat uerbum dei, ſed ſicut ex deo Fidelis in
coram deo in Chriſto loquitur. Quicquid enim in prę modico.
ſenti percipimus donorum, in comparatione futurorũ 2. Cor. 4.
perpaucum eſt & modicum, quia ex parte cognoſci- et 2. Co. 2.
mus, et ex parte prophetamus: cum autẽ uenerit quod 1. Cor. 13.
perfectum eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. Ciuita-
tes autem decem ſunt, animæ per legis uerbum ad Ciuitates
gratiam euangelij uenientes: quibus iure tunc glorifi- decem.
candus ille præponitur, qui eis pecuniam uerbi, dignè
deo commodauerit. Vnde quidam negociator egre- Paulus.
gius, ciuitates quibus præerat, hoc eſt, animas quas re-
gendas acceperat, alloquens: Quæ eſt, ait, ſpes noſtra 1. Theſ. 2.
aut gau-

aut gaudium,aut corona gloriç, Nónne uos ante dn̄m
Secũd' negociatorum. Ieſum? [Et alter ueñit,dicēs:Dn̄e,mna tua fecit quinq; mnas.] Seruus iſte cœtus eſt eorũ qui præputio euangelizare miſſi ſunt,cui dn̄s ad prædicandũ eunti,unam mnã,hoc eſt unã eandemq; fidē,quæ & circũciſioni credita eſt,præſtiterat.Sed hæc quinq; mnas fecit,qa gentes corporis ſenſibus ante mãcipatas ad fidei euãgelicę gratiã cõuertit. [Et huic ait: Et tu eſto ſupra quinque ciuitates.] Hoc eſt,ex earũ quas imbueras animarũ fide,& cõuerſione,magnus ſublimiſq; fulgeto.De qbus

Eſaiæ 19. Quĩq; ciuitates loquẽtes lingua Chanaan. mystice dicit Eſaias:In die illa erũt quinq; ciuitates in terra Aegypti,loquētes lingua Chanaan ..Quinq; eñ ciuitates in terra Aegypti,quinq; ſunt corporis ſenſus, quibus in hoc mũdo utimur,uidelicet uiſus,auditus,guſtus,olfactus & tactus.Et qui uiderit mulierē ad cõcupiſcendã eam, q auertit aures ſuas ne audiat pauperē,

Matt.5. Tobi.4. Sapien.2. Epheſ.5 Eſaiæ 1. Pſal.25. Eſaiæ 33. Pſalm.33. 2.Cor.2. 1.Cor.9. qui inebriat uino in quo eſt luxuria, q coronare ſe gaudet roſis anteq̃ marceſcant, cuius ſanguine plenæ ſunt manus,& dextera repleta eſt muneribus ,huius quinq; ciuitates loquũtur lingua Aegypti,id eſt , uniuerſi ſenſus faciũt opera tenebrarũ Aegyptus eñ tenebras ſonat.At qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne uideat malũ,qui guſtat & uidet q̃ ſuauis eſt dn̄s,qui caſtigat corpus ſuũ & ſeruituti ſubijcit, qui poteſt dicere cũ Apoſtolo Chriſti,Bonus odor ſumus deo hui' ciuitates loquũtur lingua mutata, quod interpretatur Chanaan.Et qui eas à tenebris docendo cõmutauerit,rectè quinq; ciuitatibus præfici meretur:quia nõ de ſuis tantum,ſed & de auditorũ ſuorũ,quos ad lucē uocauit profectibus honorat. [Et alter uenit,dicēs:Dn̄e, ecce mna tua , quã habui repoſitã inſudario . Timui eñ te, quia homo auſterus es:tollis quod nõ poſuiſti,& metis quod nõ ſeminaſti.] Seruus

qui ne-

qui negociari iuſſus acceptã dñi pecuniam in ſudario repoſuit, oſtẽdit eos qui ad prædicandũ idonei, prædicatiõis officiũ iubente dño per eccleſiã uel ſaltẽ ſuſcipe, uel ſuſceptũ dignè gerere detrectãt. Pecuniã qppe in ſudario ligare eſt, percepta dona ſub otio lenti torporis abſcõdere. Sunt eñ homines hac ſibi peruerſitate blandientes, ut dicãt, ſufficit ut de ſe unuſquiſq; rationẽ reddat. Quid opus eſt alijs prædicare, ut etiã de ipſis rationem reddere quiſq; cogatur: cũ apud dñm etiã illi ſint inexcuſabiles, quibus lex data non eſt, neq; audito euãgelio dormierũt, quia per creaturã poterant creatorẽ agnoſcere? Hoc eſt enim quaſi metere ubi nõ ſeminauit, id eſt, eos etiã impietatis reos tenere, quibus uerbũ legis aut euãgelij nõ miniſtratũ eſt. Hoc autẽ ueluti periculum iudicij deuitantes, pigro languore à uerbi miniſtratione cõquieſcunt, & hoc eſt quaſi in ſudario ligare quod acceperũt. [Dicit ei: De ore tuo te iudico ſerue neq̃.] Seru⁹ neq̃ uocatur, quia & piger ac deſes eſt ad exercendũ negociũ, & procax ac ſuperbus ad accuſandũ dñi iudiciũ. [Sciebas ꝙ ego auſter⁹ homo ſum, tollens quod nõ poſui, & metens quod nõ ſeminaui: et quare nõ dediſti pecuniã meam ad menſam?] Quod putauerat ſe pro excuſatione dixiſſe, in culpã propriã uertitur. Si, inquit, durum & crudelem eſſe me noueras, & aliena ſectari, ibiq; metere ubi non ſeuerim, quare non tibi iſtiuſmodi cogitatio incuſſit timorẽ, ut ſcires me mea diligentius quæſiturũ, & dares pecuniam meam ſiue argentũ ad menſam? Vtrunq; enim ἀργυρίῳ ἀργύριον. Græcus ſermo ſignificat. Eloquia domini, inquit, eloquia caſta, argentum igne examinatum. Pecunia ergo & argentum prædicatio euãgelij eſt, & ſermo diuinus qui dari debuit ad menſam, hoc eſt, promptis paratiſq; fidelium cordibus intimari. Ad quam uidelicet

menſam,

Terti⁹ negociator.

Pecuniã ligare in ſudario.

Roma. 1.

Seruus nequam.

Pſal. 11.

Dari ad menſam.

menſam, id eſt, auditorum mentem, nõ alia quàm dominica eſt deferenda pecunia, ut omnis ſermo docentis ſcripturæ ſenſum ſequatur. Nã quod hic dominus non quamlibet pecuniam, ſed ſuam dicit nummularijs eſſe fœnerandam, exponit apoſtolus, dicens: Si quis loquitur quaſi ſermones dei. [Et ego ueniens cũ uſuris utique exegiſſem illud?] Qui uerbi pecuniam à doctore percipit emitq; credendo, neceſſe eſt eam cũ uſuris ſoluat operando, ut quod auditu didicit, exequatur & actu. In uſura quippe pecunia etiam nõ data recipitur. Vel certe de accepto uerbi fœnore uſuras ſoluit, qui ex ea quod audit, etiam alia ſtudet intelligere, quæ necdum ex prædicatorio ore didicit. [Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.] Recte amittit collatam gratiam, quam prædicando alijs communicare neglexit, ut ei augeatur qui inde laborauit. Iuxta quod angelo Epheſi eccleſiæ dicitur: Et mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Et cum regiũ chriſma quod ſuperbiendo Saul amiſit, Dauid obediendo promeruit, Spiritus, inquit, domini diſceſſit à Saul, & directus eſt in Dauid à die illa & deinceps. Quòd uero ablata à nequam ſeruo mna ei q decẽ mnas habebat, dari iuſſa eſt, myſticè, ut reor indicat, intrante plenitudine gẽtium omnem Iſrael ſaluum futurum, & tunc abundantiam gratiæ ſpiritalis, quam modo nos tepenter exercemus, illius populi doctoribus eſſe conferendam. [Dico autem uobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autẽ qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.] Hæc ad ſuperiora ſententia reſpicit, docẽs & illum poſſe amittere munus dei, qui habens non habet, id eſt, non utitur, & in eo augeri qui habens habet, hoc eſt, bene utitur. Quæ gratia-

[Margin notes: Pecunia dñi fœnori danda. — 1. Petri 4. — Apoc. 2. — 1. Reg. 16. — Rom. 11. Iudæorũ in fine religio.]

gratiarum mutatio quoniã in hac uita geri ſolet, notandum ꝙ illud domini redeuntis examen etiam nũc ex parte celebratum, ſed tunc eſt uniuerſaliter implendum. Quotidie nanq; accepto à patre regno redit, qa peregrinantis in terra eccleſiæ ſemper ſtatum conſpicit: quotidie in tanto fidelium ſeruorum numero huic pecuniam negociaturo commodat, in altero modum conſummati operis examinatur, hunc fideliter prudẽterq; laborantem amplioris gratiæ munere donat, illum deſidias molles & marcida luxu otia ſectantẽ, & eo quod dederat priuat. Verum uniuerſali manifeſtato iudicio, quod dictu quoq; terribile eſt, multi qui ad docendum uidebantur idonei, ob negligentiæ ſuæ noxam inter indoctos reputabuntur. At alij ſimpliciores fratres, & elementorum penitus ignari ob cõuerſationis tamen eximiæ deuotionem inter apoſtolicos doctores præmia ſumma percipient. Qui enim recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Mat. 10. [Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.] Impietatem Iudæorum uel omnium reproborum ad Chriſtum conuerti nolẽtium ſignificat in die iudicij puniendam, ut per duos fideles ſeruos utriuſq; populi doctores, per decem & quinq; mnas idem credẽtes populi, per ſeruum nequam mali catholici, per inimicos qui eum ſuper ſe regnare noluerunt, impietas eorum qui uerbum fidei aut nunquam audire aut male interpretando corrumpere maluerũt, per meſſionem ruris non ſeminati, eorum etiam quos uerbum dei nec audire contigit, diſcuſſio ſignetur. Quibus quinq; perſonis omne genus humanũ quod in die iudicij futurum eſt, exprimitur.

Iudæorũ impietas

¶In feſto Conceptionis Mariæ, Homiliam

eiuſdem inuenies in Natali beatæ Mariæ uirginis.

¶In gallicantu natalis domini.
Lucæ ſecundo.

IN illo tempore, Exijt edictũ à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur uniuerſus orbis. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

Locus natiuitatis à dño electus.

AVdiuimus ex lectione euangelica, fratres chariſſimi, quia naſcituro in mundum redemptore, mundi deo & dño noſtro Ieſu Chriſto exijt edictum à Cęſare Auguſto, qui tunc mũdani regni apicem tenebat, ut mundus deſcriberetur. Quod nõ caſu cõtigiſſe putandũ eſt, ſed certiſſima diſpẽſatione eiuſdẽ

1. Tim. 2.

noſtri redẽptoris intelligendũ eſſe prouiſum. Ipſe etenim mediator dei et hominũ, ſicut matrem ſibi diuinitus quam uoluit præuidit de qua naſceretur, quando uellet humanit⁹, ita etiam tempora diuinitatis quę uoluit elegit: imò ipſe ea qualia uoluit eſſe donauit, talia uidelicet in quibus ſopito turbine bellorum, noua pacis tranquillitas totum contegeret orbem. Quod enĩ maius in hac uita potuit eſſe pacis indiciũ quã ab uno homine orbem deſcribi uniuerſum, atq; unius cẽſus numiſmate concludi? Matrem quippe elegit uirginem, quia nõ aliter dei filium naſci in carne, q̃ de intemerata genitrice decebat. Tempus quãdo naſceret̃ ſummæ

Ephe. 2.

pacis elegit, quia hæc nimirũ ei naſcendi in mũdo cauſa fuit, ut genus humanum ad ſupernæ pacis dona reduceret. Hinc etenim ſcriptum eſt: Ipſe eſt pax noſtra, qui fecit utraq; unum, id eſt, qui de angelis & hominibus unam dei domũ pius mediator & recõciliator inſtituit. Pacis temporibus natus eſt dominus noſter, ut etiam ſtatu tẽporis ipſum eſſe ſe doceret, de quo præmiſſa prophetia dicebat: Multiplicabitur eius imperiũ, &

Quare pacis tpe natus ſit dominus

Eſaiæ 9.

pacis

pacis nõ erit finis. Vnde bene idem propheta aliâs, cũ incarnatiõis illius ac noſtræ redẽptionis ſacramẽta myſtico ſermone deſcripſiſſet, dicẽs: Et erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus dñi in uertice mõtiũ & eleuabitur ſuper colles, & fluẽt ad eũ oẽs gẽtes ſerenitatẽ quoq; pacis, quę tunc eſſet futura, manifeſtè deſignauit, ſubijciẽs: Et cõflabũt gladios ſuos in uomeres, & lanceas ſuas in falces. Nõ leuabit gens contra gentẽ gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium. Propter quod & mox exhortando ſubiunxit: Domus Iacob uenite & ambulemus in lumine domini. Præmiſit ergo tempora pacis, & ſic apparens in carne ipſe autor pacis & temporum cõditor, primo domui Iacob, id eſt, plebi Iſraeliticæ, deinde cunctis gentibus ad ſe cõfluentibus ianuam lucis aperuit, & pacis æterna gaudia prædicauit. Nec prætereundũ, ꝙ eius pacis terrena ſerenitas nato regi cœleſti, nõ ſolum teſtimoniũ gratiæ perhibuit, ſed & obſequiũ impendit: quia prædicatoribus uerbi illius peragrãdi orbem facultatẽ tribuit, & ubicunq; uellent euãgelij gratiã diſſeminãdi. Quod fieri minime poſſet, ſi nõ uno totus orbis regeret imperio. Sed & ipſa totius orbis deſcriptio, quę à terreno rege facta memorat, cœleſtis opera regis manifeſtè deſignat: q ad hoc nimirũ apparuit in mũdo, ut de cunctis per orbẽ natiõibus electos in unitatẽ fidei ſuæ colligeret, ac noĩa ſua ſicut ipſe ꝓmiſit, in æternũ ſcriberet in cœlo. Hoc quoq; ꝙ ad edictũ Auguſti ibãt oẽs, ut profiterentur ſinguli in ſuã ciuitatẽ, in noſtri regis eſt nobis ſeruitio ſpiritaliter agendũ. Noſtra quippe ciuitas ſancta eccleſia eſt, quæ partim adhuc peregrinatur à domino in terris, partim iam cum domino regnat in cœlis, & poſt finẽ huius ſeculi perfecta, in æternũ tota cũ illo regnabit. In hanc ergo ciuitatẽ debemus oẽs

Idem 2.

Ibidem.

Quare totius orbis deſcriptio facta ſit.

Lucæ 10.

Myſtice nr̃a ciuitas eccleſia ſctã ẽ.

ire,nullum à tam ſalubri itinere oportet excuſari. Omnes nos neceſſe eſt nato regi debitum pendere cenſum,hoc eſt,& in unitate nunc eccleſiæ nunc pręſentis iuſſis obtemperare diuinis,& ad ingreſſum patriæ cœleſtis infatigabili bonorum operum curſu properare. Dabatur autem in profeſſione cenſus denarius, qui decem nummorum in ſe pondus habebat,Cæſaris imaginem continens,& nomen. Quod nos quoq; ſpiritaliter oportet imitari: ſoluimus enim regi noſtro denarium,cum decem præcepta legis illius implere ſatagimus. In quo uidelicet denario nomen euiuſdem regis noſtri conſcriptum geſtamus, cum in cunctis actibus noſtris meminerimus nos à Chriſto chriſtianos uocari, & dignitatem nominis ipſius intemeratam in nobis conſeruare curamus. Imaginem quoq; eius in eodē denario bonæ noſtræ conuerſationis exprimere debemus,illam utiq;,quam ipſe docuit,dicens:Sancti eſtote,quia ego ſanctus ſum dominus deus ueſter. Hæc eſt nanq; imago dei,ad quam in primo homine conditi ſumus,ut uidelicet participatione diuinæ ſanctitatis perpetuo ſancti eſſemus. Hinc etenim Pſalmiſta ait: Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine. Sed quia hoc lumen diuini uultus homo peccando amiſit, placuit deo humani uultus habitum in carne naſcendo aſſumere,quo nos doceret in ſpiritu debere renaſci:placuit in ſimilitudine carnis peccati ſine peccato apparere,ut nos emundaret ab omni peccato, & claritatē nobis ſuæ reformaret imaginis. [Aſcendit autem, inqt, Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth,in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ uocatur Bethleem, eo q̄ eſſet de domo & familia Dauid,ut profiteretur cū Maria deſponſata ſibi uxore pręgnante.] Diuinitus conſtat eſſe procuratum, ut ad ſuam quiſq; ciuitatem pergens ibi cen-

Denarius cenſus.

Leuiti. 19.

Pſalm. 4.

Ephe. 2.

ibi cenſum profiteretur, quatenus hoc edicto generali parentes noſtri ſaluatoris de Nazareth in Bethleem uenire contingeret, ſicq; ad complenda uaticinia prophetarum utraq; ciuitas incarnationis eius inſigniretur arcanis, una uidelicet conceptionis, altera natiuitatis honore præfulgens. Teſtatur nanq; Eſaias propheta, ꝙ redemptorem noſtrum in Nazareth concipi oporteret cum dicit: Egredietur uirga de radice Ieſſe, & Nazareus de radice eius aſcendet. Interpretatur autem nazareus flos ſiue mundus. Quo uocabulo incarnatus pro nobis dei filius rectè pòtuit cognominari, quia & ipſe mundus uitijs omnibus naturam ſuſcepit hominis, & in ſe credētibus cunctis flos ſpiritalium fructuum origoq; proceſſit, quibus rectè ac beate uiuendi & monſtrauit exempla & dona conceſſit. Egreſſa eſt ergo uirga de radice Ieſſe, & Nazareus de radice eius aſcēdit, quia intemerata uirgo Maria de ſtirpe Dauid orta eſt, de cuius carne dominus in ciuitate Nazareth ueritatē carnis ſine inquinamento carnis aſſumpſit. Quòd uero in Bethleem eſſet naſciturus, hoc quoque propheticis deſignatur oraculis, cum dicitur: Et tu Bethleem ephrata, paruulus es in milibus Iuda: ex te eñ egredietur, qui ſit dñator in Iſrael. Qui bene in Bethleem naſcitur, nõ ſolum propter iudicium regij ſchematis, quia Dauid inde fuit, ſed & propter nomen ipſum, quia Bethleem dom⁹ panis interpretatur. Ipſe nanq; ait: Ego ſum panis uiuus qui de cœlo deſcendi. Quia ergo propterea de cœlo ad terrã deſcēdit, ut nobis uitę cœleſtis alimoniam donaret, noſq; æternę dulcedinis munere ſatiaret, merito locus in quo naſcit̃, domus panis uocat̃. Eſt & alia ratio ſupernę diſpoſitiõis, qua dñs noſter nõ in ea qua cõcept⁹ erat ciuitate, ſed in alia naſceretur, ut uidelicet ex hoc inimicos inſidiãtes

Eſaiæ 11 Nazareth.

Micheę. 5. Matt. 2.

Bethlee. Ioan. 6.

facilius natiuitatis eius conſcij uel miniſtri deuitarent.
Præuidebat quippe, quod eum mox natum Herodes per-
Matth. 2 ſequi atque ad mortem quærere inciperet: & propterea
ſic natiuitatis eius myſterium uoluit in ciuitate Dauid
peragi, ut parentes eius non ibi domũ, nõ poſſeſſionẽ
haberent, ſed tantummodo tẽpore natiuitatis ipſius il
lò nouicij aduentarent, hoſpites manerẽt, ſtatimque cõ-
pleta eadẽ natiuitate, ac declaratis ſignis cœleſtib⁹, quę
ei teſtimoniũ dare decebat, Aegyptũ cum ipſo ſecede-
rent. Sic etenim factum eſt, ut non ſolũ eum dũ quære
ret Herodes, minime reperiret, ſed nec ullam cogna-
tos eius uexandi occaſionẽ haberet, cuius parentes qui
Maxima noſtri redẽptoris dignatio. eſſent explorare non poterat. Nec prętereũda ſilentio
maxima conditoris & redemptoris noſtri dignatio,
quæ non ſolũ incarnari pro nobis, ſed eo tempore uo-
luit incarnari, quo mox natus profeſſione cenſus aſcri
beretur. Induit enĩ carnem, ut nos uirtute ſpiritus in-
dueret: deſcendit de cœlo ad terras, ut nos de terris ele
uaret ad cœlum: ſoluit tributum Cæſari, ut nobis per-
petuæ libertatis gratiam donaret: ſeruiuit dei filius in
homine regi, qui diuinæ ſeruitutis ignorabat obſequiũ
ut nobis per hoc humilitatis formam tribueret Inſi-
nuãs uidelicet quantum per charitatem ſeruire debea-
mus inuicem, cum ipſe non deſpexerit ei, qui ueræ cha
ritatis erat neſcius impẽdere ſeruitiũ. Vbi hoc quoque
ſuo præmonſtrauit exemplo, quod poſtmodũ princi-
1. Petri 2. pis apoſtolorum erat uerbo doctur⁹. Subditi eſt ore omĩ
Roma. 13 creaturæ humanæ propter deum, ſiue regi quaſi præ-
cellenti, ſiue ducibus tanquã ab eo miſſis. [Factum eſt
autẽ, inquit, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret
Chriſtus primogenitus. Et peperit filium ſuũ primogenitum.] Primogenitũ
uocauit dominum, nõ quia credendum ſit beatam dei
genitricem alios poſt eum peperiſſe filios, quã perpe-
tua

tua caſtitate una cum uiro ſuo Ioſeph conſtat eſſe me-
morabilem, ſed ob id cum recte primogenitum appel
lat, quia ſicut Ioannes ait, Quotquot autem eum rece Ioan.1.
perunt, dedit eis poteſtatem filios dei fieri. In quibus
filijs ipſe iure primatum tenet, qui & antequã naſcere
tur in carne dei filius, abſq; initio natus extiterat. De-
ſcendit autẽ ad terras, factus eſt noſtrę particeps natu
ræ, largitus eſt nobis ſuæ participium gratiæ, ut ſicut Roma.8.
Apoſtolus ait, ſit ipſe primogenitus in multis fratri-
bus. [Et pannis eum, inquit, inuoluit, & reclinauit eũ Magna
in præſepio, quia non erat ei locus in diuerſorio.] Et redẽpto-
hic intuenda eſt, fratres chariſſimi, magna redempto ris noſtri
ris noſtri dignatio, hic ex totis medullis cordis unicui dignatio
que noſtrum cum Propheta dicendum: Quid retri- Pſal.115.
buam domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Ille
enim cui ueraciter canimus, Magnus dominus & lau- Pſalm. 47
dabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis, par-
uulus natus eſt nobis, ut nos renaſcendo de paruu-
lis magnos, hoc eſt, de peccatoribus faceret iuſtos.
Qui ad dexteram patris ſedet in cœlo, loco egebat in
diuerſorio, ut nobis copiam felicium mãſionum in
domo patris ſui donaret. Quo omnem creaturam ſi-
ue in cœlis inuiſibilem, ſiue uiſibilem in hoc mundo, Pſal.103.
multifarijs induit ornatibus, qui in ſua maieſtate, ſi-
cut de eo Propheta dicit, amictus lumine ſicut ueſti-
mento ipſe in aſſumptione noſtræ fragilitatis exigu-
is contegitur pannis, ut primam nobis ſtolam reſti- Hũilitas
tuat, id eſt, ad gratiam nos immortalitatis, quam Chriſti.
in primo parente amiſimus, miſeratus reducat. Ille per
quem omnia facta ſunt manus pedéſque ſuos, imò to-
tum corpus quod induit, cunis inuolui diſpoſuit, ut
manus noſtras in bono opere promptas redderet, pe-
des noſtros in uiam pacis dirigeret, cuncta corporis

noſtri membra diuinis manciparet obſequijs. Ille quē cœlum & cœli cœlorum non capiunt, parui præſepis anguſtia continetur, ut amplitudinem nobis ſupernarum ſedium retribueret. Et quadam præcipui gratia ſacramenti in præſepio ſibi ſedem elegit, ubi animalia ſolent ad ueſcendum conuenire. Inſinuauit enim iam tunc, quia fideles omnes in ſacroſancta altaris menſa eiuſdem incarnationis ſuæ miſterijs eſſet refecturus: indicauit etiam quia cum cunctos ſibi humiliter obſequentes internæ ſuauitatis ſoleat gratia recreare, de quibus bene per prophetam dicitur: Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. In boue etenim deſignat populum Iudæorum, qui iugum legis portare, & eius conſueuerat uerba ruminare: in aſino autem exprimit populum gentium, qui ſordibus idololatriæ ſemp manebat immūdus. Et quo utroq; populo plurimi ad euangelij gratiam conuerſi, & poſſeſſorem à quo creati ſunt, cognouerunt, & cœleſtibus eius quærebant alimonijs ad perpetuam creſcere ſalutem. Quorum primitias ei conſecratas accipimus in paſtoribus illis merito uenerandis, qui natum eum primi angelo nunciante uidere & prædicare meruerunt, & in magis qui ad eius cunabula de oriente cum muneribus & precibus ſtella duce uenerunt. Hi nanque de Iudæis ad dominum, illi uenere de gentilibus. Verum de magis die ſancto Epiphaniæ ipſo ad quem uenere, domino propiciante, plenius audiemus: interim de paſtoribus, qui primi ad eum uenientes prioris populi fideles deſignant, quæ ſint geſta uideamus. Sequitur: [Et paſtores erant in regione eadem uigilantes, & cuſtodiētes uigilias noctis ſupra gregem ſuū. Et ecce angelus domini aſtitit iuxta illos, & claritas domini circunfulſit illos.] Apte autē ſatis hoc

Margin notes: Eſaiæ 1. — Bos Iudęorū populus. — Aſin' gētiū populus. — Lucæ 2. — Matt. 2. — Paſtorū uigilia.

hoc ſuperna eſt prouidentia diſpoſitum, ut naſcēte domino paſtores in uicinia ciuitatis uigilarent, ſuosq́ue greges à timore nocturno uigilando protegerent. Oportebat nanq;, ut cum magnus paſtor ouium, hoc eſt, animarum nutritor fidelium in mundo natus eſt, teſtimonium eius natiuitati uigilantes ſupra gregem ſuum paſtores darent. Ipſe eſt enim qui ait: Oues meæ uocem meam audiūt, & ego cognoſco eas, et ſequuntur me, et ego uitam ęternam do eis. Nam & futurum tunc erat, ut per orbem uniuerſum electi paſtores, id eſt, prædicatores ſancti mitterentur, qui ad ouile dominicum, uidelicet ſanctam eccleſiam, populos credentium cogerent. Quorum primo, hoc eſt beato Petro, cum ſe dominū amare profiteretur, idem dominus ac princeps paſtorum ad comprobandum eundem amorem præcepit, dicens: Paſce oues meas. Quia nimirum ſolus ille conditorem perfectè diligit, qui et proximis curam puri amoris impēdit. [Et ecce, inquit, angelus domini ſtetit iuxta illos, & claritas dei circunfulſit illos, & timuerunt timore magno.] Quid eſt quod apparente angelo diuinæ quoque claritatis eos ſplendor circundedit, quod nunquam in tota teſtamenti ueteris ſerie reperimus, cum tam innumeris uicibus angeli prophetis & iuſtis apparuerunt, nuſquam eos fulgore diuinæ lucis homines circundediſſe legimus, niſi quòd hæc priuilegium rectè huius temporis dignitati ſeruatū eſt? Cum enim uera lux mundi naſcebatur in mundo, dignum profectò fuit, ut præco natiuitatis illius etiam corporales hominum uiſus nouitate cœleſtis perfunderet lucis. Dicit nanque de illius natiuitate Propheta: Exortum eſt in tenebris lumen rectis corde. Et quaſi quærere remus quod eſſet lumen de quo diceret, continuo ſubdit: Miſericors & miſerator & iuſtus dominus. Cum

Paſtor ouiū nutritor animarum.

Ioan. 10.

Ioan. 21.

Pſal. 111.

Ibid.

ergo miſericors & iuſtus conditor ac redemptor generis humani, mũdum gloria nouæ natiuitatis illuſtrare dignatus eſt, decebat omnimodis, ut ipſam etiã in qua natus eſt regionẽ, claritas lucis nouę cõpleret. Apparẽs ergo cũ claritate, quid angelus paſtoribus dicat audiamus. [Nolite timere. Ecce eñ euãgelizo uobis gaudiũ magnũ, q̃d erit omni populo.] Verè gaudiũ magnũ, quia gaudiũ cœleſte, gaudiũ ęternũ, gaudiũ q̃d nulla triſticia interueniẽte turbat. [Quod erit omni populo.] Nõ omni populo Iudæorũ, neq; omni populo gentiũ, ſed omni populo credentiũ, qui uel de Iudęis uel de gẽtibus orbis totius ad unã Chriſti cõfeſſionẽ aggregat, ab una eadẽq; myſteriorũ Chriſti perceptiõe chriſtianus uocat, de quo dicit ꝓpheta: Populus q ambulabat in tenebris, uidit lucẽ magnã. [Quia nat⁹ eſt uobis hodie ſaluator, q eſt Chriſtus dñs in ciuitate Dauid.] Benè dixit hodie natus eſt. Nõ dixit hac nocte, qa uidelicet cũ luce cœleſti apparuit, qui diẽ natũ euangelizabat his, qui uigilias noctis agebãt, illũ uidelicet de quo pſalmiſta præcinit, dicẽs: Bene nunciate diẽ ex die ſalutare eius. Salutare q̃ppe dei, id eſt, dñs Ieſus, dies eſt ex die, qa qui tẽporaliter in ciuitate Dauid homo ex uirgine matre apparuit, ipſe ante omnia tẽpora nõ localiter lumen de lumine, deus uerus de deo uero natus eſt. Quia ergo habitantibus nobis in regione umbræ mortis lux orta eſt uitæ, aptè nũcius ortus eiuſdẽ dicit, Quia natus eſt nobis hodie ſaluator, ut hoc quoq; uerbo admoniti, ſemper recordemur, quia nox pręceſſit antiquæ cęcitatis, dies aũt appropinquauit æternæ ſalutis: & ipſi abijciamus opera tenebrarũ, & ut filij lucis ambulem⁹. Fructus enim lucis eſt, ſicut idẽ Apoſtolus ait, in omni iuſticia, & bonitate, & ſanctitate. [Et hoc uobis ſignũ: Inuenietis infantẽ pannis inuolutũ, & poſitũ in præſepio.]

Gaudium magnũ.

Eſaiæ 9.

Pſalm. 95.

Salutare dei.

Rom. 13.

Epheſi. 5.

Signum nati ſaluatoris.

pio.] Hoc nobis ſignũ nati in carne ſaluatoris ſemper animo retinere cõdecet, ut ſemp eius beneficijs gratias repẽdere bene uiuẽdo diſcamus: quia ita uoluit habitũ noſtræ fragilitatis aſſumere, ut paupertatis quoq; generalis ſtatũ non refugeret. Eſt enim indiciũ aſſumptę infirmitatis, q infans & pãnis inuolutus eſt: & paupertatis, q non in ſtratu, ſed in pręſepio poſitus inuenitur. Miſericordias ergo domini inæternum cãtemus, quia ut nos perpetuò beatè uiuam᷒, ipſe abiectionis ac mortalitatis noſtræ ſocius fieri non abnuit. Annũciante autem angelo uno gaudium dominicæ natiuitatis, repente multitudo militiæ cœleſtis adfuit, quæ eidem nato domino obſequium ſuæ deuotionis redderet: & quem in cœlo ſemper glorificare conſueuerat, nunc ſolita hymnorum laude apparente in terra cõcelebrat. Vbi nos quoq; ſua laudatione cœli ciues inſtituunt, qualiter huius ſacratiſſimæ ſolennitatis gaudia celebrare, quantas uerbo dei laudes dicere debeamus, quòd in ea caro factum eſt, & habitauit in nobis, ut nos ad ſuæ gloriæ uiſionem ſubleuaret, nobis participiũ gratiæ et ueritatis, qua ipſum plenum eſt, donaret. Laudant ergo deum, & dicunt: [Gloria in altiſſimis deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.] Et aperte gloriam deo dicunt, pacẽ prędicãt hominibus, quia illũ, in cuius natiuitate lætãtur, mediatorem dei & hominum, hoc eſt, deũ eſſe uerum & hominẽ norunt. Gloriam in excelſis deo cantãt, quia iam ueniſſe tempus illud exultant, quo mũdus abiectis dijs, qui ab hominibus facti ſunt, conditorem ſuũ qui eſt in cœlis, cognoſceret. Pacem optant hominibus, quia quos eiectos prius ab æterna felicitate merito peccati deſpexerant, iam nunc redimẽte dño in eiuſdem ſupernæ habitationis gaudijs ſecũ futuros intelligunt. Pacem hominibus mandant quos in cœleſti

Pſalm. 88.

Chorus angelorũ.

Ioan. 1.

Gloria in excelſis deo.

Pax hoĩbus bonæ uolũtatis

Hieruſa-

Hieruſalem, hoc eſt, in uiſione perpetuæ pacis, ſocios habere deſiderant, ut ipſos quoque homines admoneant per obſeruantiam pacis ad ſuum debere peruenire conſortium. Et benè cum dicerent, Et in terra pax hominibus, adiungunt, bonæ uoluntatis: quia cum illis ſocietatem pacis angelici ſpiritus habere feſtinant, quorum mentibus puritatem bonæ uoluntatis ineſſe conſiderant. Illos ſecū poſt abſolutionē carnis ad contēplationem ueræ pacis ſubuehere lætantur, quos in carne commorantes omnia quæ agunt aut loquuntur, de radice bonæ uoluntatis proferre conſpiciunt. Tales nanque & infirmitas forte aliquādo uel ignorātia, à perficiēdo ea quam cupiunt bona actione retardat, ante interni tamē arbitri oculos integritas, quā corde tenent,

Bona uoluntas. bonæ uoluntatis excuſat. Bona autem uoluntas eſt diligere cōditorem noſtrum ex toto corde, tota anima,

Deute. 6. tota uirtute, diligere & proximos tanquam nos ipſos,

Mat. 22. atq; eiuſdem dilectionis in nobis uigorem indicijs qui

Marci 12. bus ualemus, piæ actionis oſtendere. Quod cum omni

Luc. 10. bus horis ac momentis facere debeamus, quanto magis cum natiuitatem domini ac ſaluatoris noſtri, uel annua feſtiuitate colimus, uel frequentiore deuotione recolimus: in qua ſpecialiter angelica exhortatione docemur dona ei bonæ uoluntatis offerre, in qua ciues patriæ cœleſtis eidem bonæ uoluntati noſtræ conſortium ſuæ pacis promittunt, in qua ipſi quoq; eundem hymnum angelici concentus deo dicere ſolemus. Sit igitur nobis, fratres chariſſimi, communis iſta ſolennitas, ſit terreſtribus cum cœleſtibus nec tantum iſta ſolennitas, ſed & omnis noſtra conuerſatio ſit supernorum ciuium apta conſortio: Meditemur interim in uia quod habere deſideramus in patria, concordemus etiam nos quantum ualemus, uitæ illi mundiſſimæ beatorum

torum

torum ſpirituum, cui tunc aſſociari ſperamus interna puritate mutuæ dilectionis, ſi diuinæ laudationis dona, quibus in futuro uacare cupimus, etiam in præſenti ſectemur, diſcamus cum Apoſtolo dicere: Noſtra cõuerſatio in cœlis eſt, unde etiam ſaluatorem expectamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Illi nanque ſaluatorem ad iudicium uenientem cum gaudio expectant, qui ſe ad eius uoluntatem cœleſtem in terris uitam egiſſe meminerunt. Dat autem etiam fragilibus nobis ac minus perfectis magnam ſpem percipiendæ ſalutis ipſe conditor & ſaluator noſter, qui pro noſtra confirmatione fragilis apparens, mox ore conſono militiæ cœleſtis bonæ noſtræ uoluntati dona ſuæ perpetuæ pacis promiſit Ieſus Chriſtus deus & dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritus ſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Philip. 3

¶In Aurora natalis domini. Lucæ 2.

IN illo tempore, Paſtores loquebantur ad inuicem: Tranſeamus uſque Bethleem, & uideamus hoc uerbum quod factum eſt, quod fecit dominus, & oſtendit nobis. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

NAto in Bethleem domino ſaluatore, ſicut ſacra euangelij teſtatur hiſtoria, paſtoribus qui in regione eadem erant uigilãtes uigilias noctis ſuper gregẽ ſuũ, angelus domini magna cum luce apparuit, exortumq́ mundo ſolem iuſticiæ non ſolum cœleſtis uoce ſermonis, uerum etiam claritate diuinæ lucis aſtruxit. Nuſquam enim in tota ueteris inſtrumenti ſerie reperimus angelos, qui tam ſedulo apparuere patribus, cum luce apparuiſſe: ſed hoc priuilegium recte hodierno tempori ſeruatum eſt, quando exortum eſt in tenebris lumen rectis corde, miſericors & miſerator Pſal. 111.

rator dominus. Verum ne parua unius angeli uideret autoritas, poſtq̄ unus ſacramentū nouę natiuitatis edocuit, ſtatim multitudo cœleſtium agminū, quæ gloriā deo caneret, pacēq; ſimul hominibus prędicaret, adfuit, aperte demonſtrans quia per hanc natiuitatē homines ad pacē unius fidei, ſpei & dilectionis, atq; ad gloriā diuinæ laudationis eſſent conuertēdi. Significant aūt myſticè paſtores iſti gregū doctores quoſq; ac rectores fidelīū animarū. Nox cuius uigilias cuſtodiebant, ſuper gregē ſuum pericula tētationū indicat, à quibus ſe ſuoſque ſubiectos oēs qui perfecte uigilant, cuſtodire non deſiſtūt. Et bene nato domino paſtores ſuper gregē uigilant. Ille etenim natus eſt, q dicit: Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animā ſuā dat pro ouibus ſuis. Sed & tēpus imminebat, quo idē paſtor ſummè bon⁹ miſſis in mundū paſtoribus oues ſuas, quę lōge lateq; diſperſæ errabāt, ad ſemper uirētia cœleſtis uitę paſcua reuocaret. Quorū ſummo paſtori pręcepit: Si diligis me, paſce oues meas. Quod apertius aperiēs ait, confirma fratres tuos. [Et factū eſt, ut diſceſſerunt ab eis angeli in cœlū, paſtores loquebātur ad inuicē: Tranſeamus uſq; Bethleē, et uideamus hoc uerbū quod factū eſt, quod fecit dn̄s, & oſtēdit nobis. Et uenerūt feſtinantes, & inuenerunt Mariā et Ioſeph, et infantē poſitū in pręſepio.] Paſtores quidē illi felici gaudio feſtinarunt uidere q̄d audierant, & quia ardenti amore quæſierunt, continuo ſaluatorē quem quęſierunt, inuenire meruerūt. Sed intellectualium paſtores gregum, imò cuncti fideles qua mentis induſtria Chriſtum quærere debeant, dictis pariter ſuis oſtenderunt & factis. [Tranſeamus, inquiunt, uſq; Bethleem, & uideamus hoc uerbum, quod factum eſt.] Trāſeamus ergo & nos, fratres chariſſimi, cogitando uſq; Bethleē ciuitatē Dauid, atq; eius incarnatio-

Paſtores myſtice animarū rectores.

Nox.

Ioan. 10.

Ioan. 21.

Lucæ 22.

Paſtorū feſtinatio

nationem dignis celebremus honoribus. Tranſeamus abiectis concupiſcentijs carnalibus toto mentis deſiderio uſq; Bethleē ſupernam, id eſt, domū panis uiui non manufactam, ſed æternam in cœlis, & recolamus amādo, quia uerbum caro factū eſt. Illuc carne aſcendit, ibi in dextera dei patris ſedet. Illo eum tota uirtutū inſtātia ſequamur, & ſolicita cordis & corporis caſtigatiōe procuremus, ut quem illi in præſepio uidere uagientem, nos in patris ſolio mereamur uidere regnantem. [Et uideamus, inquiunt, hoc uerbum, quod factum eſt.] Quoniam recta & pura fidei ſanctæ confeſſio, uerbum. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum: Hoc uerbum natum ex patre, non factum eſt, quia creatura deus non eſt. In qua natiuitate diuina uideri ab hominibus non potuit, ſed ut uideri poſſet, uerbum caro factum eſt & habitauit in nobis. Videamus ergo, inquiunt, hoc uerbum quod factum eſt, quia antequā factum eſſet, hoc uidere nequiuimus. Quod fecit dominus & oſtēdit nobis, quod incarnari fecit dn̄s, & per hoc uiſibile nobis exhibuit. [Et uenerunt feſtinantes, & inuenerūt Mariam & Ioſeph, et infantē poſitum in pręſepio.] Venerunt paſtores feſtinantes, & inuenerūt deum hominē natum, ſimul & eiuſdē natiuitatis miniſtros. Feſtinemus & nos, fratres mei, non paſſibus pedū, ſed bonorū profectibus operū uidere eandem glorificatam humanitatem cum eiuſdē miniſtris digna ſeruitutis ſuæ mercede remuneratis: feſtinemus uidere illum in diuina patris ac ſua maieſtate fulgentem, Feſtinemus, inquam, nam tanta beatitudo non cum deſidia ac torpore quærenda, ſed alacriter ſunt Chriſti ſequēda ueſtigia. Nam ipſe curſum noſtrū data manu iuuare deſiderat, delectatúrque audire à nobis: Trahe me poſt te, curremus in odore unguen- Cantic. 1

Videam' uerbum. Ioan. 1.

Chriſti ueſtigia alacriter ſequēda.

torum

torum tuorum. Citius ergo uirtutum greſſibus ſequamur, ut mereamur conſequi. Nemo tardat cōuerti ad
Eccleſi. 5. dominum, nemo differat de die in diem, ipſum per omnia & ante omnia precantes, ut greſſus noſtros diri
Pſal. 108. gat ſecundum eloquium ſuum, & non dominetur noſtri omnis in iuſticia. [Videntes autem cognouerunt de uerbo, quod dictū erat illis de puero hoc.] Et nos fratres dilectiſſimi, quæ dicta ſunt nobis de ſaluatore noſtro deo uero et homine, interim pia fide percipere, & plena dilectione feſtinemus amplecti, ut hęc in futuro perfectę cognitionis uiſu comprehēdere ualeamus. Hæc etenim ſola ac uera eſt beatorum non ſolum hominum, ſed et angelorum uita, faciem perpetuò ſui cernere creatoris, quam deſiderabat ardenter Pſalmiſta
Pſal. 41. qui dicebat: Sitiuit anima mea ad deum uiuum, quando ueniam & apparebo ante faciem dei. Cuius ſolius uiſione non autem ulla terrenarum rerum affluentia de
Pſalm. 16. ſiderium ſuum ſatiari ſignauit, cum ait: Satiabor dum manifeſtabitur gloria tua. Verū quia non ocioſi ac deſides, ſed uirtutum operibus inſudantes diuina contem-
Ibid. platione ſunt digni, ſolicite præmiſit: Ego autē cum iuſticia apparebo in conſpectu tuo. Videntes ergo paſtores cognouerunt de uerbo, quod dictum erat illis de Chriſto, quia uiſio dei cognitio eius eſt, & hæc eſt ſola beata hominis uita, ipſo dicente ac teſtante qui nos pa
Ioan. 17. tri commendans, dicit inter alia: Hæc eſt autē uita æterna, ut cognoſcant te eſſe uerum & unum deum, & quē
Paſtorum autoritas miſiſti Ieſum Chriſtū. [Et omnes qui audierunt mirati ſunt, & de his quæ dicta erāt à paſtoribus ad ipſos.]
Eccleſiæ paſtores ad quid ordinati. Non celauere ſilentio paſtores arcana, quæ diuinitus agnouerant, ſed quibuſcunque potuere dicebant: quia & ſpiritales eccleſiæ paſtores in hoc maxime ſunt ordinati, ut uerbi dei myſteria prædicent, & mira quæ in

ſcriptu-

ſcripturis didicerint, miranda ſuis auditoribus oſtendant. Non ſolum autem paſtores, epiſcopi, presbyteri & diacones, uel etiam rectores monaſteriorum ſunt intelligendi, ſed & omnes fideles qui uel paruulæ ſuę domus cuſtodiā gerunt, paſtores recte uocantur, in quantum eidem ſuę domui ſolicita uigilantia prępſunt. Et quicunque ueſtrum ſaltem uni aut duobus fratribus quotidiano regimine præeſt, paſtoris eiuſdem debet officium implere. Quia in quantū ſufficit, paſcere hos uerbi dapibus iubetur: Imò unuſquiſque fratres, qui etiam priuatus uiuere creditur, paſtoris officium tenet, & ſpiritalem paſcit gregem, uigiliasq; noctis cuſtodit ſuper illum, ſi bonorum actuum cogitationumq; mundarū ſibi aggregans multitudinem, hæc iuſto moderamine gubernare cœleſtibus ſcripturarum paſcuis nutrire, & peruigili ſolertia contra immundorum ſpirituum inſidias ſeruare contendit. [Maria autem conſeruabat omnia uerba hæc, conferens in corde ſuo.] Maria uirginalis pudicitiæ iura cuſtodiens, ſecreta Chriſti quæ nouerat, nemini diuulgare uolebat, ſed ipſum hęc quādo uellet, & quomodo uellet diuulgari, reuerenter expectabat. Ipſa autē eadem ſecreta ore tacito, uigili tamē corde ſedula ſcrutabatur. Et hoc eſt, quod ait conferēs in corde ſuo. Conferebat quippe ea quæ acta uidebat his quæ agenda legerat. Videbat nanque ſe de ſtirpe Dauid ortam in Nazareth de ſpiritu ſancto filium dei concepiſſe. Legerat in propheta: Exiet uirga de radice Ieſſe, & nazareus de radice eius deſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus domini. Legerat &, Tu Bethleē ephrata paruulus es in milib⁹ Iuda, ex te mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. Videbat ſe in Bethleem pepeRiſſe dominatorem Iſrael, qui æternus ex patre deus

Paſtores qui dicantur.

Maria Chriſti ſecreta nemini diuulgabat

Eſaiæ 11.

Micheę 5.

Matth. 1. ante ſecula natus eſt, uidebat ſe uirginē cōcepiſſe, pepe-
Eſaiæ 7. riſſe filium & uocaſſe nomē eius Ieſum. Legerat in pro
phetis: Ecce uirgo cōcipiet, & pariet filiū, & uocabitur
Eſaiæ 1. nomē eius emanuel. Legerat: Bos cognouit poſſeſſorē
ſuū, & aſinus præſepe domini ſui. Videbat dn̄m poſitū
in prę ſepi, quo bos & aſinus ſolent nutriendi aduenire.
Lucæ 1. Meminerat ſibi dictum ab angelo: Spiritusſanctus ſu
peruenict in te, & uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. Ideóque & quod naſcetur ex te ſanctū, uocabitur filius dei.
Legerat modum natiuitatis eius, non niſi angelo reue
Eſaiæ 53. lante potuiſſe cognoſci, dicente Eſaia: Generationem
Micheę 4. autem eius quis enarrabit. Legerat: Et tu turris gregis
nebuloſa filia Sion uſq; ad te ueniet, & ueniet poteſtas
prima regnum filiæ Hieruſalem. Audiebat angelicas
uirtutes, quæ ſunt filiæ ſupernæ ciuitatis, apparuiſſe pa
ſtoribus in loco, qui à conuentu pecorum antiquitus
turris gregis uocabatur: & eſt uno miliario ad orien-
Paſtorū tem Bethleem, ubi etiam nunc tria paſtorum illorum
monumē monumenta in eccleſia monſtrantur. Nouerat tunc ue
ta. niſſe in carne dominum, cui una & æterna eſt cum pa
tre poteſtas, qui regnum daret eccleſiæ, filiæ ſcilicet &
cœleſtis Hieruſalem. Conferebat ergo Maria ea, quæ
fienda legerat cum his, quæ iam facta cognouit: non
hęc tamen ore promēs, ſed clauſo ſeruans in corde ſuo.
[Et reuerſi ſunt paſtores glorificantes & laudantes de
um in omnibus quæ audierant & uiderant, ſicut di-
ctum eſt ad illos.] Diſcamus et nos fratres chariſſimi,
à contemplatione dominicæ diſpenſationis qua nobis
piè ſubuenire dignatus eſt, ad augendas ſemper bene-
ficijs eius gratias reuerti. Si enim ſola adhuc natiuita-
te eius cognita reuerſi ſunt glorificantes & laudantes
deum in omnibus quæ audierant & uiderant, quanto
magis oportet nos, qui totam incarnationis illius ſeriē

ex or-

ex ordine cognouimus, qui ſacramẽtis illius imbuti ſumus, in omnibus gloriam eius ac laudẽ non ſolum uerbo ſed etiam factis prædicare: neq; unq̃ obliuiſci quòd ideo deus homo natus eſt, ut nos ad imaginem & ſimilitudinem ſuę diuinitatis renaſcendo reficeret: ideo baptizatus eſt aqua, ut ad noſtrorũ ablutionem ſcelerum omnium fluenta fœcundaret aquarum: ideo tentatus in eremo, ut uincendo tentatorem nobis quoq; uincendi peritiam uirtutẽq; tribueret: ideo mortuus, ut mortis deſtrueret imperiũ: ideo ſurrexit & aſcẽdit in cœlũ, ut nobis reſurgendi à mortuis atq; in cœleſtibus perpetuo regnandi ſpẽ exẽplumq; præberet. Pro quibus ſingulis reuerſi ad intuitum pijſſimæ diſpenſationis eius, glorificemus & laudemus ipſum deum ac dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritusſãcti per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Series dominicæ actionis.

¶Ad ſummam miſſam in die natalis domini. Ioan. 1.

IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

QVia temporalem mediatoris dei & hominũ hominis Ieſu Chriſti natiuitatem, quæ hodierna die facta eſt, ſanctorum uerbis euangeliſtarum, Matthæi uidelicet & Lucæ, manifeſtatam cognouimus, libet etiam de uerbi, id eſt, diuinitatis eius æternitate, in qua patri manet ſemper æqualis, beati Ioannis euangeliſtæ dicta ſcrutari, qui ſingularis priuilegio meruit caſtitatis, ut cæteris altius diuinitatis ipſius caperet ſimul & patefaceret arcanum. Neq; enim fruſtra in cœna ſupra pectus domini Ieſu recubuiſſe perhibetur, ſed per hoc typicè docetur, quia cœleſtis hau- 1. Tim. 2.

ſtum ſapiẽtiæ cæteris excellentius de ſanctiſſimo eiuſ-
Ezechi.1. dẽ pectoris fonte potauerit. Vnde & merito in figura quatuor animalium aquilæ uolãti cõparatur. Cunctis quippe auibus aquila celſius uolare, cũctis animãtibus clarius ſolis radijs infigere conſueuit obtutus. Et cæteri euangeliſtæ quaſi in terra ambulant cum dño, qui tẽporalem eius generationem pariter & temporalia facta ſufficienter exponentes, pauca de diuinitate dixerũt. Hic autem quaſi ad cœlum uolat cum dño, qui per pauca de temporalibus eius actis edifferens, æternam diuinitatis eius potẽtiam, per quam omnia facta ſunt, ſublimius mente uolando & lympidius ſpeculando cognouit, ac nobis cognoſcenda ſcribendo contradidit.

Ioannis Euangeliſtę cõmẽdatio.

Ergo alij euangeliſtæ Chriſtum ex tempore natum deſcribunt, Ioannes eundem in principio fuiſſe teſtatur, dicens: In principio erat uerbum. Alij inter homines eum ſubito apparuiſſe commemorant, ille ipſum apud deum ſemper fuiſſe declarat, dicens: Et uerbum erat apud deum. Alij eum uerum hominem, ille uerum confirmat eſſe deum, dicens: Et deus erat uerbum. Alij hominem eum apud homines temporaliter conuerſatum, ille deum apud deum in principio manentem oſtendit, dicens: Hoc erat in principio apud deum. Alij magnalia, quæ in homine geſſit perhibent, ille quod omnem creaturam uiſibilem & inuiſibilem per ipſum deus pater fecerit, oſtendit, dicens: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Et mire beatus Ioannes in initio euangelij ſui de diuinitate ſaluatoris, & fidẽ recte credentium ſublimiter imbuit, & hęreticorum perfidiam potenter exſuperat. Fuere nanque hæretici, qui dicerent: Si ergo natus eſt Chriſtus, erat tempus quando ille non erat. Quos primo ſermone redarguit, cum ait: [In principio erat uerbum.] Neq; uero

Hæreticorum confutatio.

In principio erat uerbum.

ait. In

ait, In principio cœpit eſſe uerbũ, ut uidelicet eum ex tẽpore ortũ, ſed in exortu tẽporũ exiſtentẽ, ac per hoc ſine ullo tẽporis initio de patre natũ monſtraret, iuxta quod ipſe loquit̃ in prouerbijs: Dñs poſſedit me initio uiarum ſuarũ: anteq̃ quicq̃ faceret à principio, ab æterno ordinatus ſum. Itẽ fuerunt hæretici, qui tres ſanctæ trinitatis perſonas eſſe negãtes, dicerẽt: Idẽ deus quando uult pater eſt, quãdo uult filius eſt, quãdo uult ſpiritus ſanctus eſt, ipſe tamẽ unus eſt. Quorum deſtruẽs errorẽ, ſubiungit: [Et uerbũ erat apud deũ.] Si eñ alius apud aliũ erat, duo ſunt profecto pater & filius, et non unus. Ipſe modo pater, modo filius, modo etiã ſpiritus ſanctus eſt, quaſi mutabilis ſit diuinæ ſubſtantiæ natura, cum apertiſſime Iacobus dicat apoſtolus: Apud quẽ non eſt tranſmutatio, nec uiciſſitudinis obumbratio. Item fuere quidam praui dogmatis autores, qui Chriſtum hominẽ tantum confitentes, deum prorſus eſſe non crederent. Quos conſequenter exprimit, cum ait: [Et deus erat uerbum.] Fuere alij qui deum quidem illum, ſed ex tempore incarnationis factum, non autẽ æternum ante ſecula natum à patre putarẽt. Vnde quidam talium dixiſſe commemoratur: Nõ inuideo Chriſto facto deo, quoniam & ego ſi uolo poſſum fieri ſecundum ipſum. Et horum nefandam refellit ſententiam euãgeliſta, cum ait: [Hoc erat in principio apud deum.] Id eſt, hoc uerbum quod deus eſt, non ex tempore cœpit, ſed in principio erat deus apud deum. Itẽ fuere ueritatis inimici, qui Chriſtum & ante partum uirginis fuiſſe iam non negarent, non tamen natum ex patre deum, ſed factum à patre, & ideo minorẽ patre, quia creaturam crederẽt. Etiam hos damnat euangelicus ſermo, qui dicit: [Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.] Si enim nihil creaturarum ſine

Prouer. 8.

Et uerbũ erat apud deum.

Iaco. 1.

Et deus erat uerbum.

Hoc erat in principio apud deum.

Omnia per ipſum facta ſunt.

rum ſine ipſo factum eſt, patet profecto quia ipſe creatura non eſt, per quem omnis creatura facta eſt. Et ne quis audiens factam per dominum creaturam, mutabilem crederet eius uoluntatem, quaſi qui ſubito uellet facere creaturam, quam ab æterno nunquam ante feciſſet, manifeſte docet euangeliſta, factam quidem in tẽpore creaturã, ſed in æterna creatoris ſapiẽtia quando & qualis crearetur ſemper fuiſſe diſpoſitũ. Et hoc eſt, quod ait: [Quod factũ eſt, in ipſo uita erat.] Id eſt, q̊d factum in tẽpore ſiue uiuum ſiue uita carẽs, apparuit, omne hoc in ſpiritali factoris ratione, quaſi ſemper uixerat, uiuit. Nõ quia coæternum eſt creatori quod creauit, ſed quia coæterna eſt illi ratio uoluntatis ſuæ, in qua ab æterno habuit & habet, quid & quãdo crearet, qualiter creatum gubernet ut maneat, ad quem finem ſingula quæ creauit perducat. Sequitur: [Et uita erat lux hominum.] Quo uerbo aperte docetur, quòd ipſa uitalis ratio, per quam omnia diſpoſita ſunt & reguntur, non omnem creaturam, ſed rationabilem tantum ut ſapere poſſit illuminat. Homines nanq; qui ad imaginem dei facti ſunt, percipere ſapientiam poſſunt, animalia non poſſunt. Sed & animalis quicunque eſt homo, non percipit ea quæ ſunt ſpiritus dei. Vnde bene cum dixiſſet, Et uita erat lux hominum, ſubiunxit, & de his qui ab humanæ conditionis honore procul recedentes comparati ſunt iumentis inſipientibus, & ſimiles facti ſunt illis, atque ideo recte ueritatis lumine priuantur. [Et lux, inquit, in tenebris lucet, & tenebræ eãm non comprehenderunt.] Lux quippe hominum eſt Chriſtus, qui omnia quæ illuminari merentur, corda hominum ſuæ præſentia cognitionis illuſtrat, Tenebræ autem ſtulti ſunt & iniqui, quorum cæca præcordia lux æternæ ſapientiæ qualia ſint manifeſte

Marginalia: Quod factũ eſt in ipſo uita erat. — Vita erat lux hominum. — 1. Cor. 2. — Pſal. 48. — Et lux in tenebris lucet et tenebræ eã nõ cõprehẽderũt.

nifeſte cognoſcit, quamuis ipſos radios eiuſdem lucis Lux ho-
nequaquam per intelligentiam capere poſſint: ueluti minum
ſi quilibet cæcus iubare ſolis offundatur, nec tamen Chriſtus
ipſe ſolem, cuius lumine perfunditur, aſpiciat. Sed non eſt.
tamen tales omnino ſuperna pietas deſpexit, uerum
medelam eis ſalutis, qua ad uidendam lucem peruenire
poſſent, adhibuit. Ipſa lux inuiſibilis, ipſa dei ſapientia,
carne in qua uideri poſſet, induta eſt, quæ in hominis
habitu apparens, & loquens hominibus paulatim
fide purificata eorum corda ad cognitionem ſuæ
diuinæ uiſionis proueheret. Miſſus eſt ante illum homo
magni meriti, cuius teſtimonio pararentur omnes
ad audiendam mox, ut appareret, ipſam dei ſapientiam,
ad uidendum ipſum ſolem iuſticię, nube iam corporis
tectum, id eſt, ad uidendum audiendumq; hominem,
qui deus eſſet, plenum gratiæ & ueritatis. [Fuit, Fuit ho-
inquit, homo miſſus à deo, cui nomen erat Ioannes.] mo miſ-
Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet ſus à deo.
de lumine, ut omnes crederent per illum.] Non ait,
ut omnes crederent in illum, maledictus enim homo Hiere. 17.
qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum,
ſed ut omnes crederent per illum, hoc eſt, per illius
teſtimonium crederent in lucem, quam nec dum uidere
nouerāt, dn̄m uidelicet Ieſum Chriſtū, qui de ſeipſo Ioan. 8.
teſtatur: Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, nō ambulat
in tenebris, ſed habebit lumē uitę. Sequitur: [Nō Non erat
erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. ille lux.
Erat lux uera, quæ illuminat omnē hominē uenientem
in hunc mundū.] Et ſancti quidē homines lux ſunt recte
uocati, dicente ad eos dn̄o: Vos eſtis lux mundi, & Matth. 5.
apoſtolo Paulo: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autē Epheſi. 5.
lux in domino. Sed multum diſtat inter lucem quę illuminatur,
& lucem quæ illuminat, inter eos qui partici-

cipatione ueræ lucis accipiunt ut luceant, & ipſam lucem perpetuam, quę non ſolum lucere in ſeipſa, ſed ſua præſentia quoſcunque attigerit illuſtrare ſufficit. Ad cuius comparationem ueræ lucis non tantum mino-
Mat. 11. res quilibet electi, uerumetiam ipſe Ioannes, quo ma-
Lucæ 7. ior inter natos mulierum non ſurrexit, lux non eſſe aſſeritur, ut uidelicet Chriſtus nō eſſe quod putabatur
Ioan. 5. monſtretur. Ille enim, ut ſcriptum eſt, erat lucerna ar-
Ioannes lucerna ardens & lucens. dens & lucens. Ardens ſcilicet fide & dilectione, lucens uerbo & actione. Gratiam uero lucis peccatoribus infundere ſolius eſt eius, de quo dicitur: [Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc
Erat lux uera. mundum.] Omnem uidelicet, qui illuminatur ſiue naturali ingenio, ſiue ſapientia diuina. Sicut enim nemo à ſeipſo eſſe, ita etiam nemo à ſeipſo ſapiens eſſe poteſt, ſed illo illuſtrante, de quo ſcriptum eſt: Omnis
Eccleſi. 1. ſapientia à domino deo eſt. Cuius utranque naturam & diuinam ſcilicet, qua ſemper ubique totus manet, & humanam ex qua in tempore natus loco incluſus apparuit, conſequenter deſcribit euangeliſta dicens: [In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & ſui eũ non
In mundo erat. receperũt.] In mũdo quippe erat, & mũdus per ipſum factus eſt, quia deus erat, quia totus ubiq;, quia ſuæ præſentia maieſtatis ſine labore regẽs & ſine labore continẽs quod fecit. Et mũdus eũ non cognouit, quia lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.
Mundus eum non cognouit Mundum nanq; dicit hoc loco, homines mundi amore deceptos, atq; inhærendo creaturæ ab agnoſcenda creatoris ſui maieſtate reflexos. In propria uenit, quia in mundo quem per diuinitatem fecit, per humanitatem apparuit: in propria uenit, quia in gente Iudæa quam ſibi præ cæteris nationibus ſpeciali gratia copulaue-

pulauerat, incarnari dignatus eſt. In mundo ergo erat,& in mundum uenit. In mundo erat per diuinitatem, in mundum uenit per incarnationẽ. Venire quippe uel abire humanitatis eſt, manere diuinitatis. Quia ergo cum in mundo eſſet per diuinitatem, mundus cũ non cognouit, dignatus eſt uenire in mundum per humanitatem, ut uel ſic eum mũdus cognoſceret. Sed uideamus quid ſequitur: [In propria uenit, & ſui eum non receperunt.] Quem enim in potentia deitatis cũcta creantem regentemq́ non cognouerunt, ipſum in carnis infirmitate miraculis coruſcantem recipere noluerunt. Et quod eſt grauius, ſui eum non receperunt, hoĩes ſcilicet quos ipſe creauit. Iudæi quos peculiarẽ ſibi elegerat in plebem, quibus ſuæ cognitionis reuelauerat arcanum, quos mirificis patrum glorificauerat actis, quibus ſuæ legis doctrinam contulerat, ex quibus ſe incarnandum promiſerat, & in quibus ſe incarnatum ut promiſerat oſtendit, ipſi eum recipere uenientem ex magna parte recuſarunt. Neq; enim omẽs recuſarunt, alioquin nullus eſſet ſaluus. Nunc autẽ multi eum ex utroq; populo credendo receperunt, de quibus euangeliſta conſequenter inſinuat dicens: [Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius.] Conſideremus fratres chariſſimi, quanta gratia redẽptoris noſtri, quàm magna ſit multitudo dulcedinis eius. Vnicus ex patre natus eſt, & noluit remanere unus: deſcendit ad terram, ubi fratres ſibi quib⁹ regnum patris ſui dare poſſet, acquireret: deus ex deo natus eſt, & noluit dei tantum filius manere: hominis quoq; filius fieri dignatus eſt non amittens quod erat, ſed aſſumẽs quod non erat, ut per hoc homines in dei filios transferret, gloriæq́ ſuæ faceret cohæredes, ut quod ipſe ſemper

In ꝓpria uenit.

Iudæorũ ingratitudo.

Quotq̊t autẽ receperunt.

Magna redẽptoris noſtri gratia.

habebat per naturam, inciperent habere per gratiam.
Abacu. 2. Cōſideremus quāta uirt⁹ eſt fidei, cui⁹ merito poteſtas
Rom. 10. datur hominibus filios dei fieri. Vnde bene ſcriptū eſt,
Galat. 3. quia iuſtus ex fide uiuit. Viuit enim iuſtus ex fide non
Iacobi 2. illa, quæ labiorum tantū confeſſione profertur, ſed ea
quæ per dilectionē operatur. Alioquin fides ſi nō habet opera, mortua eſt in ſemetipſa. Nullus ſeipſum deſpiciat, null⁹ de ſua ſalute deſperet: curramus oēs, curramus ſinguli, ut q eramus lōge, mereamur fieri ꝓpe in
Ephe. 2. ſanguine Chriſti. Videamus quod dicit: Quia quotqt receperunt eū, dedit eis poteſtatē filios dei fieri. Quot quot, inquit, receperunt, non eſt enim perſonarū acce-
Actu. 10. ptor deus, ſed in omni gēte, q timet deum & operatur iuſticiam, acceptus eſt illi. Quo autem ordine credētes filij dei poſſent fieri, & quantum hæc generatio à carnali diſtet, ſubſecutus euangeliſta deſignat. [Qui non
Carnalis gñatio. ex ſanguinibus, neq; ex uolūtate carnis, neq; ex uoluntate uiri, ſed ex deo nati ſunt.] Carnalis quippe noſtra ſingulorum generatio ex ſanguinibus, id eſt, ex natura maris & fœminæ, à complexu coniugij duxit origi-
Spialis gñatio. nem: At uero ſpiritalis ſpiritus ſancti gratia miniſtratur, quam dominus à carnali diſtinguēs ait: Niſi quis
Ioan. 3. renatus fuerit ex aqua & ſpirituſancto, nō poteſt introire in regnum dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Verum ne qs hominum dubitet filium ſe dei & cohærede Chriſti poſſe fieri, dat exemplū euangeliſta, quia & ipſe filius dei homo fieri, & inter hoīes habitare dignatus eſt, ut
Verbum caro factum eſt. humanæ particeps exiſtēdo fragilitatis, hoīes diuinæ uirtutis ſuæ donaret eſſe participes. [Et uerbū caro factū eſt, & habitauit in nobis.] Quod eſt dicere: Et fili⁹ dei homo fact⁹ eſt, & inter hoīes cōuerſatus eſt. Solet nāq; ſcriptura modo animę modo carnis uocabulo to

tum

tum deſignare hominē. Animę uidelicet, ut ſcriptū eſt: Mos ſcri-
Quia deſcēdit Iacob in Aegyptū in animabus ſeptua- pturę.
ginta: carnis uero, ut rurſus ſcriptū eſt: Et uidebit oīs Gene. 46.
caro ſalutare dei. Neq; em̄ uel animæ ſine corporibus Lucæ 3.
in Aegyptū deſcēdere, uel caro ſine aīa uidere aliquid
poteſt, ſed hic per animā tot⁹ homo, ibi ſignat̄ per car
nē. Sic ergo hoc loco quo dicit̄: Et uerbū caro factum
eſt, nihil aliud debet intelligi, q̄ ſi diceret̄: deus homo
factus ē, carnē uidelicet induēdo & animā, ut ſicut quiſq;
nr̄m unus homo cōſtat ex carne, & aīa, ita unus ab in-
carnatiōis tēpore Chriſtus ex diuinitate carnis & aīa
cōſtet, de⁹ ab ęterno in æternū exiſtēs uerus ut erat, ho
minē ex tēpore aſſumēs in unitatē ſuę pſonę uerū, quē
nō habuerat. Sequit̄: [Et uidimus gloriā ei⁹, gloriam
quaſi unigeniti à patre, plenū gratiæ & ueritatis.] Glo
riā Chriſti quā ante incarnationē uidere nō poterant
hoīes, poſt incarnationē uiderūt, aſpiciētes humanita-
tē miraculis refulgentē, & intelligētes diuinitatē intus
latitantē, illi maxime qui & eius claritatē ante paſſio-
nē traſfigurati in mōte ſancto contēplari meruerunt,
uoce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria:
Hic eſt filius me⁹ dilectus, in quo mihi bene cōplacui,
et poſt paſſionē reſurrectiōis, aſcēſionisq; ipſius gloria 2. Petri 1.
cōſpecta, ſpiritus eius ſunt dono mirifice refecti. Qui- Mat. 17 &
bus oībus manifeſte cognouerūt, q̄ huiuſmodi gloria 3. Mar. 9.
nō cuilibet ſanctorū, ſed illi ſolū homini, q eſſet in diui Lucæ 9.
nitate unigenitus à patre cōuenirer. Quod autē ſequit̄ Ioann. 1.
[plenū gratiæ & ueritatis] gratia plenus erat idē ho-
mo Chriſtus Ieſus, cui ſingulari munere præ cæteris Maria ho
mortalibus datū eſt, ut ſtatim ex quo in utero uirginis minis
cōcipi, & homo fieri inciperet, uer⁹ eſſet & de⁹. Vnde Chriſti &
& eadē glorioſa ſemp uirgo Maria nō ſolū hoīs Chri- dei geni-
ſti, ſed & dei genitrix recte credēda & cōfitēda eſt. Idē trix.

ueritate

ueritate plen⁹ erat,et eſt ipſa uidelicet uerbi diuinitate, quæ hoīem illũ ſingulariter electũ,cũ quo una Chriſti perſona eſſet,aſſumere dignata eſt, nõ aliquid ſuę diuinæ ſubſtantiæ ut hæretici uolũt in faciendã hoīs naturã commutans,ſed ipſa apud patrẽ manens,totũ quod erat,totam de ſemine Dauid naturam ueri hominis, quam non habebat ſuſcipiens. Vnde oportet, fratres chariſſimi,ut qui humanam redemptoris noſtri natiuitatem hodie annua deuotiõe recolimus, & diuinam pariter & humanam eius naturã non annuo,ſed continuo ſemper amplectamur amore. Diuinam,per quã creati ſumus cum non eſſemus: humanam, per quam recreati ſumus,cum perditi eſſemus. Et quidem diuina conditoris noſtri uirtus, ſine aſſumptione humanitatis nos recreare erat idonea: humana autem eiuſdẽ redemptoris noſtri infirmitas,ſine aſſumẽte ſe, & inhabitante in ſe, & operãte per ſe diuinitate nos recreare nequiuit. Atq; ideo uerbum caro factum eſt, id eſt, deus homo factus eſt,& habitauit in nobis, ut per cognitum nobis hominis habitũ nobis conuerſando congruere,nos alloquẽdo inſtruere, nobis uiuendi uiam præbere,pro nobis contra hoſtem cõfligere, noſtram mortem moriendo ac reſurgẽdo poſſet deſtruere: Per coæternam uero patri diuinitatem nos interius uiuificando ad diuina ſuſtolleret,remiſſionem nobis peccatorũ pariter ac ſpiritusſancti dona cõcederet, & poſt bonorum perfectionem operum non ſolum nos ad uidendam gloriam clarificatæ ſuę perduceret humanitatis,ſed et incommutabilem nobis eſſentiam ſuę diuinę maieſtatis oſtenderet,in qua uiuit & regnat cum patre in unitate ſpirituſſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Cur deus hõ factus

¶In natali diui Stephani protomartyris.

Lucæ

Lucæ decimotertio. Matt.23.

IN illo tẽpore, Dicebat Ieſus turbis Iudæorũ & principibus ſacerdotũ: Ecce ego mitto ad uos prophetas, & ſapiẽtes. Hieruſalẽ Hieruſalẽ quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

HIeruſalem non ſaxa & ædificia ciuitatis, ſed habitatores uocat, quam patris plangit affectu, ſicut & in alio loco legimus ꝙ uidens eam fleuerit. In eo autem quod dicit, Quoties uolui congregare filios tuos, omnes retro prophetas à ſe miſſos eſſe teſtatur. Auis quoque ſimilitudinem congregantis ſub pinnis nidum ſuum, in cantico Deuteronomij legimus: Sicut aquila protegere nidum ſuum & ſuper pullos ſuos deſiderabit expandẽs alas ſuas, ſuſcepit eos & tulit ſuper pinnas ſuas. Et pulchre qui Herodem de ſua nece tractantem uulpem uocarat, ſeipſum aui comparat. Fraudulenta enim uulpes, ſemper inſidias auibus tendere non ceſſat. [Ecce relinquetur uobis domus ueſtra deſerta.] Ipſam ciuitatem quam nidum ſuum uocauerat, nunc domum Iudæorum appellat: Quæ non immerito domini auxilio nudata, ſuæ ditioni relinquitur, quia non ſolum auis illius omnipotẽtis quam Matthæus gallinam nuncupat, alis protegi deſpexit, ſed & eandem auem ſe protegere uolentem uulpibus deuorandam, id eſt, Herodi & Pilato crucifigendum tradidit Chriſtum. Nec mora, uulpium earũdem, hoc eſt, regum terræ & ipſa rapinæ donatur. Occiſo eñ domino uenerunt Romani, & quaſi nidum uacuum diripientes, tulerunt eorum locum, gentem & regnũ. [Dico autem uobis, quia non uidebitis me donec ueniat cũ dicetis: Benedictꝰ qui uenit in nomine domini.] Hæc quidem turbæ dixerunt domino ueniente ad Hieruſalem,

Hieruſalẽ Lucæ 19.

Deut.32.

Lucæ 13.

Domus Hieruſalẽ

Matt. 23.

lem,ſed quia Lucas non dicit quo hinc abſceſſerit dominus,ut nō ueniret niſi eo tempore quo iam illud diceretur(perſeuerat quippe in itinere ſuo donec ueniat Hieruſalem) cogit profecto hoc myſtice intelligi, hoc eſt, de illo eius aduentu quo in claritate uenturus eſt,maxime cum Matthæus hæc dominum poſt decātatas ei à turba laudes dixiſſe teſtetur. Aliter quod dicit,hoc eſt,niſi pœnitentiam egeritis, & confeſſi fueritis ipſum eſſe me de quo prophetæ cecinerunt filiū,omnipotētis patris,meam faciem non uidebitis. Habēt Iudæi datum ſibi tempus pœnitentiæ,confiteantur benedictum qui uenit in nomine domini, & Chriſti ora conſpicient.

¶In die diui Ioannis Apoſtoli & Euangeliſtæ. Ioannis ultimo.

IN illo tempore,Dixit Ieſus Petro:Sequere me. Cōuerſus Petrus,uidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus,ſequentem,qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius,& dixit: domine quis eſt, qui tradet te? Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

LEctio ſancti euāgelij quæ nobis lecta eſt, fratres mei, tanto majori à nobis intentione debet per ſingula uerba penſari, quanta magna gratiæ ſupernæ dulcedine tota redundat. Cōmendat enim nobis beatiſſimus euāgeliſta & apoſtolus Ioānes priuilegium amoris præcipui, quo cæteris amplius meruit honorari à dño:cōmendat teſtimoniū euangelicæ deſcriptionis,quod ueritate diuina ſubnixum nullus fidelium dubitare permittitur:commēdat placidā ſuæ carnis abſolutionem,quā dño ſpecialiter ſe uiſitāte percepit. Sed ut perfectæ lectionis huius principia cōſiderare ua-

re ualeamus, libet ſuperiora parũper attendere. Apparuit dominus poſt reſurrectionẽ diſcipulis ſeptem, in Ioan. 21.
ter quos erat Petrus et Ioannes, quibus fruſtra in piſcã
do tota nocte laborantib⁹, & ſtans in litore copioſa re
t: eorum piſcium multitudine impleuit. Moxq́ egreſ
ſos ad terram inuitauit ad prandium, & inter prandẽ
dum tertio Petrum an ſe amaret interrogauit, ac ter
tio amorem confitenti, quia ter eum negauerat, ei ter
tio paſcendas ſuas oues commiſit. Ac deinde quia per
earundem ouium, id eſt, animarum fidelium cura paſtorali uſque ad martyrium crucis eſſet peruenturus,
intimauit dicens: Amen amen dico tibi, cum eſſes iunior, cingebas te & ambulabas ubi uolebas: cum autẽ
ſenueris, extendes manus tuas & alius te cinget, & du
cet quo non uis. In manuum nanque extenſione deſignauit, ꝙ per mortem crucis martyrio coronandus, in
cinctione alterius, ꝙ uinciendus à perſecutore in ductu quo non uellet, ꝙ tormenta paſſionis contra uoluntatem eſſet paſſurus humanæ fragilitatis. Sed ne
grauis forte uideretur Petro prædicta à domino paſſio crucis, hanc ſuo confeſtim lenire curauit exemplo,
ut cruciatum martyrij eo lenius ferret, quo ſe meminiſ
ſet ſimilem ſuo redemptori mortis excipere ſententiã.
Poſtquã eñ ſignificauit ei, qua morte clarificaturus eſ
ſet deũ, protinus adiũgit quod in huius capite lectiõis
audiuimus. Et dicit ei: [Sequere me.] Ac ſi aperte dicat: qa ipſe prius pro tua redẽptiõe crucis ſuppliciũ ſub
ire nõ timui, cur tu pro mei confeſſione nominis crucẽ
pati formides? Qui eo glorioſiore martyrij palma cla
rificaberis, q̃d in hac promerẽda magiſtri iter ſequeris.
Iã uero ab euangeliſta nõ ſubdit, q̃d poſt hęc dicta dñs
& diſcipuli fecerint, ſed ex eo tamẽ innuitur, quod ſubiũgit: Cõuerſus Petr⁹ uidit illũ diſcipulũ, quẽ diligebat
Ieſus,

Ieſus,ſequentē.Patet nanq; quia cū dixiſſet Petro ,ſe-
quere me,id eſt,crucē patiēdo imitare, ſurrexit de lo-
co conuiuij & abire iam cœpit . Secutus eſt autem eū
Petrus etiam inceſſu pedum,cupiens implere quod au
diuit,Sequere me.Secutus eſt & ille diſcipul⁹ quem di-
ligebat Ieſus.Neq; enim arcēdum ſe à cōſectatu Chri-
ſti putabat,qui nō minori ſe gratia dilectionis à Chri-
ſto complexū nouerat.Neq; incredibile eſt ideo utrun
que diſcipulum corporali greſſu ueſtigia domini ſecu
tum,quia necdum intellexerat quid ſignificauerit in
eo , ꝙ Petrum ſe ſequi præcepit. Notum autem noui
ueſtræ fraternitati,qui ſit ille diſcipul⁹ quem diligebat
Ieſus,Ioannes uidelicet ipſe,cuius hodie natalicia feſta
celebramus,qui hoc ſcripſit euangelium , atq; ideo ſuā
perſonam maluit indicijs rerum accidentium , quàm
proprio deſignare uocabulo.Diligebat autem eum Ie
ſus non exceptis cæteris ſingulariter ſolum,ſed præ cę
teris quos diligebat familiarius unum , quem ſpecialis
prærogatiua caſtitatis ampliori dilectione fecerat di-
gnum.Omnes quippe ſe diligere probat , quibus ante
paſſionem loquitur:Sicut dilexit me pater,& ego dile
Ioan. 15. xi uos.Manete in dilectione mea. Sed hunc prę omni-
bus diligit , qui uirgo electus ab ipſo , uirgo in æuum
permanſit. Tradunt nanque hiſtoriæ , ꝙ eum de nu-
ptijs uolentem nubere uocauerit , & propterea quem
à carnali uoluptate retraxerit,potiore ſui amoris dul-
Ioann.19. cedine donauit.Deniq; huic moriturus in cruce matrē
ſuam commendauit,ut uirginem uirgo ſeruaret,& i-
pſo poſt mortem ac reſurrectionem cœlos aſcenden-
te,non deeſſet eius genitrici filius,cuius caſta uita ca-
ſtis eius tueretur obſequijs.Ponit & aliud ſuæ perſonę
beatus Ioannes indicium,ſubiungens:Qui & recubuit
in cœna ſuper pectus eius,& dixit : Domine quis eſt,
qui tra-

qui tradet te? Hoc quomodo geſtum ſit, ſuperiora huius euangelij loca plenius oſtendunt, quia uidelicet in cœna, quã ultimã ante paſſionem cum diſcipulis ſaluator habuit, in qua eorum pedes lauit, eiſq; corporis ac ſanguinis ſui tradidit myſteria celebranda, diſcipulus ille quem diligebat, ſupra pectus eius recubuerit. Et cũ dixiſſet eis, Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis tradet me, reſpondit ille diſcipulus, innuente Petro ut interrogaret & diceret ei: Domine, quis eſt? Ait dominus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Quòd autem diſcipulus ille ſupra pectus magiſtri recubuit, non præſentis ſolummodo dilectionis, ſed & futuri erat ſignum myſterij. Figurabatur etenim iã tunc euangelium, quod idem diſcipulus erat ſcripturus, uberius atq; altius cæteris ſacræ ſcripturæ paginis arcana diuinæ maieſtatis eſſe comprehenſurum. Quia enim in pectore Ieſu ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſcientiæ abſconditi, merito ſupra pectus eius recubat quem maiore cæteris ſapientiæ, & ſcientiæ ſingularis munere donat. Cæteros quippe euangeliſtas nouimus plura de miraculis noſtri ſaluatoris, pauciora de diuinitate locutos. Ioannes autem perpauca de humanis ſcribens actibus, potius ſe exponendis diuinæ naturæ indidit arcanis, patẽter inſinuãs quanta de pectore Ieſu fluenta doctrinæ cœleſtis, quæ nobis ructaret hauſerit. Sequitur: [Hunc ergo cũ uidiſſet Petrus, dicit Ieſu: Domine, hic autem quid?] Quia ſe beatus Petrus audierat per paſſionem crucis clarificaturum eſſe deum, uoluit etiã de fratre et diſcipulo cognoſcere, qua eſſet ipſe morte perpetuã trãſiturus ad uitã. [Dicit ei Ieſus: Sic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Tu me ſequere.] Non, inquit, eum per paſſionẽ martyrij uolo conſummari, ſed abſq; uiolentia perſecutoris

Ioannes cur ſupra pectus domini recubuerit.

Colo. 2.

cutoris diem expectare nouiſſimum, quando ipſe ueniens eum in æternæ beatitudinis manſione recipiam. Et quid hoc ad te? Tu tantum crucis patibulum ſubeundo mea te ueſtigia ſequi debere memento. Et quidem hanc domini reſponſionem fratres tunc temporis ita tractabant, quaſi Ioannes nunquam eſſet moriturus. Quod non ita eſſe intelligendum ipſe Ioannes admonere curauit, qui cum præmiſiſſet exiſſe ſermonem iſtum inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur, ſolerter adiecit atq; ait: Et non dixit ei Ieſus, quia non moritur, ſed ſic eum uolo manere donec ueniam, quid ad te? Nō ergo putandum, quia diſcipulus ille nō ſit mortuus in carne, quia nec dominus hoc de illo futurum prædixit, & Pſalmiſta ait, Quis eſt homo qui
Pſalm. 88. uiuit, & non uidebit mortem, ſed ita potius intelligendum, quòd cæteris Chriſti diſcipulis per paſſionē conſummatis ipſe in pace eccleſiæ aduentum uocationis expectauerit. Et hoc eſt q̊d ait, dominus: Sic eū uolo manere donec ueniam, non quia & ipſe multos antea labores pro domino, preſſuraſq; malorum tolerauerit, ſed quia ultimum in pace ſenium finierit, utpote
Actu 5. eccleſijs Chriſti per Aſiam quā regebat, iam lōge latéque fundatis. Nam & in Actibus apoſtolorum cū cæteris apoſtolis flagellatus inuenitur, quando ibāt gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cōtumeliam pati. Et à Domitiano Cęſare in feruentis olei dolium miſſus, in eccleſiaſtica narratur hiſtoria, ex quo tamen diuina ſe protegente gratia tam intactus exierit, quàm fuerat à corruptione concupiſcentiæ carnalis extraneus. Nec multo pòſt ab eodem principe propter inſuperabilem euangelizandi conſtantiam in Pathmos inſulam exilio relegatur, ubi humano licet deſtitutus ſolatio, diuinæ tamen ui-

ſionis

ſionis & allocutionis meruit crebra conſolatione re-
leuari. Denique ibidem Apocalypſim, quam ei do-
minus de ſtatu eccleſiæ præſenti uel futuro reuelauit,
manu ſua conſcribit. Vnde conſtat promiſſionem ſic
manendi donec ueniret dominus, non eo pertinere
quòd ſine labore certaminis uicturus in mundo ſed
illò potius quam ſine dolore paſſionis trãſiturus eſſet
è mundo. Sicut enim in patrum literis inuenimus, cum
longo cõfectus ſenio, ſciret imminere diẽ receſſus ſui, Patrum literæ.
conuocatis diſcipulis ſuis poſt monita exhortationũ
ac miſſarum celebrationem, ultimum eis ualefecit. De
inde deſcendens in defoſſum ſepulturæ ſuæ locum, fa-
cta oratione appoſitus eſt ad patres ſuos, tam liber à
dolore mortis, quàm à corruptione carnis inuenitur
alienus. Atq; ita completa eſt ueridica ſaluatoris ſen-
tentia, quia ſic eum uoluerit manere donec ipſe ueni-
ret. Poſſumus autem myſtice in his quæ Petro & Ioan Myſtice in Petro & Ioãne duæ eccleſię uitę deſignant.
ni à domino prædicta atq; in eis ſunt geſta, duas eccle
ſiæ uitas, quibus in pręſenti exercetur, actiuam ſcilicet
& cõtemplatiuã, deſignatas accipere, quarũ actiua cõ-
munis populo dei uia uiuendi eſt. Ad contemplatiuam
uero perpauci, & in hoc ſublimiores quiq; poſt reſurre
ctionem piæ actionis aſcendunt. Actiua quippe uita
eſt ſtudioſum Chriſti famulũ iuſtis inſiſtere labori-
bus, & prius quidem ſeipſum ab hoc ſeculo immacula
tum cuſtodire, mentem, manum, linguam, ac mem- Actiua uita.
bra corporis cætera ab omni inquinamento culpæ tẽ
tantis continere, ac diuinis perpetuo ſubiugare ſer-
uitijs. Deinde etiam proximi neceſſitatibus iuxta ui-
res occurrere, eſurienti cibum, potum ſitienti, al- Matt. 25.
genti ueſtitum miniſtrando, egenos uagóſque in do-
mum recipiendo, infirmum uiſitando, mortuum ſe-
peliendo, eripiendo inopem de manu fortioris eius, Pſal. 34.

egenum & pauperem à rapientibus eũ, ſed & erranti uiam ueritatis oſtendendo, ac cæteris ſe mancipando fraternæ dilectionis obſequijs, inſuper & uſq; ad mortem pro iuſticia certando. Contemplatiua autem uita

Cõtẽplatiua uita.

eſt, cum longo quis bonæ actionis exercitio edoctus, diutinæ orationis dulcedine inſtructus crebra lachrymarum compunctione aſſuefactus, à cunctis mundi negocijs uacare, & in ſola dilectione oculum mentis intendere didicerit, gaudiumq; perpetuæ beatitudinis quod in futuro percepturus eſt, uita etiam in præſenti cœperit ardenter deſiderando prægustare, & aliquando etiam in quantum mortalibus fas eſt, in exceſſu mẽtis ſpeculando ſublimiter euolare. Hæc autem uita diuinæ ſpeculationis illos maxime recipit, qui poſt longa monaſticæ rudimẽta uirtutis ſecreti ab hominibus degere norunt, eo liberiorem ad cœleſtia meditanda animum habentes, quo à terrenis ſeparantur tumultibus. Nanq; actiua non ſolis in cœnobio monachis, ſed & cuncto, ut diximus, populo dei generaliter ingredienda proponitur. Et quidem utrunq; apoſtolum, & Petrum uidelicet & Ioãnem, quamuis inter homines poſitum pro excellentis culmine gratiæ conſtet in utraque uita fuiſſe perfectum, attamen una uita per Petrũ, alia deſignatur per Ioannem. In eo etenim ꝙ ait Petro dominus, Extẽdes manus tuas, & alius te cinget & ducet quo non uis, perfectionem exprimit actiuę conuerſationis, quæ tentationum ſolet igne probari. Vnde alibi de ea dicet apertius: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiam. Cui recte ſubiungit, dicens: Sequere me, quia nimiũ iuxta eiuſdẽ Petri uocẽ Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens nobis exemplum ut ſequamur ueſtigia eius. Quod autem dicit de Ioanne, Sic eum uolo manere donec uenio, ſtatum contemplatiuæ

1. Petri 2.

platiuæ uirtutis inſinuat,quę non per mortem finienda ut actiua,ſed per mortem eſt perfectius dño ueniẽte complẽda.Actiuuſ nanq; labor cum morte deficit, mercedem poſt mortem accepturus æternã. Quis eñ in illa uita panem eſurienti dat,ubi nemo eſurit? quis aquam ſitienti,ubi nemo ſitit?quis mortuũ ſepelit,ubi terra uiuentium eſt? quis cætera opera miſericordiæ exercet,ubi nullus miſer inuenitur? Actionis ergo ibi labor nullus, ſed ſolus præteritæ actionis perpetuus remanet fructus.Speculatiua autem felicitas, quæ hic inchoatur,illic fine fine perficit,quãdo & ſupernorũ ciuium & ipſius domini præſentia non per ſpeculũ & in enigmate,ſicut nunc, ſed facie ad faciem uidebitur. Vnde recte de ea ſub typo diſcipuli quem diligebat, quẽq; ſupra pectus ſuum fecit diſcumbere,dicit dñs:Sic eum uolo manere donec uenio. Ac ſi aperte dicat:nolo guſtum ſpeculatiuę ſuauitatis,quam maxime in ſanctis meis diligo ſperantibus in protectione alarũ mearum inebriatis ab ubertate domus meæ,ſicut laborioſæ uſum actionis leti conditione finiri, ſed poſt mortẽ ſublimius me apparẽte atq; in meæ cõſpectũ maieſtatis illos perducẽte perfici.Sequitur: [Hic eſt diſcipulus ille,q teſtimoniũ perhibet de his,& ſcripſit hæc. Et ſcimus quia uerum eſt teſtimoniũ eius.] Iam manifeſte beatus Ioannes ſuam perſonã deſignat ex officio, quã deſignare uitat ex uocabulo. Non autẽ prætereunter intuendũ quod dicitur, Qui teſtimonium perhibet de his,& ſcripſit hæc.Perhibuit quippe teſtimoniũ uerbo dei prædicãdo, perhibuit ſcribendo, perhibuit denuo eadem quæ ſcripſerat docendo:perhibet etiã nunc euãgelium,quod deſcripſit eccleſijs legendum,pandendo. Siquidem à tempore dominicæ paſſionis, reſurrectionis,& aſcenſionis in cœlum uſq; ad ultima Domitiani

Actiuus labor.

Speculatiua felicitas.

1.Cor.13.

principis tēpora per annos circiter ſexaginta quinq́ꝫ, abſq́ꝫ ullo ſcribendi adminiculo uerbū dei prædicabat. At ubi à Domitiano, qui ſecundus poſt Neronē chriſtianorū perſecutor extitit, exilio miſſus eſt, irrūpentes in eccleſiam hæretici, quaſi in deſtituta paſtore ouilia lupi Marcion, & Cherintus, & Hebiō, cęteriq́ꝫ antichri-
Marcion ſti, qui Chriſtum fuiſſe ante Mariā negabant, ſimplici-
Cherintꝰ tatem fidei euāgelicæ peruerſa maculauere doctrina.
Hebion Sed dū ipſe poſt occiſionē Domitiani permittēte pio
Antichri. principe Nerua rediret Epheſum, cōpulſus eſt ab omi-bus penè tunc Aſiæ epiſcopis, & multarum eccleſiarū legationibus, de coæterna patri diuinitate Chriſti altius facere ſermonē, eo ꝙ in trium euāgeliſtarum ſcriptis, Matthęi uidelicet, Marci & Lucæ de humanitate eius ac de his quę per hominem geſſit, ſufficiens ſibi uiderentur habere teſtimoniū. Quod ille ſe non aliter facturum reſpondit, niſi indicto ieiunio oēs in cōmune dn̄m precarentur, ut ille digna ſcribere poſſet. Et hoc patrato inſtructus reuelatione, ac ſancti ſpiritus gratia inebriatus omnes hæreticorum tenebras patefactę ſubito ueritatis luce diſpulit. In principio, inquiens, erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Similemq́ꝫ initijs totum ſui ſermonis circum faciens, dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſicut uerum hominem, uere ex homine temporaliter factum ita etiam uerum deum, uere ex deo patre æternaliter natum, uere cum patre, & cum ſpiritusancto ſemper exiſtentem clariſſima aſſertione perdocuit, imò omnia diuinæ ueritatis & ueræ diuinitatis, quantū alteri mor-
Virginis talium nulli licuit, arcana reſerauit. Et hoc uirgini pri-
Ioānis pri uilegium recte ſeruabatur, ut ad ſcrutanda uerbi in-
uilegiū. corruptibilis ſacramenta incorrupto ipſe non ſolum corde, ſed & corpore proderet. De cuius dictorū ueritate

ritate quàm ſit nemini ambigendum, ipſe quoq; cura uit oſtendere, qui cum dixiſſet, Hic eſt diſcipulus, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc, continuo ſubiecit, & ait: Et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius. Quia ergo & nos cum cęteris fidelibus ſcimus ue rum eſſe teſtimonium eius, curemus per omnia recta fide intelligẽdo, recta operatione exercendo, quæ docuit ad dona ſempiterna quæ promiſit peruenire, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritusſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶In natali ſanctorum innocentum martyrum. Matth. 2.

IN illo tẽpore, Angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto ibi uſq; dum di cam tibi. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

DE morte precioſa martyrum Chriſti innocentium ſacra nobis eſt, fratres chariſſimi, euãgelij lectio recitata, in qua tamen omnium Chriſti martyrũ precioſa mors eſt deſignata. Quod enim par uuli occiſi ſunt, ſignificat per humilitatis meritum ad martyrij perueniendũ gloriã, & quia niſi cõuerſus fue rit quis & effectus ut paruulus, non poſſit animam dare pro Chriſto. Quòd in Bethleem & in oĩbus finibus eius occiſi ſunt, oſtẽdit nõ ſolum in Iudæa, unde ec cleſię cœpit origo, ſed & in omnibus eiuſdẽ eccleſię finibus quacunq; per orbẽ diffuſa eſt, perſecutionem ſæ uituram perfidorum, & piorum patientiam eſſe coro nãdam. Qui à bimatu occiſi ſunt, doctrina & operatione perfectos indicant; qui uero infra ſimplices uel

Quare paruuli occiſi ſũt. Mat. 18.

Quare in Bethleẽ occiſi ſũt.

idiotas fidei tamen non fictæ cōſtantia fortes ęque de
Paruuli occiſi ſūt at Chrſs q̄ rebatur. nunciāt. Quòd illi quidem occiſi ſunt, ſed Chriſtus qui
quærebatur uiuens euaſit, inſinuat corpora quidem
ab impijs poſſe perimi, ſed Chriſtum pro quo perſecu
tio tota ſęuit, nullatenus eis uel uiuentibus uel occiſis
poſſe auferri, ſed eos ueraciter conteſtari, quia ſiue ui
Rom. 14. uimus, domino uiuimus: ſiue morimur, domino mo-
rimur. Siue enim uiuimus ſiue morimur domini ſu-
Hiere. 31. mus. Quòd iuxta uaticinium Hieremiæ uox in rama,
id eſt, in excelſo audita eſt ploratus & ululatus mani-
feſte denunciat luctum ſanctæ eccleſiæ, quæ de iniuſta
Gala. 4. membrorum ſuorum nece gemit, non ut hoſtes gar-
riunt in uacuum cedere, ſed uſq; ad ſolium aſcendere ſu
perni iudicis: & ſicut protomartyris Abel, ita etiam
Eccle. 35. ſanguinem cæterorum martyrum de terra clamare
ad dominum, iuxta illud uiri ſapientis: Non deſpicies
preces pupilli, nec uiduam ſi effundat loquelam ge-
mitus. Nónne lachrymæ uiduæ ad maxillam deſcen-
dunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas. A ma
xilla enim aſcendunt uſque ad cœlum, & dominus ex-
auditor non delectabitur in illis. Quod Rachel plo-
raſſe dicitur filios ſuos, nec uoluiſſe conſolari quia non
Rachel q̄re plorat filios ſuos. ſunt, ſignificat eccleſiam plorare quidem ſanctorum
de hoc ſeculo ablationem, ſed non ita uelle conſolari
ut qui ſeculum morte uicerunt, rurſus ad ſeculi certa-
mina ſecum toleranda redeant: quia nimirum non
ſunt ultra reuocandi in mundum, de cuius æru-
mnis ſemel euaſerunt coronandi ad Chriſtum. Ra-
Rachel, eccleſiā demonſtrat chel nanque, quæ ouis aut uidens deum dicitur, ec-
cleſiam figurate demonſtrat, cuius tota intentio ut
uidere deum mereatur, inuigilat. Et ipſa eſt ouis
centeſima, quam paſtor bonus relictis in cœlo no-
naginta nouem ouibus angelicarum uirtutum, abijt
quære

quærere in terra, inuentámque ſuis humeris impoſuit, & ſic reportauit ad gregem. Quęritur autem iuxta literam, quomodo Rachel ploraſſe dicitur filios ſuos, cum tribus Iuda quæ Bethleem tenebat, non de Rachel ſed de ſorore eius Lia fuerat orta. Vbi tamē facilis patet reſponſio, quia non tantum in Bethleem, uerumetiā in omnibus finibus eius pueri ſunt omnes trucidati. Tribus autē Beniamin quæ de Rachel orta eſt, proxima fuit tribui Iudæ. Vnde merito credi debet, quod plaga crudeliſſimæ necis non paucos etiam Beniaminææ ſtirpis pueros inuoluerit, quos progenies Rachel elata in excelſum uoce plorauerit. Poteſt & aliter intelligi, quia Rachel iuxta Bethleem ſepulta eſt, ſicut titulus monumenti eius manens uſque hodie teſtatur, ad occidentem ciuitatis ultra uiam quæ ducit Hebron, quòd ea quę in loco eodem agebantur, ipſa egiſſe prophetico locutionis modo recte dicat, cuius corpore & nomine locus ipſe fuerat in ſignis.

Lucæ 15.

Quæſtio.

Geneſ. 35.

Quòd dominus ipſe ne occideretur ab Herode ſublatus eſt à parētibus in Aegyptum, ſignificat electos ſæpius malorum improbitate ſuis effugandos ſedibus, uel etiam exilio damnandos. Vbi ſimul exemplum datur fidelibus ne dubitent rabiem perſequentium ubi opportunum fuerit declinare fugiendo, cum hoc deum ac dominum ſuum feciſſe meminerint. Siquidem ipſe qui erat ſuis præcepturus, Cum uos perſecuti fuerint in ciuitate iſta, fugite in aliam, prius fecit quod præcepit fugiendo hominem, quaſi homo in terra, quē magis paulo ante monſtrauit ſtella de cœlo.

Quare dn̄s ſublatus in Aegyptum.

Mat. 10.

Quòd occiſis pro domino pueris Herodes non longe poſt obijt, & Ioſeph monente angelo dominum cum matre ad terram Iſrael reduxit, ſignificat omnes perſecutiones quę contra eccleſiā erant ſtatī mouendę, ipſorum perſecutorum morte uindicandas,

Quare ꝓ dn̄o occiſis pueris Herodes moritur.

T i eiſdemq́;

eiſdemq; multatis perſecutoribus pacem eccleſię denuo reddendam,& ſanctos qui latuerant, ad ſua loca fuiſſe reuerſuros. Herodes quoque in diabolo fremit,& auferri ſibi iniquitatis ſuæ regnum in his qui ad Chriſtũ trãſeunt ingemiſcit. Vnde ſi paruulos interficiat,Ieſum ſibi uidetur occidere. Quod utique ſine ceſſatione molitur, dum primordijs renatorum ſpiritumſanctum arripere & quandam tenerę fidei infantiam tentat extinguere. Poſſumus quoque odium Herodis quo perdere Ieſum uoluit ſuper perſecutionibus, quæ apoſtolorum ſunt temporibus factæ, in Iudæa ſpecialiter accipere,
Actuũ 13. quando inualeſcente inuidia prædicatores uerbi ſunt penè omnes expulſi de prouincia & in gentibus prędicaturi ſunt longe lateq; diſperſi. Sicq; factũ eſt ut gentilitas,quæ per Aegyptum figuratur, peccatis ante tenebroſa lumen uerbi perciperet. Hoc eſt enim puerum Ieſum & matrem eius per Ioſeph in Aegyptum trãſferri, fidem ſcilicet dominicæ incarnationis & eccleſiæ ſocietatem per doctores ſanctos gentibus committi.
Rom.11. Quòd erant in Aegypto uſque ad obitum Herodis, indicat figurate fidem Chriſti in gentibus manſuram,donec plenitudo gentium introeat,& ſic omnis Iſrael ſaluus fiat. Obitus quippe Herodis terminum intẽtionis maliciosæ, qua nunc contra eccleſiam Iudę ſæuit inſinuat. Occiſio paruulorum,mortem humilium ſpiritu, quos fugato à ſe Chriſto Iudæi peremere deſignat. Quòd autem defuncto Herode redit ad terram Iſrael, finem ſeculi denunciat, quando Enoch & Helia prædicantibus Iudæi ſopita modernę inuidiæ flamma,fidem ueritatis accipient. Et bene cum Iudæam deſerit,fugere & hoc in nocte dicitur,cum uero reuertitur in illam non ſolum fugæ,ſed nec noctis fit mentio: quia nimirum quos ob peccatorum tenebras olim perſecutores reli-

Obit⁹ Herodis qd ſignificat

Occiſio paruulorum quid indicet.

Quare defuncto Herode ad terrã Iſrael redijt.

reliquit, ipſos ob lucem fidei tandem ſe quærentes re-
uiſit. Quòd damnato licet Herode Ioſeph timore Ar- Quare Io
chelai filij eius in Iudæam, ubi metropolim habebat, ſeph in
ire formidans monente angelo in Nazareth Galilææ Naza-
ſecedit, ultima præſentis eccleſię tēpora deſignat, quan reth Ga-
do pro ea quę nunc eſt, uniuerſali gentis illius cæcitate lilęę ſece-
qua Chriſtianos in quantū ualet perſequi non deſiſtit, dit.
acrior in quibuſdam antichriſti perſecutio conſurget.
Et quidem plurimis ad prædicationē Enoch & Heliæ
à perfidia conuerſis, ſed cæteris ad inſtinctum antichri
ſti tota intētione contra fidē dimicantibus. Pars igitur Pars Iu-
Iudæę in qua regnabat Archelaus, perfidos antichriſti dęę.
ſequaces oſtendit. Porro Nazareth Galilææ quo domi Naza-
nus transfertur, partē gentis eiuſdem, quę tunc tēporis reth Gali
fidem Chriſti eſt ſuſceptura, deſignat. Vnde bene Gali lęę.
læa perpetrata trāſmigratio, Nazareth flos aut uirgul Galilæa.
tum eius interpretatur: quia nimirum ſancta eccleſia Naza-
quo ardētiori deſiderio ab his, quę in terris uidet ad cœ reth.
leſtia promerēda trāſmigrat, eo maiore ſpiritaliū abū
dat flore atque germine uirtutum. Vnde oportet, fratres
chariſſimi, quia primitias martyrū hodierna feſtiuitate
ueneramur, de æterna, quæ in cœlis eſt, martyrum feſti
uitate ſedulo cogitemus, eorumque ueſtigia in quan-
tum poſſumus ſequendo, & ipſi eiuſdem feſtiuitatis ſu-
pernæ participes exiſtere curemus, teſtante Apoſto- 2.Cor.1.
lo: quia ſi ſocij paſſionum fuerimus, ſimul & cōſolatio
num erimus. Nec tam de morte eorū lugeamus, quàm
de iuſta palmæ perceptione lætemur. Siquidem ſingu
los eorum cum per tormenta pellerentur, ex hac ui-
ta Rachel gemebunda, id eſt, ſancta eccleſia quæ ge-
mit, luctu lachrymiſque proſecuta eſt, ſed iam hinc ex-
pulſos ſuperna Hieruſalem, quæ eſt mater omnium
noſtrum, mox in aliam uitam obuijs lætitiæ miniſtris
excepit

excepit, atque in gaudium domini ſui perpetuo coronandos introduxit. Vnde dicit Ioannes: *Stabant ante thronum & in cõſpectu agni amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum.* Stant enim modo ante thronum dei coronati, qui quondã ante thronos iudicum terrenorum iacebant pœnis attriti. Stant in conſpectu agni nulla ratione illic à contemplanda eius gloria ſeparandi, à cuius hic amore nec ſupplicio poterant ſeparari. Stolis fulgent albis, & palmas in manibus habent, quia prĕmia in operibus habent, dũ corpora quæ pro domino ignibus & beſtijs dilacerata, flagris abſumi, per præcipitia diſſolui, ungulis abradi, omnimodo pœnarum genere paſſi ſunt diſſipari, per reſurrectionem glorificata recipiunt. Et clamabant, inquit, uoce magna dicẽtes: Salus deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. Magna uoce ſalutem deo decantant, qui magna gratiarum actione recolunt, non ſua ſe uirtute, ſed ipſo auxiliante tribulationum impugnantium ſuperaſſe certamina. Dicit iterum eorum et præteritos agones & coronas deſcribẽs perpetuas: hi ſunt, qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Stolas quippe martyres in ſanguine agni lauerunt, dum membra ſua quæ oculis inſipientium uiſa ſunt pœnarũ ſqualore fœdari, ſic potius fuſo pro Chriſto ſanguine ab omnibus mundauere contagijs: inſuper et beata immortalitatis luce digna reddidere, quod eſt lotas etiã dealbaſſe ſtolas in ſanguine agni: Ideo ſunt, inqt, ante thronum dei, & ſeruiunt ei die ac nocte in templo eius. Non eſt laborioſa, ſed amabilis & optãda ſeruitus, in dei laudibus pͤpetuo adſiſtere: dies quippe & nox non uiciſſitudinem temporis proprie, ſed perpetuitatẽ tropice ſignificant. Nox enim non erit illic, ſed dies una melior in atrijs

Chriſti

Apoc. 7.

Stant coronati ante thronũ dei.

Ibidem.

Coronati magna uoce decãtant deo ſalutem.

Ibid.

Martyres lauerunt ſtolans in ſanguine agni.

Amabilis ſeruitus.

Pſalm. 83.

Chriſti ſuper milia in qua non plorat Rachel filios ſuos, ſed abſterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum: dantq́ꝫ uocem lætitiæ & ſalutis æternæ in tabernaculis iuſtorum ei, qui uiuit & regnat deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Apoc. 7.

¶ In Circuncifione domini. Lucæ 2.

IN illo tēpore, Cū cōſummati eſſent dies octo ut circūcideret puer, uocatū eſt nomē eius Ieſus. Et reliq̄.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

SAnctam uenerandámque præſentis feſti memoriam paucis quidem uerbis euangeliſta comprehendit, ſed non pauca cœleſtis myſterij uirtute grauidam reliquit. Expoſita nanque natiuitate dominica, cuius gaudia mox angeli dignis laudibus extulerunt, paſtores deuota uiſitatione celebrarunt, omnes qui tunc audiere, mirati ſunt. Nos quoque pro modulo noſtro prout potuimus proxime domino largiente, congruis miſſarum hymnorumq́ꝫ ſolennijs exegimus, ſubiunxit atque ait: [Et poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circūcideretur puer, uocatum eſt nomē eius Ieſus, quod uocatum eſt ab angelo, priuſquam in utero conciperetur.] Hæc ſunt feſtiuitatis hodiernę gaudia ueneranda, hæc ſacræ ſolennitas diei, hęc illa ſupernæ pietatis munera ſacroſancta, quæ fidelium cordibus commendans Apoſtolus ait: Quia ubi uenit plenitudo tēporis, miſit deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Magna nanque diſpenſatione pietatis ad redemptionem generis humani deus pater non angelum, non archangelum, ſed filium ſuum unigenitum mittere dignatus eſt. Quē quia in diuinitatis ſuæ ſpecie uidere nequimus, magna rurſum dilectionis arte prouidit, ut hunc factū ex muliere, Galat. 4.

liere, hoc eſt, ex maternæ carnis ſubſtantia, ſine uirili admixtione conceptum ad humanos uerum hominem proferret aſpectus: qui in diuina uirtute ac ſubſtantia manens, per omnia quod erat ueram naturæ mortalis infirmitatem quam nõ habebat, indueret. Et ut nobis neceſſariã obediendi uirtutem præcipuó commendaret exemplo, factum ſub lege filium ſuum miſit deus in mundum, non quia ipſe legi quicquam debeat, qui unus magiſter noſter, unus eſt legiſlator & iudex, ſed ut eos qui ſub lege poſiti, legis onera portare nequiuerant, ſua compaſſione iuuaret, ac de ſeruili conditione, qui ſub lege erant, ereptos in adoptionem filiorum, quæ per gratiam eſt, ſua largitate reduceret. Suſcepit ergo circũciſionem lege decretam in carne, qui absque omni prorſus labe pollutionis apparuit in carne, & qui in ſimilitudine carnis peccati, non autem in carne peccati aduenit, remedium quo caro peccati conſueuerat mundari non reſpuit, ſicut etiam unda baptiſmatis, qua nouæ gratiæ populos à peccatorum ſorde lauari uoluit, ipſe non neceſſitatis, ſed exempli cauſa ſubijt. Scire etenim debet ueſtra fraternitas, quia idem ſalutiferæ curationis auxilium circunciſio in lege contra originalis peccati uulnus agebat, quod nunc baptiſmus agere reuelatæ gratiæ tempore conſueuit, excepto quòd regni cœleſtis ianuam necdum intrare poterant, donec adueniens benedictionem daret qui legem dedit, ut uideri poſſet deus deorum in Sion tantum in ſinu Abrahę poſt mortem beata requie conſolati ſupernæ pacis ingreſſum ſpe felici expectabant. Qui enim nunc per euangelium ſuum terribiliter ac ſalubriter clamat, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum dei, ipſe dudum per legem ſuam clamabat: Maſculus

Neceſſaria obediendi uirtus.

Circunciſio. Baptiſm⁹

Ioan. 3.

Gene. 17.

ſculus cuius præputij caro circunciſa non fuerit, peribit anima illa de populo ſuo, quia pactum meum irritum fecit, id eſt, quia pactum uitæ in paradiſo hominibus mandatum Adam præuaricante tranſgreſſus eſt, in quo omnes peccauerunt, peribit de cœtu ſanctorum, ſi non ei fuerit remedio ſalutari ſubuentum. Vtraque ergo purificatio, & circuncifionis uidelicet in lege, & in euangelio baptiſmatis, tollendæ præuaricationis primæ gratia poſita eſt. Et ne cui ſeculi labentis ætati superni reſpectus munera deeſſent, illi quoque qui à mundi exordio uſque ad tempora datæ circunciſionis uel poſt datam circunciſionem, de alijs nationibus deo placuerunt, uel hoſtiarum oblationibus, uel certe ſola fidei uirtute ſuas ſuorúmque animas creatori commendantes, à primi reatus uinculis abſoluere curabant: Sine fide enim impoſſibile eſt placere deo: & ſicut aliâs ſcriptum eſt, Iuſtus autem ex fide uiuit. Sed ueniens in carne dei filius, qui ſolam carnis naturam, nullam autem peccati contagionem contraxit de Adam, & quia ſpiritusſancti uirtute de uirgine conceptus & natus eſt, nullo eguit munere gratiæ renaſcentis, utrunque genus purificationis ſubire dignatus eſt, & circunciſus uidelicet à parentibus octaua die natiuitatis, & triceſimo ætatis anno baptizatus à Ioanne, imò etiam tertium ſalutaris hoſtiæ munus ipſe templi dominus pro ſe non reſpuit offerri. Cuius die dehinc triceſima tertia domino opitulante ueſtra charitas auditura ſimul eſt & celebratura myſterium. Cuncta, inquam, & legalis & euangelicę purificationis genera, qui nullo indiguit dominus ſuſcipere nõ deſpexit, ut & conſummãdę iã legis decreta ſuo tempore doceret eſſe ſaluberrima, & aduenientis euangelij cunctis fidelibus oſtenderet ęq; ſubeunda

Heb. 11.
Abac. 2.
Lucæ 2.
Matth. 3.
Lucæ 2.

cunda remedia. Sed & hoc quod eodem die ſuæ circun
ciſionis nomen ut Ieſus uocaret accepit, ad imitationẽ
priſcæ fecit obſeruationis: quam ex eo credimus ſum-
ptam,quod Abraham patriarcha,qui primus circunci-
ſionis ſacramentũ in teſtimonium ſuæ magnæ fidei &
diuinę ad eum promiſſionis accepit,eodem die ſuę ſuo-
rumq́ue circunciſionis etiã noĩs amplificatione ſimul cũ
ſua cõiuge benedici promeruit, ut qui eatenus Abram
Geneſ. 17. pater excelſus dictus eſt,deinde Abraham,id eſt,pater
multarum gẽtium uocaretur:quia patrem, inquit,mul
tarum gentium conſtitui te,quæ fideliſſima promiſſio
tam late per orbẽ iam patet impleta, ut etiam noſipſi
de gentibus ad fidei illius deuotionẽ uocati,ipſum nos
patrem ſpiritaliter habere gaudeamus, dicente etiam
Galat.3. nobis Apoſtolo:Si autẽ uos Chriſti,ergo ſemen Abra-
hæ eſtis, ſecundum promiſſionem hæredes. Et Sarai,
inquit,uxorem tuam, non uocabis Sarai, ſed Saram,
id eſt, non principem meam ſed principem: uidelicet
aperte docens ut eam quæ tantæ fidei particeps & ſo-
cia facta eſt,non proprie principem ſuæ domus,ſed ab
ſolute principem,id eſt,omnium recte credentium fœ
minarum uocaret & intelligeret eſſe parentem. Vnde
1.Petri 3. beatus Apoſtolus Petrus credentes de gentibus fœmi-
nas ad humilitatis,caſtitatis, & modeſtiæ uirtutẽ pro-
uocans, eiuſdem matris noſtræ Saræ debita cum laude
meminit.Sicut Sara, inquit,obediebat Abrahæ domi-
num eum uocans, cuius eſtis filiæ bene facientes & nõ
timentes ullam perturbationem. Hæc dilectionem ue
ſtram fratres admonere curauimus,ut ſinguli ueſtrum
meminerint etiã ſeipſos percepta fide Chriſti cum pa-
triarchis nominis excelſi meruiſſe conſortium, ſi per-
cepta in Chriſto purificatione baptiſmi ſalutaris deri-
uatum à nomine Chriſti gaudeant mutuaſſe cogno-
men, &

men,& hoc uſque ad finem firmum intemeratumq́ꝫ ſer uare contendant, gaudentes in ſe illud Eſaiæ uaticinium eſſe cōpletum,& ſeruos ſuos uocabit nomine alio, hoc eſt nomine Chriſtiano,quo nūc omnes ſerui Chriſti ſe delectantur inſigniri. Neqꝫ enim nomē aliud ſub cœlo datum eſt hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Vnde propheta conſequēter adiungit:In quo qui benedicendus eſt ſuper terram,benedicetur in domino amen. Dicit & aliâs de eodem,multiplicandam etiam de gentibus eccleſiam alloquens: Videbunt gentes iuſtum tuum,& cuncti reges inclytum tuum,et uocabitur tibi nomē nouum,quod os domini locutū eſt. Quare autem puer qui natus eſt nobis, filius qui datus eſt nobis, Ieſu,id eſt, ſaluatoris nomen acceperit,non expoſitione ut à nobis poſſit intelligi, ſed ſolicita ac uigili eget intentione, ut etiam nos poſſimus eiuſdem nominis participatione ſaluari.Legimus quippe angelo interpretante: Quia ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Et indubitanter credimus ac ſperamus, qui à peccatis ſaluat, ipſe etiam à corruptionibus quæ à peccatis contigerunt, & ab ipſa morte ſaluare non omittit, Pſalmiſta teſtante, qui ait: Qui propicius fit omnibus iniquitatibus tuis,qui ſanat omnes languores tuos.Dimiſſis quippe omnibus iniquitatibus noſtris ad integrum omnes languores noſtri ſanabuntur, cum reſurrectionis apparente gloria nouiſſima inimica deſtructa fuerit mors. Et hæc eſt uera & plenaria noſtra circunciſio, cum in die iudicij cunctis ſimul animæ carniſque corruptionibus exuti, mox peracto iudicio ad uidendam perpetuo creatoris faciem, aulam regni cœleſtis ingredimur, quod eſt typice paruulos circunciſos ad templum domini Hieroſolymam cum laudibus hoſtia

[Margin: Eſaiæ 65. — Actu.4. — Ibid. — Eſaiæ 62. — Eſaiæ 9. — Quare puer nomen Ieſu acceperit — Matth.1. — Pſal.102. — 1.Cor. 15.]

rum munus acceptabile deferri. Vera enim circunci-
ſione purgatus templum domini cum muneribus in-
greditur, qui gloria reſurrectionis ab omni labe mor
talitatis excoctus, cum bonorum fructibus operum
Pſal. 105. ſupernæ ciuitatis gaudia ſempiterna ſubit. Diſrupi-
ſti, inquiens, uincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam lau-
dis. Vota mea domino reddam in atrijs domus domi-
ni in conſpectu omnis populi eius, in medio tui Hieru
ſalem. Quod deſiderantiſſimum tempus cœleſtis in-
troitus illa dies octaua, qua circuncifio celebratur,
Sex ſeculi ętates. indicat. Sex etenim ſunt huius ſeculi ætates notiſſimis
temporum diſtinctę articulis, in quibus pro deo labo-
ribus inſiſtere, & pro adipiſcenda requie ſempiterna
Septima ætas. ad tempus operari neceſſe eſt. Septima eſt ætas non in
hac, ſed in alia uita quieſcentium uſque ad tempus re-
Octaua ætas. ſurrectionis animarum. Octaua autem ætas, ipſa eſt
dies reſurrectionis ſine ullo temporis fine beatus,
quando uera omnimodo circunciſionis gloria coru-
Sapien. 9. ſcante non ultra corpus quod corrumpitur, adgra-
uat animam, non terrena inhabitatio deprimit ſenſum
multa cogitantem, ſed corpus iam corruptibile lætifi-
cat animam, & ſubleuat cœleſtis inhabitatio totum ho
minem uiſioni ſui conditoris inhærentem. Cuius æter
ni diei beatitudinem Propheta in illo, cuius ſuprà me-
minerimus, pſalmo conſequẽter exponit, animam ſuã
ipſe & omnes interioris ſui hominis affectus ad benedi
cendum dominũ, recordandaſq; omnes eius retributio
nes excitãs: Qui redimit de interitu, inquit, uitã tuã, qui
Pſal. 102. ſatiat in bonis deſiderium tuũ, qui coronat te in miſera
tione & miſericordia, renouabitur ſicut aquilæ iuuẽtus
tua. Et ideo neceſſe eſt, fratres chariſſimi, ut q ad huius
pulcherrimæ renouationis, quaſi ſummæ circunciſio-
nis, deſideramus præmia pertingere, curemus interim
primiti-

primitiuæ circunciſionis & renouationis, quæ quotidiano uirtutum exercitio fit, ſubire remedia. Deponamus ſecundum priſtinam conuerſationẽ ueterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris, renouemur ſpiritu mentis noſtrę, & induamus nouum hominem, qui ſecundum deum creatus eſt in iuſticia & ſanctitate ueritatis. Neq; audientes circunciſionem in uno corporis noſtri mẽbro nos caſtigare ſufficere credamus, ſed ſicut idem alibi monet Apoſtolus, mundemus nos ab omni labe & inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore dei: relegamus acta Apoſtolorum, uideamus beatiſſimum protomartyrem Stephanum Iudæis ſe cum domino perſequentibus terribiliter intonantem: Duri ceruice & incircuncißi cordibus & auribus, uos ſemper ſpirituiſancto reſtitiſtis. Si ergo incircuncißi cordibus & auribus ſunt, qui ſpirituſſancti monitis reſiſtunt, eſt utique cordium & aurium circunciſio. Et ſi eſt cordium & aurium, eſt & omnium exterioris interioriſque hominis noſtri ſenſuum. Qui enim uiderit mulierem ad concupiſcendum eam, qui habuerit oculos ſublimes, huius incircuncilus eſt uiſus. Quibus uoce ueritatis dicitur: Qui eſt ex deo, uerbum dei audit. Propterea uos non auditis, quia ex deo non eſtis. Incircuncißi ſunt auribus, incircuncißi lingua & manibus ſunt quorum os locutum eſt uanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis: qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem ſunt in cordibus eorum, & dextera eorum repleta eſt muneribus. Incircuncißi ſunt guſtu, quos propheta redarguit, dicens: Væ qui potentes eſtis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miſcendam ebrietatem. Incircuncißi olfactu & tactu, qui unguento &

Epheſi. 4.

Multiplex circũciſio.

2. Cor. 7.

Actu. 7.

Matth. 5.

Proue. 6.

Ioan. 8.

Pſal. 143.

Pſalm. 27.

Pſalm. 25.

Eſaiæ 5.

Prouer. 7. uarijs odoribus ſunt deliburi, qui ſequuntur amplexus meretricis, aſpergentes cubile ſuum myrrha, & aloe, & cinamomo. Incircunciſſi greſſibus, de quibus
Pſalm. 11. Pſalmiſta commemorat: Contritio & infelicitas in uiis eorum, & uiam pacis non cognouerunt. At qui o-
Proue. 4. mni cuſtodia ſeruant ſuum cor, qui auertunt oculos
Pſal. 118. ſuos ne uideant uanitatem, qui ſæpiunt aures ſuas ſpi-
Eccleſ. 28. nis ne audiant linguam nequam, qui guſtant & ui-
Pſalm. 33. dent quàm ſuauis eſt dominus, quàm beatus uir qui
Pſalm. 38. ſperat in eo, qui cuſtodiunt uias ſuas ut non delinquant in lingua ſua, qui donec ſupereſt halitus in eis
Iob 27. & ſpiritus dei in naribus eorum, non loquuntur labiis iniquitatem, nec lingua eorum meditatur menda-
Pſal. 118. cium, qui leuant manus ſuas ad mandata dei quæ diligunt, qui ab omni uia mala prohibent pedes ſuos ut
Ibid. cuſtodiant uerbum dei, iſti omnes ſuos ſenſus petra ſpiritalis exercitij ſe oſtendunt habere circunciſos.
Ioſuę 5. Petrinis quippe cultris circunciſionem fieri legimus,
1. Cor. 10. petra autem erat Chriſtus, cuius fide, ſpe & charitate, non ſolum in baptiſmate, ſed in omni prorſus actione deuota purificantur corda bonorum. Quæ & ipſa quotidiana noſtra circunciſio, id eſt, continua cordis mundatio, ſemper octauæ diei ſacramentum celebrare non deſiſtit, qui nos in exemplum dominicæ reſurrectionis, quæ octaua die, id eſt, poſt ſeptimam ſabbati facta eſt, ſanctificare conſueuit, ut quomodo ſurre-
Rom. 6. xit Chriſtus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus, præſtante deo, qui uiuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

In Epiphania domini. Ioannis 1. Matth. 3. Marci 1. Lucæ 3.

In illo

IN illo tempore, Vidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

IOannes Baptiſta & præcurſor domini ſaluatoris, quem diu uenturum populis uerbo prædicauerat, ipſum iam uenientem ad ſe, ſicut ex lectione ſancti euangelij, fratres modo cum legeretur, audiſtis, mox digito demonſtrauit, dicens: [Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.] Ecce agnus dei, ecce innocens & ab omni peccato immunis, utpote qui os quidem de oſſibus Adam, & caro de carne Adam, ſed nullam de carne peccatrice traxit maculam culpæ. Ecce qui tollit peccata mundi, ecce qui iuſtus inter peccatores, mitis inter impios, hoc eſt quaſi agnus inter lupos apparens, etiam peccatores & impios iuſtificandi habet poteſtatem. Quomodo autem peccata mundi tollat, quo ordine iuſtificet impios, Apoſtolus Petrus oſtendit, qui ait: Non corruptibilibus argento uel auro redempti eſtis de uana ueſtra conuerſatione paternæ traditionis, ſed precioſo ſanguine quaſi agni incontaminati & immaculati Ieſu Chriſti. Et in Apocalypſi Ioannes Apoſtolus, cuius eſt hoc euangelium: Qui dilexit nos, inquit, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Non ſolum autem lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, quãdo ſanguinẽ ſuum dedit in cruce pro nobis, uel quãdo unuſquiſque noſtrum myſterio ſacroſanctæ paſſionis illius baptiſmo aquæ ablutus eſt, uerum etiam quotidie tollit peccata mundi. Lauat itaque nos à peccatis noſtris quotidie in ſanguine ſuo, cum eiuſdẽ beatę paſ-

Agnus dei.

1. Petri 1.

Apoc. 1.

Lauat nos Chriſt⁹ in ſanguine ſuo ſionis ad altare memoria replicatur, cum panis & uini creatura in ſacramentum carnis & ſanguinis eius ineffabili ſpiritus ſanctificatione transfertur, ſicque corpus & ſanguis illius non infidelium manibus ad perniciem ipſorum funditur & occiditur, ſed fidelium ore ſuam ſumitur in ſalutem. Huius recte figuram agnus in lege paſchalis oſtendit, qui ſemel populum de Aegyptia ſeruitute liberans in memoriam eiuſdem liberationis per omnes annos immolatione ſua populum eundem ſanctificare ſolebat, donec ueniret ipſe, cui talis hoſtia teſtimonium dabat, oblatúſque patri pro nobis in hoſtiam odorémque ſuauitatis myſterium ſuæ paſſionis oblato agno in creaturam panis uinique transferret, ſacerdos factus in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Sequitur: [Ioannes teſtimonium perhibens de domino, hic eſt, inquit, de quo dixi: Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.] Poſt me uenit uir, poſt me natus eſt in mundo, poſt me prædicare incipiet mundo. Qui ante me factus eſt, qui me potentia maieſtatis tantum quantum ſol luciferum licet poſt apparens antecellit. Quia prior me erat, quia in principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbum. Poſt me uenit uir, tempus humanæ natiuitatis, quo Ioanne poſterior eſt intellige. Qui ante me factus eſt, primatum regiæ poteſtatis, quo etiam angelis præſidet intuere. Quia prior me erat, æternitatem diuinæ maieſtatis qua patri eſt æqualis, intellige. Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat. Poſt me uenit humanitate, qui ideo me præcellit dignitate, quia prior me erat diuinitate. [Et ego neſciebam eum, inquit.] Certum eſt, quia ſciebat dominum Ioannes, cui teſtimonium perhibere

Exod. 12.

Pſal. 109. & Heb. 7.

Ioan. 1.

re miſſus eſt, quem iudicem omnium uenturum præ-
dicabat, dicens: Cuius uentilabrum in manu ſua, & Matth. 3.
permundabit aream ſuam, à quo ſpiritumſanctum
dari debere teſtabatur, ipſe uos baptizabit, inquiens,
ſpirituſancto, à quo ſeipſum ablui deſiderabat, dicens:
Ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me? Quo-
modo ergo dicit & ego neſciebam eum, niſi quia
eum quem antea nouerat, perfectius iam cum bapti-
zaretur agnouit? Quem mundi ſaluatorem & iudi-
cem nouerat, huius potentiam maieſtatis altius ſpiri-
tuſancto ſuper eum deſcendente agnouit. Neque enim
dubitandum eſt, quia beatus Ioannes cum ſpiritum-
ſanctum licet corporali ſpecie uidere, cum uocem pa-
tris licet corporaliter ſonantem meruiſſet audire, mul-
tum ex hoc uiſu & auditu profecerit, multum de di-
uinæ poteſtatis excellentia reuelatis oculis mentis ſci-
entiæ cœleſtis acceperit à deo, ut ad comparationem
intelligentiæ qua tunc illuſtrari cœperit, eatenus il-
lum quantus eſſet omnimodis ſibi uideretur igno-
raſſe. Qui teſtimonium, in quod miſſus eſt, domino
diligenter perhibens, adiungit: [Sed ut manifeſta-
retur in Iſrael, propterea ueni ego in aqua bapti-
zans.] Quod eſt aperte dicere: Non ideo ueni in
aqua baptizans, quia peccata mundi baptizando tolle-
re poſſum, ſed ut eum baptizando ac prædicando ma-
nifeſtarem populo Iſrael, qui in ſpirituſancto baptizãs
ad tollenda peccata non ſolum Iſrael, ſed totius mun-
di ſi ei credere uoluerint, idoneus eſt. Propterea ueni
ego in aqua baptizans, ut ſic baptizando illi uiam præ
pararem, qui baptizaret in remiſſionem peccatorum.
[Et teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens: Quia
uidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cœlo,

Spiritus in colūbæ ſpeciē deſcendit.

& manſit ſuper eum.] Bene in columbæ ſpecie deſcendit ſuper dominum ſpiritus, ut diſcant fideles non aliter eius ſpiritu ſe poſſe impleri, niſi ſimplices fuerint, niſi ueram cum fratribus habuerint pacem, quam ſignificant oſcula columbarum. Habent autem oſcula & corui, ſed laniant, quod columba omnino non facit,

Pſalm. 27.

ſignificantes eos qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem ſunt in cordibus eorum.

Columbę natura.

Columbę autē natura, quę à laniatu innocens eſt, illis innocentibus aptiſſime cōgruit qui pacem ſequuntur cum omnibus & ſanctimoniam, ſoliciti ſeruare unitatem ſpiritus in

Epheſi. 4.

uinculo pacis. Atq; ideo ſpiritus in columba deſcendendo non ſuam tātummodo, uel eius in quem deſcendit, innocētiam ſimplicitatem'q; deſignat, ſed eorum ęque qui ſentiūt de illo in bonitate, & in ſimplicitate cordis

Sapient. 1.

quęrunt illum. Quorum unanimem pietatem ac manſuetudinem ſpiritali gratia donatam dominus ipſe lau

Cantic. 6.

dans loquitur: Vna eſt columba mea, una matri ſuæ, electa genitrici ſuæ. Matrem quippe ac genitricem eccleſiæ ſpiritus gratiam uocat, qua inſpirante percepit, ut ipſa quoque poſſit columba recte nuncupari. Denique hebræo ſermone quo ſcriptura ſancta eſt ædita, ſpiritus genere fœminino appellatur. Propter quod conuenienter eccleſia una Chriſti columba, & hæc matri ac genitrici ſuæ electa nominatur: quia nimirum

Eccleſia q̄re Chriſti colūba

quòd in unitate fidei chriſtianæ multis de gentibus congregatur, quòd columbina ad inuicem pace lætatur, quòd electionis ſorte beatur, non ſuo habet merito, ſed dono accepit gratię ſpiritalis. [Et ego inquit, neſciebam eum.] Subaudis tam ſubtiliter quam ſpiritum in eum deſcendentem cognoui. [Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic

eſt qui

eſt qui baptizat in ſpirituſancto.] Baptizat dominus in ſpiritu ſancto per ſpirituſſancti gratiam peccata dimittendo. Siue enim ipſe aqua aliquos diſcipulorum ſuorum primus baptizauerit, per quos ad cæteros fideles baptiſmi riuus proflueret, eoſdem etiam ſpiritu baptizabat peccata illis relaxando, & ſpiritus dona miniſtrando, ſiue fideles eius inuocato nomine ipſius aqua baptizent electos & chriſmate ſacro perungant, coſdem nihilominus ipſe ſpirituſancto baptizat; quia nemo præter ipſum peccatorum nexus ſoluere, aut ſpirituſſancti ualet dona tribuere. Vnde euãgeliſta Ioannes cum dixiſſet, audierunt phariſæi quia Ieſus plures diſcipulos facit & baptizat quàm Ioãnes, protinus adiunxit, quanquã Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius: aperte dicens, quia & ſi diſcipuli Ieſu in nomine eius aqua baptizant, ipſe tamen magis baptizare intelligendus eſt, qui peccata dimittit. Baptizat quoque dominus in ſpirituſancto, cum per afflationẽ eiuſdem ſpiritus corda fidelium ſuorum feruore ſui ſiue fraternæ charitatis aſcendit. Charitas enim, inquit, dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctũ, qui datus eſt nobis. Baptizat in ſpirituſancto, cum cuilibet electorum dat manifeſtationem ſpiritus ad utilitatem uirtutes operando. De quo baptiſmate aſcenſurus in cœlum dixit diſcipulis: Vos autem baptizabimini in ſpirituſancto non poſt multos hos dies. Sed diligentius intuendum eſt, quia cum dixiſſet, ſuper quem uideris ſpiritum deſcendentem, addidit & manentem ſuper eum, in ſanctos enim eius ſpiritus deſcendit. Verum quia quãdiu ſunt in corpore, peccato carere nequeunt, quia cœleſtium contemplationi ſemper oculũ mentis intendere non ſufficiunt, ſed ſæpius hunc ad terrenæ curam conuerſationis inflectunt, in eorum pro-

Ioan. 4.
Roma. 5.
1. Cor. 12.
Actu. 1.
Spũs aliquãdo uenit, aliqñ recedit.

cul dubio cordibus ſpiritus aliquãdo uenit, aliquando recedit. Vnde dictum eſt: Spiritus ubi uult ſpirat & uocem eius audis, ſed non ſcis unde ueniat, aut quo uadat. Venit quippe ad ſanctos, uadit à ſanctis ſpiritus, ut quem ſemper habere idonei non ſunt, eius per tẽpora redeuntis crebra luce reficiantur. In ſolo autẽ mediatore dei & hoĩm homine Ieſu Chriſto ſpiritus perpetuo ueraciter manet, in quo nec ſordidæ cogitationis maculã, quã refugeret ullam inuenit. Manſit autẽ totus in illo non ex eo ſolum tẽpore, quo hũc Ioannes ſuper eum uidit deſcendentem, ſed ex quo homo fieri incipiens eius miniſterio & opere conceptus eſt.

Ioan. 3.

1. Tim. 2.

Vnde etiam poteſtatem dãdi hominibus ſpiritum nõ minus habet ipſe, quàm pater, ipſo atteſtante qui ait: Paracletus autem ſpirituſſanctus, quẽ mittet pater in nomine meo, ille uos docebit omnia. Et in alio loco ꝗ ipſe hunc mittat oſtendit, dicens: Si enim non abiero, paracletus nõ ueniet ad uos: ſi autem abiero, mittam eum ad uos. Quia nimirũ una eſt in diuinitate ſubſtantia, inſeparabilis operatio patris & filij & eiuſdem ſpirituſſancti. Nam & de ipſo ſpiritu ꝗ ſua ſponte ueniat ubi uelit, ſua poteſtate operetur quæ uelit, teſtatur filius ubi ait, quod & ſuprà memoraui: ſpiritus ubi uult ſpirat. Hæc autem omnia, inquit Apoſtolus, operatur unus atq; idem ſpiritus, diuidens ſingulis prout uult. Idcirco autem ſuper eum, in quo ſemper manebat, baptizatum ſpiritus deſcẽdere oſtenditur, ut & baptiſta ipſe celſius iam quem prædicaret agnoſceret, & credẽtibus daret indicium nequaquam ſe niſi baptizatos aqua ſpiritus eiuſdem poſſe baptiſma mereri. Quærendum interea quomodo ſpeciale filij dei agnoſcendi ſignum fuerit, ꝗ ſuper eum deſcẽderit & manſerit ſpiritus, cum etiam diſcipulis ipſe promittat, dicens: Et

Ioan. 14.

Ioan. 16.

1. Cor. 12.

Ioan. 14.

ego

ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum inęternum, ſpiritum ueritatis. Et paulopòſt: Quia apud uos manebit, & in uobis erit. Si enim apud ſeruos dei electos manet & in illis erit ſpiritus, quid magni eſt filio dei, quod in ipſo manere ſpiritus aſtruatur? Notandumq́ꝫ ꝙ ſemper in dño manſerit ſpiritusſanctus, in ſanctis autem hominibus quādiu mortale corpus geſtauerint partim maneat in æternū, partim rediturus ſecedat. Manet quippe apud eos, ut bonis inſiſtāt actibus, uoluntariā paupertatē diligant, manſuetudinem cōſequantur, pro æterno deſiderio lugeāt, eſuriāt & ſitiāt iuſticiā, miſericordiā, munditiam cordis, & tranquillitatē pacis amplectātur, ſed & pro obſeruatione iuſticiæ perſecutionē pati nō uereant, eleemoſynis, orationib⁹ & ieiunijs, cęterisq́ꝫ ſpiritus fructibus inſiſtere deſiderēt. Recedit aūt ad tempus, ne ſemper infirmos curandi, mortuos ſuſcitandi, dæmones eijciendi, uel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet ſemper, ut poſſint habere uirtutem qua mirabiliter ipſi uiuant: uenit ad tempus ut etiam alijs per miraculorum ſigna quales ſint intus effulgeant. [Et ego uidi, inquit, & teſtimoniū perhibui, quia hic eſt filius dei.] Suprà dixerat, poſt me uenit uir qui ante me factus eſt, nunc teſtimonium perhibet, quia hic eſt filius dei utriuſq́ꝫ naturæ ueritatem, humanæ uidelicet & diuinæ, in una eademq́ꝫ Chriſti perſona manifeſte deſignans. Erubeſcat Manichęus audiens, uenit uir: conticeſcat Fotinus audiens, hic eſt filius dei. Audiant māſueti & lætētur, quia uenit uir poſt Ioannem fortior Ioanne, qui baptizat in ſpiritusſancto, & quia hic eſt filius dei. Quia enim per ſuperbiam receſſimus homines à deo, filius dei per miſericordiam factus eſt homo, ut idem ipſe & per diuinitatem, patri, &

Spūſſctūs ſemp in dño manſit nō aūt in hoīb⁹.

patri,& per humanitatem congrueret nobis,per humanitatem ſimilem nobis pro nobis cum hoſte confligere,per diuinitatem patri conſubſtantialem ad imaginem nos dei & ſimilitudinem, quam peccando amiſimus,poſſet digne recreare:per mortē noſtræ fragilitatis deſtruere eū, qui habebat mortis imperium, & per impaſſibilem ſuæ diuinitatis potentiam reconciliaret nos deo patri ,cum quo uiuit & regnat deus in unitate ſpiritusſancti per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

¶In octaua Epiphaniæ.Matth.3.Marc.1. Lucæ 3. Ioann.1.

IN illo tempore,Venit Ieſus à Galilæa in Iordanē ad Ioannem ut baptizaretur ab eo.Et reliqua.

Bedę presbyteri de eadem lectione.

Perfectæ hūilitatis exemplū. LEctio ſancti euangelij quam modo fratres audiuimus,magnum nobis & in domino & in ſeruo dat perfectæ humilitatis exemplum. In domino quidem,quia cum ſit dominus non ſolum ab homine ſeruo baptizari,ſed etiam ipſe ad hunc baptizandus uenire dignatus eſt.In ſeruo autem, quia cum ſciret prǣcurſorem ſe ac baptiſtam ſaluatoris eſſe deſtinatum, memor tamen propriæ fragilitatis iniunctum ſibi humiliter excuſauit officium,dicens:Ego à te debeo baptizari,& tu uenis ad me?Sed quia omnis qui ſe humiliat exaltabitur, & dominus qui in forma hominis
Luc. 14.16 propter homines inſtruendos humilis apparuit, mox à deo patre quantum ſuper homines, imò etiam quantum ſuper angelos, & ſuper omne quod creatum eſt emineret,apparuit uoce delapſa ad eum huiuſmodi à magnifica gloria : Hic eſt filius meus dilectus,in quo
2.Pet.1. mihi complacui. Et fideliſſimus atq; humilimus ſeruus ille Ioannes,qui baptizari à domino quàm dominum baptizare

baptizare magis optauit,& ipſum baptizare dominũ, & apertis ſuæ mentis oculis deſcendentem ſuper eum ſpiritũ præ cæteris mortalibus uidere promeruit. Verum quia breuiter iſta prælibauimus, latius iam cuncta expoſituri ipſum ſacræ lectionis uideamus exordium. [Tunc uenit,inquit, Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannnem ut baptizaretur ab eo.] Venit filius dei baptizari ab homine,nõ anxia neceſſitate abluendi alicuius ſui peccati, qui peccatum non fecit ullum,nec inuentus eſt dolus in ore eius,ſed pia diſpenſatione abluendi omnis noſtri contagionem peccati,qui in multis offendimus omnes,& ſi dixerimus quia peccatum non habemus,noſipſos ſeducimus & ueritas in nobis non eſt. Venit baptizari in aquis ipſarum conditor aquarũ,ut nobis qui in iniquitatibus cõcepti, & in delictis ſumus generati,ſecundæ natiuitatis, quæ per aquam & ſpiritum celebratur, appetendum inſinuaret myſterium. Dignatus eſt lauari aquis Iordanicis qui erat mundus à ſordibus cunctis, ut ad diluendas noſtrorum ſordes ſcelerum omnium fluenta ſanctificaret aquarum. Sed quia humilimam domini diſpenſationem ex lectione euangelica cognouimus,etiam ſerui humilimam obeditionem ſolicita intentione uideamus. Sequitur: [Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari,& tu uenis ad me?] Expauit illum ad ſe ueniſſe ut baptizaretur aqua,cui nulla inerat quæ baptiſmo tergeretur culpa imò qui per ſui gratiam ſpiritus cunctam credentibus mundi tolleret culpam. Vnde recte intelligitur quod hic dicit Ioannes, Ego à te debeo baptizari, hoc eſſe quod apud euangeliſtam Ioannem illo ad ſe ueniẽte dixiſſe narratur: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ab illo enim debemus omnes baptizari, qui ad hoc uenit

in mundũ

Eſaiæ 53.
1.Petri 2.
Iacobi 3.
1.Ioan.1.
Pſalm.50.
Baptiſmi Chriſti myſteriũ.
Ioann.1.

in mundum,ut peccata tolleret mundi. Ab illo debuit ipſe Ioannes baptizari,id eſt,à peccati originalis contagione mundari,qui quamuis nullo inter natos mulierũ minor, tamẽ quaſi nat⁹ ex muliere culpę næuo non carebat. Ideóque cum cæteris mulierum natis ab eo q natus ex uirgine deus in carne apparuit, opus habebat ablui. Quoniam ergo ſcriptum eſt,quid eſt homo ut immaculatus ſit & ut mũdus appareat natus ex mu-
Iob 15. liere,iure timuit homo quamuis ſanctus, natus tamen ex muliere,& ob id à culpæ macula non immunis baptizare dominum, quem ex uirgine natum nouerat, nullam prorſus habere maculam culpæ.Sed quia uera
Veræ hũilitatis comes obedientia. humilitas ipſa eſt,quam obedientia comes non deſerit, quod prius officium expauit, humiliter impleuit. Nã ſequitur. [Reſpondens Ieſus autem dixit ei: Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem iuſticiam. [Tunc dimiſit eum.] Id eſt, tunc demum dimiſit, tunc conſenſit, tunc paſſus eſt eum à ſe baptizari,cum tali ordine cognouiſſet omnem iuſticiam debere compleri. Sine modo,inquit,ſine me modo,ut iuſſi,à te baptizari in aqua, & tu poſtmodum à me quod quæris baptizaberis in ſpiritu. Sic enim decet nos prærogare
Exemplũ implẽdæ oĩs iuſticię. exemplum implendæ omnis iuſticiæ, ut uidelicet diſcant fideles neminem poſſe hominem abſq; unda baptiſmatis perfecte iuſtum exiſtere, & eſſe omnibus quamuis innocenter & iuſtè uiuentibus neceſſarium uiuificæ regenerationis officium, cum me qui ſpiritusſancti opere conceptus & natus ſum, cognouerint ſecundæ natiuitatis ſubijſſe,uel potius ſibi conſecraſſe lauacrum. Nulla perſonarum maiorum contemnat ab humilibus meis in remiſſionem peccatorum baptizari cum meminerit dominum,qui in ſpiritusſancto baptizans peccata dimittere ſolet,ſuum baptizandum in a-

qua

qua ſubmiſiſſe ſerui manibus caput. Sequitur: [Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cœli, & uidit ſpiritum dei deſcendentem ſicut columbam, & uenientem ſuper ſe.] Et hoc ad impletionem omnis iuſticiæ pertinet, quòd baptizato domino aperti ſunt ei cœli, & ſpiritus deſcendit ſuper eũ ut hinc nimirum fides noſtra confirmetur, per myſterium ſacri baptiſmatis aperiri nobis introitum patriæ cœleſtis & ſanctiſpiritus gratia miniſtrari. Nunquid enim credi decet domino tunc primum cœleſtia patuiſſe ſecreta, cum recta fides habeat non minus tẽpore quo cum hominibus conuerſatus eſt, quàm poſt & antea in ſinu patris mãſiſſe, & ſedem tenuiſſe cœleſtem? Aut à triceſimo ætatis anno, quando baptizatus eſt ſpirituſſancti dona percepit, qui prima conceptione ſpirituſancto plenus ſemper extitit? Nobis ergo fratres chariſſimi, nobis ſunt hæc celebrata myſteria. Quia enim nobis dominus ſacroſancto ſui corporis intinctu baptiſmi lauacrum dedicauit, nobis quoque Geneſ. 3. poſt acceptum baptiſma cœli aditum patere, & ſpiritumſanctum dari monſtrauit. Et congrua multum diſtantia, quia primus Adam ab immundo ſpiritu deceptus per ſerpentem, gaudia regni cœleſtis amiſit. Secundus Adam à ſpirituſancto per columbam glorificatus eiuſdẽ regni limina reſerauit, flammamq; uibrantem, qua ingreſſum paradiſi expulſo Adã primo Cherub cuſtos intercluſit. Secũdus Adã hodierna die per aquam lauacri renaſcentis extingui debere monſtrauit, ut unde ille cum ſua coniuge ab hoſte uictus exijt, ibi iſte cum ſanctorum eccleſia, ſponſa uidelicet ſua, de hoſte uictor rediret, imò potiora redemptis à peccato uitæ immortalis munera pater futuri ſeculi princeps pacis donaret, quàm præſentis noſtri ſeculi pater princeps

Primus Adam deceptus ꝑ ſerpentẽ. Secũdus Adam ꝑ columbã glorificatus.

ceps diſcordiæ uenundatus ſub peccato ſua cum ſtirpe perdidit:quia nimirum uita illa beatiſſima, quam deſeruit Adam quamuis incomparabili luce & pace ſublimis ab omnium curarum ſtimulantium nube ſerena crebra dei & angelorum fuerit uiſione & allocutione glorificata,in terrę tamen huius erat locis conſtituta terrenis,quamuis nullo labore quæſitis alēda fructibus:at hæc quam Chriſtus tribuit, in cœlorum eſt arce uita perennis nō crebra ſed continua diuinæ contemplationis luce refecta. Prima hominis uita beata ita fuit immortalis,ut poſſet in ea homo nō mori,ſi ſe à peccati ſeductione cautus ſeruaret. Secunda uero ita fiet immortalis,ut non poſſit in ea homo mori,nec ulla peccati pulſantis ſeductione tentari. Bene autem ſpiritus reconciliator in columba, quæ multum ſimplex eſt auis,apparuit,ut & ſuæ uidelicet naturæ ſimplicitatem per huius ſpeciem animalis oſtenderet. Spiritus enim ſanctus diſciplinę effugiet fictum,& eum in quē deſcendit manſuetum mitēq; ac miſericordiæ ſupernæ prçconem miniſtrumq; doceret mundo eſſe futurum, ſimul & omnes qui ſua gratia eſſent renouandi, ſimplices ac mundi corde admoneret ingredi,iuxta quod ſcriptum eſt:Sentite de dño in bonitate,& in ſimplicitate cordis quærite illum. Quoniam in maleuolam animam non introibit ſapientia,nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Hinc eſt q; Simon qui in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis permanere cōſeſſit partem ſortemq; in hoc ſpiritu habere nequiuit. Illo enim ſpiritu plenus erat,qui in ſerpente hominibus apparendo, quia ipſe maliciæ & inſidiarum peſte infectus eſſet,corda diligenter edocuit. Sed deſcendente ſuper dominum ſpiritu,uideamus quid ſequitur: [Et ecce uox de cœlis dicens:Hic eſt filius meus dilectus,in quo

Marginal notes: Quare ſpūſſctūs in columba apparuit. — Sapien. 1. — Ibidem. — Ibidem.

quo mihi complacui.] Filius dei baptizatur in homine, ſpiritus dei deſcendit in columba, pater deus in uoce ſanctæ & indiuiduæ trinitatis in baptiſmi declaratur myſterio. Et recte, ut qui ſacramentorum ſuorum diſpenſatoribus erat precepturus, docere omnes gentes, & baptizare eas in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti, primus ipſe ſuo in baptiſmate totam perſonaliter pãderet adeſſe trinitatem. Quòd ait uox paterna, hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui, ad comparationẽ terreni hominis dicit, in quo peccante quodammodo ſibi diſplicuiſſe deus conditor inſinuat, cum ait: Pœnitet me hominem feciſſe in terra. Pœnitentia quidem in deum nulla cadit, ſed noſtro more loquens, qui compungi pœnitẽtia ſolemus, quãdo contra uotum noſtra opera uerti uidemus. Pœnitere ſe dixit hominem feciſſe in terra, quem à rectitudine ſuæ facturę peccando deuiare conſpexit. In filio autem ſuo unigenito ſibi ſingulariter complacuit, quia hunc hominem quem induerat, à peccato immunem ſeruare cognouit. Et in hac quoq; uoce patris, ſicut & in cæteris baptizati domini myſterijs, omnis iuſticiæ declaratur impletio. Coæternus enim & conſubſtantialis patri filius, deſcendente ſuper eum ſpiritu qui ſit hominibus intimatur, ut per hoc diſcant homines per gratiam ſe baptiſmatis accepto ſpiritusſancto de filijs diaboli in dei filios ſe poſſe trãsferri, ſicut Apoſtolus edocet, fidelibus ita loquẽs: Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus abba pater. Et Euangeliſta Ioannes: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios dei fieri. His de baptiſmo noſtri ſaluatoris, fratres chariſſimi, prout ipſe donauit commemoratis, ad noſipſos reuertamur, & quia humilitatem obedientiamq; baptiſtæ ſimul &

Indiuiduæ trinitatis myſterium.
Matt. 28.
Geneſ. 6.
Pœnitentia nulla in deum cadit.
Roma. 8.
Ioan. 1.

baptizati audiuimus, per humilem obedientiam bapti
2.Cor. 7. ſma quod ſuſcepimus, ſeruare curemus, mundantes nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore dei. Humiliter ergo eius ſubeunda & ſeruanda myſteria eis, qui necdum in his ſunt initiati ſuadeamus & quotquot per gradum ſacerdotalem ad diſpenſanda illorum ſumus ſacramenta promoti, humiliter iniunctum nobis impleamus officium. Studeamus omnes ſoliciti, ut ianuam patriæ cœleſtis, quæ nobis eſt diuinis patefacta myſterijs, humanis ipſi nobis non intercludamus illecebris. Neq; enim fruſtra dominum apud euangliſtam Lu-
Lucæ 3. cam poſt baptiſma oraſſe, & ſic cœlo aperte ſpiritum
Cõcord. ac uocem patris ueniſſe commemoratur, qui etiam tri
euange. bus conſonantibus euangeliſtis baptizatus, mox ieiu-
Matt. 4. nium quadraginta dierum ſolitarius exercuit, ſed nos
Marc. 1. profecto docuit, noſq; ſuo informauit exẽplo, ut poſt
Lucæ 4. acceptam in baptiſmo remiſſionem peccatorum, uigilijs, ieiunijs, orationibus, cęteriſq; ſpiritus fructibus operam demus, ne nobis torpentibus minuſq; ſolicitis immundus ſpiritus, qui de corde noſtro expulſus baptiſmo fuerat, redeat, noſq; ſpiritalibus diuitijs uacuos inueniens, ſeptemplici peſte deprimat & ſint nouiſſi-
Lucæ 11. ma noſtra peiora prioribus. Caueamus ſeduli ne ignem nobis ipſi, qui uitæ iter occludat noſtrorum crebro accẽdamus fomitem uitiorum. Flãmeus nanq; gladius qualiſcunque ille eſt, qui paradiſi oſtia ſeruat ſingulis quibuſcunque fidelium fonte baptiſmatis ex-
Gene. 3. tinctus eſt, & ut redire poſſit homo ablatus, infidelibus autem manet ſemper immobilis. Sed & falſo fidelibus uocatis quidem, ſed non electis, dum poſt baptiſma ſe criminibus implicare non metuunt, quaſi poſt extinctionem idem ignis reaccenditur: ne me-

reantur

reantur intrare regnum quod ficto corde ac duplici requirunt, ſerpentino potius dente fraudulenti, quàm ſimplici oculo columbini, quem in eccleſia ſua multum ſe diligere dominus oſtendit, qui in amoris Cantico ait: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra oculi tui columbarum. Vnde quia nobis ad diſcendam deo placitam ſimplicitatem columbæ forma proponitur diligentius eius naturam uideamus, ut per ſingula innocentiæ eius exempla, uitæ nobis emendatioris inſtituta ſumamus. Hæc à malicia fellis prorſus aliena eſt. Et nos igitur à maliciæ felle alienemur, omniſq; amaritudo, & ira, & indignatio tollatur à nobis cum omni malicia. Nullum ore uel unguibus lædit, nec minimas quidem muſculas, uel uermiculos, quibus minores penè omnes auiculæ ſe ſuóſque pullos nutriunt, inquirit. Videamus ne dentes noſtri ſint arma & ſagittæ, ne mordentes & comedentes inuicem, conſumamur ab inuicem: Contineamus manus à rapinis: qui furabatur, iam non furetur. Magis autem laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti. Nam & columba ſæpe alienos quaſi ſuos fertur alere pullos. Ipſa terræ fructibus & ſemine paſcitur. Audiamus Apoſtolum: Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere uinum. Et apoſtolus Petrus: Miniſtrate, inquit, in fide ueſtra uirtutem, in uirtute autem ſcientiam, in ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis. Gemitum pro cantu habet. Miſeri ſimus, & lugeamus & ploremus coram dño, qui fecit nos. Riſus noſter in luctum cõuertatur, & gaudium in mœrorẽ.

Cantic. 1. Septẽ columbarũ uirtutes. Ephe. 4. Secunda uirtus. Pſalm. 56. Gala. 5. Ephe. 4. Tertia uirtus. Quarta uirtus. Rom. 14. 2. Petri 1. Quinta uirtus. Pſalm. 94 Iacobi 4.

Matth. 5. Beati enim lugētes, quoniā ipſi conſolabūtur. Super a-
Sext a uirtus. quas ſedere conſueuit, ut uenturi raptum accipitris prę
uiſa in aquis umbra declinet. Et nos mundi ſimus, ac mundati ſcripturarum fluentis, ſeduli aſſidere curemus, quarum ſpeculis edocti dinoſcere & prçcauere ualeamus inſidias hoſtis antiqui. Tales quippe amat eccleſia, ſponſa uidelicet Chriſti, quæ in amatoris ſui
Cantic. 5. laudibus cantat: Oculi eius ſicut columbæ, quæ lacte
Septima uirtus. ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima. Nidificare ſolet in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Petra Chriſtus eſt, cuius in cruce clauis manus, latus eſt lancea perforatum, unde continuo ſanguis & aqua, noſtræ uidelicet ſanctificationis & ablutionis myſterium, exiuit. Maceria eius eſt uirtus coadunata ſanctorum, cauerna in ea ſinus paternæ dilectionis, quo teneriores fidelium animos dum ad fidei, ſpei, & dilectionis perfectionem nutriendos ſuſcipiunt, quaſi nidificantibus columbis in ſe locum pandunt. Hæc ergo fortiorum auxilia, qui adhuc puſilli in fide ſumus, humiliter ſubeamus, his dominicæ paſſionis ſacramentis ſemper ſanctificari curemus. Talem nanque omniū noſtrum conuerſationem dominus quærit, talibus intentam ſtudijs uniuſcuiuſque noſtrum uitam uidere deſide
Canti. 2. rat, talium uoce ſuas laudes decātari ac prædicari gratulatur. Surge, inquit, amica mea, ſpecioſa mea, & ueni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Oſtende mihi faciem tuam, ſonet uox tua in auribus meis. Hæc de natura colūbæ ſeptem uirtutis exēpla commemoraſſe ſufficiat. Et recte fortaſſe quia ſpiritusſancti, qui in columba deſcendit, ſeptiformis eſt gratia. Verum ex omnibus, quæ de eius natura moraliter interpretāda humana poteſt comperire ſolertia, reſtat unum quod de eius actu myſtico ſacra narrat hi

ſtoria

ſtoria. Cum enim dominus in figuram futuri baptiſmatis originalis mundi ſcelera diluuij aquis ablueret, tranſacta mundatione ſcire uolens Noe qualiter ſe facies haberet terræ, emiſit coruum qui ad arcam redire contempſit: ſignificans eos qui abluti licet unda baptiſmatis, nigerrimum tamen ueteris habitum hominis emendatius uiuendo deponere negligunt, & ne ſancti ſpiritus unctione renouari mereantur, ſtatim ab intima catholicæ pacis & quietis unitate exteriora, id eſt, ſeculi deſideria ſequendo deſciſcunt. Emiſit poſt eum colūbam, at illa uenit ad eū ueſpere portans ramū oliuæ uirentibus folijs in ore ſuo. Animaduertitis credo fratres, & me loquentem ueſtro intellectu præuenitis ramum oliuæ uirētibus folijs gratiam eſſe ſpirituſſancti uitæ uerbis abundantem. De cuius plenitudine ſuper Chriſtum requieſcente, pſalmus ait: Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ prę conſortibus tuis. De cuius dono conſortibus Chriſti dato loquitur Ioannes: Vos unctionem habetis à ſancto, & noſtis omnia. Et pulcherrima comparatione umbra ueritati concinit. Ramum oliuæ columba corporalis ablutam diluuij aquis detulit in arcam, ſpirituſſanctus in ſpecie columbæ corporalis baptizatum aqua Iordanis deſcendit in dominum. Nos quoq; Chriſti & eccleſię mēbra, quos non ſolum homines qui erant in arca cum Noe, ſed & animantia quæ arca cōtinebat, & ipſa quoq; ligna ex quibus eadem facta eſt arca, figurant poſt acceptū undę regenerationis lauacrum, per unctionem ſacri chriſmatis gratia ſpirituſſancti ſignamur, quam conſeruare in nobis intemeratam dignetur ipſe, qui dedit Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui uiuit & regnat in æternum, Amen.

Gene. 8. Coruus emiſſ⁹ qd ſignificet.

Colūba ramū oliuæ deferens qd ſignificet. Pſalm. 44 1. Ioan. 2. Pulcherrima comparatio.

 ¶In die

¶In die purificationis deiparę Mariæ uirginis. Lucæ 2.

IN illo tempore, Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ ſecundum legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum domino: ſicut ſcriptum eſt in lege dñi. Quia omne maſculinũ adaperiens uuluam, ſanctum dño uocabitur. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

SOlennitatẽ nobis hodiernæ celebritatis, quã quadrageſimo dominicæ natiuitatis die debitis uene-
Exod. 13. ramur officijs, maxime eiuſdem domini ſaluatoris noſtri ſimul & intemeratæ genitricis eius humilitate dedicatam ſacra euangelij lectio deſignat, exponens eos qui legi nihil debuerant, implendis ſe legalibus per omnia ſubdidiſſe decretis. Sicut enim modo cum legeretur, audiuimus, poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius, uidelicet matris illius, ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem, ut ſiſterent eum domino: ſicut ſcriptum eſt in lege domini. Quia omne maſculinum adaperiens uuluam, ſan-
Leuiti. 12. ctum domino uocabitur. Præcepit nanque lex ut mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet filium, immunda eſſet ſeptem diebus, & in die octaua circunciderct infantulum, nomenq́ aptaret: deinde etiam alios triginta tres dies ab ingreſſu templi ac uiri thoro abſtineret, donec quadrageſimo natiuitatis die filium cum hoſtijs ad templum domini deferret: primogenitum autem omnis maſculini ſexus ſanctum domino uocari, atq; ideo munda quæq; offerri deo, immunda autẽ mundus mutari uel occidi & omne primogenitum hominis quinque ſiclis argenti debere redimi. Si autem

fœminam

fœminam peperiſſet mulier, immunda fieri iuſſa eſt quatuordecim diebus, & ſexaginta ſex aliis diebus à templi ingreſſu ſuſpendi, donec octogeſimo natiuitatis die, quæ dies purgationis eius uocabatur, ille ſe ſuamq́ue ſobolem hoſtiis ſanctificatura ueniret, ac ſic demum ad thorum uiri libera redire deberet. Intueamur, fratres chariſſimi, diligentius uerba legis quæ propoſuimus, & uidebimus apertiſſime quàm beatiſſima dei genitrix, & perpetua uirgo Maria ſimul cum filio quem genuit, ab omni fuerit legis ſubiectione liberrima. Cum enim dicat lex, mulierem quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet, immundam decerni, & per longa tempora ſimul cum prole quam genuiſſet, oblatis uictimis debere mundari, patet profecto quia illam quę ſine uirilis ſuſceptione ſeminis uirgo peperit, unà cum filio qui natus eſt ei, neq; immũdam deſcribat, neq; per hoſtias ſalutares doceat eſſe mundandam. Sed ſicut dominus ac ſaluator noſter, qui diuinitatis legem dedit, apparens in homine, fieri uoluit ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus, ita etiam beata genitrix illius, quæ ſingulari priuilegio ſupra legem fuit, pro oſtẽdendo tamen humilitatis exemplo legalibus ſubdi non refugit inſtitutis, iuxta illud uiri ſapientis: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. [Et ut darent, inquit, hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.] Hoſtia hæc pauperũ erat. Præcepit quippe dominus in lege, ut qui poſſet, agnum pro filio uel filia ſimul & turturem ſiue columbam offerret: qui uero nõ ſufficeret ad offerendũ agnũ, duos iam turtures uel duos colũbę pullos offerret. Ergo dñs noſtræ per omnia memor ſalutis, non ſolũ homo fieri cũ deus eſſet,

Btã Maria à ſubiectione legis liberrima.

Leuiti. 12.

Gala. 4.

Eccle. 3.

Leuit. 12.

Paup factus dñs.

ſed etiam cum diues eſſet pauper fieri dignatus eſt pro nobis,ut nos ſua paupertate ſimul & humanitate diuitiarum & diuinitatis ſuæ donaret eſſe participes. Sed libet pauliſper intueri,cur hæ maxime uolucres in hoſtiam domini iubentur offerri. Nam & Abraham patriarcha tanto ante legem has in holocauſtũ domini legitur obtuliſſe, & in pleriſq; legis ceremonijs qui mundandus eſſet, per has iubebatur mundari. Columba ergo ſimplicitatem, turtur indicat caſtitatem: quia & columba ſimplicitatis, & caſtitatis amator eſt turtur, ita ut ſi coniugem caſu perdiderit, non aliam ultra quærere curet. Vnde in laudibus eccleſiæ loquitur dominus: Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Et iterum: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra oculi tui columbarum. Genas quippe turturis habet, qui ab omni impudicitiæ peſte caſtũ ſe cuſtodit & immunem: oculos habet columbarum, qui nulli nocere deſiderans, etiam inimicos ſimplici amore contuetur. Sed utraque auis memorata quia gemitum pro cantu ædere ſolet, ſanctorum in hoc ſeculo deſignat ploratum de quo dominus memorat, dicens: Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos, mundus autem gaudebit: uos autem contriſtabimini, ſed triſticia ueſtra uertetur in gaudium. Et rurſus: Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur. Merito ergo turtur & columba domino offeruntur in hoſtiam, quia nimirum ſimplex & pudica fidelium conuerſatio gratum eſt illi ſacrificium iuſticiæ: quia qui laborat in gemitu ſuo, qui lachrymis ſtratum ſuum ſingulas per noctes abluit, acceptiſſimam prorſus deo uictimam mactat. Cum uero utraque auis iſta propter conſuetudinem gemẽdi præſentes ſanctorum luctus & deſideria ſuperna deſignet, hoc tamen differunt

Gene. 15.

Coluũba.

Turtur.

Canti. 1.

Ioan. 16.

Mat. 5.

Cur turtur & colũba dño offerunt in hoſtiã.

differunt, quòd turtur ſoliuagus, columba autem gregatim gemere conſueuit: & ob id iſte ſecretas orationum lachrymas, illa publicos eccleſiæ conuentus inſinuat. Bene autem puer Ieſus primo circunciditur, ac ſic interpoſitis diebus Hieroſolymā cum hoſtia defertur, quia et ipſe iam iuuenis prius omnem carnis corruptionem moriendo aut reſurgendo calcauit, ac deinde interpoſitis diebus cum ipſa carne iam immortali, quā pro noſtra ſalute hoſtiam deo fecerat, ad gaudia ſupernæ ciuitatis aſcendit. Et unuſquiſque noſtrum prius aqua baptiſmi à peccatis omnibus quaſi uera circuncisione purgatur, ac ſic proficiente gratia nouæ lucis, ad altare ſanctum ſalutari hoſtia dominici corporis et ſanguinis conſecrandus ingreditur. Nam & ipſa ſingulariter ſimplex & caſta noſtri ſaluatoris humanitas, quæ oblata eſt deo patri pro nobis, non incongrue per immolationem columbæ ſiue turturis poteſt figuraliter exprimi. Sed et omnis in fine mundi eccleſia primo communi reſurrectione cunctam terrenæ labem mortalitatis & corruptionis exuet, ac deinceps in regnum cœleſtis Hieruſalem bonorum uictimis operum domino commēdata transferetur. Quòd autem Simeon & Anna, prouectæ uidelicet ętatis uir & fœmina, deuotis confeſſionum officijs dominum, quem corpore paruum uident ſed magnum diuinitate intelligunt, excipiunt, illam profecto populi Iudæorum ſynagogam figurate denunciant, quæ longa incarnationis eius expectatione fatigata, promptis illum mox, ut aduenit, & piarum ulnis actionum & fidei non fictæ uocibus exaltare ac magnificare ſtuduit, acclamans illi, et dicens: Dirige me in ueritate tua & doce me, quia tu es deus ſalutaris meus, & te ſuſtinui tota die. Sed & hoc dicendum, quia merito uterque ſexus ei gratula-

Puer Ieſus primo circūciditur, deinde Hieroſolymā defertur.

Sexus uterque & ætas oīs atteſtatur domino.

Pſalm. 24.

bundus occurrerit, qui utriuſq; redemptor apparebat. Magno ſane metu, fratres mei, audiēda ſunt uerba, quibus idem Simeon de domino prophetās matrem eius alloquitur: [Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael, & in ſignum cui contradicetur. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Deſideranter nanq; multum auditur, quòd poſitus dicitur dñs in reſurrectionem multorum: quia ſicut in Adam omnes moriūtur, ita et in Chriſto omnes uiuificabuntur, quia ipſe dicit: Ego ſum reſurrectio & uita, qui credit in me etiā ſi mortuus fuerit, uiuet. Et omnis qui uiuit & credit in me, non morietur inęternum. Sed non minꝰ terribiliter ſonat quod pręmittitur, Ecce poſitus eſt hic in ruinā. Infelix nāq; ſatis eſt, qui agnita reſurrectionis gloria deterius cadit, qui uiſa luce ueritatis grauioribus peccatorū nebulis obcæcatur. Vnde curandū nobis ſummopere eſt, ut recta quæ cognouimus operādo ſemper exercere meminerimus, ne de nobis dicat̄ illud Apoſtoli Petri: Quia melius erat eis uiā ueritatis non agnoſcere, q̄ poſt agnitionē retrorſum reuerti ab eo, quod traditū eſt illis ſancto mandato. [Et in ſignū, inquit, cui contradicetur.] Signo dominicæ crucis multi ſæpe Iudeorum exterius, multi contradixere gentilium, multi, quod eſt grauius, falſi fratres hoc interius profeſſionis ſuperficie ſequuntur, ſed ueritate prauę actionis nimium perſequuntur, dicentes ſe noſſe deum, factis autem negantes. [Et tuam ipſius animam pertrāſibit gladius.] Gladium appellat effectū dominicæ paſſionis & mortis in cruce, qui Mariæ animam pertranſiuit: quia non ſine acerbo dolore potuit crucifixum morientemq; uidere, quem licet reſurrecturum à morte quaſi deum nullatenus ambigebat, tamen quaſi ſua è

Marginal notes: Dñs quare poſitus eſt in reſurrectionem multorꝝ. 1.Cor. 15. Ioan. 11. Quare dñs poſitus ſit in ruinam multorꝝ. 2. Petri 2. Signo dominicæ crucis cōtradicit̄. Tit. 1. Gladius quē paſſa Maria.

ſua è carne procreatum mori pauida dolebat. [Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.] Ante incarnationem dominicã uelatæ erant cogitationes multorum, nec latè patebat quis ęternorum amore flagraret, quis cœleſtibus bonis tẽporalia mente prẹferret: ſed nato cœli rege in terra confeſtim pius quiſq; gaudebat, Herodes autem turbatus eſt, & omnis Hieroſolyma cũ illo. Prædicante & miracula faciente, omnes turbæ & timebant & glorificabant deum Iſrael. Phariſæi autẽ & ſcribæ dicta ac facta eius ſalutaria rabido ore carpebant. Paſſo in cruce impij lętitia ſtulta, pij triſticia iuſta replebantur, ſed reſurgente à mortuis & aſcendente in cœlum horum lętitia mœrore, illorum eſt mœſticia gaudio mutata perenni: ſicq; iuxta prophetiam beati Simeonis apparente in carne domino, reuelatæ ſunt ex multis cordibus cogitationes. Non hæc autem diſparium reuelatio cogitationum tunc ſolum acta in Iudæa, ſed nunc etiam apud nos credenda eſt actitari. Et nunc enim domino apparente reuelantur ex multis cordibus cogitationes, cum lecto uel prædicato uerbo ſalutis, alij audientium libenter auſcultant, gaudentes perficere actu quæ auditu didicerint: alij faſtidientes quæ audiunt, non hęc agẽdo patrare ſed his potius inſultãdo nituntur cõtraire. Vnde oportet fratres, ut quotiens uerbũ doctrinę cœleſtis aliquid contrariũ à duris auditoribus pati ſenſerimus, imitemur triſticiã cordis eorũ, qui paſſim in carne dei uerbum digno dolore cõpaſſionis tenebant. Quotiẽs uero idem uerbum in auditorũ fideliũ mẽte per dilectionẽ reſurgere, atq; ad gloriã cõditoris noſtri per bona opera proficere uiderim⁹, gaudeam⁹ cũ eis q Chriſtũ reſurrexiſſe à mortuis atq; ad cœlos aſcendere uotis aſpexere felicibus.

Cogitatiões multorum uelatę ante incarnationem.

Matth. 2.

Sane

Sane quoniam caſtas, ſimplices & gemebundas aues domino offerri cõſueuiſſe cognouimus, quibus noſtra ſobrietas, ſimplicitas & compunctio cordis autori noſtro ſemper offerenda ſignat, oportet intueri diligentius, quia nõ fruſtra duo turtures aut duo pulli columbæ, & unus ex his pro peccato, alter in holocauſtum offerri debere pręcipitur. Duo ſunt nanq; genera compunctionis quibus ſemetipſos domino fideles in ara cordis immolãt, quia nimirum ſicut ex patrum dictis accepimus, deum ſitiens anima prius timore compungitur, poſtea amore. Prius ẽm ſeſe in lachrymis afficit, quia dum malorũ ſuorũ recolit, pro his perpeti ſupplicia æterna pertimeſcit, quod eſt unum turturẽ ſiue pullum columbæ pro peccato offerre. At dum longa mœroris anxietate fuerit formido cõſumpta, quædam iam de præſumptione ueniæ ſecuritas naſcitur, & in amorem cœleſtium gaudiorum animus inflammatur. Et qui prius flebat ne duceretur ad ſupplicium, poſtmodũ flere amariſſime incipit, quia differtur à regno, quod eſt de altero turture ſiue pullo columbino holocauſtum facere. Holocauſtum nanque totum incenſum dicitur. Et holocauſtum ſe ipſe domino facit, qui ſpretis omnibus terrenis, ſolo ſupernæ beatitudinis deſiderio æſtuare, ſolam hanc per luctum ac lachrymas quęrere dulce habet. Cõtemplatur etenim mens qui ſint illi angelorum chori, quæ ipſa ſocietas beatorum ſpirituum, quæ maieſtas æternæ uiſionis dei, & amplius plangit quia bonis perẽnibus deeſt, quàm flebat prius cum mala æterna metuebat. Vtranque autem noſtræ compunctionis hoſtiam gratanter accipere dignetur, qui & pro peccato lugentibus atq; afflictis clementer errata dimittit, & pro ingreſſu uitæ cœleſtis tota mentis intentione feruentes æternæ ſuæ uiſionis luce reficit Ieſus Chri-

Duo ſunt gñia compunctionis.

Holocauſtum dñi quomodo efficimur.

ſus Chriſtus dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritusſancti deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

In Cathedra ſancti Petri. Marci 8. Matth. 16. Lucæ 9.

IN illo tempore, Egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtellum Cæſareæ Philippi. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

PHilippus iſte eſt frater Herodis, de quo ſupra diximus, Tetrarcha Ituræ et Trachonitidis regionis, qui in honorem Tiberij Cæſaris Cæſareã Philippi, quæ nunc Paneas dicitur, appellauit, & eſt in prouincia Phœnicis, imitatus Herodem patrem, qui in honorẽ Auguſti Cæſaris appellauit Cæſaream, quę prius Turris Stratonis uocabatur, et ex nomine filiæ eius Libyadem trans Iordanem extruxit. Iſte locus eſt Cæſareę Philippi, ubi Iordanis ad radices oritur Libani, & habet duos fontes, unum nomine Ior, et alterum Dan, qui ſimul mixti Iordanis nomen efficiunt. [Et interrogabat in uia diſcipulos ſuos, dicens: Quem me dicunt eſſe homines? Qui reſponderunt illi, dicentes: Alij Ioannem baptiſtam, alij Heliam, alij uero quaſi unum de prophetis.] Pulchre dominus fidem diſcipulorum exploraturus primo hominum ſententiam interrogat, ne uidelicet illorum confeſſio non ueritatis agnitione probata, ſed uulgi uideatur opinione firmata, nec comperta credere, ſed inſtar Herodis de auditis hęſitare putentur. Vnde & Petro ſe Chriſtum confitenti ſecundũ Matthęum dicit: Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, hoc eſt doctrina humana fidei te ueritatem non docuit. Pulchre etiã qui diuerſam de domino ſententiam ferunt, hominum nomine notantur. Nam qui ueritatem potentiæ eius fideliter ac pia mente cognoſcunt, nequa-

Cæſarea Philippi.

Libyas.

Iordanis fontes.

Mat. 16.

nequaquam homines ſed dij appellari merentur. Quales fuiſſe Apoſtolos ſecunda ſua interrogatione dominus oſtendit. Nam ſequitur: [Tunc dicit illis: Vos uero quem me dicitis eſſe?] Attende enim prudens lector, quòd ex conſequentibus textuq; ſermonis, Apoſtoli nequaquam homines, ſed dij appellentur. Cum enim dixiſſet, Quē me eſſe dicūt homines, ſubiecit: Vos uero quē me dicitis eſſe? Illis qa homines ſunt humana opinantibus, uos qui dij eſtis, quem me eſſe exiſtimatis? [Reſpondens Petrus, ait: Tu es Chriſtus.] Licet cæteri Apoſtoli ſciant, Petrus tamen reſpōdit præ cæteris. Complexus eſt itaq; omniā, qui & naturā & nomen expreſſit, in quo ſumma uirtutum eſt. Et iam ne nos de generatione dei diſſeramus quæſtiones, cum Paulus indicauerit nihil ſe ſcire, niſi Chriſtum Ieſum, & hunc crucifixum, Petrus nihil amplius quàm Chriſtū dei filium putauerit confitendum: nos & quando, & quomodo natus ſit, & quantus ſit, humanæ infirmitatis contemplatione rimamur: Finis ergo fidei meæ Chriſtus eſt, finis fidei meæ dei filius eſt. Non licet mihi ſcire generationis ſeriem, non licet tamen neſcire generationis fidem. [Et comminatus eſt eis, ne cui diceret de illo: Et cœpit docere illos quoniam oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus, & à ſummis ſacerdotibus, & cætera]. Idcirco ſe ante paſſionē & reſurrectionem noluit prædicari, ut completo poſtea ſanguinis ſacramento, opportunius Apoſtolis diceret: Euntes docete omnes gētes, baptizātes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti. Quia non prodeſſet publice prædicari, & eius uulgari in populis maieſtatem, quē poſt paululum flagellatū uiſuri ſint et crucifixum, multa pati à ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotū. Et notandum q; eum qui multa pati, & occidi,

Marginalia: Apoſtoli dij. — 1. Cor. 2. — Altiora ne quæſieris. — Mat. 28.

cidi,& reſurgere debeat, filiũ hominis appellat,q̃a paſſo in carne Chriſto diuinitas impaſſibilis manſit. [Et apprehendẽs eũ Petrus cœpit increpare eũ.] Quomodo increpauerit eũ Matthæus exponit apertius, dicẽs: Matth.16. Et aſſumens eum Petrus cœpit increpare illum dicens: Abſit à te domine, non erit tibi hoc. Sæpe diximus nimij ardoris atq; amoris quàmmaximi fuiſſe Petrum in dominum ſaluatorem. Quia ergo poſt confeſſionem ſuam qua dixerat, Tu es Chriſtus filius dei uiui,& pręmium ſaluatoris quo audierat ſecundum Matthæum, Beatus es Simon Bar iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cœlis eſt, repẽte audit à dño oportere eum ire in Hieroſolymã, ibiq; multa pati à ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotum, & occidi & tertia die reſurgere, non uult deſtrui confeſſionem ſuam, nec putat fieri poſſe, ut dei filius occidatur, apprehenditq; eum in affectum ſuum uel ſeparatim ducit, ne præſentibus cæteris condiſcipulis magiſtrum uideatur arguere. Et cœpit increpare illum amantis affectu, & optantis dicere: Abſit à te domine, uel, ut melius habetur in græco, Propicius eſto tibi domine, non erit iſtud, hoc eſt non poteſt fieri, nec recipiunt aures meæ ut dei filius occidendus ſit. [Qui cõuerſus & uidens diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade poſt me ſatana.] Satanas interpretatur aduerſarius, ſiue contrarius. Satanas. Quia contraria, inquit, loqueris uoluntati meæ, debes aduerſarius appellari. Multi putant quòd non Petrus correptus ſit, ſed aduerſarius ſpiritus qui hæc dicere Apoſtolo ſuggerebat. Sed mihi error apoſtolicus & de pietatis affectu ueniẽs, nunquam incentiuum uidebitur diaboli. Vade ſatana, diabolo dicitur. Vade poſt me, Petrus audit, Vade poſt me, hoc eſt, ſequere ſententiam meam. Quoni-

Quoniam non ſapis quæ dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum. Meæ uoluntatis eſt & patris, cuius ueni facere uoluntatem, ut pro hominum ſalute moriar. Tu tuã tantum conſiderans uolũtatem, non uis granum tritici in terram cadere, ut multos fructus afferat.

Ioan. 6.

Ioan. 12.

In natali diui Benedicti Abbatis. Matth. 19. Lucæ 18. Marci 10.

IN illo tempore, Dixit Simon Petrus ad Ieſum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

AVdiens à domino Petrus, quia diues difficile intraret in regnum cœlorum, ſciensq́ ſecum ſuis condiſcipulis ad integrum mundi fallẽtis ſpreuiſſe delitias, uoluit agnoſcere quid uel ipſi, uel cæteri mundi contemptores pro maiore mentis uirtute maioris prēmij ſperare deberent. Et reſpondens domino ait: [Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.] Vbi ſolerter intuendum, quòd non ſolum ſe omnia reliquiſſe, ſed & dominum ſequi gloriatur: quia ſtultum profecto eſt iuxta Platonem & Diogenẽ & quoſdam alios philoſophos, uitæ quidem huius diuitias calcare, & non hæc pro æterna adipiſcenda uita, ſed pro inani agere mortalium laude captanda, ſtultum præſentes labores ultro abſque ſpe futuræ ſubire quietis & pacis. Perfectus autem ille eſt, qui abiens uendit omnia quæ habet, & dat pauperibus, ac ueniẽs ſequitur Chriſtum. Habebit enim theſaurum non deficientem in cœlis. Vnde bene interrogante Petro, dixit talibus Ieſus: [Amen dico uobis, quod uos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & uos ſuper ſedes duodecim iudicãtes duodecim tribus Iſrael.] In hac quippe uita pro

Platonis & Diogenis profeſſio.

Perfectio Chriſtiana.

quippe uita pro eius nomine laborantes, in alia pręmi um ſperare docuit, id eſt, in regeneratione, cum uidelicet in uitam immortalem fuerimus reſurgendo regene rati, qui in uitam caducam mortaliter eramus geniti. Et iuſta prorſus retributio, ut qui hic pro Chriſto humanæ gloriam celſitudinis neglexerunt, illic à Chriſto iudices glorificati ſingulariter cum eo humanæ cõuerſationis aſſideant, & quia ſequendis eius ueſtigijs nulla ratione poterant auelli. Nemo autem putet duodecim tantum Apoſtolos, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus eſt, tunc eſſe iudicaturos, ſicut nec duodecim ſolæ ſunt tribus Iſrael iudicandæ. Alioquin tribus Leui, quæ tertiadecima eſt iniudicata recedit. Et Paulus qui tertiuſdecimus eſt Apoſtolus, quia pro Iuda præuaricante Matthias electus eſt, iudicandi ſorte priuabitur, cum ipſe dicat: Neſcitis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis ſecularia? Sciendum nãque eſt, omnis qui ad exemplum Apoſtolorum ſua reliquerunt omnia, & ſecuti ſunt Chriſtum, iudices cum eo uẽturos, ſicut etiam omne mortalium genus eſſe iudicandum. Quia enim duodenario ſæpe numero ſolet in ſcripturis uniuerſitas deſignari, per duodecim ſedes Apoſtolorum omnium numeroſitas iudicantium, & per duodecim tribus Iſrael uniuerſitas eorum, qui iudicandi ſunt oſtenditur. Vnde notandum, quod duo ſunt ordines electorum in iudicio futuri: unus iudicantiũ cum domino, de quibus hoc loco memorat, qui reliquerunt omnia & ſecuti ſunt illum: Alius iudicatorum à domino, qui non quidem omnia ſua pariter reliquerunt, ſed de his tamen quæ habebant quotidianas dare eleemoſynas Chriſti pauperibus curabant. Vnde & audituri ſunt in iudicio: Venite benedicti patris mei, poſſidete præparatũ uobis regnũ à conſtitu

1. Cor. 6.

Duodenarius numerus.

Duo ordines electorũ in iudicio futuri.

Mat. 25.

tione mũdi. Eſuriui eñ & dediſtis mihi mãducare, ſiti
Mat.19. ui & dediſtis mihi bibere, & cætera, quorũ & in ſuperioribus huius lectionis dominus meminit, cũ principe quodam interrogante, quid boni faciendo uitam poſſi
Exod.20. deret ęternam, ſi uis, inquit, ad uitam ingredi, ſerua mãdata. Non homicidium facies, non furtum, non falſum teſtimonium dices, uel honora patrem & matrem, & diliges proximum tuum ſicut teipſum. Ergo qui mandata domini ſeruat, ad uitam ingreditur æternam: qui autem non ſolum mãdata ſeruat, uerumetiam conſiliũ domini quod pro contemnendis diuitijs mundi à luxibus tribuit, ſequitur, non tantum uitam ipſe percipiet, ſed etiam de uita aliorum cum domino iudicabit, atq; ita fit, ut in iudicio, ut diximus, duo ſint ordines bonorum. Sed & reproborum duos ibi futuros ordines domino narrante comperimus, unum eorum qui fidei chriſtianæ myſterijs initiati, opera fidei exercere con-
Mat. 25. temnunt, quibus in iudicio teſtatur: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis eius. Eſuriui enim & non dediſtis mihi manducare, & cætera: Alterum eorum qui fidem & myſteria Chriſti uel nunquam ſuſcepere, uel ſuſceptam per apoſtaſiam deſeruere, de quibus dicit: Qui autem non credit iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine
Ioan.3. unigeniti filij dei. Qui quoniã nec uerbo tenus Chriſtũ colere uoluerũt, nec uerba ſaltẽ eius quibus coarguantur in iudicio, merentur audire, ſed ad hoc tantum ueniũt in iudicium, ut cum eis qui iudicantur peccatoribus, in damnationem mittantur æternam. Verum his cum timore & pauore debitè paulíſper commemoratis, ad lętiſſima potius domini & ſaluatoris noſtri promiſſa cõuertamus auditum. Videamus quæ tantę gratiæ pietatis, non ęternę tantũmodo uitæ pręmia ſuis ſequacibus,
ſed &

ſed & preſentis munera pollicetur eximia. [Et omnis, inquit, qui reliquerit domum, uel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorē, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & uitam æternam poſſidebit.] Qui enim terrenis affectibus ſi ue poſſeſſionibus pro Chriſti diſcipulatu renunciaue rit, quo plus in eius amorem profecerit, eo plures inue niet qui ſe interno ſuſcipere affectu, & ſuis gaudeant ſu ſtentare ſubſtantijs, eius nimirū profeſſionibus uitæq; conſortes, qui ſe pro Chriſto pauperē factū in ſuis do mibus agriſq; recipere, & maiorē prorſus q̃ uxor, pa rēs, frater, aut filius carnalis deuotione charitatis refo uere delectentur. Centuplū nanq; quod ait, non nume rum amantiū in Chriſto & ſeruientium pro Chriſto fi delibus, ſed uniuerſitatē perfectionēq; qua per charita tē inuicē ſeruiūt, oſtenditur. Cuius rei & in nobis ipſis, fratres chariſſimi, ſæpe exēplum ſumpſimus, cū alicubi pro rerum neceſſitate digrediētes cuncta nobis mona ſteriorū habitacula quaſi propria patere cognouimus, cūctos in noſtrum obſequium ſynceriſſima deuotione pronos aſpeximus, & maxime in beatæ memoriæ pa tre noſtro beato Benedicto, cuius hodie uenerandam aſſumptionis diē debita ſolennitate recolimus, totum lectionis huius tenorē uidemus perfectiſſimē cōpleri. Derelictis eñ omnibus ſecutus eſt Chriſtū, quādo ſpre tis eis quę in monaſterio regali acquiſierat uel acquire re ualebat, cum eſſet nobilis natu, ad beatorum apoſto lorum limina peregrinaturus aduolauit: ut quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & eccleſiarum inſtitu tio florebat, ibi potius perfectam uiuendi formam ſu meret, ubi per ſummos Chriſti apoſtolos toti⁹ eccleſiæ caput eminet eximiū. Ibi ergo eruditus in Chriſto, il lis in partibus attōſus, ibi eſt monaſterialibus imbutus

Perfecto uenden da omnia.

Centuplū

inſtitutis, ibidem totum uitę ſuæ erat exacturus, ſi non apoſtolica domini papæ prohiberet autoritas, qui eũ propter ducendum Brittãniam ſanctæ recordationis archiepiſcopum Theodorum patriã redire præcepit. Nec longo pòſt tẽpore etiam reges ſeculi cognito uirtutum eius ſtudio, locum eis conſtruendi monaſterij non ab aliqua minorum perſonarum ablatum, ſed de ſuis proprijs donatum dare curabant. Quem ille acceptum mox perfectiſſime iuxta regularem diſciplinam interius exteriusq; conſtituit, non pro ſuo captu decreta nobis ſtatuẽs, ſed antiquorum ſtatuta certiſſima monaſteriorum, quæ in peregre didicerat, ſibi ſuisq; obſeruanda proponens. Nec cuilibet ueſtrum, fratres graue debet uideri ſi noua loquamur, ſed delectabile potius æſtimare quia uera loquimur, quando patris noſtri ſpiritalia geſta narramus, cui manifeſto miraculo dominus, quod fidelibus ſuis promiſit, adimpleuit: quia omnis qui reliquerit domum, uel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, & in ſeculo futuro uitam æternam. Reliquit quippe cognatos, quando patriam deſeruit: accepit uero centuplum, quia non ſolum à cunctis in hac terra pro uirtutum induſtria merita ueneratione habitus eſt, ſed & in Gallia atque Italia, Roma quoque ac maris inſulis, ab omnibus qui eum noſſe potuerunt dilectus, adeo ut ipſe papa apoſtolicus ad profectum monaſterij huius quod illũ nuper fundaſſe gaudebat, Ioannem illi abbatem atque archicantorem Romanæ eccleſiæ ſicut charitas ueſtra bene meminit, Brittanniam à Roma deducẽdum pręſtaret, per quem idem monaſterium morem canendi ac miniſtrandi canonicum iuxta ritum ſanctę Romanæ atq; apoſtolicę

[Margin: Reliquit cognatos]

eccleſiæ perciperet. Reliquit domos & agros quos habuerat pro Chriſto, de quo agrum ſemper uirentis paradiſi, & domum non manufactam ſed æternam in cœlis accipere ſperabat. Reliquit uxorem & filios, non quidem uxorem acceptam & filios ex carne natos, ſed uxorē prorſus accipere, ex qua filios habere poſſet caſtitatis amore contempſit, malens ad illa centum quadraginta quatuor milia electorum pertinere, qui cantant canticum nouum ante ſedem dei & agni, quod nemo poteſt dicere niſi illi: Hi enim ſunt qui cum mulieribus nō ſunt coinquinati, & ſequuntur agnum quocunque abierit. Et accepit centuplum, quando non in his ſolummodo, ſed & in marinis eum partibus plurimi in domos ſuas recipere uiantem, ſuorum fructibus agrorum reficere deſiderabant, quando patronum per plures illi, quādo uiri deo deuoti pro animi conſtantis excellētia, nō minori quā cōiugibus aut parētibus proprijs dilectionis inſtantia ſeruiebāt: accepit centuplū domus & agros, quando hęc in quibus monaſteria conſtrueret, adeptus eſt. Vxorem nanque dimittere pro Chriſto, & in hoc centuplum accipere eſt, quia animarum centuplum maius eſſet tunc meritum charitatis inter continentes propter fructum ſpiritus, quàm inter laſciuientes quondam propter deſiderium carnis filios quos carnaliter habere deſpexit centuplum accipere meruit ſpiritales. Centenarius quippe numerus, ut ſæpe dictum eſt, perfectionem figurate ſignificat. Nos nanque ſumus filij eius, quos in hanc monachiæ demum pius prouiſor induxit, nos ſumus filij eius, ſi iter uirtutum eius imitando tenemus, ſi non à ſemita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus. Meminimus nanque fratres, qui illum noſſe potuimus, dicere crebro auditu quos poſt obitum illius in noſtræ fraterni-

Reliquit domos.

Reliquit uxorem et filios.

Apoc. 14

Accepit centuplū

Centenarius numerus.

ternitatis conſortium pietas ſuperna cõgregauit, quia quamdiu ſoſpes erat corpore, pro gloria ſanctæ dei eccleſiæ,& maxime pro huius monaſterij pace,honore,& quiete ſemper laborare pſtabat, toties mare trãſijt,nunquam,ut eſt conſuetudinis quibuſdam, uacuus & inutilis redijt, ſed nunc librorum copiam ſanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Chriſti munus uenerabile detulit,nunc architectos eccleſiæ fabricandæ, nunc uitrifactores ad feneſtras eius decorandas ac muniendas, nunc contandi & in eccleſia per totum annum miniſtrandi ſecum magiſtros adduxit,nunc epiſtolam priuilegij à domino papa miſſam, qua noſtra libertas ab omni extrinſeca incurſione uitaretur adportauit,nunc picturas ſanctarum hiſtoriarum,quæ non ad ornatum ſolummodo eccleſię, uerũ etiam ad inſtructionem intuentium proponeretur aduexit,uidelicet ut qui literarum lectione non poſſent opera domini & ſaluatoris noſtri,per ipſarum contuitum diſcerent imaginum. Qui in his & in huiuſmodi rebus ideo tam plura laborare ſtuduit,ne nobis ſic laborandi remaneret neceſſitas:ideo toties tranſmarina loca adijt, ut nos omnibus ſcientiæ ſalutaris dapibus abundantes intra monaſterij clauſtra quieſcere, & cũ ſecura libertate Chriſto ſeruire queamus. Qui etiã cũ corporis infirmitate corriperetur premereturq́; acerbius,ſemper interim debitas gratiarum actiões de monaſteriorum quas didicerat,docueratq́; regulis ſeruandis,ſemper de eccleſiaſticis obſeruationibus, quas per omnes ciuitates & maxime Romæ uiderat,ſemper de locis ſanctis quæ ſe luſtraſſe iuuenem meminit, loqui & iterare delectabile habebat.Sic longis uirtutum ſtudijs exercitatus, longo inſuper animo ſemper infirmitatis martyrio excoctus, poſt centupla gratiæ præſentis

tis munera ad uitam tranſiuit æternam. Vnde neceſſe eſt, fratres chariſſimi, ut tanquam boni filij & tanto parente digni, exempla ac præcepta illius in omnibus ſeruare curemus, neque ulla nos à ueſtigijs tanti ductoris ſequendis animæ uel carnis illecebra reuocet: quatenus & ipſi qui carnales affectus ſubſtantiámque reliquimus terrenam, qui uxores ducere ac filios carnaliter procreare angelicæ conuerſationis amore faſtidiuimus, augente ſpiritalium uirtutum merito, & in præſenti centuplum accipere de ſocietate ſanctorum, & in ſeculo uenturo uitam poſſidere mereamur æternam, præſtante gratia redemptoris noſtri, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritusſancti deus per oĩa ſecula ſeculorum, Amen.

¶In feſto annunciationis beatæ Mariæ uirginis. Lucæ I.

IN illo tempore, Miſſus eſt angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, & nomen uirginis Maria. Et reliqua.

Bedæ presbyteri de eadem lectione.

EXordium noſtræ redemptionis, fratres chariſſimi, hodierna nobis ſancti euangelij lectio commendat, quæ angelum à deo de cœlis miſſum narrat ad uirginem, ut nouam in carne natiuitatem filij dei prædicaret, per quam nos abiecta uetuſtate noxia renouari atque inter filios dei computari poſſimus. Vt ergo ad promiſſæ ſalutis mereamur dona pertingere, primordia eius intẽta curemus aure percipere. [Miſſus eſt, inquit, angelus Gabriel à deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad uirginem deſponſatam uiro, cui nomen erat Ioſeph.]

Aptum profecto humanæ reſtaurationis principium, ut angelus à deo mitteretur ad uirginem partu conſecrandam diuino, quia prima perditionis humanæ fuit

Geneſ. 3.

cauſa cum ſerpens à diabolo mittebatur ad mulierem ſpiritu ſuperbiæ decipiendam: imò ipſe in ſerpente diabolus ueniebat, qui genus humanum deceptis parentibus primis, immortalitatis gloria nudaret. Quia ergo mors intrauit per fœminam, aptè redit & uita per fœminam. Illa à diabolo ſeducta per ſerpentem uiro guſtum necis obtulit, hæc à deo edocta per angelum mundo autorem ſalutis ædidit. [Miſſus eſt ergo angelus Gabriel à deo.] Raro autem legimus quia apparentes hominibus angeli deſignantur ex nomine. Verum quotieſcunque fit, ideo utique fit, ut etiam nomine ipſo quòd miniſtraturi ueniant inſinuent.

Gabriel.

Gabriel nanque fortitudo dei dicitur. Et merito tali nomine præfulget, quia naſcituro in carne deo teſtimonium perhibet. De quo Propheta in pſalmo: dominus, inquit, fortis & potens, dominus potens in prę lio.

Pſalm. 23.

Illo nimirum prælio, quo poteſtates aëreas debellare, & ab earū tyrannide mundū ueniebat eripere. [Ad uirginē deſpōſatā uiro, cui nomē erat Ioſeph de domo Dauid, & nomē uirginis Maria.] Quòd dicitur de domo Dauid, non tantū ad Ioſeph ſed etiam pertinet ad Mariā.

Num. 36.

Legis nanque erat præceptum, ut de ſua quiſq; tribu ac familia duceret uxorem, Apoſtolo quoque atteſtante qui ad Timotheum ſcribens ait: Memor eſto dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid ſecundum euangelium meum.

2. Tim. 2.

Ideo enim ueraciter ex ſemine Dauid ortus eſt Chriſtus, quia incorrupta eius genitrix ueram de ſtirpe Dauid originem duxit.

Cur dn̄s de deſpō-ſata naſci uoluerit.

Cur autem dominus non de ſimplici uirgine ſed de deſponſata uiro concipi & naſci uoluerit, pluri-

plurimæ à patribus rationabiles cauſæ proferuntur, è quibus permaxima eſt, ne uelut ſtupri rea dãnaretur, ſi uirum non habens filiũ procrearet. Deinde ut in his etiam,quæ domeſtica cura naturaliter exigebat, puer pera ſolatio ſuſtentaretur uirili. Oportebat ergo beatã Mariã habere uirũ,qui & teſtis integritatis eius certiſſimus,& nati ex ea dñi ac ſaluatoris noſtri eſſet nutricius fideliſſimus,quiq́ & pro eo paruulo ſecundũ legẽ hoſtias ad templũ deferret,& eum inſtante perſecutionis articulo in Aegyptũ cum matre ferret ac referret, aliaq́ illi perplura, quæ aſſumptæ humanitatis fragilitas poſcebat,neceſſaria miniſtraret. Nec multũ obfuit ſi quis illum ad tempus eius filiũ credidit, cũ prædicantibus Apoſtolis poſt aſcenſionẽ eius cunctis palã credentibus ꝙ de uirgine natus eſſet patuerit. Nec prętereundum ꝙ beata dei genitrix meritis præcipuis etiam nomine teſtimoniũ reddidit. Interpretatur enim ſtella maris. Et ipſa quaſi ſydus eximiũ inter fluctus ſeculi labentis gratia priuilegij ſpecialis refulſit. [Et ingreſſus autem angelus ad eam,dixit: Aue gratia plena dñs tecum,benedicta tu in mulieribus.] Quæ ſalutatio quantũ humanæ conſuetudine inaudita, tantũ eſt beatæ Mariæ dignitati cõgrua. Vere etẽm gratia erat plena,cui diuino munere collatũ eſt,ut prima inter fœminas glorioſiſſimum deo uirginitatis munus offerret. Vnde iure angelico aſpectu ſimul & affatu meruit perfrui,quæ angelicã ſtudebat uitam imitari. Vere gratia erat plena,cui ipſum,per quem gratia & ueritas facta eſt, Ieſum Chriſtum generare donatũ eſt. Et ideo uere dominus cũ illa erat, quam & prius no-

Maria ſtella maris.

Maria gratia plena.

Maria benedicta inter mulieres. Maria bedicta inter mulieres,quæ ſine exemplo muliebris conditionis cũ decore uirginitatis gauiſa eſt honore parentis,quodq́ꝫ uirginẽ matrẽ decebat deum filiũ procreauit. Quæ poſtq̃ more hũanæ fragilitatis, & uiſione angelica & inſolita eſt ſalutatione turbata,mox idem angelus eam repetito ſermone ne timeat,hortat: quodq́ꝫ maxime timorẽ pellere cõſueuit,quaſi bene cognitam ac domeſticã ꝓprio eã noĩe uocat,& quare gratia plenam diceret diligẽter edocet: [Ne timeas,inquit, Maria,inueniſti eñ gratiã apud deũ. Ecce concipies in utero & paries filium,& uocabis nomẽ eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi uocabitur.] Notandus ſolerter ordo uerborꝫ,& tanto arctius eſt cordi inſerẽdus,quanto manifeſte patet,quia in his tota redẽptionis noſtræ ſumma conſiſtit. Nã manifeſtiſſime dominum Ieſum,id eſt, ſaluatorem noſtrum & uerũ dei patris,& uerũ hominis matris filium prædicat. [Ecce,inquit,concipies in utero & paries filiũ.] Agnoſce uerũ hunc hominẽ,uerã de carne uirginis aſſumpſiſſe ſubſtãtiam carnis. [Hic erit magnus,& filius altiſſimi uocabitur.] Confitere eundem etiã deum uerũ de deo uero,& æterno patri filiũ ſemper eſſe coæternũ. Quod autẽ futuro tẽpore dicitur,hic erit magnus & filius altiſſimi uocabitur, nemo ita intelligẽdum putet ꝙ dñs Chriſtus ante partũ uirginis nõ fuerit, ſed ita hoc potius dictum intelligamus,quia potentiam diuinæ maieſtatis quam dei filius æternaliter habuit, hãc idem homo natus ex tempore acceperit,ut una in duabus naturis perſona eſſet mediatoris ac redẽptoris noſtri. [Et dabit illi dominus deus ſedẽ Dauid patris eius.] Sedem Dauid regnum dicit Iſraẽliticæ plebis, quod ſuo tempore Dauid iubente pariter & iuuante domino fideli deuotione gubernauit. Dedit ergo dominus re-

Hic erit magnus.

Sedes Dauid.

demptori

demptori noſtro ſedem Dauid patris eius, quãdo hũc de genere Dauid incarnari diſpoſuit, ut populum quẽ Dauid temporali rexit imperio, ipſe gratia ſpiritali ad æternũ proueheret regnũ. De quo Apoſtolus ait: Colo.1. Qui eruit nos de poteſtate tenebrarũ, & tranſtulit in regnũ filij dilectionis ſuæ. Hinc eſt ꝙ idem populus diuino admonitus inſtinctu, cũ paſſurus ille Hieroſolymam properaret, in eius laudem gaudens decantabat: Benedictus qui uenit in nomine domini rex Iſrael. Et Ioan.12. iuxta alium Euangeliſtã, benedictum quod uenit re- Marc. 11. gnum patris noſtri Dauid. Aderat enim tempus quo redempti per eius ſanguinẽ mundi rex agnoſceretur, non ſolũ domus Dauid, ſed et totius eccleſiæ, imò oĩm conditoꝝ & rectoꝝ ſeculorũ. Vnde recte angelus poſt quam dixit, & dabit illi dñs ſedem Dauid patris eius, cõtinuò ſubiunxit, & regnabit in domo Iacob inæternum. Domum nanq; Iacob eccleſiam dicit uniuerſam, quæ per fidẽ & cõfeſſionẽ Chriſti ad patriarcharũ pertinet ſortem, ſiue in ijs qui de patriarcharũ ſtirpe carnis originẽ duxerũt, ſeu in illis qui de alijs nationibus carnaliter æditi ſpiritali lauacro ſunt in Chriſto renati. In qua uidelicet domo regnabit inæternũ, & regni eius non erit finis. Regnat quippe in ea in pręſenti uita, cũ electoꝝ corda per fidẽ & dilectionẽ ſuã inhabitãs regit, atq; ad percipienda ſupernæ retributiõis dona cõtinua ꝓtectione gubernat. Regnat in futuro, cũ eoſdem finito ſtatu tẽporalis exilij ad habitationẽ patriæ cœleſtis introducit: in qua præſenti eius uiſione ſemper admoniti nihil aliud agere, q̃ eius uacare laudibus gaudẽt. [Dixit autẽ Maria ad angelũ: Quomodo fiet iſtud, quoniã uirũ non cognoſco?] Quomodo in-

Dom⁹ Iacob eccleſia eſt catholica.

Regnat ĩ præſenti.

Regnat ĩ futuro.

autē quaſi incredula uerbis angeli, quomodo hæc impleri ualeant inquirit, ſed certa quia oportebat impleri
Fides de promiſſo
quod & tunc ab angelo audiebat, & prius à propheta dictū legerat, quo id ordine implendū ſit interrogat, qa uidelicet ꝓpheta qui hoc futurū prædixit, quō fieri poſſet nō dixit, ſed angelo dicendū reſeruauit. [Reſpōdens ergo angelus dixit ei: Spūſſanctus ſuperueniet in te, & uirtus altiſſimi obūbrabit tibi. Ideoq; & q̄d naſcetur ex te ſanctū, uocabit̄ filius dei.] Superueniēs in uirginē ſpūſſctūs duobus modis in ea diuinæ ſuæ potētiæ efficaciā oſtēdit, qa & mentē illius adeo quātū hūana fragilitas patit̄, ab oīni uitioꝝ ſorde caſtificauit, ut cœleſti digna eſſet partu, & in utero illi9 ſctm̄ ac uenerabile redēptoris noſtri corp9 ſola ſui operatione creauit, id eſt, nullo interueniente uirili attactu carnē de carne uirginis ſacroſanctā de intemerata formauit. Quē em̄ prius aperte ſpiritū ſanctū dixit, hūc ipſum denuo uirtutē altiſſimi nominauit, iuxta hoc quod dn̄s cū eiuſdē ſpūs aduentū diſcipulis promitteret, ait: Et ego mitto ꝓmiſſum patris mei in uos, uos autē ſedete in ciuitate
Lucæ 24. quoad uſq; induamini uirtute ex alto. Obūbrauit autē
Obūbratio Marię
beatę dei genitrici uirtus altiſſimi, qa ſpūſſanctus cor illius cū impleuit, ab oīni æſtu cōcupiſcētiæ carnalis tēperauit, emūdauit à deſiderijs tēporalibus, ac donis cœleſtibus mentē ſimul illius cōſecrauit & corpus. Ideoq; & quod naſcet̄ ex te ſanctū, uocabit̄ filius dei, qa quod de ſanctificatione ſpūs cōcipies, ſanctū erit quod gignit̄.
Naſci ſanctum.
Cōgruit conceptioni natiuitas, ut quæ cōtra humanæ conditionis morē uirgo concipis, ſupra humanæ conſuetudinis modū dei filiū generes. Oīnes quippe homines in iniquitate cōcipimur, & in delictis naſcimur: quotquot autē donante deo ad uitā præordinati
Pſal. 50.
Ioan. 3.
ſumus æternā, ex aqua & ſpiritu ſancto renaſcimur.

Solus

Solus uero redēptor noſter pro nobis incarnari dignatus, mox ſanctus natus eſt, quia ſine iniquitate conceptus eſt. Poſſumus ſane in eo quod dicit, & uirtus altiſſimi obūbrabit tibi, altius quiddā de ſacramento dñicæ incarnationis intelligere. Obūbrari enim nobis dicimus cū feruēte meridiano ſole, uel arborē mediā, uel aliud quodlibet umbraculi genus inter nos & ſolē opponimus, quo ardorē eius uel lucē nobis tolerabiliorē reddamus. Redēptor ergo noſter non immerito ſolis luce uel ardore deſignat, qui nos ueritatis ſciētia illuſtrat & amore inflāmat. Vnde ipſe per ꝓphetā dicit: Vobis aūt timētibus nomē meū orietur ſol iuſticię. Cuius ſcilicet ſolis radios btā uirgo ſuſcepit, quando dñm cōcepit. Sed idē ſol, id, eſt, diuinitas redemptoris noſtri tegumine ſe humanæ naturæ quaſi umbraculo quodā obtexit, quo mediāte uirginis eū uiſcera ferre ſufficerēt: Sicq; uirtus altiſſimi obūbrauit ei, dū diuina Chriſti potentia & eam præſentialiter impleuit, & ut capi ab illa poſſet ſubſtantia ſe noſtræ fragilitatis obnubilauit. [Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa cōcepit filiū in ſenectute ſua.] Nō quaſi incredulā exēplis hortatur ad fidē, ſed ut bene iā credenti quæ audierat, ampliora ſupernæ diſpēſationis miracula replicat, ut quæ dñm uirgo erat paritura, præcurſorē quoq; dñi de anu ac diu ſterili parēte cognoſceret eſſe naſciturū. Nec mirandū iuxta hiſtoriā, ꝙ Elizabeth cognata dicatur Mariæ, cū ſuperius hæc de domo Dauid, illa de filiabꝰ Aaron orta eſſe narrat. Legimus nanq; ꝙ ipſe Aaron de tribu Iuda, de qua Dauid ortus eſt, uxorē acceperit,

Obūbrari, quid.

Mala. 4.

Elizabeth quō ſit cognata Marię.

de tribu regali hoc eſt, Ioſabeth filiam regis Ioram. Ipſe eſt Ioiada, cuius filium Zachariam uirũ æque ſanctiſſimum lapidauerunt inter templũ & altare, ſicut etiam ipſe dñs beatorũ martyrum mentionẽ faciẽs in
2.Para.24. euãgelio teſtatur. Vnde tribus utraq;, hoc eſt, regia &
Matt. 23. ſacerdotalis, cognatione ſemper ad inuicẽ probat̃ eſſe coniuncta. Potuit autem huiuſmodi cõiunctio etiam recentiori tẽpore fieri, datis nuptũ fœminis de tribu in tribũ, ut manifeſte beatam dei genitricẽ, quæ de tribu regia deſcendit, cum tribu ſacerdotali cognationẽ generis habuiſſe cõſtaret, quod miniſterijs cœleſtibus aptiſſime congruit. Oportebat nanq; ut apparens in mundo mediator dei & hominũ de utraq; tribu carnis originẽ haberet, quia nimirum ipſe in humanitate aſſumpta utranq; habiturus erat perſonã ſacerdotis ſcilicet & regis. Siquidem de regia eius poteſtate qua electis ſuis regnũ perenne tribuit, & præſens ſancti euangelij lectio teſtatur, qa regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius nõ erit finis. Porro de pontificali eius dignitate, in qua pro noſtra redemptiõe hoſtiã ſuæ carnis offerre dignatus eſt, teſtatur Propheta qui

Quare Chriſtus de utraq; tribu originẽ duxerit.

Pſal.109. ait: Tu es ſacerdos inæternũ ſecundũ ordinẽ Melchiſedech. Accepta autẽ tãta gratia, uideamus beata Maria in quanta humilitatis arce perſiſtat. [Ecce, inquit, ancilla dñi, fiat mihi ſecundũ uerbum tuũ.] Magnã quippe humilitatis cõſtantiam tenet, quæ ſe ancillam ſui cõditoris dum mater eligitur appellat. Beata in mulieribus angelico oraculo prædicatur, incognita adhuc cæteris mortalibus arcana noſtræ redemptionis edocetur: nec ſe tamẽ de ſingularitate meriti excellentioris ſingulariter extollit, ſed potius ſuæ conditionis ac diuinæ dignationis in omnibus memor, famularum ſe Chriſti conſortio humiliter adiũgit, famulatum Chriſto

Mariæ humilis obedientia.

ſto deuota quod iubetur impendit. Fiat, inquit, mihi ſecundum uerbũ tuũ,fiat ut ſpiritusſanctus adueniens me cœleſtibus dignam myſterijs reddat,fiat ut in meo utero filius dei humanæ ſubſtãtiæ habitum induat,atque ad redemptionẽ mũdi tanq̃ ſponſus ſuo procedat Pſalm. 18.
de thalamo.Cuius uocem mẽtem'q; nos,fratres chariſſimi, pro modulo noſtro ſequentes famulos eſſe nos Chriſti in cunctis actibus noſtris motibusq; recolamus,eius ſemper obſequijs omnia corporis noſtri mẽbra mancipemus,ad eius implendam uoluntatem totum mentis noſtrę dirigamus intuitum, ſicq; perceptis eius muneribus gratias recte uiuendo reddamus,ut ad maiora percipienda digni exiſtere mereamur.Precemur ſeduli cum beata dei genitrice ut fiat nobis ſecundum uerbum eius,illud uidelicet uerbum,quo rationẽ ſuæ incarnationis ipſe exponens dicit: Sic enim dile- Ioann.3
xit deus mundum, ut unigenitum filium ſuum daret, ut omnis qui credit in ipſum nõ pereat,ſed habeat uitam æternam. Nec dubitãdum quin nos de profundis ad ſe clamantes citius exaudire dignabitur, propter quos nec dum ſe cognoſcentes ipſe ad profundã hanc uallem lachrymarũ deſcẽdere dignatus eſt Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui uiuit & regnat cum patre in unitate ſpiritusſancti deus per omnia ſecula ſeculorum,Amen.

PARTIS HOMILIARVM HYEmalium de tempore & de ſanctis Bedæ presbyteri.

FINIS.